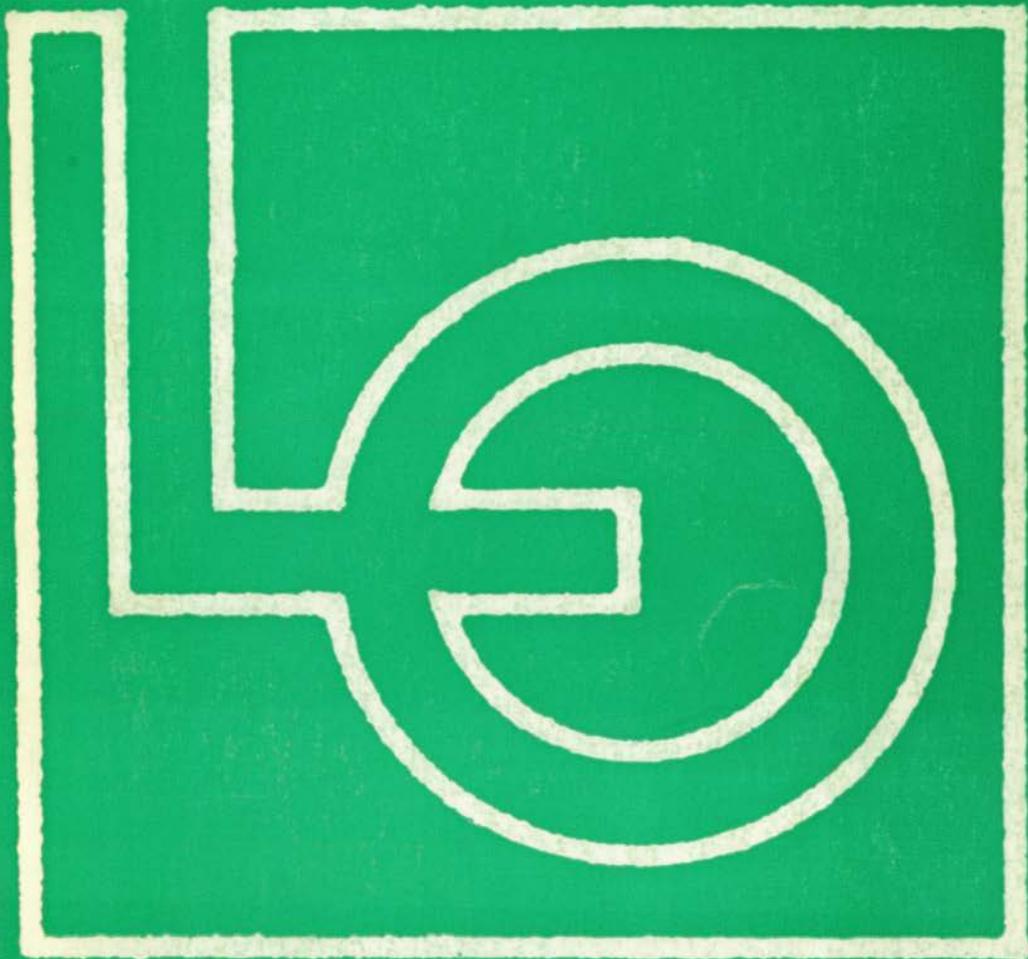
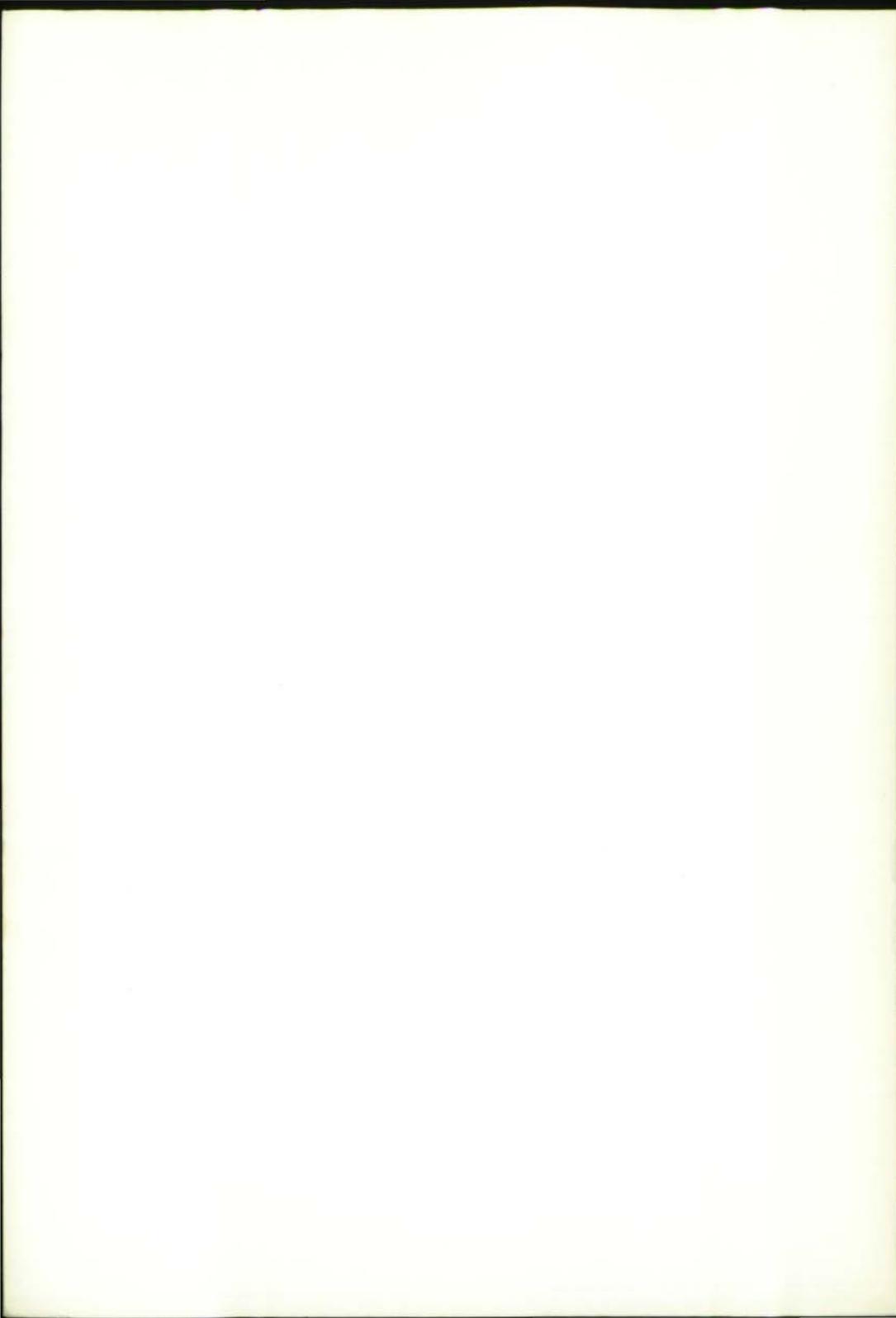

BERETNING
1978

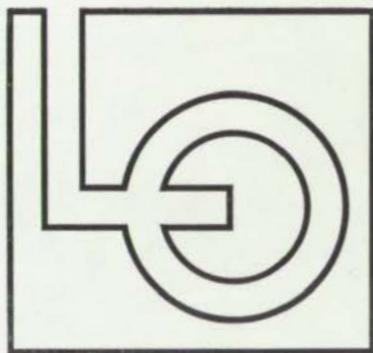
Lands-
organisasjonen
i Norge

**BERETNING
1978**

Lands-
organisasjonen
i Norge

217 1952
101

Innhold

	Side
1. TARIFFREVISJONER — ØKONOMISK POLITIKK	7
Tariffrevisjonen 1978	7
Sekretariatets innstilling	7
Forhandlingene	11
Uttalelser fra Sekretariatet	11
Rikslønnsnemnda behandler tvisten	15
Tor Halvorsens innlegg	16
LOs påstand	33
N.A.F.s prosedyreinnlegg	34
N.A.F.s påstand	55
Rikslønnsnemndas kjennelse	56
Nemndas bemerkninger	72
Nemndas slutning	89
Saker som partene var enige om	90
Sekretariatet om kjennelsen	94
Tariffoppgjøret i staten	96
Tariffoppgjøret for de kommuneansatte	97
Jordbruksoppgjøret	98
Uttalelse fra LO	99
Varehandelen (tariffoppgjør)	100
Utenriksfarten (tariffoppgjør)	100
Streik ved A/S Vinmonopolet	100
Pris- og inntektsstopp	101
Uttalelse fra Sekretariatet	102
Den økonomiske og politiske situasjon — Utviklingen framover	103
Innstilling om «skattedeling»	106
Godkjente tariffrettslige konflikter	108
2. ARBEIDS- OG NÆRINGSLIVET	109
Endringer i Arbeidsmiljøloven	109
Yrkeshemmede — Arbeidsmiljøloven	110
Bedriftshelsetjenesten	111
Vern og Velferd	115
Arbeidsdirektoratet	116
Arbeid for kvinner (utredning)	116
Utredning om deltidsarbeid	118
Distriktenes Utbyggingsfond	118
Produktkontrollrådet	120
Kraftutbygging — Veig og Dagali	121
Eksportfremmende tiltak	122
Volvo-avtalen	123
Skipsbyggingsindustrien	125
Framtida for norsk skipsfart	126
Bransjerådene	127
Sjekker og bankkort	130
Levekår i landbruket	130
Potetomsetningen	139

	Side
Demokrati i arbeidslivet	139
Kommunal representasjon i bedriftene	140
Samarbeidsrådet LO—N.A.F.	141
Samarbeidsutvalgene ved statens virksomheter	142
Samarbeidsutvalgene i kommunene	143
Samarbeidsrådet DKT—LO og Opplysnings- og utviklingsfondet DKT—LO	144
Opplæringsrådet for handelen	147
3. SOSIALPOLITIKK — FAMILIE- OG FORBRUKERSAKER	150
Sykelønnsordningen	150
Den nye syketrygden	150
Regulering av legetjenester	152
Sluttvederlagsordningen	153
Pensjonsutredningen — LOs uttalelse	154
Delpensjonering — fleksibel pensjonsalder	156
Rådet for eldreomsorgen	157
Fellesordningen for Tariffestet Pensjon — FTP	158
Stiftelsen Norske Pensjonistreiser	159
Arbeidslivets komité mot alkoholisme og narkomani	163
Statens Feriefond	167
Forbrukerrådet	168
Varefaktakomiteén	169
Oppvekstmiljøet	170
Barn og foreldre — lovutkast	171
Rachel Grepp Heimen	171
Likestillingsrådet	172
Likestillingsrådets klageutvalg	172
4. UNDERVISNINGS- OG OPPLYSNINGSVIRKSOMHET	174
Opplysningsarbeidet i fagbevegelsen	174
Opplysnings- og utviklingsfondet LO—N.A.F.	179
Landsorganisasjonens skole, Sørmarka	181
Ringsaker Folkehøgskule	183
Fagforeningskvinnenes studiefond	185
Opplysningsvirksomhet om utviklingslandene	186
Uttalelser om undervisningsspørsmål	186
5. INTERNASJONALT ARBEID — UTENRIKSPOLITIKK	188
Nordens Faglige Samorganisasjon	188
Den Europeiske Faglige Samorganisasjon	192
DEFS' kvinneutvalg	195
Frie Faglige Internasjonale	195
FFIs kvinnekomité	197
TUAC — Den faglige rådgivende komité i OECD	197
EFTAs konsultative komité	199
Bilaterale kontakter	200
Delegasjonsutveksling med utlandet i 1978	201
Arbeiderbevegelsens Internasjonale Støttekomité	202
Internasjonalt ungdomsarbeid	211
ILO — Arbeidskonferansen 1978	212
6. FORSIKRINGSSPØRSMÅL	219
Kollektiv hjemforsikring	219
Grunnforsikringen	219

	Side
Gruppehjemforsikringen	220
LOs samleforsikring	221
Informasjons- og opplysningsvirksomheten i forsikring	221
Fagorganisasjonens Stønadskasses Fond	221
Den norske fagorganisasjons pensjonskasse	222
7. ANDRE SAKER	223
Forsvarskommisjonens innstilling	223
Folk og Forsvar	224
Kvinnerns Frivillige Beredskap	225
Innvandringsspørsmål	226
Folkevalgtes arbeidsvilkår og økonomiske vilkår	230
Tomtefeste og festeavgifter	231
Sentralisering av personregistre	232
8. ADMINISTRASJON OG ORGANISASJON	233
LOs administrasjon	233
Sekretariatet	234
Representantskapet	235
Medlemstallet	237
Honnør for langvarig medlemskap	237
Representasjon innenlands	238
Representasjon i utlandet	239
Diverse styre og utvalg	240
Samarbeidskomitéen LO—Det norske Arbeiderparti	245
Samarbeidskomitéen LO—NKKL	246
Samarbeidskomitéen LO—Norsk Pensjonistforbund	247
Samarbeidsnemnda mellom Norges Fiskarlags Landskvinneutvalg, Norsk Bonde- og Småbrukarlags kvinnegrupper, S-lagenes kvinne- grupper og LO	250
Samarbeidsutvalg med Kristne Arbeideres Forbund	250
LOs internasjonale kontor	251
LOs juridiske kontor	252
LOs miljøkontor	254
Presse- og informasjonsvirksomheten	255
LOs revisjonskontor	258
LOs tekniske kontor	259
LOs økonomiske kontor	260
Landsorganisasjonens faste utvalg	261
<i>Familiepolitikk — likestilling — likeverd</i>	262
Sekretariatets rådgivende <i>finanskomité</i>	263
<i>Forskningsutvalget</i>	264
<i>Kulturutvalget</i>	265
Styringskomité for <i>miljøspørsmål</i>	269
<i>Organisasjonskomitéen</i>	269
Koordineringsutvalg for <i>skole- og utdanningsspørsmål</i>	270
<i>Sosialpolitisk utvalg</i>	272
<i>Ungdomsutvalget</i>	273
Folkets Hus Landsforbund	276
Folkets Hus Fond	279
Arbeiderbevegelsens Arkiv	280
LOs Husmorsenter	282
LOs distriktskontorer	283
9. STATISTISK OVERSIKT	302

Forord

Beretningen for 1978 er som tidligere inndelt i hovedkapitler. Variasjonen i saker har imidlertid gjort det nødvendig med en justering av inndelingen.

Kapittel 2 omfatter nå Arbeids- og næringslivet. Arbeidsmarkeds- politikken er ført over fra kapittel 3. Kapittel 3 og 4 er slått sammen til: Sosialpolitikk — Familie- og forbrukersaker.

Tidligere kapittel 5, 6 og 7 er nå kapittel 4, 5 og 6. Det er laget et nytt kapittel 7 for **Andre saker**. Omtalen av Folk og Forsvar er flyttet til dette kapittel fra kapittel 8.

Beretning fra stiftelsen Norske Pensjonistreiser, er flyttet fra kapittel 8 til kapittel 3.

Oslo i april 1979.

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

Tor Halvorsen

Per Haraldsson

Flere steder i beretningen er det vist til dokumenter fra NOU. Forkortelsen står for Norges Offentlige Utredninger. Øvrige forkortelser skulle framgå av sammenhengen, idet vi som regel iallfall en gang har nevnt fullt navn på organisasjoner m. v. som man ofte bruker forkortelser på.

1. Tariffrevisjoner — Økonomisk politikk

Tariffrevisjonen 1978

Ifølge oppgaver fra LOs økonomiske kontor innhentet fra forbundene gjaldt tariffrevisjonen i 1978 henimot 600 000 organiserte arbeidstakere. Av disse kom ca. 560 000 inn under vårfagene. Disse fordelte seg med 226 700 i bedrifter tilsluttet Norsk Arbeidsgiverforening, 228 500 i staten og kommunene og resten enten i bedrifter i andre arbeidsgiverforeninger eller uorganiserte bedrifter.

Kongressen i 1977 fastholdt det standpunkt man tidligere hadde hatt til oppgjørsformene: at man skulle avgjøre dem i hvert enkelt tilfelle etter en vurdering av situasjonen.

Drøftingene i LOs sekretariat tok til i oktober måned 1977, og Representantskapet ble innkalt til møte 18. og 19. januar 1978 for å ta stilling til retningslinjene for tariffrevisjonen.

Vi gjengir nedenfor innstillingen fra Sekretariatet. En nærmere beskrivelse av den økonomiske situasjonen finnes i Tor Halvorsens innlegg for Rikslønnsnemnda (side 16).

SEKRETARIATETS INNSTILLING TIL REPRESENTANTSKAPET

«I nasjonalbudsjettet heter det: «Etter Regjeringens mening er det for de fleste grupper neppe rom for vekst i disponibel realinntekt i 1978. Regjeringen legger imidlertid vekt på å få til en reell inntektsøkning for grupper med lave inntekter.»

Denne prinsipputtalelsen i nasjonalbudsjettet fikk tilslutning i Stortinget under finansdebatten.

For fagbevegelsen er en fortsatt sikring av den fulle sysselsettingen hovedoppgaven i den økonomiske politikken. Inntektsoppgjørene i 1978 må sees på som et ledd i denne politikken.

Etter at nasjonalbudsjettet ble skrevet, har den økonomiske situasjonen ikke blitt lysere. Ved opplegget av LOs krav ved tariffrevisjonen, bør vi derfor ta utgangspunkt i den prinsipputtalelsen som ligger i nasjonalbudsjettet. Det betyr at det må utarbeides et nøkternt opplegg for å sikre den disponible realinntekt (kjøpekraft) som vi har i dag. For lavtlønte lønnstakere bør vi ta sikte på en vekst i den disponible realinntekten i 1978.

Oppgjøret bør fra LOs side legges opp som et *kombinert samordnet oppgjør* der det forhandles både på sentralt plan mellom LO og N.A.F., og mellom de enkelte forbundene og deres arbeidsgivermotparter. Samtidig er det en forutsetning at myndighetene trekkes inn i opplegget.

Nominelle lønnstillegg må kombineres med offentlige tiltak (f. eks. lettelser i den personlige beskatning og pristiltak av forskjellig slag). I oppgjøret må det legges spesiell vekt på de lavtlønte lønnstakeres interesser.

LOs krav bygges opp på følgende måte:

1. Avtaleperioden bør være 2-årig. Med bakgrunn i den usikre økonomiske situasjonen, skal det for 2. avtaleår forhandles mellom LO og N.A.F. pr. 1. april 1979.
2. Det forhandles sentralt om den økonomiske ramme om oppgjøret. Det enkelte forbund stilles fritt til å fordele rammen i forhandlinger med sine arbeidsgivermotparter. Det skal kunne forhandles om teknisk revisjon av avtalene, herunder om den teknologiske utvikling og miljøkravene.
Det må også være adgang til, hvis det enkelte forbund ønsker det, å disponere den økonomiske ramme til en styrking og løsning av spørsmål som ved tidligere oppgjør har vært påberopt av N.A.F. som generelle.
3. Den økonomiske ramme for 1978 legges slik: Dersom hele rammen brukes til generelle tillegg, vil den disponible realinntekt i gjennomsnitt øke svakt fra 1977 til 1978. Innen denne rammen bør lavtlønns-spørsmålet prioriteres, jfr. punkt 4. Det bør tas sikte på at den disponible realinntekten i 1978 opprettholdes på nivået fra 1977 for brede lønnstakergrupper.
Utenom den økonomiske ramme, legges imidlertid de krav som er nevnt i punktene 5—9 nedenfor.
4. Lavtlønnsproblemet må prioriteres ved tariffrevisjonen 1978. Det er nødvendig med overføringer til lønnstakergrupper med lav fortjeneste.

Det reises krav i tre punkter:

- a) I alle overenskomster innen LO/N.A.F.-området som ikke allerede har bedre ordninger, innføres en *garantibestemmelse*. Denne skal gå ut på at enhver bedrift minst skal ha et så høyt fortjenestnivå at gjennomsnittet for alle voksne arbeidere ved bedriftene utgjør en bestemt prosent av landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere innenfor LO/N.A.F.-området ved siste kjente kvartalsstatistikk. Til grunn for beregningene legges timefortjenesten eksklusive overtids-, skift- og andre tillegg.
For tariffområder som særlig omfatter funksjonærer, utformes en tilsvarende ordning. Også for disse tariffområdene knyttes garantibestemmelsen til landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere i LO/N.A.F.-området.
- b) I tillegg til garantibestemmelsen innføres et *lavtlønnstillegg* som utbetales til tariffområder der fortjenesten utgjør mindre enn eksempelvis 90 prosent av landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere innenfor LO/N.A.F.-området. Beregningsgrunnlaget er det samme som for garantibestemmelsen i punkt a).
Summen av det som utbetales i henhold til garantibestemmelsen og lavtlønnstillegget skal være størst for de bedrifter som

har den laveste gjennomsnittsførtjenesten før garantibestemmelsen trer i kraft. Summen avkortes gradvis, og lavtlønnstilleggene avsluttes ved eksempelvis 90 prosent av gjennomsnittet.

- c) *Finansieringen* av garantibestemmelsen og lavtlønnstillegget må sees i sammenheng med den totale økonomiske ramme om oppgjøret.

I prinsippet må bedriftene selv bære omkostningene med vårt lønnsnivå.

Den nåværende økonomiske situasjon gjør det imidlertid vanskelig for mange bedrifter å klare et lønnsoppgjør med store økninger for lavtlønnsgruppene.

I forhandlinger med staten og N.A.F. må det etableres et lavtlønnsfond (refusjonsordning) som skal dekke en rimelig del av de tillegg som framkommer under punktene a) og b). Sekretariatet får fullmakt til å vurdere alternative finansieringsformer for fondet.

Refusjonen fra fondet er en engangsordning, og den administreres av staten.

Statens utgifter kan kompenseres ved en hardere beskatning av de høyere inntekter og av næringsvirksomhet.

5. Det reises krav om etterslep for de grupper som ikke har nydt godt av lønnsglidningen. Kravet deles i to:
- a) Pr. 1. april 1978 gis det kompensasjon til arbeidstakere i de bedrifter der det har vært en lavere lønnsglidning enn gjennomsnittlig fra 1976 til 1977.
- b) Pr. 1. april 1979 gis det en tilsvarende kompensasjon til arbeidstakere i de bedrifter der det er en lavere lønnsglidning enn gjennomsnittlig fra 1977 til 1978.

Grunnlaget for beregningene av etterslepet er timeförtjenesten eksklusiv overtidsbetaling, skifttillegg og andre tillegg. Sekretariatet får fullmakt til å vurdere om det bør settes et inntektstak for de grupper som har krav på etterslep.

6. Det opprettes en kollektiv ulykkes- og gruppelivsforsikring for arbeidstakere. Sekretariatet får fullmakt til å formulere et detaljert krav.
7. Det reises krav om revisjon av avtalene om sluttvederlag, opplysnings- og utviklingsfondet og om godtgjørelse for bevegelige helligdager og 1. og 17. mai.
8. Det reises krav om tidfesting av den 5. ferieuka.
9. Det reises krav om en tilleggstrygdsordning ved arbeidsledighet.
10. Ved forhandlingene pr. 1. april 1979 om 2. årstillegget skal det tas hensyn til den økonomiske situasjon. Dersom den økonomiske situasjon utvikler seg i positiv retning, skal tilleggene for 2. avtaleår gi en positiv vekst i disponibel realinntekt for arbeidstakere på den enkelte bedrift, og slik at en om mulig for 2-årsperioden under ett for den enkelte bedrift, kommer opp på det nivå som er forutsatt i St.meld. nr. 75 (1976—77) om langtidsprogrammet (1½—2 prosent i årlig gjennomsnitt for lønnstakerne).
11. N.A.F. må garantere at andre grupper i N.A.F.s medlemsbedrifter ikke får større tillegg enn det som følger av LO/N.A.F.-oppgjøret.
12. Oppgjøret i den offentlige sektor tilpasses oppgjøret mellom LO og N.A.F. på den måten lønnsregulativene her krever.

13. Overfor myndighetene reises det følgende krav:

- a) Det skal i tariffperioden føres en økonomisk politikk som sikrer den disponible realinntekten i perioden i samsvar med forhandlingsresultatet. Sikring av full sysselsetting må få høyeste prioritet i tariffperioden.
- b) Myndighetene må garantere at andre gruppers inntektsoppgjør skjer etter de hovedretningslinjer og innen de rammer som fastlegges ved LO/N.A.F.-forhandlingene.

Dette må også gjelde jordbruksoppgjøret. En videre opptrapping av jordbruksinntektene bør utstå til de alminnelige konjunktorene har bedret seg.

Opptrappingen i minstepensjonistenes inntekter må skje i samsvar med de tariff tillegg som lavtlønnsgruppene får.

- c) Det innføres utbytteregulering i aksjeselskaper. Prispolitikken brukes på en aktiv måte for å hindre for store fortjenester i perioden.
- d) Det innføres begrensninger i eiernes muligheter i personlig eide bedrifter til å ta ut inntekter til personlig forbruk av bedriftene. For 1978 må hovedregelen være at realverdien av disse inntektene ikke må overstige nivået fra 1977.
- e) Det settes øyeblikkelig i gang arbeid med å etablere en offentlig tilgjengelig inntektsstatistikk for alle lønnsstakergrupper, frie yrkesgrupper og selvstendige næringsdrivende (herunder også jordbrukere og fiskere) etter mønster av N.A.F.s statistikk for industriarbeidere.

Arbeidet skal ledes av en styringsgruppe med representanter for myndighetene, LO, N.A.F., Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Fiskarlag, og det må være en forutsetning at statistikken kan tas i bruk så snart som mulig. Etter hvert som statistikken blir ferdig for de enkelte grupper, må den tas i bruk for disse gruppers vedkommende uten at en venter på at statistikken som helhet blir ferdig.

Et mindretall i Sekretariatet (4 medlemmer) stemte for forbundsvis oppgjør. Under ordsiftet i Representantskapet ble det foretatt votering over oppgjørsformen. Flertallsforslaget fra Sekretariatet ble vedtatt mot 27 stemmer. Deretter la tre forbund — Norsk Arbeidsmandsforbund, Handel og Kontor og Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund — fram et avvikende forslag i 12 punkter.

Dette forslaget ble seinere trukket tilbake, og flertallsforslaget fra Sekretariatet ble til slutt vedtatt mot 2 — to — stemmer.

Sekretariatet fikk fullmakt til å utarbeide kravene i detalj. Det ble satt ned et utvalg for dette: Tor Halvorsen, Leif Haraldseth, Lars Skytøen, Finn Nilsen, Walter Kolstad og Albert Uglem med Ulf Sand, LOs økonomiske kontor, som sekretær.

Norsk Arbeidsgiverforenings Centralstyre hadde alt i møte 11. januar fastlagt sin holdning til tariffoppgjøret. (Vi viser til adm. direktør Kaare N. Selvigs innlegg for Rikslønnsnemnda på side 34).

FORHANDLINGENE

Forhandlingene ble innledet 13. februar. Sekretariatet hadde oppnevnt et forhandlingsutvalg som besto av:

Tor Halvorsen, Leif Haraldseth, Thor Andreassen, Liv Buck, Svein-Erik Oxholm, Harriet Andreassen, Ole Knapp og Yngve Hågensen, Landsorganisasjonen i Norge, Roar Helgesen, Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer, Øystein Larsen, Norsk Arbeidsmandsforbund, Finn Nilsen, Bekleddingsarbeiderforbundet, Rasmus Solend, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, Nils H. Johannessen, Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund, Arild Kalvik, Norsk Grafisk Forbund, Kåre Dalberg, Norsk Gullsmedarbeiderforbund, Otto Totland, Handel og Kontor i Norge, Eivind Strømmen, Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet, Lars Skytøyen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Håkon A. Ødegaard, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Einar Hysvær, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, Rolf Hauge, Norsk Papirindustriarbeiderforbund, Henrik Aasarød, Norsk Sjømannsforbund, Knut Nakken, Norsk Skog- og Landarbeiderforbund, Walter Kolstad, Norsk Transportarbeiderforbund, Olaf Axelsen, Norsk Treindustriarbeiderforbund, Lars A. Myhre, Norsk Olje- og Petrokjemiforbund, Olaf Sunde, Evy Buverud Pedersen, Ragnar Røberg Larsen, Ulf Sand, Egil Ahlsen og Per Brannsten, Landsorganisasjonen i Norge.

Observatører: Torger Oxholm, Norsk Kommuneforbund, og A. Uglem, Statstjenestemannskartellet.

Partene ble enige om å la mindre utvalg behandle spesielle spørsmål: Etterslep og lønnsgradning, forsikringsspørsmål, sluttvederlagsordningen og opplysnings- og utviklingsfondet, lavlønsspørsmålet, 1. og 17. mai og bevegelige helgedager, hjemmevaksordningene.

Det ble snart klart at forhandlingene ikke ville føre fram. LO gikk til plassoppsigelse, og mekling begynte 28. mars. Heller ikke meklingen førte fram. LOs forhandlingsutvalg krevde meklingen sluttet etter at den lovbestemte tid var gått. Sekretariatet fastsatte plassfratredelsen til 14. april ved arbeidstidens slutt.

Riksmeklingsmannen forsøkte i nye møter 10. og 11. april å finne en løsning, men uten resultat.

Fra Regjeringens side ble det meddelt at man ville foreslå tvisten løst ved tvungen lønnsnemnd. Partene hadde sagt nei til frivillig lønnsnemnd. Proposisjon ble satt fram i statsråd 14. april, og streikevarselet ble trukket tilbake.

UTTALELSER FRA SEKRETARIATET

I forbindelse med Regjeringens vedtak om å skrive ned verdien av den norske krone med 8 prosent, vedtok Sekretariatet følgende uttalelse om den økonomiske situasjonen:

«Sekretariatet vil understreke fagbevegelsens målsetting for 1978: Å sikre den fulle sysselsettingen, og å opprettholde kjøpekraften for brede lønnstakergrupper. Den reelle bedring i kjøpekraften må i år forbeholdes

grupper med lave inntekter. Grupper med høye inntekter må være forberedt på en reduksjon i sin kjøpekraft i 1978.

Disse mål, som ble trukket opp på LOs representantskapsmøte 18. og 19. januar, ligger fast. De krav LO i dag overrekker Norsk Arbeidsgiverforening, er utformet med sikte på å nå disse mål.

LO støtter Regjeringens bestrebelser på å sikre sysselsettingen. Ut fra dette har LO tatt til etterretning de tilstramningstiltakene som Regjeringen satte i verk i desember og januar. I denne sammenheng må også nedskrivningen av den norske krone ses.

Sekretariatet vil imidlertid understreke at virkningene av tiltakene må ses i sammenheng, og Regjeringens økonomiske politikk må ses i sammenheng med årets inntektsoppgjør.

Det er nå helt nødvendig at den prisstoppen som er innført, gjennomføres på en helt konsekvent måte. De fordeler som eksportnæringene oppnår som følge av kronenedskrivningen, må ikke bli spist opp av økte priser.

Sekretariatet vil også understreke nødvendigheten av at Regjeringen legger opp til en inntektspolitikk overfor alle grupper i samfunnet, slik at det mønster som legges gjennom forhandlingene mellom LO og N.A.F. også blir gjort gjeldende for andre yrkesgrupper.

Sekretariatet vil videre peke på nødvendigheten av at N.A.F. inntar en positiv holdning for å finne fram til løsninger på årets inntektsoppgjør. Fra fagbevegelsens side er det en forutsetning at også de fagorganiserte får sin andel av de fordeler som eksportnæringene nå oppnår.

De krav LO i dag overleverer N.A.F. vil bli tilpasset den nye situasjonen. Det er LOs forutsetning at de nye prognoser for prisutviklingen som følger av kronenedskrivningen, nå blir lagt til grunn for forhandlingene.

I denne sammenheng må en også se de tiltakene som myndighetene vil sette i verk i forbindelse med inntektsoppjøret, bl. a. de lettelser i den personlige beskatning som må bli en del av oppjøret.»

Sekretariatet godkjente en uttalelse fra Samarbeidskomitéen mellom LO og DNA 27. februar sålydende:

Etter omfattende drøftinger i Arbeiderpartiets og fagbevegelsens organer, ble det i god tid før stortingsvalget lagt fram en erklæring der Arbeiderpartiet gjorde det klart at vi ville gå inn i en periode preget av store økonomiske vanskeligheter. I denne erklæringen het det bl. a.:

«Som et ansvarlig parti, beredt til å ta ansvaret for styringen av landet, ønsker ikke Arbeiderpartiet å tegne et lysere bilde av framtida enn det er grunn til. Vi ser full sysselsetting som et helt overordnet mål for vår økonomiske politikk. For å virkeliggjøre dette mål må en være forberedt på at andre krav må vike plass.»

Erklæringen ble avsluttet slik:

«Etter grundige studier av det internasjonale konjunkturbildet har vi måttet trekke den klare konklusjon at svakhetene i den internasjonale økonomi vil påføre økonomien i Norge alvorlige påkjenninger i en relativt lang periode framover. Arbeiderpartiet ser det som maktpåliggende at det norske folk blir klar over alvoret i denne situasjonen før valget, slik at alle har best mulig grunnlag for å ta standpunkt på valg-

dagen den 12. september. I denne situasjonen vil Arbeiderpartiet — nå som alltid — sette arbeid for alle som det fremste mål for sin økonomiske politikk.

Siden valget er utsiktene for verdensøkonomien ytterligere forverret. Det er grunn til å frykte at arbeidsløsheten i Vest-Europa og Nord-Amerika vil øke utover de 16 millioner som nå er registrert.

I løpet av den lange nedgangsperioden vi har bak oss, har Regjeringen ført en økonomisk politikk der den fulle sysselsettingen har vært en overordnet målsetting. Trygghet for arbeid og inntekt har vært sikret gjennom den politikk som Regjeringen har ført.

Norge er avhengig av å eksportere om lag halvparten av det vi produserer og å importere om lag halvparten av det vi forbruker og investerer. I det lengre løp kan de økonomiske problemene bare løses ved hjelp av en internasjonal strategi for økt sysselsetting og større aktivitet. Norge må fortsatt føre en aktiv politikk overfor omverdenen med dette siktemål for øye.

Når den internasjonale krisen blir så langvarig, blir vi tvunget til å foreta vanskelige valg. I denne situasjon vil vi understreke at den fulle sysselsetting fortsatt er hovedmålet for den økonomiske politikk. Dersom vi skal oppnå det, må det fortsatt føres en aktiv og framtidsrettet politikk, og det må vises solidaritet fra alle grupper. Regjeringen har full støtte fra hele arbeiderbevegelsen for en slik politikk.

Vi står foran et omfattende inntektsoppgjør. Landsorganisasjonen i Norge har foran inntektsoppgjøret fremmet krav preget av moderasjon og ansvar. Det samme krav til moderasjon og ansvar stilles nå til alle organisasjoner som forhandler på vegne av de ulike inntektsgruppene. Det må føres reelle forhandlinger mellom partene i arbeidslivet. De krav som vil bli stilt til oss alle for å opprettholde den fulle sysselsettingen, må fordeles på en sosialt rettferdig måte. Kjøpekraften må sikres for de midlere lønnstakergrupper. Levekårene for de som har det vanskelig må bli bedret, og viktige fellesoppgaver skjøttet på en tilfredsstillende måte. Det vil bety at kjøpekraften går ned for de med høyere inntekter.

Kravet til måtehold må også gjelde andre typer inntekter enn dem som inngår i inntektsoppgjøret. Det er nødvendig å sette i verk tiltak for å dempe urimelige eier- og næringsinntekter.

Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen vil i sin økonomiske politikk sikre at trygghet for arbeid og inntekt blir en realitet også i tida framover. Hovedmålene i Arbeiderpartiets program, Landsorganisasjonens handlingsprogram og Regjeringens langtidsprogram står fast.

Etter bruddet i meklingen vedtok Sekretariatet 10. april denne uttalelsen:

- De viktigste mål for fagbevegelsen ved årets inntektsoppgjør er:
- sikre den fulle sysselsettingen
  - få en rimelig vekst i kjøpekraften for lavtlønnsguppene
  - opprettholde kjøpekraften for grupper med gjennomsnittsinntekter.

Det er videre LOs mål at lønnstakere som ikke nyter godt av lønns-
glidningen skal sikres en lønnsutvikling i perioden gjennom et etterslep, og at det må innføres en fullverdig kollektiv gruppelivs- og ulykkesforsikring for de fagorganiserte.

LOs opplegg er et nøkternt opplegg tilpasset den økonomiske situa-

sjon. De hovedmål LO har trukket opp faller sammen med de mål myndighetene har stilt opp for årets inntektsoppgjør.

Det er bred oppslutning om kravene blant LOs medlemmer.

Norsk Arbeidsgiverforenings holdning under forhandlingene og meklingen har ført til at de sentrale saker ikke har blitt realitetsbehandlet. Dette er bakgrunnen for at LO har begjært meklingen brutt.

Lavtlønsspørsmålet er det viktigste punkt fra LOs side. LO har i denne sammenheng bl.a. krevd gjennomført en garantiordning, slik at ingen bedrifter skal ha et lønnsnivå lavere enn 80 prosent av gjennomsnittslønnen i industrien. Dette prinsipp har N.A.F. fullstendig avvist. Her ligger den viktigste årsaken til bruddet.

N.A.F. har også avvist ethvert forslag om et generelt tillegg. En slik holdning betyr at alle grupper av lønnstakere som omfattes av lønnsoppgjøret, vil få en klar nedgang i kjøpekraften i år.

Det er LOs forutsetning at det generelle tillegget skal danne rammen om de forbundsvise forhandlinger etter det sentrale oppgjøret. N.A.F.s avvisende holdning til det generelle tillegget betyr derfor at N.A.F. i realiteten avviser forbundsvise forhandlinger som ledd i et samordnet kombinert oppgjør.

Det N.A.F. hittil har ønsket å drøfte har vært spørsmålet om begrensning av lønnsglidningen. Fra LOs side har en vært innstilt på å drøfte dette spørsmålet, og det er fremmet et forslag overfor N.A.F. Endringer i den retning som N.A.F. hittil har foreslått, må tas opp i forbundsvise forhandlinger, fordi en slik begrensning vil gripe inn i de enkelte forbunds tariffavtaler. N.A.F. har imidlertid avvist forbundsvise forhandlinger også på dette felt. En slik holdning gir inntrykk av at N.A.F. ikke bare er interessert i å begrense lønnsglidningen, men også i å angripe den lokale forhandlingsrett som er forankret i avtaler. En slik linje er ikke akseptabel for fagbevegelsen. LOs sekretariat beklager meget sterkt den situasjon som nå er oppstått. Ved sin steile avvisende holdning overfor viktige, men ikke kostbare, prinsipper i LOs krav, og ved sin holdning til de demokratiske prinsipper som er nedfelt i lokale avtaler, har N.A.F. satt seg ut over viktige holdninger som er alminnelig akseptert i det norske samfunnet. Den solidaritetsholdning som ligger bak lavtlønnskravet, er dypt forankret ikke bare i fagbevegelsen. Også myndighetene og de fleste politiske partiene har uttalt seg til fordel for en slik solidaritetsholdning.

Ved sin steile holdning setter N.A.F. hele den kombinerte oppgjørsformen i fare. Uten et meklingsforslag der de viktigste prinsipper i LOs krav er gjennomført, vil det i årene framover være nær umulig å få forståelse for en slik oppgjørsform.

Samme dag vedtok Sekretariatet også en uttalelse på bakgrunn av en uttalelse fra landsstyret i Senterpartiet:

Landsorganisasjonens sekretariat drøfter vanligvis ikke uttalelser fra de politiske partier. De uttalelser som i helga er kommet i forbindelse med Senterpartiets landsstyremøte er imidlertid så spesielle, at Sekretariatet har funnet det nødvendig å komme med et svar.

Sekretariatet har merket seg at uttalelsene ensidig går i mot fagbevegelsens interesser ved dette inntektsoppgjøret. Det heter i landsstyrets uttalelse bl. a. at Regjeringen må sette som forutsetning for medvirkning i oppgjøret at partene kommer fram til avtaler som kan begrense lønnsglidningen. I en egen uttalelse har sekretariatet gjort rede

for bl. a. LOs holdning til dette spørsmålet i den pågående meklingen. Her skal det bare konstateres at Senterpartiets krav rettes til den ene part alene.

I denne sammenheng minnes det om at Senterpartiet tidligere har gått inn for en utsettelse av den sosiale reform som den nye sykkelønsordningen er.

Jordbruket har ved årets oppgjør reist et krav på nærmere 2 milliarder kroner. Sekretariatet minner om at jordbruksoppgjørene i 1976 og 1977 fikk en ramme på henholdsvis 1,8 og 1,2 milliarder kroner. Dette ga en vekst i jordbrukernes kjøpekraft i de to årene på henholdsvis om lag 30 og 20 prosent.

Dersom Senterpartiet ønsker å gjøre en innsats i forbindelse med årets inntektsoppgjør, vil det beste være om partiet bruker sin innflytelse i Norges Bondelag til å få jordbrukerne til å dempe sine krav ved årets oppgjør. En videre opptrapping av jordbruksinntektene i den nåværende økonomiske situasjon, vil være uansvarlig overfor alle de inntektsgrupper i samfunnet som har bygget sine krav ved dette oppgjøret på moderasjon og ansvar.

I forbindelse med at tvisten var brakt inn for Rikslønnsnemnda vedtok Sekretariatet denne uttalelsen:

Landsorganisasjonens representantskapsmøte vedtok 18.—19. januar at årets inntektsoppgjør skulle gjennomføres som et samordnet kombinert oppgjør. For Landsorganisasjonen var hovedmålet med oppgjøret å sikre den fulle sysselsettingen, sikre en vekst i kjøpekraften for lavtlønsgruppene gjennom en garantiordning og et lavtlønnstillegg, og å opprettholde kjøpekraften for grupper med gjennomsnittsinntekter.

Gjennom forhandlinger og megling med Norsk Arbeidsgiverforening viste det seg at det ikke var grunnlag for et forslag som begge parter kunne anbefale. For å unngå en storkonflikt, har Regjeringen besluttet å foreslå for Stortinget at årets lønnsoppgjør avgjøres ved lønnsnemnd.

Landsorganisasjonens prinsipielle syn er at inntektsoppgjørene bør avgjøres gjennom frie forhandlinger mellom partene. Når en slik forhandlingsløsning ikke nås, må fagbevegelsen ha rett til å bruke streik som et middel til å nå sine mål.

I tråd med dette syn avviste Landsorganisasjonen Riksmeglingsmannens forespørsel om frivillig lønnsnemnd.

I den nåværende økonomiske situasjon har LOs sekretariat tatt Regjeringens beslutning om å bruke tvungen lønnsnemnd til etterretning. Regjeringens vurdering er at en omfattende konflikt ville ytterligere vanskeliggjøre landets økonomiske stilling.

Fra LOs side er det en forutsetning at de øvrige grupper i inntektsoppgjøret holder seg innen den ramme som settes av lønnsnemnda. Hvis dette ikke skjer, må også disse grupper komme inn under lønnsnemndsbehandling.

Rikslønnsnemnda behandler tvisten

Rikslønnsnemnda tok fatt på saken 9. mai. På forhånd var partene enig om at fire spørsmål som det var enighet om under forhandlingene og meklingen skulle holdes utenfor behandlingen i

nemnda. Det gjaldt Opplysnings- og utviklingsfondet, sluttvederlagsordningen, helligdagsgodtgjøringen og godtgjøring for 1. og 17. mai og om kollektiv gruppelivsforsikring.

Protokollene om dette er gjengitt på side 90—94.

Foruten de faste medlemmene av lønnsnemnda skulle partene oppnevne et medlem hver i denne spesielle saken. LO oppnevnte Tor Aspengren, Norsk Arbeidsgiverforening oppnevnte Lars Aarvig.

TOR HALVORSENS INNLEGG

For Rikslønnsnemnda holdt LOs formann, Tor Halvorsen, dette prosedyreinnelegget:

Den vestlige industrialiserte verden har etter 1973 vært inne i en alvorlig økonomisk krise. Svak produksjonsvekst (i enkelte land til og med produksjonsnedgang i enkelte år), arbeidsledighet og høy prisstigning er stikkord som situasjonen kan beskrives med. Norge har greid seg bra gjennom dette internasjonale konjunktur-tilbakeslaget, og har hele tiden hatt full sysselsetting og en bra produksjonsvekst.

Dette forhold — at Norge i denne situasjonen har holdt sitt arbeidsmarked og produksjonsapparatet intakt — skaper i seg selv et godt utgangspunkt for Norge i tida framover.

For et land med den åpen utenriksøkonomi vil imidlertid den internasjonale utvikling spille en sentral rolle for utformingen av den økonomiske politikken. Konjunkturutsiktene i OECD-området er derfor av vesentlig betydning når vi skal vurdere opplegget av den økonomiske politikk i Norge i tida framover.

Den vekst som OECD-sekretariatet (gjengitt i revidert nasjonalbudsjett) har forutsatt for OECD-området under ett i 1978 (3¼ prosent) er tilstrekkelig til å hindre at arbeidsledigheten i OECD-området samlet vil stige fra 1977 til 1978. Etter opplysninger i revidert nasjonalbudsjett vil arbeidsledigheten i OECD-området totalt være på 5,5 prosent både i 1977 og 1978. Men det må samtidig presiseres at veksten er for lav til å sikre at arbeidsledigheten går ned.

For de europeiske OECD-land er imidlertid veksten såpass svak at arbeidsledigheten vil øke fra 1977 til 1978. Etter tallene i revidert nasjonalbudsjett var arbeidsledighetsprosenten i de europeiske OECD-land i gjennomsnitt 5¼ prosent i 1977, noe som etter prognosene vil stige til 6 prosent i 1978.

Likevel synes utviklingen i OECD-området å bli betraktelig bedre i 1978 enn i 1977. Veksten blir sterkere i nær sagt alle land enn den var i 1977. Spesielt må det påpekes at veksten hos våre viktigste handelspartnere i gjennomsnitt vil stige fra 0,7 prosent i 1977 til 2,1 prosent i 1978. Særlig viktig er det her å merke seg de forutsetninger som er gjort om Storbritannia. Her vil veksten stige fra ¼ prosent i 1977 til 3¼ prosent i 1978. Også Danmark og Sverige, som spiller en stor rolle for norsk utenrikshandel, vil få en bedre utvikling i 1978 enn de hadde i 1977.

Situasjonen er derfor ikke uten lyspunkter i internasjonal økonomi. Spesielt er det meget som tyder på at Storbritannia, pga. en bedret utenriksøkonomisk situasjon, nå får bedre muligheter til å føre en ekspansiv økonomisk politikk.

Det er imidlertid grunn til sterkt å understreke den store usikkerheten som ligger i prognosene om veksten i de enkelte land. Usikkerheten kan slå ut både i positiv og negativ retning. Usikkerheten er sterkt framhevet av regjeringen både i finansministerens redegjørelse overfor partene i inntektsoppgjøret av 13. mars, i tilleggsmeldingen til langtidsprogrammet og i det reviderte nasjonalbudsjettet.

Uavhengig av den internasjonale konjunktursituasjonen, er det viktig at Norge fortsatt fører en *aktiv motkonjunkturpolitikk*. Det opplegg regjeringen presenterte i forbindelse med tilleggsmeldingen til langtidsprogrammet og det reviderte nasjonalbudsjettet, er nettopp et slikt aktivt opplegg for fortsatt å sikre produksjon og sysselsetting i Norge.

Tiltak for å støtte norsk industri.

I tillegg til forskjellige selektive støttetiltak til konkurranseutsatte bedrifter, har myndighetene gjennomført en rekke tiltak av generell karakter for å skape bedre arbeidsmuligheter for næringslivet. De viktigste er:

- *Nedskrivning av den norske krona* overfor de øvrige land i det europeiske slangesamarbeidet. Dette er skjedd i tre omganger, i april 1977 (3 prosent overfor tyske mark), i august 1977 (5 prosent overfor tyske mark) og i februar 1978 (8 prosent). De to nedskrivningene i 1977 kom som svar på svenske nedskrivninger, mens nedskrivningen i februar i år var en selvstendig norsk nedskrivning. I alle tilfellene har nedskrivningen styrket norske eksportnæringers konkurransevne.
- *Ekstraordinære bevilgninger* på 32 mill. kroner i 1978-budsjettet til *eksportfremmende tiltak*.
- *Investeringsavgiften* på aktiverte investeringer som brukes i vareproduksjon ble satt ned fra 13 til 9 prosent fra 1. januar 1978. Regjeringen har nå (i forbindelse med det reviderte nasjonalbudsjett) foreslått investeringsavgiften tatt bort fra 1. september 1978. Dette vil på generell basis styrke bedriftenes investeringsmuligheter.
- *Arbeidsgiverperioden i den nye sykelønsordningen* vil bli satt til 10 dager i stedet for 14 dager, slik det opprinnelig var fastsatt.

Samlet vil disse tiltakene bidra til å gi norsk industri vesentlig bedre arbeidsvilkår, ikke minst sett i forhold til konkurransesituasjonen overfor utlandet.

Produksjonsveksten i 1978.

I revidert nasjonalbudsjett er det regnet med en vekst i bruttonasjonalproduktet i Norge i 1978 på 4,2 prosent. Dette er omtrent den samme vekst som vi hadde i 1977.

Isolert sett skulle en vekst i bruttonasjonalproduktet på 4,2 prosent gi et tilfredsstillende grunnlag for en reell inntektsvekst i 1978. En vekst i bruttonasjonalproduktet på 4,2 prosent er bare noe lavere enn den veksttakt vi hadde i årene 1965 til 1975. I internasjonal sammenheng er en vekst på 4,2 prosent meget høy.

For å vurdere hvordan en vekst på 4,2 prosent skaper grunnlag for vekst i de reelle inntekter, må vi imidlertid se på hvordan denne veksten er sammensatt.

I revidert nasjonalbudsjett regnes det med at bruttonasjonalproduktet bortsett fra sjøfart og oljevirkksomhet vil stige med 1,2 prosent fra 1977 til 1978.

I tabellen nedenfor er bruttoproduktet i de enkelte næringer stillet

opp etter næringenes konkurransesituasjon overfor utlandet. Alle disse tallene er hentet fra det reviderte nasjonalbudsjettet:

Skjermede næringer	2,5 prosent
Utekonkurrerende næringer bortsett fra olje og sjøfart	0 prosent
Hjemmekonkurrerende næringer	+4 prosent
Bruttonasjonalprodukt bortsett fra sjøfart og oljevirksomhet	1,2 prosent
Bruttonasjonalprodukt	4,2 prosent

Utviklingen er forskjellig for de forskjellige typer næringer. På den ene siden har vi de næringer som er skjermet mot konkurranse fra utlandet, som vil få en vekst på 2½ prosent i sitt bruttoprodukt i 1978, og på den annen side har vi de hjemmekonkurrerende næringer (dvs. de næringer som konkurrerer med utenlandske produkter på vårt hjemmemarked) som vil få en nedgang på om lag 4 prosent i sitt bruttoprodukt.

Som konklusjon på dette regner en med i det reviderte nasjonalbudsjettet at *den inntekt som reelt står til disposisjon for Norge, vil øke med ca. 1,2 prosent i 1978*. Selv om dette i historisk sammenheng er en lav vekst, er det grunn til å fremheve at det dreier seg om vekst. Av deler av den offentlige debatt får en lett inntrykk av at det i 1978 ikke er noen reell inntektsvekst til fordeling i det hele tatt.

Landsorganisasjonens krav tar nettopp utgangspunkt i at det bare er en liten vekst til fordeling i inneværende år.

Det er imidlertid klart at utviklingen vil variere sterkt fra bransje til bransje. Dette gjelder også innen de hovedgrupper som er nevnt ovenfor.

I det reviderte nasjonalbudsjett er det regnet med at industriproduksjonen vil synke med 2½ prosent fra 1977 til 1978.

Norsk Arbeidsgiverforening har hevdet at når industriproduksjonen viser stagnasjon eller nedgang, er det ikke noe å fordele i inntektsforhandlingene. Dette er ikke riktig. Også andre næringer enn industrien spiller en rolle for inntektsskapningen i landet. Derfor er det nødvendig å se på den totale reelle inntektsvekst som er til fordeling. Denne reelle inntektsvekst er, som nevnt ovenfor, beregnet til ca. 1,2 prosent i 1978.

Utenriksøkonomi.

For et lite land som Norge med en åpen økonomi vil utenriksøkonomien måtte spille en sentral rolle i opplegget av den økonomiske politikk.

Regjeringens opplegg er at for å bedre vår utenriksøkonomi, må den økonomiske politikken legges opp slik at importen begrenses og eksporten økes. Dette må gjøres på en slik måte at den fulle sysselsettingen ikke settes i fare.

LO er for sin del enig i dette hovedopplegget for den økonomiske politikken.

Særlig viktig vil det være at vi igjen får en økning i eksporten. Dette vil for det første direkte bedre vår utenriksøkonomiske situasjon. Men uavhengig av dette har også utviklingen i eksporten direkte virkninger for sysselsettingen. Uten økning i eksporten vil mange eksportbedrifter få vanskeligheter med å opprettholde produksjon og sysselsetting.

I tilleggsmeldingen om langtidsprogrammet heter det om utenriksøkonomien:

«Videre framover er perspektivene usikre. Men det er nokså sikkert

at det kreves ganske raskt en internasjonal vekst og liten økning i innenlandsk bruk av varer og tjenester for at gjeldsutviklingen for «fastlands-Norge» skal bli noenlunde tilfredsstillende. Dersom veksten ute skal fortsette i svakt tempo også på lengre sikt, må vi forberede oss på betydelige omstillinger i arbeids- og næringslivet og på at det vil være lite rom for økning i det innenlandske vare- og tjenesteforbruket.

På lengre sikt burde de økonomiske utsiktene for Norge være bedre enn for mange andre land, kanskje særlig fordi vi har rikelig tilgang på energi. Vannkraften alene gir oss en meget gunstig energisituasjon. I tillegg kommer olje- og gassressursene på kontinentalsokkelen.»

Landsorganisasjonen er enig i det syn som regjeringen her legger fram. Perspektivene i utenriksøkonomien er usikre, men på lengre sikt skulle Norge kunne stå sterkt rustet på eksportmarkedene.

Konkurranssevnen.

For å vurdere utsiktene for eksporten, er det nødvendig å se på hvordan vår konkurransevne utvikler seg. I den sammenheng er det flere faktorer en må ta hensyn til. Lønnskostnader, produktivitetsutvikling, valutakursutvikling, energipriser, rentenivå, grad av utdanning og grad av ro og stabilitet på arbeidsmarkedet er alle faktorer som har betydning for et lands konkurransevne.

Det er lettest å skaffe tallmateriale for lønnskostnader, produktivitet og valutakursendringer. Dette er vel hovedårsaken til at særlig disse faktorene trekkes inn når en diskuterer begrepet konkurransevne i den offentlige debatt.

Men først skal vi se litt på det materiale som foreligger om de andre faktorer som påvirker vår konkurransevne.

På følgende områder må vi regne med at Norge har et konkurransemessig fortrinn sammenliknet med andre land: Kraftpriser, rentenivå, utdanning og et rolig og stabilt arbeidsmarked. Dette bekreftes for kraftprisen og rentenivåets vedkommende i en rapport fra en arbeidsgruppe bestående av representanter for Norges Industriforbund, Landsorganisasjonen i Norge, Industridepartementet og Finansdepartementet av 28. februar 1977 («Omkostningsnivå, inntjeningsvne og egenkapitalstruktur i norsk industri»).

I innstillingen fra Det tekniske Beregningsutvalg er det slått fast at Norge relativt har et mindre antall konflikter og tapte arbeidsdager enn våre konkurrenter.

Når vi skal se på hvordan utviklingen i lønnskostnadene i industrien i årene 1974–77 utviklet seg i Norge sammenliknet med andre land, må vi også betrakte valutakursendringene.

Følgende tabell viser utviklingen i de land vi har det største handels-samarbeidet med og i Norge i perioden 1974–77 (prosentvis endring fra året før):

	Andre land	Norge
	Lønnskostnad pr. produsert enhet Nasjonal valuta	
1974	15,8	14,2
1975	17,9	22,0
1976	8,3	8,3
1977	8,3	8,0
Periode 1974–77	60,1	63,0

Valutakursendring overfor den norske krone

1974	— 5,4	—
1975	— 2,7	—
1976	— 3,4	—
1977	— 2,5	—
Periode 1974—77	—13,3	—

Lønnskostnad pr. produsert enhet
Norske kroner

1974	9,5	14,2
1975	14,4	22,0
1976	4,6	8,3
1977	5,5	8,0*
Periode 1974—77	38,2	63,0

* I revidert nasjonalbudsjett er det brukt tallet 9,0. I tilleggsmeldingen til langtidsprogrammet, som kom en uke før, er det brukt 8,0. I tilfelle en skal legge 9,0 til grunn må en også ajourføre tallene for andre land, hvilket ikke er gjort i revidert nasjonalbudsjett.

Betrakter vi lønnskostnadene pr. produsert enhet regnet i nasjonal valuta, ser vi at Norge har hatt omtrent den samme utvikling som våre handelspartnere.

Det går imidlertid fram av tabellen at den norske kronen gjennom hele denne perioden har styrket sin stilling sammenliknet med andre lands valuta. Det betyr at kursen på andre lands valuta i gjennomsnitt har gått ned sammenliknet med norske kroner. Konsekvensen av dette blir igjen at *det på grunn av valutakursutviklingen har blitt dyrere å produsere i Norge sammenliknet med andre land.*

Det er dette forhold — valutakursutviklingen — som forklarer den store forskjellen vi får i lønnskostnader pr. produsert enhet regnet i norske kroner i denne perioden.

Landsorganisasjonen vil anta at dette forholdet nok vil spille en viktig rolle når vi skal forklare hvorfor Norge taper markedsandeler på viktige eksportmarkeder. Men poenget er at dette skyldes valutakursendringene overfor den norske kronen.

Det er bl. a. for å rette opp noe av dette skjeve forholdet at regjeringen i 3 omganger (april og august 1977, februar 1978) besluttet å skrive ned krona (devaluere) innenfor det europeiske valutasarbeidet, «Slangen».

Landsorganisasjonen mener at Rikslønnsnemnda i sin kjennelse selvfølgelig må ta hensyn til at lønnskostnadene i Norge ikke må utvikle seg sterkere enn lønnskostnadene i andre land. Det ville imidlertid være en urimelighet om Rikslønnsnemnda forsøker å korrigere opp den uheldige utvikling vi har i våre valutakurser sett i denne sammenheng. Valutakurspolitikken må drøftes av våre politiske myndigheter.

Grovt sett kan en si at de kombinerte inntektsoppgjørene i 1976 og 1977 bidro til å rette opp den skjeve utviklingen som valutakursutviklingen hadde ført med seg. Det heter om dette i tilleggsmeldingen til langtidsprogrammet:

«Den effektive kursen på den norske krona økte betydelig fra 1974 og inntil årsskiftet 1976—77. Seinere har kronekursen falt en del. Selv om kursstigningen gav grunnlag for lavere importprisstigning, bidro den til en forverring av konkurransevnen overfor andre land målt i lønns-

kostnader pr. produsert enhet i norske kroner. De kombinerte oppgjørene i 1976 og 1977 bidro imidlertid til at tapet i forhold til andre land ble begrenset til 6—8 prosentenheter eller noe under halvparten sammenliknet med foregående periode.»

Importen.

Landsorganisasjonen er enig i at også veksten i importen må begrenses i tida framover.

Det er forutsatt i revidert nasjonalbudsjett at veksten i det private forbruket vil bli om lag 2 prosent i 1978. Dette er betraktelig lavere enn det tilsvarende tall for 1977, da veksten i det private forbruk var på hele 6,2 prosent.

En slik svak vekst i det private forbruket vil gi langt mindre impulser til importvekst i 1978 enn i 1977. Det krav LO nå presenterer for Rikslønnsnemnda, går i hovedprinsipp ut på at den disponible realinntekt for lønnstakergruppen bare vil øke meget svakt fra 1977 til 1978. LOs krav er derfor forenlig med forutsetningen om utviklingen av det private forbruk i 1978, og derfor godt tilpasset den situasjon vi har på import-siden i vår utenriksøkonomi.

REPRESENTANTSKAPETS VEDTAK, OPPGJØRSFORM OG FORHANDLINGER

Den kombinerte oppgjørsformen

De gode erfaringene en hadde med inntektsoppgjørene i 1976 og 1977, samt en vurdering av den spesielle økonomiske situasjonen som foreligger i 1978, var avgjørende for at LOs representantskapsmøte 18. og 19. januar 1978 gikk inn for at også inntektsoppgjøret i 1978 burde gjennomføres som et kombinert samordnet inntektsoppgjør.

Landsorganisasjonen vil presisere at oppgjørsformen er noe som må bestemmes ved hvert enkelt inntektsoppgjør. I LOs handlingsprogram for perioden 1977—1981 heter det om valget av oppgjørsform:

«Fagbevegelsen betrakter ikke valget av oppgjørsform som et prinsippsspørsmål, men først og fremst som et spørsmål om hva som til enhver tid er mest hensiktsmessig. Valg av oppgjørsform er vesentlig for gjennomføringen av en tariffrevisjon og de målsettinger som der kan følges. Fagbevegelsens egne kompetente organer foran hver tariffrevisjon treffer avgjørelse om oppgjørsformen. Den økonomiske situasjonen, hensynet til de lavtlønte og innretninger av kravene for øvrig, må avgjøre valget.»

Da det viste seg å være umulig å komme fram til et anbefalt forslag ved årets lønnsoppgjør, er forutsetningene for at oppgjøret kan gjennomføres etter et kombinert mønster falt bort. Rikslønnsnemnda må nå vurdere oppgjøret som et tradisjonelt inntektsoppgjør, men det er selvfølgelig riktig å ta hensyn til de statlige tiltak som ble lagt fram av Regjeringen 21. april i forbindelse med det reviderte nasjonalbudsjettet. Rikslønnsnemndas kjennelse vil nå avgjøre hvorvidt de forventninger som er stilt til den kombinerte oppgjørsformen, kan bli en realitet også i 1978.

For fagbevegelsen er det viktig at en i vurderingen av oppgjørsformen i årene framover står mest mulig fritt. Det er ingen grunn til å skjule at dersom årets oppgjør viser seg ikke å gi de forventede resultater, vil det være langt vanskeligere å gjennomføre inntektsoppgjørene i tiden framover som kombinerte oppgjør. Dette er en realitet som Rikslønnsnemnda må ta med i vurderingen før den treffer sin kjennelse.

Forhandlinger, mekling og lønnsnemnd

Landsorganisasjonens representantskap vedtok prinsippene for LOs krav ved årets inntektsoppgjør på sitt møte 18. og 19. januar 1978. På møte i Regjeringens kontaktutvalg 3. februar ble myndighetene og partene i oppgjøret orientert om Representantskapets vedtak.

Med utgangspunkt i Representantskapets vedtak, fattet LOs sekretariat beslutning om de krav som skulle fremmes overfor N.A.F. Kravene ble overlevert N.A.F. på forhandlingsmøte 13. februar.

Det ble holdt i alt fire forhandlingsmøter mellom forhandlingsdelegasjonene eller deres engere utvalg.

Utover dette ble det holdt forhandlingsmøter i seks undergrupper. Disse arbeidet med følgende felter:

- etterslep og lønnsglidning
- forsikring
- sluttvederlag, opplysnings- og utviklingsfondet
- lavtlønns spørsmålet
- 1. og 17. mai — bevegelige helgedager
- hjemmevaktsordningene.

Forhandlingene ble brutt fra LOs side 15. mars. Det var særlig N.A.F.s avvissende holdning til å diskutere lavtlønnsproblemene og det generelle tillegget som var avgjørende for at bruddet ble tatt.

Under riksmeklingsmannens ledelse startet meklingen 28. mars. Etter 12 meklingsmøter ble meklingen avsluttet 11. april uten at riksmeklingsmannen fant å kunne sette fram noe forslag som begge parter kunne anbefale. De vanskeligste spørsmål under meklingen var spørsmålet om en eventuell begrensning av lønnsglidningen, det generelle tillegget og lavtlønns spørsmålet. Med bakgrunn i dette varslet LO plassfratrede for de grupper som har tariffavtaler med utløp 31. mars og 1. april.

I statsråd 14. april fremmet Regjeringen forslag om at oppgjøret skulle løses ved tvungen lønnsnemnd. LOs varsel om plassfratrede ble trukket tilbake i forbindelse med dette, og loven om tvungen lønnsnemnd ble sanksjonert i statsråd 21. april.

I forbindelse med lovforslaget om tvungen lønnsnemnd uttalte LOs sekretariat 17. april:

«Landsorganisasjonens prinsipielle syn er at inntektsoppgjørene bør avgjøres gjennom frie forhandlinger mellom partene. Når en slik forhandlingsløsning ikke nås, må fagbevegelsen ha rett til å bruke streik som et middel til å nå sine mål.

I tråd med dette syn avviste Landsorganisasjonen riksmeklingsmannens forespørsel om frivillig lønnsnemnd.

I den nåværende økonomiske situasjon har LOs sekretariat tatt Regjeringens beslutning om å bruke tvungen lønnsnemnd til etterretning. Regjeringens vurdering er at en omfattende konflikt ville ytterligere vanskeliggjøre landets økonomiske stilling.

Fra LOs side er det en forutsetning at de øvrige grupper i inntektsoppgjøret holder seg innen den ramme som settes av lønnsnemnda. Hvis dette ikke skjer, må også disse grupper komme inn under lønnsnemndsbehandling».

Inntektsoppgjøret som ledd i den økonomiske politikk

Inntektsoppgjøret må ses på som et viktig ledd i den generelle økonomiske politikk. Årets inntektsoppgjør må derfor ses på som et ledd i arbeidet med å opprettholde den fulle sysselsettingen. Ut fra dette har

Landsorganisasjonen i sine krav lagt til grunn at oppgjøret må ses på som et ledd i en moderat tilstrammingspolitikk. Landsorganisasjonen har akseptert at det private forbruk bare må vise en meget svak vekst i 1978. Ut fra dette har Landsorganisasjonen satt som sine viktigste mål ved inntektsoppgjøret i 1978:

- Full sysselsetting
- Opprettholdelse av kjøpekraften for grupper med gjennomsnittsinntekter
- En øking av kjøpekraften for lavtlønnsgruppene.

Et inntektsoppgjør gjennomført etter slike retningslinjer vil bidra til å dempe veksten i det private forbruk betraktelig. Dette vil igjen bidra til å dempe veksten i importen. Samtidig vil et slikt opplegg gi oppgjøret en sosialt rettferdig profil.

Et oppgjør etter disse retningslinjer vil også bidra til å sikre den fulle sysselsettingen. Veksten i lønnskostnader pr. produsert enhet vil bli lavere enn tidligere, hvilket isolert sett vil bidra til å styrke den norske konkurranseevnen.

LANDSORGANISASJONENS KRAV OVERFOR NORSK ARBEIDSGIVERFORENING

Den organisasjonsmessige behandling.

Tariffrevisjonen 1978 er forberedt på vanlig organisasjonsmessig måte i Landsorganisasjonen. I løpet av høsten 1977 foregikk det omfattende drøftinger på grunnplanet, i forbundene sentralt og i Landsorganisasjonens sekretariat. Disse drøftingene danner grunnlaget for det vedtaket som Landsorganisasjonens representantskap fattet om tariffkravene på sitt møte 18. og 19. januar 1978.

Lavtlønsspørsmålet sto sentralt i LOs forberedelse til tariffrevisjonen. På grunnlag av innstillingen fra en felleskomité mellom LO og Det norske Arbeiderparti, utviklet det seg en grunnleggende debatt om hvordan lavtlønnsproblemene skulle reises ved tariffrevisjonen.

I drøftingene foran og på representantskapsmøtet ble det også lagt avgjørende vekt på en vurdering av de økonomiske forutsetningene for oppgjøret. Her la en særlig vekt på nasjonalbudsjettet for 1978, Beregningsutvalgets rapport og de opplysninger som ble lagt fram for medlemmene av Kontaktutvalget.

I nasjonalbudsjettet 1978 heter det bl.a.:

«Etter regjeringens mening er det for de fleste grupper neppe rom for vekst i disponibel realinntekt i 1978. Regjeringen legger imidlertid vekt på å få til en reell inntektsøkning for grupper med lave inntekter.»

Denne prinsipputtalelsen fikk senere tilslutning i Stortinget under finansdebatten. Landsorganisasjonens krav til Norsk Arbeidsgiverforening ved denne tariffrevisjonen er basert på denne erklærte målsettingen fra regjering og storting. En slik målsetting ligger fast også i Regjeringens reviderte nasjonalbudsjett der en uttaler:

«I nasjonalbudsjettet 1978 ga Regjeringen uttrykk for at det neppe var rom for vekst i disponibel realinntekt for de fleste grupper fra 1977 til 1978. Slik en nå vurderer de økonomiske utsiktene er dette strengt nødvendig hvis en skal få en vesentlig demping av veksten i privat forbruk.»

De politiske forutsetningene som Landsorganisasjonens representant-skap bygget på ved sin behandling av tariffrevisjonen 1978, ligger der-for fortsatt fast.

LOs KRAV AV 13. FEBRUAR OVERFOR N.A.F.

a. Generelt tillegg.

I det krav som ble fremmet overfor Norsk Arbeidsgiverforening 13. februar krevde Landsorganisasjonen et generelt tillegg slik at kjøpe-kraften i 1978 skulle stabiliseres på 1977-nivået for brede lønnsstaker-grupper.

De beregninger som lå til grunn for kravet var basert på en antatt prisstigning på 9 prosent fra 1977 til 1978, og en gjennomsnittsinntekt på kr. 65 000 i 1977. Beregningene ble foretatt på grunnlag av de skatte-regler som gjaldt for familier med én inntektstaker og to barn med rett til barnetrygd og omsorgsfradrag i 1977 og 1978. Med dette utgangs-punkt fremmet Landsorganisasjonen krav overfor Norsk Arbeidsgiver-forening om en lønnsutvikling fra 1977 til 1978 på 10,9 prosent.

En slik økonomisk ramme består av tre ulike komponenter:

- Ettervirkningen på lønnsnivået i 1978 av den lønnsutviklingen som skjedde i 1977.
- Lønnsglidning i 1978.
- Tariff tillegg ved tariffrevisjonen 1978.

Fra LOs side var det en forutsetning at en under forhandlingene og meklingen skulle drøfte hvordan rammen på 10,9 prosent skulle settes sammen av disse tre komponentene.

Det var videre LOs forutsetning at offentlige tiltak som ledd i det kombinerte inntektsoppgjøret, og som hadde virkning på den disponible realinntekten, skulle komme til forholdsmessig fratrekk i rammen. Slike tiltak kunne eksempelvis være skattelettelser eller prisdempende tiltak.

Landsorganisasjonen vil opprettholde sitt krav om et generelt tillegg som sikrer den disponible realinntekten på 1977-nivået for grupper med gjennomsnittsinntekter. I punkt 3.3. nedenfor er kravet begrunnet ut fra de økonomisk/politiske forutsetningene som nå gjelder.

b. Lavtlønns spørsmålet.

Det har vært vanlig praksis ved tariffoppgjørene mellom Lands-organisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening at det har vært gitt lavtlønns tillegg med sikte på å utjevne lønnsforskjellene innenfor det området som omfattes av avtaler mellom de to organisasjonene.

Foran tariffoppgjøret 1978 var det en klar målsetting innen alle forbund i Landsorganisasjonen at det ved dette oppgjøret måtte gjøres spesielle anstrengelser for å bedre situasjonen for de lavtlønte lønns-takere utover det en hadde maktet å få til ved tidligere tariffrevisjoner. En slik målsetting er også klart i samsvar med hva regjeringen har uttrykt i nasjonalbudsjettet. Et slikt syn synes også å ha bred støtte i Stortinget.

Når Norsk Arbeidsgiverforening ikke har ønsket å gå inn i noen drøftelser av nye virkemidler for å bedre de lavtløntes inntektsforhold, synes dette klart i strid med inntektspolitiske målsettinger fastlagt av Regjeringen og storting.

LO krevde innført en *garantibestemmelse* som vil heve alle bedrifter som omfattes av avtaler mellom de to organisasjonene til et lønnsnivå

som svarer til 80 prosent av landsgjennomsnittet for voksne arbeidere i Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk for arbeidere. For tariffområder med fortjenestenivå mellom 80 prosent og 90 prosent av landsgjennomsnittet for voksne arbeidere, fremmet en krav om et *lavtlønnstillegg* etter de retningslinjer som tidligere har vært benyttet i tariffoppgjørene mellom de to organisasjonene. Summen av det som skulle utbetales i henhold til garantibestemmelsen og *lavtlønnstillegget* skulle være størst for de bedrifter som har den laveste gjennomsnittsfortjenesten før garantibestemmelsen trer i kraft. Summen skulle avkortes gradvis og *lavtlønnstillegget* avsluttes ved 90 prosent av gjennomsnittet.

Kostnadene ved gjennomføringen av kravet om garantiordning og *lavtlønnstillegg* forutsatte Landsorganisasjonen kom i tillegg til kravet om generelt tillegg. En forutsatte at kostnadene ved garantiordningen ble dekket av de aktuelle bedriftene, men var innstilt på å gjøre en felles henvendelse til myndighetene med sikte på offentlige tilskudd til gjennomføring av *lavtlønnstilleggene*.

Under forhandlingene fikk partene beregnet kostnaden for gjennomføringen av det samlede *lavtlønnskrevet*. Utslaget av garantitillegget ble beregnet til 5,7 øre utliknet på alle timer innenfor Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk for arbeidere. *Lavtlønnstillegget* ble beregnet å koste 7,6 øre. Det samlede utslaget av *lavtlønnstillegget* og *garantitillegget* ville således bli 13,3 øre for alle timer innenfor Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk.

Dette representerer et tillegg på om lag 0,4 prosent regnet på grunnlag av lønnsnivået i 1977.

Lavtlønnskrevet representerer således en meget beskjeden kostnadsøkning i gjennomsnitt for de bedrifter som omfattes av avtaler mellom LO og N.A.F. Det er derfor ikke kostnadene som er vesentlig for Landsorganisasjonen, men at en får gjennomført en garantiordning som vil representere et nytt generelt virkemiddel i en tariffpolitikk for å nå en målsetting om en jevnere inntektsfordeling. For de av LOs medlemmer som ville komme inn under ordningen, ville tilleggene bli av betydelig størrelse. Samtidig vil en slik garantiordning sikre at en bedrift i tariffperioden aldri blir liggende på et gjennomsnittlig lønnsnivå under 80 prosent av gjennomsnittsfortjenesten i området som inngår i Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk for arbeidere.

Landsorganisasjonen vil ved behandlingen i Rikslønnsnemnda opprettholde sitt *lavtlønnskrev* fullt ut. Dette er begrunnet i punkt 3.3. nedenfor.

c. *Kompensasjon for manglende lønnsglidning.*

Den lønnsglidning som skjer innenfor området som omfattes av avtaler mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen, skjer ikke jevnt. Noen bedrifter og tariffområder har en betydelig lønnsglidning i tariffperioden mens andre bedrifter og tariffområder har svært liten lønnsutvikling utover de tarifftilleggene som blir avtalt i tariffperioden mellom de to hovedorganisasjonene.

I LOs krav av 13. februar overfor N.A.F. ble det derfor reist krav om etterslep for de grupper som ikke nyter godt av lønnsglidningen. Kravet var delt i to:

- a) Pr. 1. april 1978 skulle det gis kompensasjon til arbeidstakere i de bedrifter der det hadde vært lavere lønnsglidning enn gjennomsnittlig fra 1976 til 1977.

b) Pr. 1. april 1979 skulle det tilsvarende gis kompensasjon til arbeidstakere i de bedrifter der det ville være en lavere lønnsglidning enn gjennomsnittlig fra 1977 til 1978.

Under meklingen frafalt LO kravet om en kompensasjon pr. 1. april 1978 for den lønnsglidning som allerede har funnet sted i foregående tariffperiode. At LO frafalt dette, betyr ingen prinsipiell nyvurdering fra LOs side, men det hele var et praktisk forhandlings spørsmål i den aktuelle forhandlings situasjonen.

Både i tariffavtalene i 1970 og i 1972 hadde en bestemmelser som sikret lønnstakerne som ble omfattet av avtaler mellom de to organisasjonene en garanti for en minste lønnsutvikling i det første året av avtaleperioden. Når Landsorganisasjonen har reist krav om en kompensasjon for manglende lønnsglidning med regulering i midten av avtaleperioden representerer dette således ikke noe prinsipielt nytt.

Innenfor andre sektorer av vår oppgjøret der motparten er en annen enn Norsk Arbeidsgiverforening, har en allerede i lang tid akseptert at det må gis en kompensasjon for manglende lønnsutvikling i avtaleperioden. Dette gjelder eksempelvis både oppgjørene for de ansatte i stat og kommune og for jordbruksavtalen.

Også kravet om etterslep for manglende lønnsglidning pr. 1. april 1979 vil bli opprettholdt.

d. *Forbundsvisse forhandlinger.*

Selv om de kombinerte inntektsoppgjørene i 1976 og 1977 ikke fant sin endelige form, ble oppgjørsformen stort sett akseptert i fagbevegelsen.

Ett av problemene med de kombinerte oppgjørene er imidlertid at de lett blir altfor sentraliserte. For å bøte på denne svakheten, vedtok LOs representantskapsmøte 18. og 19. januar at det skulle forhandles sentralt om rammen om oppgjøret, men at de enkelte forbund i forhandlinger med sine motparter skulle fordele rammen for lavtlønnstillegget og det generelle tilleggets vedkommende.

LO vil legge ned påstand om at det benyttes en slik framgangsmåte også i forbindelse med kjennelsen fra Rikslønnsnemnda. Dette betyr at Rikslønnsnemnda treffer avgjørelse om størrelsen på det generelle tillegget og om lavtlønnstilleggets størrelse og innretning (inkl. garanti-bestemmelsen), men at det enkelte fagforbund gjennom forhandlinger med sine motparter skal stå fritt i å fordele den rammen en på denne måten kommer fram til.

Når Landsorganisasjonen opprettholder dette kravet, har dette tre årsaker:

- a) Ønske om mest mulig desentralisering av oppgjøret, slik at flere blir involvert i gjennomføringen av oppgjøret.
- b) Det kan være store tekniske forskjeller mellom de enkelte overenskomster. Problemene kan være forskjellige, og de enkelte forbund kan ha forskjellige ønskemål med hensyn til den teknologiske utvikling i det enkelte arbeidsområde og de miljøkrav som stilles. Det kan også være andre spesialiteter innen de enkelte forbunds overenskomster som bare kan løses ved forbundsvisse forhandlinger.
- c) En svært ulik inntektsfordeling mellom de enkelte gruppene innen en overenskomst kan også gjøre det nødvendig med forbundsvisse forhandlinger for å fordele tilleggene.

LO ser spørsmålet om adgang til forbundsvisse forhandlinger som svært viktige dersom en skal kunne opprettholde systemet med kombinerte inntektsoppgjør også i framtida. Det er på sikt lite ønskelig med fullt ut sentrale inntektsoppgjør. Det er viktig at det lokale engasjementet og mulighetene til å nå fram med spesielle ønskemål blir utviklet som ledd i oppgjørsformen.

e. *Andre krav.*

Opprinnelig reiste Landsorganisasjonen en rekke andre krav overfor Norsk Arbeidsgiverforening. Dette gjelder forsikringsordninger, revisjon av avtalene om sluttvederlag, opplysning- og utviklingsfondet og om godtgjørelse for bevegelige helligdager og 1. og 17. mai, og en erklæring om at ansatte i Norsk Arbeidsgiverforenings medlemsbedrifter som ikke omfattes av avtaler mellom de to organisasjonene ikke skal få større tillegg enn det som følger av oppjøret mellom Landsorganisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening.

For disse spørsmål er Landsorganisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening kommet fram til enighet under de drøftelsene som har funnet sted før tvisten er kommet opp for Rikslønnsnemnda til behandling. Det vises til protokoll om dette, jfr. vedlegg 2.

LOs krav under de forutsetninger som gjelder nå.

I dette punkt skal det redegjøres for hvordan LOs krav nå reises i forbindelse med behandlingen i Rikslønnsnemnda. Det er to faktorer som nå spiller inn, og som gjør at LOs krav i denne omgang må tilpasses en ny situasjon:

- På enkelte områder er det oppnådd enighet med N.A.F. under forhandlingene.
  - De tiltak som ble lagt fram av regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett påvirker veksten i den disponible realinntekt.
- De punkter der det ble oppnådd enighet med N.A.F. er følgende:
- Forsikringsspørsmålet (pkt. 6 i LOs krav).
  - Sluttvederlag, opplysnings- og utviklingsfondet, godtgjørelse for bevegelige helgedager og 1. og 17. mai (pkt. 7 i LOs krav).

Følgende punkt frafalt LO under meklingen:

- Kravet om kompensasjon pr. 1. april 1978 til arbeidstakere i de bedrifter der det har vært en lavere lønnsglidning enn gjennomsnittlig fra 1976 til 1977. (Pkt. 5. a. i LOs krav.)

Av de krav som LO opprinnelig reiste overfor N.A.F., er dermed følgende igjen som må avgjøres av Rikslønnsnemnda:

- a) Det generelle tillegget.
- b) Lavtlønnsproblemet.
- c) Kompensasjon for manglende lønnsglidning.
- d) Forbundsvisse forhandlinger innen en gitt ramme.
- e) 2. årstillegget.

Disse krav må sees i sammenheng med de tiltak regjeringen har foreslått i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.

Landsorganisasjonen var innstilt på at tariffoppgjøret skulle gjennomføres som et kombinert oppgjør der avtalen mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen ble supplert med tiltak fra myndig-

hetenes side. Siden partene ikke kom fram til noen avtale og oppgjøret er henvist til behandling i Rikslønnsnemnda, fant myndighetene at forutsetningene for et kombinert oppgjør ikke lenger var til stede. Regjeringen har imidlertid likevel funnet grunn til å gjennomføre visse finanspolitiske tiltak som vil ha innvirkning på lønnstakernes disponible realinntekt i 1978. Disse er:

- Medlemsavgiften til Folketrygden foreslås hevet med 0,4 prosentenheter for 1978.
- Elektrisitetsavgiften foreslås hevet til 2 øre pr. kWh noe som vil medføre en økning av konsumprisindeksen for inneværende år med 0,2 prosent.
- Barnefradraget i skatten blir foreslått hevet med kr. 300 pr. barn.

I forhold til de forutsetninger som Norsk Arbeidsgiverforening måtte bygge sine standpunkter under tariffoppgjøret på, er det også gjennomført finanspolitiske tiltak som vil føre til besparelser for næringslivet.

- Investeringsavgiften på aktiverte investeringer som nyttes i vareproduksjon utskrives i dag etter en sats på 9 prosent. Denne avgiften er foreslått tatt bort fra 1. september i år. På årsbasis vil dette bety en besparelse for næringslivet på 630 mill. kroner. For 1978 er besparelsen beregnet til 210 mill. kroner.
- Arbeidsgiverperioden i den nye sykkelønnsordningen foreslås foreløpig satt til 10 dager i stedet for 14 dager. På årsbasis betyr dette en besparelse i forhold til de kostnader som lå i det opprinnelige vedtak på 340 mill. kroner. For 1978 vil besparelsen bli 170 mill. kroner.

a. *Grunnlaget for Landsorganisasjonens påstand for Rikslønnsnemnda om generelt lønnstillegg.*

I beregningene som Landsorganisasjonen opprinnelig foretok, var det ikke tatt hensyn til virkningen av skattefritak for fagforeningskontingent som ble gjennomført fra 1. juli 1977. Dette fritaket fikk virkning for et halvt år i fjor, men vil virke i hele 1978 og således føre til en økning i disponibel realinntekt fra 1977 til 1978. I Landsorganisasjonens påstand for Rikslønnsnemnda er det tatt hensyn til dette ved å innregne en fagforeningskontingent på kr. 350 i 1977 og kr. 780 i 1978. Dette er i samsvar med de tall som ble benyttet under oppgjøret 1977 og de beregninger som ble lagt fram i den tekniske beregningsgruppen under Kontaktutvalget der partene har vært representert.

I de tidligere beregningene var det heller ikke tatt hensyn til at de økte beløpsgrensene for renter av bankinnskudd som ikke blir gjenstand for beskatning også vil bidra til å øke den disponible realinntekten fra 1977 til 1978. I den tekniske beregningsgruppen under Kontaktutvalget, var det enighet om at dette vil heve den disponible realinntekt fra 1977 til 1978 med 0,1 prosent for alle inntektskategorier og familiestørrelser. Dette har Landsorganisasjonen nå tatt hensyn til.

I tillegg til dette er det tatt hensyn til de endringer i myndighetenes finanspolitiske opplegg som er nevnt ovenfor. Landsorganisasjonen har med disse forutsetninger kommet til at det kreves en inntektsutvikling på 9,7 prosent fra 1977 til 1978 for å stabilisere kjøpekraften for en familie på én inntektstaker og to barn med inntekt kr. 65 000 i 1977.

Det må presiseres at en lønnsutvikling fra 1977 til 1978 på 9,7 prosent vil sikre den disponible realinntekten for en lønnstaker med gjennomsnittsinntekt og med to barn.

De skattetiltakene som regjeringen har foreslått, favoriserer barnefamilieene pga. det økte omsorgsfradraget. Inntektstakere uten forsørgelsesbyrde kommer følgelig dårligere ut. Skulle en lønnstaker med gjennomsnittsinntekt uten forsørgelsesbyrde sikres sin disponible realinntekt fra 1977, måtte han ha hatt en lønnsnedgang fra 1977 til 1978 på 11,8 prosent. Med en lønnsutvikling på 9,7 prosent, får denne lønnstakeren en nedgang i sin disponible realinntekt fra 1977 til 1978 på 1,8 prosent.

En så sterk nedgang er ikke akseptabel ut fra de mål LO har satt opp for oppgjøret. Rikslønnsnemnda må derfor legge det generelle tillegget så høyt at det gir en lønnsutvikling på mer enn 9,7 prosent fra 1977 til 1978.

Som tidligere nevnt er det bare en del av lønnsutviklingen som må gis som tariff tillegg fra våren 1978, for å innfri målsettingen om en stabilisering av kjøpekraften for familier med gjennomsnittsinntekt.

b. Lavtlønnsproblemet.

Som det går fram av det ovenstående, dekker de tiltak som regjeringen har satt i verk i forbindelse med det reviderte nasjonalbudsjettet de problemer vi står overfor i forbindelse med barnefamilieene. Derimot spiller tiltakene en helt marginal rolle når det gjelder å tilgodese lavtlønnsgruppene. LO må derfor opprettholde sine krav når det gjelder lavtlønnsproblemet.

Alle de politiske partier har uttrykt ønske om at det gjøres noe radikalt med lavtlønnsproblemet, og i finansministerens redegjørelse til partene av 13. mars 1978 heter det:

«Skal den innstramning som er nødvendig bli akseptert, må inntektsoppgjøret få en form som blir ansett som rettferdig. Det må bli en bedre inntektsutvikling for grupper med lave inntekter enn for andre. Grupper med høye inntekter må akseptere nedgang i disponibel realinntekt. Videre er det nødvendig så langt som mulig å få kontroll med alle inntekter, slik at ikke enkelte grupper får fordeler på bekostning av grupper som viser måtehold.»

I denne konklusjonen tar finansministeren klart til orde for at lavtlønnsgruppene bør få en langt bedre inntektsutvikling enn andre grupper. Da dette ikke har skjedd gjennom de tiltakene som regjeringen har lagt fram, er det nødvendig at Rikslønnsnemnda gir tilleggene en slik innretning at lavtlønnsgruppene får en skikkelig lønnsøkning i 1978.

Når LO har foreslått at dette problemet best kan løses gjennom en garantiordning for de bedrifter som har lavere lønnsnivå enn 80 prosent av gjennomsnittslønnen i industrien, er det fordi vi på denne måten vil bygge inn en garanti til fordel for lavtlønnsgruppene. Det finnes i dag overenskomstområder som allerede har bedre ordninger enn det som foreslås for LO-området nå, f.eks. har verkstedoverenskomsten mellom Mekaniske Verksteders Landsforening og Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund en tilsvarende 87-prosentregel. Videre finnes det innenfor Norsk Transportarbeiderforbunds overenskomstområder for landtransport og timelønnte innen losse- og lastearbeid en erklæring av 1966 som sikrer de grupper som omfattes av disse overenskomstområder i løpet av en

10—12-årsperiode å skulle komme opp på ca. 96 prosent av gjennomsnittsfortjenesten for industrien. Dette er avtaler som Norsk Arbeids-giverforening er part i. En liknende opptrappingsbestemmelse finnes i overenskomsten for butikkfunksjonærene mellom Handel og Kontor i Norge og Handelens Arbeidsgiverforening.

Garantibestemmelsen slik den foreslås av LO, er altså ikke noe prinsipielt nytt i det norske avtaleverket. Den kan derfor etter LOs mening ikke sammenliknes med den prinsipielt nye holdning som N.A.F. har inn-tatt i forbindelse med lønnsglidningen (se avsnitt 6).

Selv om LOs krav er beskjedent sett i sammenheng med den totale ramme rundt lønnsoppgjøret, må det innrømmes at garantiordningen og lavtlønnstillegget kan bety forholdsvis meget for enkelte av de bedrifter som omfattes av forslaget. I det kombinerte inntektsoppgjøret var derfor LO innstilt på å komme fram til overføringsordninger både mellom myndighetene og bedriftene, og de enkelte bedrifter imellom, ved at det skulle opprettes et lavtlønnsfond (en refusjonsordning). LO erkjenner nå at forutsetningene for den statlige medvirkning i dette er falt bort i og med at det kombinerte inntektsoppgjøret ikke ble slutt-ført. Fra fagbevegelsens side betrakter vi lavtlønnsproblemet som så viktig ut fra solidaritets- og rettferdshensyn, at vi likevel vil opprett-holde kravene. Dette betyr en større belastning på de enkelte bedrifter enn ved en statlig medvirkning i finansieringen.

LO er likevel innstilt på at bedriftene må ta en slik lønnsøkning fordi det på sikt ikke vil være tilfredsstillende å opprettholde bedrifter som ikke kan gi sine ansatte skikkelige lønnsvilkår.

Det er LOs forutsetning at både garantibestemmelsen og lavtlønns-tillegget skal regnes ut etter en skala som et veid gjennomsnitt mellom kvinner og menn. Dersom dette tas til følge, betyr det et vesentlig løft for store grupper av lavtlønte kvinner her i landet. En slik holdning vil være i tråd med de alminnelige likestillingsprinsipper som gjør seg gjeldende i samfunnet.

c. 2-års-tillegget.

2-års-tillegget ble i det hele tatt ikke berørt under forhandlingene og meklingen.

Med den usikre konjunktursituasjonen som foreligger, vil Landsorga-nisasjonen foreslå for Rikslønnsnemnda at det innføres en bestemmelse i tariffavtalen m.h.t. 2-års-tillegget som stiller partene fritt i forhand-lingen om generelt tillegg og lavtlønnstillegget.

Det var dette som var tilfellet i den forrige tariffavtalen, og vi fore-slår derfor at det tas inn i nemndas kjennelse en bestemmelse for 2-års-tillegget som er identisk med den som var tatt inn i forrige avtale.

LØNSSGLIDNINGEN

Lønnsglidningen er reist som et spesielt problem ved dette tariffopp-gjøret. N.A.F. har i forhandlingene reist krav om at lønnsglidningen skal begrenses. Under forhandlingene og meklingen la N.A.F. så av-gjørende vekt på dette spørsmålet, at dette ved siden av lavtlønns-spørsmålet, i realiteten var en hovedårsak til bruddet.

Bakgrunnen for at lønnsglidningen er reist som et spesielt problem ved tariffrevisjonen i år, synes å være at glidningen i 1977 er blitt sterkere enn hva som tidligere ble forutsatt. Mens lønnsglidningen ved

det kombinerte oppgjøret i 1977 ble forutsatt å ville øke med 5 prosent i 1977, ble den faktiske glidningen 6,5 prosent.

Men samtidig er også prisstigningen blitt større enn hva som var forutsatt. Bl.a. førte devalueringen i august til dette. Pga. den sterkere lønnsglidningen krevde LO ingen kompensasjon for dette. Veksten i kjøpekraften i 1977 ble derfor akkurat som regnet med, ca. 2,5 prosent.

Bak begrepet «lønnsglidning» skjuler det seg mange forskjellige former for lønnsutvikling. Lønnsglidning kan skyldes bedriftenes konkurranse om arbeidskraften i et stramt arbeidsmarked, den kan være knyttet til produktivitetstutviklingen i de enkelte bedrifter, den kan skyldes opprykk og ansiennitetsbestemmelser, den kan skyldes økt bruk av overtid, eller den kan være avtalebestemt gjennom akkord- eller bonusavtaler.

Lønnsglidningen er i realiteten et statistisk restbegrep, idet lønns-
glidning statistisk sett omfatter all lønnsutvikling som ikke er fastsatt gjennom sentrale tarifforhandlinger.

LO er for sin del ikke uenig i at den ukontrollerte lønnsglidningen bør bremses. Dette bør imidlertid skje gjennom den alminnelige økonomiske politikk.

Det spørsmål som N.A.F. imidlertid har reist ved denne tariffrevisjonen, gjelder all lønnsglidning, også den del av glidningen som er hjemlet i tariffavtaler på den enkelte bedrift. Dette kan være avtaler knyttet til produktivitetstutviklingen, til bonus og akkordsystemer, til akkordavsnssystemer osv.

Det vil være noe helt prinsipielt nytt her i landet dersom en gjennom sentrale forhandlinger eller beslutninger fattet av Rikslønnsnemnda, treffer avgjørelser som griper direkte inn i de enkelte forbunds avtaleområder. Det er et hevdvunnet prinsipp i Norge at de grunnleggende avtaler i arbeidslivet skal treffes av dem som avtalene angår. Dette vil for den tariffbestemte lønnsglidningens vedkommende si de enkelte avtaleparter, m.a.o. LOs forbund og deres avtalemotparter.

LO sa seg under meklingen villig til å være med på forbundsvise forhandlinger om eventuell revisjon av de enkelte avtaler på dette felt. N.A.F. ønsket ikke slike forhandlinger, men ønsket å endre de enkelte avtaler ene og alene etter sentrale forhandlinger. Dermed var det ikke mulig å komme fram til ordninger som skulle begrense de enkelte tariffavtalers muligheter for lønnsglidning. Etter LOs syn bryter N.A.F.s holdning på dette felt med hele den demokratiske og desentraliserte holdning som ligger bak vårt avtalesystem.

LO vil på denne bakgrunn på det mest bestemte avvise at Rikslønnsnemnda griper inn i eksisterende avtaleforhold. Vi vil i denne sammenheng vise til at det alltid har vært to parter med på å innføre slike bestemmelser i overenskomstene. Det vil derfor være et overgrep mot den ene part i avtaleforholdene dersom en nå med et pennestrøk stryker de aktuelle bestemmelsene.

Til dette kan det fra N.A.F.s side innvendes at en slik begrensning kan gjøres tidsbestemt. Etter LOs syn innfører en tidsbegrensning ikke noe prinsipielt nytt i resonnementet. En begrensning av glidningen for en bestemt tid vil i realiteten si at en midlertidig setter eksisterende tariffavtaler ut av kraft. Også dette vil skape en ny praksis i det norske avtalesystemet, en praksis som en i dag ikke kan overskue rekkevidden av.

LANDSORGANISASJONENS KRAV OVERFOR MYNDIGHETENE

Landsorganisasjonens representantskap forutsatte at inntektsoppgjøret 1978 ble gjennomført som et kombinert oppgjør med medvirkning fra myndighetenes side for å komme fram til en løsning som var akseptabel for alle parter. En er klar over at Rikslønnsnemnda ikke kan ta stilling til de krav Landsorganisasjonen stilte overfor myndighetene i samband med tariffrevisjonen. For fullstendighetens skyld mener en at det likevel er grunn til å gi en kort redegjørelse for disse kravene. Kravene hadde følgende innhold:

- Oppgjøret i den offentlige sektor tilpasses oppgjøret mellom Landsorganisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening på den måten lønnsregulativet her krever.
- Det skal i tariffperioden føres en økonomisk politikk som sikrer den disponible realinntekten i perioden i samsvar med forhandlingsresultatet. Sikring av full sysselsetting må få høyeste prioritet i tariffperioden.
- Myndighetene må garantere at andre gruppers inntektsoppgjør skjer etter de hovedretningslinjer og innen de rammer som fastlegges ved Landsorganisasjonens og Norsk Arbeidsgiverforenings forhandlinger. Dette må også gjelde i jordbruksoppgjøret. En videre opptrapping av inntektene i jordbruket bør utstå til de alminnelige konjunktorene har bedret seg.
- Opptrappingen i minstepensjonistenes inntekter må skje i samsvar med de tariff tillegg som lavtlønnsgruppene får.
- Det innføres utbyttere regulering i aksjeselskaper. Prispolitikken brukes på en aktiv måte for å hindre for store fortjenester i perioden.
- Det innføres begrensninger i eiernes muligheter i personlig eide bedrifter til å ta ut inntekter til eget forbruk. For 1978 må hovedregelen være at realverdien av disse inntektene ikke må overstige nivået fra 1977.
- Det settes øyeblikkelig i gang arbeid med å etablere en offentlig tilgjengelig inntektsstatistikk for alle lønnstakergrupper, frie yrkesgrupper og selvstendige næringsdrivende etter mønster av Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk for industriarbeidere. Arbeidet skal ledes av en styringsgruppe med representanter for myndighetene, Landsorganisasjonen, Norsk Arbeidsgiverforening, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Fiskarlag, og det må være en forutsetning at statistikken kan tas i bruk så snart som mulig. Etter hvert som statistikken blir ferdig for de enkelte grupper, må den tas i bruk for disse gruppers vedkommende uten at en venter på at statistikken som helhet blir ferdig.

Landsorganisasjonen vil peke på at intensjonene i disse kravene er fulgt opp i det materiale regjeringen har lagt fram for partene i Kontaktutvalget og for Stortinget. Landsorganisasjonens hovedkrav under tariffoppgjøret har vært en stabilisering av kjøpekraften. Det er i samsvar med de målsettinger som ligger i nasjonalbudsjettet og det reviderte langtidsprogrammet, og således i samsvar med regjeringens politikk. Regjeringen har stadfestet full sysselsetting som en prioritert målsetting i sin politikk framover.

Gjennom den regulering av minstepensjonene som framgår av revidert nasjonalbudsjett, har regjeringen foretatt en justering av minstepensjonistenes inntekter i samsvar med det Landsorganisasjonen framholder

i sitt krav. Regjeringens opplegg for jordbruksoppkjøret er også i samsvar med dette.

Arbeidet med en forbedret lønns- og inntektsstatistikk er allerede tatt opp i Statistisk Sentralbyrå og blir koordinert av det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppkjørene. Forutsetningen er at den første rapporten skal foreligge i løpet av mai måned, og at det tekniske beregningsutvalget skal ha avsluttet dette arbeidet i løpet av inneværende år. Den praktiske gjennomføringen av en forbedring av statistikken på dette området, må etter forutsetningene ligge i Statistisk Sentralbyrå.

PASTAND

Landsorganisasjonen i Norge tillater seg å legge ned følgende påstand overfor Rikslønnsnemnda:

1. Generelt tillegg.

Det gis et generelt tillegg som sikrer den disponible realinntekten på 1977-nivået for grupper med gjennomsnittsinntekter i 1978.

2. Lavtlønnsproblemet.

a) I alle overenskomster innen LO/N.A.F.-området som ikke allerede har bedre ordninger, innføres en *garantibestemmelse*. Denne skal gå ut på at enhver bedrift minst skal ha et så høyt fortjenestenivå at gjennomsnittet for alle voksne arbeidere ved bedriften utgjør en bestemt prosent av landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere innenfor LO/N.A.F.-området ved siste kjente kvartalsstatistikk. Til grunn for beregningene legges timefortjenesten eksklusive overtid-, skift- og andre tillegg.

For tariffområder som særlig omfatter funksjonærer, utformes en tilsvarende ordning. Også for disse tariffområdene knyttes garantibestemmelsen til landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere i LO/N.A.F.-området.

b) I tillegg til garantibestemmelsen innføres et *lavtlønns tillegg* som utbetales til tariffområder der fortjenesten utgjør mindre enn 90 prosent av landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere i LO/N.A.F.-området. Beregningsgrunnlaget er det samme som for garantibestemmelsen i pkt. 2 a.

c) Summen av det som utbetales i henhold til garantibestemmelse (pkt. 2 a) og lavtlønns tillegget (pkt. 2 b) skal være størst for de bedrifter som har den laveste gjennomsnittsfortjenesten før garantibestemmelsen trer i kraft. Summen avkortes gradvis, og lavtlønns tillegget avsluttes ved 90 prosent av gjennomsnittet.

3. Etterslep for manglende lønnsglidning.

Pr. 1. april 1979 gis det en kompensasjon til arbeidstakere i de bedrifter der det er en lavere lønnsglidning enn gjennomsnittlig fra 1. kv. 1978 til 1. kv. 1979. Grunnlaget for beregningen av etterslepet er timefortjenesten eksklusive overtidsbetaling, skift tillegg og andre tillegg.

4. Forbundsvisse forhandlinger.

Fordelingen av det generelle tillegget (pkt. 1) og lavtlønns tillegget (pkt. 2 b) skjer ved forbundsvisse forhandlinger.

Det skal herunder kunne forhandles om teknisk revisjon av avtaler, herunder om den teknologiske utvikling og miljøkravene.

Dersom partene ikke kommer fram i de forbundsvise forhandlinger, gis det generelle tillegget og lavtlønnstillegget automatisk som slike tillegg.

5. Reguleringsbestemmelse for 2. avtaleår.

Før utløpet av 1. avtaleår (1. april 1979) skal det opptas forhandlinger mellom N.A.F. og LO om eventuell lønnsregulering (generelt tillegg og/eller lavtlønnstillegg) for 2. avtaleår. Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris- og lønnsutvikling i 1. avtaleår. Endringene i tariffavtalene for 2. avtaleår tas det stilling til i LOs representantskap og N.A.F.s Centralstyre.

Hvis partene representert ved N.A.F.s Centralstyre og LOs representantskap ikke blir enige, kan den organisasjon som har framsatt krav innen 14 dager etter forhandlingenes avslutning si opp de enkelte tariffavtaler med 1 måneds varsel (dog ikke til utløp før 1. april 1979) for å søke gjennomført en lønnsregulering innen den ramme som er angitt ovenfor.

6. Tariffavtalens ikrafttreden.

De nye tariffavtalene trer i kraft fra det tidspunktet de tidligere tariffavtalene utløper.

ARBEIDSGIVERFORENINGENS PROSEDYRE

Norsk Arbeidsgiverforenings adm. direktør *Kaare N. Selvig* holdt dette innlegget for nemnda:

Den tvist som i dag fremlegges for Lønnsnemnda til avgjørelse blir den største lønnsnemndssak siden våroppgjøret 1966. Det er også første gang siden 1966 at Lønnsnemnda får til behandling et oppgjør som omfatter samtlige tariffavtaler mellom LO og N.A.F. som har utløp om våren. I tiden etter 1966 hadde man samordnede oppgjør i 1968, 1970 og 1972 uten arbeidsstans. I 1974 fikk man forbundsvise oppgjør som resulterte i en rekke streiker.

Våroppgjøret 1976 som var like omfattende som årets oppgjør, ble gjennomført som et kombinert oppgjør mellom LO/N.A.F. og staten. Før partene kom fram til et forslag om en generell økonomisk ramme, var det klarlagt hvilke tiltak Regjeringen ville foreslå satt i verk med hensyn til den alminnelige økonomiske politikk og tiltak som ville få direkte betydning for partenes vurdering av et forslag fra Riksmeklingsmannen. Disse tiltak omfattet i vesentlig grad forslag til skatte- og avgiftslettelser som hadde betydning både for bedriftene og arbeidstagerne. Prispolitiske tiltak var også en del av Regjeringens forslag.

Jordbruksoppgjøret mellom staten og jordbruksorganisasjonene var også en del av det kombinerte oppgjør. Selv om det i oppgjøret mellom staten og jordbruksorganisasjonene foreligger en rekke spesielle forhold av vesentlig betydning for jordbruksorganisasjonene, er det uomtvistelig at resultatet man kommer fram til for LO og N.A.F., blir tillagt avgjørende betydning også for jordbruksoppgjøret. Resultatet må i stor grad bygge på lønnsutviklingen i industrien.

Ved lønnsoppgjøret i 1977 gikk man fram på en noenlunde tilsvarende måte som i 1976, slik at man også dette året fikk et kombinert oppgjør.

Den foreliggende tvist omfatter ca. 280 overenskomster for noe over 9000 bedrifter (hvorav enkelte har flere overenskomster) med ialt ca. 390 000 ansatte, inklusive uorganiserte og grupper som er medlemmer av organisasjoner utenfor LO. De berørte overenskomster viser hvorledes utløpstiden fordeler seg både med hensyn til antall overenskomster, berørte bedrifter og arbeidere:

Utløp	Antall over- enskomster	Antall bedrifter	Antall arbeidere
31/3 og 1/4	155	6 930	186 900
30/4	95	2 369	52 672
1/5	7	82	5 971
15/5	4	692	7 476
31/5	11	124	7 939
1/6	2	103	4 683
30/6	5	24	626
1/7	1	2	112
	280	10 326	266 379

I tillegg til disse kommer funksjonærgrupper som for LO-organiserte utgjør ca. 9000.

Oppgjørene i tiden 1. juli—31. desember d.å. omfatter bare ca. 3000 arbeidstakere ved 34 bedrifter.

Ovenstående tall viser at noe over halvparten av overenskomstene løper ut pr. 31. mars og at disse overenskomster omfatter ca. 2/3 av samlet antall arbeidere som tvisten gjelder.

Oppgjørene mellom N.A.F. og LO er retningsgivende for andre lønns-tagergrupper. Det gjelder avtaleforhold mellom N.A.F. og organisasjoner utenfor LO og arbeidere ved uorganiserte bedrifter og bedrifter som er tilsluttet andre arbeidsgiverforeninger, som dekker bl. a. utenriksfart, varehandel, skogbruk, jordbruk, fiske, forsikringsselskaper og banker. De største oppgjørene utenfor LO/N.A.F. er imidlertid stat- og kommuneoppgjørene. Forhandlingene for stats- og kommuneansatte er ut-satt i påvente av Rikslønnsnemndas kjennelse.

Nærmere om tariffrevisjonen 1976 og lønnsoppgjøret 1977.

Før forhandlingene startet i 1976 hadde myndighetene gått ut med løfte om at den disponible realinntekt gjennomsnittlig skulle økes med ca. 3 % i 1976.

Ved det kombinerte oppgjøret i 1976 kom staten inn med økonomiske tiltak overfor så vel bedriftene som arbeidstakerne. Alle parter var interessert i å koordinere den alminnelige økonomiske politikk med inntektspolitikken, og man tok sikte på en vesentlig demping av de nominelle tillegg ved tariffrevisjonen gjennom statlige tiltak som skatte-lettelser og avgiftsreduksjoner. Ved oppgjøret i 1976 fikk man en almin-nelig forkortelse av arbeidstiden med full kompensasjon. Denne utgjorde ca. 5,7 %. Riksmeklingsmannens forslag inneholdt et generelt tillegg på 58 øre pr. time, 16 øre pr. time til forbundsvise tilpasningsforhandlinger og bransjevise lavtlønnstillegg fra 3—78 øre pr. time avhengig av for-tjenestenivået. Samlet betød forslaget et lønnsstillegg på gjennomsnittlig

3,7 %. Den totale lønnsøkning inklusive etterslep fra 1975 og lønnsglidning i 1976, men eksklusive arbeidstidsforkortelsen, ble beregnet til 11,2 %.

Fra myndighetenes side ble følgende tiltak gjennomført:

Reduksjon av de personlige skatter med ca. 1 %.

Forhøyelse av barnetrygden med kr. 108.— pr. barn.

Arbeidsgiveravgiften ble redusert med 1,2 %.

— — —
Riksmeklingsmannens forslag inneholdt følgende reguleringsbestemmelse for 2. avtaleår:

«Før utløpet av 1. avtaleår (1. april 1977) skal det opptas forhandlinger mellom N.A.F. og LO om eventuell lønnsregulering (generelt tillegg og/eller lavtlønnstillegg) for 2. avtaleår. Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris- og lønnsutviklingen i 1. avtaleår. Endringene i tariffavtalene for 2. avtaleår tas stilling til i LOs Representantskap og N.A.F.s Centralstyre.

Hvis partene representert ved N.A.F.s Centralstyre og LOs Representantskap ikke blir enige, kan den organisasjon som har fremsatt krav innen 14 dager etter forhandlingenes avslutning si opp de enkelte tariffavtaler med 1 måneds varsel (dog ikke til utløp før 1. april 1977) for å søke gjennomført en lønnsregulering innen den ramme som er angitt ovenfor.»

I henhold til denne bestemmelse forhandlet LO og N.A.F. om lønnsforhold for tiden 1. april 1977 til tariffavtalenes utløp i 1978. I det kombinerte oppgjør ble også jordbruksoppgjøret trukket inn. Atter en gang sto partene overfor et politisk løfte fra Regjeringens side om en økning i den disponible realinntekt med gjennomsnittlig 2,5 %. Riksmeklingsmannens forslag ga en lønnsøkning på gjennomsnittlig 2,9 %, fordelt på et generelt tillegg på 66 øre og bransjevise lavtlønnstillegg fra 6—65 øre, avhengig av fortjenestenivået. Lønnsstigning fra 1976 til 1977 inklusive etterslep fra 1976 og lønnsglidning i 1977 ble beregnet til ca. 8 %.

De offentlige tiltak ved dette oppgjøret var følgende:

1. Det gjennomføres et fradrag i totalskatten på 1 prosent av inntekten i 1977 opp til en inntekt på 100 000 kroner, og ½ prosent for den del av inntekten som ligger over 100 000 kroner begrenset oppad til ca. 160 000 kroner.
2. Det innføres fradragsrett for kontingent til fagforeninger og arbeidsgiverorganisasjoner fra 1. juli 1977 i henhold til forslaget fra kontingentfradragutvalget og supplerende protokoll mellom hovedorganisasjonene av i dag.
3. Arbeidsgiveravgiften til folketrygden senkes med ½ prosent fra 1. mai 1977 i alle soner med virkning for annet avtaleår — dvs. til 1. mai 1978.»

Ett av hovedproblemene både ved revisjonen i 1976 og 1977 var den sterke lønnsglidning. I Riksmeklingsmannens forslag i 1977 ble det i den forbindelse inntatt følgende erklæring vedrørende lønnsglidningen:

«Det har vært et vesentlig siktemål både for myndighetene og organisasjonene ved årets tariffoppgjør å begrense kostnadsutviklingen og

styrke bedriftenes konkurranseevne for derved også å sikre arbeidsplassene.

Hovedorganisasjonene er derfor enige om at det er viktig å lønns-
glidningen ikke undergraver de mål for pris- og kostnadsutviklingen
som har vært av avgjørende betydning for inntektsoppgjøret.

Riksmeklingsmannens forslag inneholdt også en forutsetning om at
statlige bevilgninger som ble gitt i direkte forbindelse med meklings-
forslaget ikke skulle dekkes ved høyere skatter eller avgifter og at nød-
vendige prisjusteringer på grunn av de lønnsstillegg som direkte fulgte
av meklingsforslaget ikke skulle bli hindret ved bestemmelser om
prisstopp.

Hovedtrekk i den økonomiske utvikling.

Den økonomiske vekst i den vestlige verden er blitt betydelig svekket
i 1970-årene. Dette har bl. a. sammenheng med oljekrisen i 1974 som
satte dype spor i verdensøkonomien. Krisen forsterket de allerede eksis-
terende tendenser til konjunktursvikt og skapte svakere produktjons-
økning og økt arbeidsløshet samtidig med sterk prisstigning og store
valutaunderskudd.

Selv om 1975 brakte tegn til nytt oppsving, viste det seg snart nye
tilløp til stagnasjon. Det er ikke lenger tale om kortvarige konjunktur-
svingninger, men om mer varige strukturelle endringer i verdensøkonomi-
en. Dette henger sammen med at de oljeproduiserende land har fått
enorme valutaoverskudd, mens verden for øvrig har fått tilsvarende
underskudd. I OECD-landene var underskuddet 26,5 milliarder dollar i
1976 og 30 milliarder i 1977. Behovet for å bedre balansen i utenriks-
økonomien betyr en bremse på industrilandenes evne og vilje til å
stimulere produksjon og etterspørsel.

Norges sterke avhengighet av omverdenen karakteriseres ved at vi
må eksportere omtrent halvparten av brutto-nasjonalproduktet for å
finansiere importen med balanse på driftsregnskapet. Tilbakeslaget i de
internasjonale konjunktorene har derfor dyptgripende konsekvenser for
vår økonomi. I de senere år har dessuten veksten vært særlig svak i
Sverige, Danmark og Storbritannia, som hører til våre viktigste handels-
forbindelser. Våre eksportinntekter har også sviktet fordi vi har tapt
markedsandeler på eksportmarkedene. Krisen i skipsfartnæringen har
likeledes gitt store tap. På den annen side har oljeproduksjonen i
Nordsjøen skapt nye eksportinntekter.

Det har vært myndighetenes politiske målsetting å opprettholde full
sysselsetting tross svikten i etterspørselen etter våre eksportvarer. Den
innenlandske etterspørsel er derfor stimulert, og ved statsstøtte i for-
skjellige former, som er muliggjort bl. a. ved utenlandske lån, er industri-
produksjonen holdt oppe, til dels med sterk stigning i lagrene av ferdig-
varer.

Disse tiltak har bidratt til å opprettholde en relativt sterk vekst ut-
trykt ved nasjonalproduktet. Denne vekst er imidlertid ikke noe uttrykk
for hvilke reelle ressurser vi kan disponere innenlands. Vi må nemlig ta
hensyn til at bytteforholdet med utlandet er blitt vesentlig forverret de
siste tre år, slik at vi må eksportere mer enn før i bytte for samme
import. Dessuten har den stigende utenlandsgjeld påført landet stadig
større renteutgifter.

I den siste utredning fra Det tekniske beregningsutvalg (s. 11) er
gjengitt en beregning som viser hva dette betyr:

	1975	1976	1977	Arlig 1974—77
	%	%	%	%
Stigning i netto nasjonalproduktet i faste priser	4,4	5,6	3,7	4,5
Endringer i bytteforholdet	÷2,6	÷2,2	÷1,8	÷2,1
Endringer i renter og stønader til utlandet	—	÷0,8	÷1,0	÷0,6
Stigning i disponibel realinntekt for Norge	1,8	2,6	0,9	1,8

Som det fremgår av siste kolonne var den gjennomsnittlige årlige stigning i disponibel realinntekt for Norge 1,8%. I 1977 var stigningen bare 0,9 %.

Det er imidlertid nødvendig å gå dypere inn i saken for å belyse hva dette faktisk innebærer. For 1977 er det i tabellen bygget på en økning i nettonasjonalproduktet på 3,7 prosent, hvilket senere er justert ned til 3,4 prosent i Statistisk Sentralbyrås «Økonomisk utsyn over året 1977», s. 12. De næringer som bidrar til økningen i nettonasjonalproduktet viser seg å være jordbruk, bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel, samferdsel og andre tjenesteytende næringer, ikke minst offentlig forvaltning. Industri og bergverk derimot viste ingen produksjonsøkning i 1977, og lå fortsatt en prosent lavere enn i 1974. (Øk. utsyn s. 115).

Industri og bergverk er ryggraden i landets økonomi og fundamentet for de tjenesteytende næringer. Det må derfor legges særlig vekt på utviklingen på dette området når man skal vurdere hvilke ressurser vi kan disponere til fortsatt velstandspøkning.

Selv om vi ser på utviklingen fra 1970 finner vi en meget svak produksjonsøkning i industrien. I *Bilag 1**) er det beregnet at produktiviteten (dvs. produksjon pr. årsverk) i industrien fra 1970 til 1977 bare steg med 13 prosent. I samme tidsrom steg de totale lønnskostnader pr. årsverk for arbeidere med 149 prosent.

Denne lønnsnemndssak gjelder i første rekke tariffavtalen i bergverk og industri. Jeg finner det derfor nødvendig å understreke at disse næringer, som det fremgår av de tall jeg nettopp refererte, i de senere år er blitt belastet med lønnsutgifter som det ikke er tilnærmedesvis dekning for i produktivitetsøkningen. Det ville i den nåværende situasjon være helt meningsløst å forutsette at industrien kan bære høyere lønnskostnader fordi det har vært en viss vekst i andre næringer.

For landet som helhet er dessuten den beregnede stigning i disponibel realinntekt forlengst disponert og vel så det. I perioden 1974—1977 da den disponible realinntekt steg med ca. 5 prosent, steg nemlig det private og offentlige forbruk med hele 19 prosent. (Øk. utsyn, s. 118.)

Som nevnt foran har utviklingen også ført til betydelig svikt i landets eksportinntekter. Når det gjelder sjøfarten, lå over fjerdeparten av tanktonnasjen og 13 prosent av tørrlasttonnasjen i opplag ved utgangen av 1977. I løpet av de siste tre år har rederiene hatt en negativ eierinntekt på over 6,5 milliarder kroner. (Beregningsutvalget s. 54.)

*) Bilagene er ikke tatt med her.

Eksporsten av tradisjonelle varer har sviktet vesentlig og gikk ned med 7—8 prosent i volum fra 1974 til 1977. (Beregningsutvalget s. 55.) Den sterke kostnadsøkning i norsk industri, som jeg skal komme tilbake til i avsnitt IV—VI, har bidratt sterkt til å svekke konkurranseevnen. Både i Beregningsutvalgets rapport (s. 55—57) og i St.meld. nr. 76 (s. 23—24) er det påvist at norsk industri har tapt betydelige markedsandeler de senere år.

Når produksjonen i eksportindustrien allikevel er holdt noenlunde oppe, henger det sammen med statens støttetiltak for produksjon til lager. Statistisk Sentralbyrås indeks for lager av norskproduserte eksportvarer lå i desember 1977 14 prosent høyere enn ett år tidligere og 57 prosent høyere enn i desember 1974.

Eksporsten av olje, som myndighetene stilte store forventninger til, har ikke gitt de resultater man regnet med for ett år siden. Produksjonen av olje og gass i 1977 ble bare 16 millioner tonn oljeekvivalente eller 10 millioner lavere enn tidligere antatt.

På importsiden derimot, har økningen fortsatt med stor styrke. Uten skip og oljeutvinningsutstyr steg importvolumet med gjennomsnittlig over 6 prosent pr. år fra 1974 til 1977, og både i 1976 og 1977 med over 9 prosent. (Beregningsutvalget s. 55.)

Når man dessuten legger til at bytteforholdet er forverret med 11—12 prosent i tre-årsperioden, måtte resultatet bli rekordhøye underskudd i utenriksøkonomien. (Beregningsutvalget s. 13.) Fra et underskudd på driftsregnskapet med utlandet på 6,2 milliarder kroner i 1974 var det en stigning til 12,7 milliarder i 1975, 20,6 milliarder i 1976 og 26,5 milliarder i 1977. (Revidert nasjonalbudsjett s. 10.)

Dette har ført til en sterk stigning i landets samlede utenlandsgjeld, som ved årsskiftet 1977—78 kom opp i 80 milliarder kroner. Tidligere har opplåningen i stor utstrekning gått til investeringer i sjøfart og oljevirkksomhet som har direkte tilknytning til utenriksøkonomien. For 1977 er det imidlertid beregnet at hele 8 milliarder kroner var gjeldsøkning for «Fastlands-Norge», hvilket brakte denne del av gjelden opp i 20 milliarder kroner. Det er videre anslått at 1978 kan bringe en ytterligere økning på 12 milliarder kroner i denne post. (St.meld. nr. 76, s. 9 og Rev. nasjonalbudsjett s. 38.)

Disse tall gjenspeiler det forhold at det innenlandske offentlige og private forbruk er økt fire ganger sterkere enn stigningen i landets disponible realinntekt 1974—1977, som nevnt foran på s. 4. En slik utvikling innebærer at vi har økt vår gjeld til utlandet, og lever på lån for å skaffe midler til en velstandsøkning som vi har bevilget oss uten å ha dekning for den i det vi selv har skapt av verdier.

Denne velstandsøkning henger bl. a. sammen med at produksjon og sysselsetting har vært opprettholdt ved omfattende støttetiltak fra statens side. I 1977 ble det bevilget 747 millioner kroner i tilskudd og 638 millioner i lån på spesialvilkår, foruten kapitaltilførsel på 2363 millioner, fortrinnsvis til statsbedrifter — og lånegarantier på 1126 millioner kroner (St.meld. nr. 1, Nasjonalbudsjettet 1978 s. 17—18). Dette er i stor utstrekning kortsiktige tiltak som har vært basert på forutsetningen om at tilbakeslaget i verdensøkonomien ville bli forholdsvis kortvarig. (St.meld. nr. 76 s. 7.) Disse tiltak må nå reduseres og erstattes av mer langsiktige virkemidler (St.meld. nr. 76 s. 16).

Myndighetenes støttetiltak sammen med en sterk økning i offentlig forbruk og trygdeytelser, har ført til en inflasjonsdrivende belastning

på de offentlige finanser. Når statens regnskaper og trygderegnskapet ses under ett, er det skjedd en forverring fra et overskudd på 3,7 milliarder kroner i 1975 til et underskudd på 2,2 milliarder kroner i 1977. Holdes oljeskattene, som ikke virker dempende på innenlandsk etterspørsel utenfor, blir underskuddet 7,3 milliarder kroner. Dette betyr en svekkelse av den offentlige budsjettbalanse på 11 milliarder kroner i løpet av to år. (Øk. utsyn s. 117.)

Når det gjelder bedriftenes økonomiske stilling, foreligger ikke regnskapsstatistikk senere enn for 1976. (Statistisk ukehefte nr. 4, 1978 fra Statistisk Sentralbyrå.) Tallene for 1976 viser store variasjoner fra bransje til bransje. Totalt sett for 1192 bedrifter i bergverk og industri sank driftsoverskuddet fra 980 millioner kroner i 1975 til 797 millioner i 1976. Ved hjelp av økede finansielle inntekter og en økning i statstilskuddene på ca. 600 millioner kroner, steg allikevel overskudd før skatter fra 1257 millioner til 1856 millioner kroner.

Det var 18 bransjer som hadde netto overskudd og 6 bransjer som hadde netto underskudd i 1976. Særlig stort underskudd hadde bergverkene, 64 millioner i 1976 mot 54 millioner i 1975. Det var også store underskudd i treforedling og metallindustri.

I 1977 må situasjonen antas å ha forverret seg betydelig. En undersøkelse foretatt av Statistisk Sentralbyrå i 600 bedrifter i industri og bergverksdrift med i alt 225 000 sysselsatte viste at omtrent fjerdeparten av bedriftene regnet med underskudd i 1977 (Statistisk ukehefte nr. 1/2 1978).

Det kan ikke være tvil om at det er de konkurranseutsatte bedrifter som har de største vanskeligheter, både eksportbedrifter og de som konkurrerer med importvarene. Nettopp disse bedrifter er de mest livsviktige for landets økonomi sett i forhold til den manglende balanse i utenriksøkonomien. De skjermede næringer er i det lange løp også avhengige av at konkurranseevnen i de utsatte næringer kan gjenopprettes.

Hittil har de skjermede næringer klart seg noenlunde bra i den utstrekning de har fått dekket kostnadsøkningen i sine priser. Konsumprisindeksen steg fra 1974 til 1977 med 33 prosent, eller gjennomsnittlig 10 prosent pr. år. Stigningen fra 1976 til 1977 var vel 9 prosent. Denne stigning fortsatte i 1. kvartal 1978 med samme styrke, idet konsumprisindeksen i gjennomsnitt for januar—mars lå 9,0 prosent høyere enn ett år tidligere. Indeksen for mars lå 8,5 prosent høyere enn i mars 1977.

Beregningsutvalget har i sin rapport foretatt en analyse av prisstigningens årsaker (s. 30—32). Selv om endel av prisstigningen kommer fra importvarene, må den vesentlige del tilskrives det indre pris- og kostnadspress.

Når det gjelder bedriftenes inntekter, benyttes ofte nasjonalregnskapets begrep «eierinntekt» som grunnlag for vurderingen. Det er viktig å være klar over at dette begrep definisjonsmessig ikke bare omfatter bedriftenes overskudd før skatt, men også gjeldsrenter. En økning i lånekapitalen vil således slå ut i økt eierinntekt på grunn av stigning i renteutgiftene.

For øvrig er tallene meget usikre, og Statistisk Sentralbyrå advarer selv sterkt mot å tillegge dem for stor vekt. Nylig er eierinntekts-tallene for 1977 blitt tildels sterkt revidert. Spesielt for hjemmekonkurrerende industri er det foretatt en betydelig nedjustering av økningen fra 1976 til 1977 fra + 16 prosent til + 1 prosent.

De reviderte tall viser for øvrig en stigning på 31 prosent i skjermet

industri og en nedgang på 7 prosent i utekonkurrerende industri. I alt steg eierinntektene for industrien med 10 prosent, hvilket betyr omtrent uforandret realinntekt når hensyn tas til prisstigningen.

Lønnsutviklingen — lønnsglidningen — disponibel realinntekt.

1. *Lønnsutviklingen* for arbeidere i industrien, bygg- og anleggsvirksomhet og transportvirksomhet som omfattes av inntektsoppgjøret mellom LO og N.A.F., viste en uvanlig sterk stigning i midten av 1970-årene. Mens den gjennomsnittlige stigningen for arbeidere i disse næringene utgjorde vel 8 prosent pr. år i 1960-årene, kulminerte lønnsstigningen i 1975 med en stigning i timefortjenesten på 20,3 prosent fra foregående år som vist i *Bilag 2*. Senere er stigningstakten fram til 1977 omtrent halvert, idet den lå på 11,1 prosent i 1977.

For funksjonærene i disse næringene har lønnsutviklingen vært omtrent den samme som for arbeidere. Mens den gjennomsnittlige timefortjeneste for arbeidere steg med 143,8 prosent fra 1970 til 1977, steg den gjennomsnittlige månedslønn for funksjonærer i det samme tidsrom med 130,4 prosent. Forskjellen kan stort sett tilskrives lønnskompensasjon for arbeidstidsforkortelsene i 1975 til 1977 som fikk virkning for relativt langt flere arbeidere enn funksjonærer.

Den svakere lønnsutviklingen etter 1975 kan først og fremst tilskrives lavere tariffmessige tillegg. Dette skyldes at både organisasjonene på arbeidsmarkedet og myndighetene gikk inn for å bremse pris- og kostnadsstigningen. Under indeksoppgjøret høsten 1975 ble det på denne bakgrunn bare gitt en lønnskompensasjon for prisstigningen på 30 prosent mot vanlig ca. $\frac{3}{5}$ kompensasjon. Siden indekstillegget ble kombinert med skatteendringer o.l., ble imidlertid kompensasjonen for prisstigningen anslått å svare til 80 prosent når man tar hensyn til pris- og skatteendringene.

Under inntektsoppgjøret i 1976 ble det som allerede nevnt gitt full lønnskompensasjon for arbeidstidsforkortelsen fra 1. april 1976. Da arbeidstiden for arbeidere ble redusert med gjennomsnittlig 5,4 prosent, svarte lønnskompensasjonen til en stigning i timefortjenesten på 5,7 prosent. De direkte lønnsforhøyelsene under oppgjøret — generelt tillegg, lavtlønnstillegg og forbundsvist tillegg — utgjorde gjennomsnittlig 3,7 prosent av timefortjenesten i 3. kvartal 1975. Under inntektsoppgjøret våren 1977 utgjorde de direkte lønnsforhøyelsene for arbeidere gjennomsnittlig 2,9 prosent av timefortjenesten i 3. kvartal 1976.

2. Ved siden av de tariffmessige tilleggene er *lønnsglidningen* den vesentlige årsak til lønnsøkningen. Lønnsglidningen fremkommer statistisk som differansen mellom den totale stigningen i timefortjenesten og de tilleggene som er gitt under tariffrevisjoner, indeksoppgjør o.l. Lønnsglidningen beregnet på denne måte varierte for voksne mannlige arbeidere stort sett mellom 3—4 prosent pr. år i 1960-årene. Glidningen viste imidlertid stigende tendens gjennom 1969 og kom i 1970 opp på et uvanlig høyt nivå — 7,0 prosent. Senere viste lønnsglidningen som det fremgår av *Bilag 3* en avtagende tendens fram til 2. kvartal 1972.

Fra høsten 1973 og utover fikk man igjen en sterk stigende tendens i lønnsglidningen som kulminerte i 3. kvartal 1974 med en stigning på 8,3 prosent. Dette er den sterkeste lønnsglidningen for mannlige arbeidere som er registrert i statistikken for de nevnte næringer under ett.

Lønnsglidningen viste så en avtagende stigningstakt og kom i 2. kvar-

tal 1976 ned på 4,1 prosent på årsbasis. Utover sommeren og høsten 1976 tok imidlertid lønnsglidningen påny til å stige og kom i 2. kvartal 1977 opp i 7,5 prosent på årsbasis. I 3. og 4. kvartal 1977 lå glidningen på henholdsvis 6,5 og 6,4 prosent på årsbasis, mens man under inntektsoppgjøret i 1977 hadde regnet med å komme ned i et glidningsnivå på ca. 4 prosent mot slutten av året.

Det er en rekke årsaker til lønnsglidningen. Man må gå ut fra at bl.a. konjunktorene påvirker lønnsglidningen. Den sterke lønnsglidningen under konjunkturoppgangen i 1973 og 1974 kan f.eks. sees i sammenheng med gode fortjenester i næringslivet og et stramt arbeidsmarked. Forholdet mellom etterspørsel og tilbud av arbeidskraft ser også ut til å spille en vesentlig rolle for lønnsglidningen. I et stramt arbeidsmarked ser forholdene ut til å ligge til rette for en sterkere glidning, mens et rommeligere arbeidsmarked demper glidningen. Man må derfor gå ut fra at den sterke lønnsglidningen utover høsten 1976 og i 1977 blant annet hadde sammenheng med myndighetenes motkonjunkturpolitikk. Produktivitetsøkning i forbindelse med rasjonalisering og ny teknologi kan også være årsak til lønnsglidning. Det samme er tilfelle med spesielle lavtlønnstillegg, idet disse tilleggene fører til press på lønningene fra høyere lønnede grupper som ønsker å bevare de tidligere lønnsrelasjonene. Til tross for at det har vært gitt lavtlønnstillegg ved alle tariffrevisjoner i de siste 20 år, viser statistikken at den relative plasseringen av bransjene ikke har endret seg særlig i disse årene.

Lønnsglidningen er også en følge av lønnsystemene. I de senere år har det — f.eks. innen jernindustrien — vært en sterk overgang fra akkordlønnssystemer til bedriftsvise fastlønnssystemer. Fastlønnssystemene inneholder vanligvis bestemmelser som gir adgang til forhandlinger om eventuell lønnsregulering. Når disse bedriftsvise avtalene sies opp til revisjon, reises det krav om lønnsforhøyelser som kan være begrunnet med produktivitetsøkning. Langt oftere er det imidlertid sammenligning med lønnsforholdene i andre bedrifter i samme eller en annen bransje som er begrunnelsen for krav om lønnstillegg. Hvis partene ikke blir enige, står bedriftene vanligvis i en vanskelig stilling. Dette skyldes at de ansatte i slike situasjoner ofte reduserer arbeidstempoet sterkt for å presse gjennom sine krav. For den enkelte bedrift er det vanskelig å stå imot et slikt press over lengre tid både av hensyn til leveringsfrister og økonomien for øvrig. Det finnes også utallige eksempler på at lønnstillegg i slike situasjoner fremtvinges ved hjelp av tariffstridige aksjoner.

3. Utviklingen i *disponibel realinntekt* er et begrep som har fått stor betydning i de senere år. Dette begrep gir et bilde av inntektsutviklingen korrigert både for prisutviklingen og skatter. Det vil si at utviklingen i den disponible inntekt (brutto inntekt ÷ skatt) blir justert for stigningen i konsumprisindeksen over et visst tidsrom. Selv om det må tas visse forbehold ved bruken av dette begrep, idet offentlige ytelser også er av betydning for levestandarden, gir begrepet et bilde av utviklingen i kjøpekraften. Begrepet har derfor vært mye brukt under de kombinerte inntektsoppgjørene hvor det offentlige har deltatt.

I Bilag 4 som er hentet fra den siste innstilling fra Det tekniske beregningsutvalg (NOU 1978:14, s. 37) er det gitt en oversikt over utviklingen i disponibel realinntekt for lønnstagere i tidsrommet 1970 til 1977. Tallene i tabellen som er beregnet på grunnlag av lønnsutviklingen ifølge N.A.F.s statistikk og gjeldende skatteregler og satser i de enkelte

år, gir et bilde av den inntektsutjevning som har funnet sted på grunn av progresjonen i vårt skattesystem. Mens et ektepar med 2 barn og en inntekt i 1977 på kr. 50 000—kr. 60 000 hadde en årlig stigning i disponibel realinntekt på 3,2 prosent i årene 1970 til 1977 var den tilsvarende årlige stigning 1,4 prosent for en inntekt på kr. 80 000 i 1977 og 1,1 prosent for en inntekt på kr. 100 000. For en litt høyere inntekt på kr. 150 000 i 1977 for et ektepar med 2 barn har det funnet sted en nedgang i den disponible realinntekt på 0,4 prosent pr. år i det samme tidsrommet. For hele perioden under ett steg den disponible realinntekt med 21,7 prosent for denne familietype og inntekter på kr. 50 000—kr. 60 000 i 1977 mot en tilsvarende nedgang i disponibel realinntekt på 2,8 prosent for en inntekt på kr. 150 000. Mens det ser ut til å være vanskelig å påvirke lønnsstrukturen gjennom lavtlønnsstillegg, finner det derimot sted en betydelig utjevning i inntektene gjennom skattesystemet.

Bedriftenes totale lønnskostnader (inkl. sosiale utgifter)

Bedriftenes sosiale kostnader eller de indirekte personalkostnadene som de også kalles, er en del av bedriftenes totale lønnskostnader. For bedriftene står disse kostnadene i samme stilling som lønn for arbeidet tid. De er kostnader som knytter seg til bruken av arbeidskraft. De sosiale ytelsene blir dels pålagt bedriftene gjennom lovgivning, f. eks. feriepenger og arbeidsgiveravgiftene til folketrygden, dels gjennom tariffavtaler, f. eks. betaling for helligdager og premier til Sykelønnsordningen mellom LO og N.A.F., Sluttvederlagsordningen, Opplysnings- og utviklingsfondet o. l. Dels finansierer bedriftene etter frivillig avtale med de ansatte en rekke former for sosiale ytelser som f. eks. bedriftslegeordning, bedriftskantiner, boligstøtte osv. I alt beløper de indirekte personalkostnadene for arbeidere seg i dag til 42,5 prosent av den direkte lønn for arbeidet tid. Herav utgjør de obligatoriske kostnadene som er hjemlet i lov og tariffavtaler 36,9 prosent. På grunn av den størrelsesorden disse utgiftene har, gir den totale lønnsutvikling et riktigere bilde av utviklingen i lønnskostnadene enn stigningene i timefortjeningen. Ved sammenligninger av lønnskostnadene landene imellom er det av samme årsak ikke lenger relevant å sammenligne de direkte lønninger. For å få et korrekt sammenligningsgrunnlag må man ta utgangspunkt i de totale lønnskostnadene.

Utviklingen i de totale lønnskostnader pr. timeverk fremgår av Bilag 2. Mens de totale lønnskostnadene pr. timeverk for voksne arbeidere steg sterkere enn den gjennomsnittlige timefortjeneste i begynnelsen av 1970-årene, var det motsatte tilfelle i 1975 og 1976. Dette skyldtes at man under inntektsoppgjøret i 1976 ble enige om å redusere arbeidsgiveravgiften med 1,2 prosentenhet fra 1. mai 1976. Arbeidsgiveravgiftene utgjorde dermed 15,8 prosent av utbetalt lønn i hovedsonen som omfatter ca. 87,8 prosent av alle lønnsutbetalinger og henholdsvis 14,8 og 12,8 prosent av lønnsutbetalingene i de 2 øvrige soner. Stortinget vedtok høsten 1976 å heve arbeidsgiveravgiften igjen til 17 prosent av utbetalt lønn i hovedsonen fra 1. mai 1977. Satsene ble ikke endret i de 2 øvrige geografiske soner. Under inntektsoppgjøret i 1977 ble partene enige om å redusere arbeidsgiveravgiften med 0,5 prosentenhet i alle soner fra 1. mai 1977. Siden denne dato har arbeidsgiveravgiften utgjort 16,5 prosent av utbetalt lønn i hovedsonen og henholdsvis 14,3 og 12,3 prosent i de 2 øvrige soner. Satsene for arbeidsgiveravgiften viste en gjennomsnittlig nedgang på 0,8 prosentenhet fra 1975 til 1976, mens disse satsene

gjennomsnittlig var omtrent uendret fra 1976 til 1977 og viste en mindre stigning i 1. kvartal 1978.

Fra 1. juli 1978 gjennomføres den sykepengereform som Stortinget vedtok sommeren 1977. Reformen pålegger bedriftene å betale de ansatte full lønn under sykefravær uten karensdager i inntil 10 dager — den såkalte arbeidsgiverperiode. For sykefravær utover 10 dager skal sykepengene utbetales fra folketrygden. Ved innføringen av denne reform må sykelønnsordningen mellom LO og N.A.F. opphøre. Etter denne ordning er de ansatte sikret sykepenger med 90 prosent av netto arbeidsinntekt (brutto inntekt ÷ skatt), men med én karensdag.

I Odelstingsproposisjon nr. 68 (1976/1977) «Om lov om endringer i lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd» er det foretatt beregninger av kostnadene ved innføringen av sykepengereformen. Beregnet på grunnlag av data for 1977 medfører reformen at arbeidsgiverne i den private sektor gjennomsnittlig får en utgiftsøkning på 1,40 prosent av utbetalt lønn og i 1978 en utgiftsøkning på 1,47 prosent av utbetalt lønn. Virkningen av reformen blir imidlertid forskjellig for de enkelte grupper av arbeidsgivere avhengig av den sykepengeordning man har i dag. For de arbeidsgivere som ikke har ytet noe tillegg til folketrygdens sykepenger, er det beregnet at utgiftsøkningen ved omlegningen vil utgjøre gjennomsnittlig ca. 3,0 prosent av utbetalt lønn, mens bedrifter som i dag utbetaler full lønn under sykdom vil få redusert sine lønnsutbetalinger gjennomsnittlig med ca. 1,7 prosent. For de arbeidsgivere som kommer inn under Sykelønnsordningen mellom LO og N.A.F., er utgiftsøkningen gjennomsnittlig beregnet til 2,3 prosent av utbetalt lønn fra 1. juli 1978. Beregningene forutsetter uendret sykefravær. Man må imidlertid regne med at økt sykefravær ved denne reform som ved andre tilsvarende reformer, vil føre til en sterkere kostnadsøkning. På den annen side er det nå fastsatt at arbeidsgiverperioden skal være 10 dager istedenfor 14 dager.

Sykefraværet viser store variasjoner fra bedrift til bedrift. I industrien utgjorde sykefraværet i 1976 gjennomsnittlig 8,1 prosent (dvs. ca. 20 dager) av mulige arbeidsdager for mannlige arbeidere og 11,2 prosent (dvs. 24 dager) for kvinnelige arbeidere. Det forekommer imidlertid mange bedrifter hvor sykefraværet utgjør 20 prosent av mulige arbeidsdager eller endog mer. For den enkelte bedrift vil kostnadsøkningen ved innføring av sykepengereformen avhenge av størrelsen på sykefraværet og fordelingen av fraværstidene på arbeidsgiverperioden og fravær utover 10 dager. Hvis sykefraværet utgjør 20 prosent av mulige arbeidsdager, kan kostnadsøkningen ved reformen være av størrelsesorden 5—6 prosent av utbetalt lønn. Dette vil særlig kunne ramme de mer utpregede lavlønnsbransjene som beskjeftiger relativt mange kvinner. I disse bransjer faller en relativt større andel av sykefraværet i arbeidsgiverperioden enn gjennomsnittlig.

Den aktuelle økonomiske situasjon og fremtidsutsiktene.

1) Innledning.

I de foregående avsnitt har jeg forsøkt å gi en fremstilling av hovedtrekkene i den økonomiske utvikling i 1970-årene (avsnitt III), — lønnsutviklingen og lønnsglidningen i de senere år (avsnitt IV) og av utviklingen av bedriftenes totale lønnskostnader (avsnitt V). I dette avsnittet (avsnitt VI) skal jeg se på hvorledes denne utvikling har påvirket be-

driftenes konkurranseevne og gi en fremstilling av den *aktuelle* økonomiske situasjon samt utsiktene for norsk næringsliv i den kommende toårige tariffperiode fra 1. april 1978—31. mars 1980, med spesiell vekt på 1. avtaleår 1. april 1978—31. mars 1979. Til sammen vil disse avsnitt (avsnittene III—VI) gi Lønnsnemnda grunnlag til å gjøre seg opp en mening om det helt grunnleggende og avgjørende spørsmål ved årets inntektsoppgjør, — nemlig hvilken økonomisk ramme som skal legges til grunn for utviklingen av bedriftenes totale lønnskostnader i den kommende tariffperiodes første år. Når det gjelder 2. avtaleår må rammen avgjøres på grunnlag av forhandlinger etter utløpet av 1. avtaleår. Jeg henviser til den reguleringsbestemmelse N.A.F. nedlegger påstand om. Først når den totale ramme for 1. avtaleår er fastlagt har det noen hensikt å gå nærmere inn på hvorledes den skal disponeres, — i den utstrekning den ikke allerede er forhåndsdisponert.

2) Centralstyrets vedtak av 11. januar 1978.

Det er naturlig å ta utgangspunkt i den uttalelse om årets tariffoppgjør som ble vedtatt i N.A.F.s Centralstyre den 11. januar 1978. Det er så vidt jeg kan se ikke skjedd noe senere som har rökket ved de grunnleggende fakta og vurderinger som ledet til konklusjonen i Centralstyrets vedtak — nemlig at det utover ettervirkningene av lønnsutviklingen i 1977 — nye sosiale utgifter i 1978 — og en viss lønnsutvikling i løpet av det 1. avtaleår — ikke er rom for nye lønnstillegg ved selve lønnsoppgjøret. Et par av de tall som ble nevnt i Centralstyrets vedtak var foreløpige og trenger en viss justering. Det endrer imidlertid ikke noe på grunnlaget for den prinsipielle konklusjon. Snarere underbygges Centralstyrets vedtak ytterligere, idet situasjonen etter at vedtakene ble truffet bare har forverret seg.

Uten å gå nærmere inn på hver enkelt av dem, tillater jeg meg å henvise til en rekke uttalelser og utredninger som etter min mening i alt vesentlig underbygger Centralstyrets beskrivelse av situasjonen og de konklusjoner som må trekkes av den. Det gjelder spesielt Statistisk Sentralbyrås «Økonomisk utsyn over året 1977», — Det tekniske beregningsutvalgs utredning om grunnlaget for inntektsoppgjørene 1978, — Stortingsmelding nr. 76 om tillegg til langtidsprogrammet 1978—81 og Revidert Nasjonalbudsjett 1978. Samtlige dokumenter foreligger for Lønnsnemnda, og jeg skal i det følgende i stor utstrekning henvise til dem.

Det kan sikkert være noe ulike vurderinger når det gjelder enkelte elementer i den beskrivelse av vår økonomiske situasjon som er gitt i de nevnte dokumenter. Etter min mening kan det imidlertid ikke herske synnerlig tvil om den generelle konklusjon som må trekkes. Den er følgende:

- Vi kan i norsk næringsliv ikke vente noen bedring i 1978, og det hersker stor usikkerhet også når det gjelder spørsmålet om vi vil få noen bedring i 1979.
- Våre to hovedproblemer er utenriksøkonomien, som nå ikke lenger tillater økning av utenlandsgjelden for å finansiere økt innenlandsk forbruk, og vårt høye kostnadsnivå, som må reduseres i forhold til nivået i de land som er viktigst for oss, for derved å påbegynne gjenopprettelsen av den konkurranseevne som er gått tapt i de senere år.

Jeg skal i det følgende forsøke å påvise de viktigste økonomiske fakta som jeg mener har ledet fram til disse konklusjoner, og som i sin tur også må lede til den konklusjon når det gjelder tariffoppgjøret 1978 som N.A.F.s Centralstyre kom fram til den 11. januar d. å.

3) Jeg skal først si noen ord om *situasjonen internasjonalt*:

- a) I de fleste land viser produksjonen bare svak vekst. I OECD-landene ble veksten i 1977 bare ca. 3,5 prosent, og vekstakten var synkende mot slutten av året. I de europeiske OECD-landene var veksten bare ca. 2 prosent. I 1978 ventes veksten i OECD som helhet å bli 3¼ prosent, — men bare 2—2,5 prosent i de europeiske land. For Norges 10 viktigste handelspartnere har veksten de siste årene vært svakere enn for OECD som helhet. I disse landene var veksten i 1977 bare 0,7 prosent. Det er særlig veksten i industriproduksjonen som har sviktet. For 1978 ventes veksten hos våre handelspartnere å bli ca. 2 prosent. (St.meld. nr. 76, s. 22, sp. 2 og Rev. Nasjonalbudsjett s. 2.)

Den meget svake utviklingen i industriproduksjonen viser tydeligere enn utviklingen av bruttonasjonalproduktet hvor lite tilfredsstillende situasjonen er. I 1977 var det liten økning i industriproduksjonen i OECD i alt, og det var ingen økning i det hele tatt i det europeiske OECD-området (St.meld. nr. 76, s. 10 sp. 2).

Det er lite som tyder på at vi kan regne med noe kraftig oppsving i internasjonal økonomi i de nærmeste årene. Særlig må det forventes svak vekst i 1978 og 1979 (St.meld. nr. 76, s. 23, sp. 1).

Nå kan man naturligvis si at de tall som er nevnt tross alt viser at man får en viss vekst, og det er jo sant. Men veksten er så liten at den bare kan føre til ubetydelig påvirkning av utviklingen i landenes import fra andre, herunder fra Norge. Hvilke muligheter norske eksportnæringer vil ha til eventuelt å erobre noe av den vekst som måtte komme, vil for øvrig, — som jeg skal komme tilbake til, — først og fremst avhenge av hvordan utviklingen av kostnader og konkurranseevne blir hos oss selv.

Hvor liten den vekst som ventes i virkeligheten er illustreres kanskje best av at den er for lav til å hindre en ytterligere økning i 1978 av den allerede meget høye arbeidsledighet. OECD regner med at de europeiske landene måtte ha en vekst i bruttonasjonalproduktet på 4,5 prosent, — mot forventet bare 2 prosent, — for å unngå ytterligere stigning i tallet på arbeidsløse. Derfor ventes da også økt ledighet i løpet av 1978 både i de europeiske land og i OECD-området som helhet. For området som helhet passerte arbeidsløsheten 16 millioner mennesker høsten 1977, og den ventes å passere 17 millioner i løpet av 1978 (St.meld. nr. 76, s. 10, sp. 1).

- b) Det ventes en noe avtakende, men fortsatt forholdsvis sterk prisstigning i 1978. For OECD som helhet regnes det med ca. 7 prosent. For de europeiske land samlet noe høyere, ca. 8¼ prosent, men for EF-landene 7,5 prosent (Revidert Nasjonalbudsjett s. 48).
- c) Det ventes fortsatt et stort underskudd i utenriksøkonomien. For OECD-området var underskuddet i 1977 30 milliarder dollar. I 1978 ventes underskuddet å synke til ca. 18 milliarder dollar (Rev. Nasjonalbudsjett s. 4).

Et underskudd på ca. 18 milliarder dollar tilsvarer bortimot 100 milliarder kroner.

De hovedelementer i den internasjonale økonomiske utvikling som jeg her har nevnt, må lede til den konklusjon — som det for øvrig synes å være bred enighet om — at vi ikke kan regne med noen synnerlig hjelp fra en internasjonalt konjunkturoppgang når det gjelder å løse våre egne problemer i 1. avtaleår 1978—79.

Vi kan heller ikke vente noen hjelp utenfra i form av en endret økonomisk politikk i andre toneangivende land. Land som har både sterk betalingsbalanse, mye ledig arbeidskapasitet og lav prisstigning er stadig tilbakeholdende med å gjennomføre tiltak som kan stimulere økonomien (St.meld. nr. 76, s. 22, sp. 2). I den senere tid har man riktignok kunnet registrere visse uttalelser som muligens kan tyde på at en viss endring kan være underveis. Selv om det skulle bli tilfelle, blir det imidlertid neppe tale om drastiske forandringer, og det vil under ingen omstendighet få noen betydning for utviklingen i vår økonomi i 1. avtaleår. I det reviderte nasjonalbudsjett (s. 2) understrekes det at selv om det utover våren 1978 skulle bli satt i verk betydelige ekspansive tiltak i flere av de store industrilandene, kan en regne med at dette vil være for sent til å påvirke den økonomiske vekst gjennom 1978 i nevneverdig grad. Hovedproblemene i den internasjonale økonomi vil derfor fortsette i form av høy arbeidsledighet, svak investeringsutvikling, lav kapasitetsutnyttelse og internasjonale betalingsvansker. Det er videre en økende fare for at dette kan føre til uønskede proteksjonistiske tendenser blant industrilandene og en utstrakt støttevirkosomhet overfor særlig vanskeligstilte bransjer.

La meg for egen regning tilføye at våren 1978 allerede er gått uten ekspansive tiltak, — at det er lite som tyder på at det kommer noen slike med det første, — og at virkningene av eventuelle slike tiltak først vil melde seg i Norge en god tid etterat de har begynt å virke i de land som setter dem i verk. Vi er derfor henvist til å benytte de virkemidler vi selv har herredømme over for å løse våre problemer.

4) Jeg går så over til å se noe nærmere på *situasjonen i Norge*. Jeg skal søke å konsentrere mine bemerkninger om de hovedproblemer i norsk økonomi som jeg tidligere har nevnt — utenriksbalansen samt kostnadsnivået og konkurranseevnen.

a) Jeg skal først se på *utenriksøkonomien*, som nå klart viser at vi i de senere år har levd over evne.

I 1977 hadde vi et rekordmessig underskudd på 26,5 milliarder kroner. Vår utenlandsgjeld var pr. 1. januar 1978 kommet opp i ca. 80 milliarder kroner. Inntil i fjor la oljevirkosomheten og skipsfart beslag på den største andel av gjeldsøkningen, men også lån til innenlandsk forbruk var meget betydelige. Av nettogjelden pr. 1. januar 1978 la det såkalte Fastlands-Norge beslag på ca. 20 milliarder kroner, eller ca. 25 prosent av den samlede nettogjeld.

Langt alvorligere er det imidlertid at utenriksgjelden i 1978 ventes å øke fra 80 til over 100 milliarder kroner, og at olje og skip bare vil legge beslag på en forholdsvis liten del av økningen. Av økningen på ca. 20 milliarder kroner ventes ca. 12 milliarder kroner, — eller ca. 60 prosent, — å gå til Fastlands-Norge. Samtidig vil også oljeinntektene svikte sterkt i forhold til hva man hadde regnet med. Alleerede i 1977 var det en svikt på ca. 3,5 milliarder kroner. I 1978 ventes svikten å bli 4—5 milliarder kroner, og i 1979 ca. 6 milliarder kroner (St.meld. nr. 76, s. 9, sp. 1).

Dette betyr at vi har finansiert vårt økende forbruk ikke ved egen

økonomisk vekst og produksjonsøkning, men ved hjelp av utenlandske lån.

I hvilken grad vi har levd på forskudd og over evne fremgår klart av at vi i løpet av de 3 årene fra 1974 til 1977 hadde en økning i privat og offentlig forbruk på 18—19 prosent, mens den reelle ressursøkning i samme tidsrom bare var ca. 5 prosent. Vi økte altså forbruket nesten 4 ganger så meget som økningen i våre ressurser (Statistisk Sentralbyrås «Økonomisk utsyn over året 1977» — s. 118, sp. 1).

Hvor skjevt vi er kommet ut vises kanskje tydeligere hvis vi prøver å brette ned milliardbeløpene til noe mer dagligdags. Jeg nevnte at OECD-landene i 1978 venter et underskudd i sin utenriksøkonomi på ca. 100 milliarder kroner. Med 755 millioner innbyggere betyr dette en gjeld pr. innbygger på ca. 130 kroner. Med våre ca. 4 millioner innbyggere pådrar vi oss en gjeld i 1978 på ca. 20,8 milliarder kroner. Dette representerer en gjeldsøkning på vel 5000 kroner pr. innbygger, eller mer enn 35 ganger så mye som for OECD-landene i gjennomsnitt. Det er også illustrerende at det lille Norges underskudd i 1978 utgjør vel 20 prosent av OECD-landenes samlede underskudd, mens vår befolkning bare utgjør ½ prosent av OECD-landenes innbygger-tall.

Konklusjonen er at vi nå må begrense vårt forbruk og påbegynne arbeidet henimot en situasjon hvor vi avpasser forbruket bedre etter hvilken økning vår egen produksjonsvekst kan finansiere.

- b) Jeg skal så gå over til vårt annet hovedproblem — *kostnadsnivået og konkurranseevnen*. Ved tariffoppgjøret i 1977 var målet at vi iallfall skulle opprettholde vår konkurranseevne i forhold til andre land. Etter oppjøret håpet vi fortsatt at vi stort sett skulle oppnå dette. Nå vet vi at slik er det ikke gått. Det er tvert imot inntruffet en ytterligere forverring, og det er blitt enda klarere i hvilken grad vi i de senere år har spilt oss selv utover sidelinjen. Flere forhold har medvirket til dette:

— Både pris- og lønnsutviklingen fra 1976 til 1977 er blitt sterkere enn forutsatt. For begge vedkommende regnet man med en stigning på 8—8½ prosent, og Regjeringen understreket at det innenfor disse rammer måtte være et mål å begrense lønnsstigning og prisstigning mest mulig (Innst. S. nr. 316 — 76/77, s. 3, sp. 1).

Når det gjelder den faktiske prisstigningen ble den som kjent 9,1 prosent.

Lønnsstigningen pr. årsverk ble mellom 10 og 11 prosent (St.meld. nr. 76, s. 42, sp. 1). For LO/N.A.F.-området som ved oppjøret i 1977 hadde en kostnadsramme på 8 prosent, er lønnsstigningen pr. årsverk blitt vel 9,5 prosent, og det skyldes først og fremst den sterke lønnsglidningen.

- Den effektive valutakurs for norske kroner som hadde økt fra 1974, falt noe i løpet av 1977, men gjennomsnittet for 1977 lå allikevel noe over gjennomsnittet for 1976 (St.meld. nr. 76, s. 38, sp. 1).
- Produktiviteten har i Norge vist en svak utvikling. Den motkonjunkturpolitikk som er ført, har bidratt til å forhindre stor arbeidsløshet, — noe det har vært bred enighet om.

Bedriftene har påtatt seg vesentlige bedriftsøkonomiske belastninger ved at sysselsettingen har vært holdt oppe ved synkende priser og produksjon, med den følge at nødvendig rasjonalisering og omlegging er blitt forskjøvet i tid (Rev. Nasjonalbudsjett s. 31).

Denne politikken har imidlertid også medført at bedriftene har beholdt arbeidskraft i urasjonell og lite effektiv virksomhet, — til dels også i virksomhet som ikke har noe med produksjonen å gjøre. Den danske økonomiminister Per Hækkerup har uttrykt det slik:

«I Norge betaler man bedriftene for å holde folk de ikke har bruk for i arbeid. I Danmark betaler man folk for å holde seg hjemme når det ikke er beskjeftigelsesmuligheter for dem. Derved bevarer man produktiviteten, noe som er av vesentlig betydning når konjunktorene snur.»

Produktivitetsutviklingen i Norge er belyst i Stortingsmelding nr. 76, side 29, tabell 3 a. Selv de tall som er anført for Norge i tabellen er imidlertid etter de opplysninger som nå foreligger for høye. Dette skyldes at de tidligere anslag for sysselsettingsutviklingen er endret. Nå regner man med en nedgang i industrisysselsettingen på 0,5 prosent fra 1976 til 1977 mot tidligere antatt 1,5 prosent. Derfor er produktiviteten regnet pr. timeverk ikke steget med 2,9 prosent som anført i tabellen, men bare med 1,9 prosent. Dette får også konsekvenser for tabellens oversikt over utviklingen i våre kostnader pr. produsert enhet. Kostnadene pr. produsert enhet skal jeg komme tilbake til om et øyeblikk.

- Industriproduksjonen har stagnert i 1977. I industri og bergverk (utenom oljeutvinning) var produksjonen i 1977 totalt sett omtrent uforandret fra året før. Den sesongjusterte produksjonsindeksen for industrien viste nedgang våren 1977 og ellers bare små endringer i løpet av året. Indeksen lå ved siste årsskifte noe under toppnivået våren 1974, dvs. at industrien nå snart har hatt 4 år uten vekst (Det tekniske beregningsutvalgs rapport om grunnlaget for inntektsoppgjørene 1978, s. 54, sp. 2).

Den siste offentlige produksjonsindeks for industrien fra Statistisk Sentralbyrå gjelder februar, og var, for å bruke forskningssjef Odd Aukrusts uttrykk, «mildt uttrykt skremmende». Den sesongkorrigerte indeks var bare 110 med 1970 som utgangspunkt. Det betyr at det helt siden 1970 ikke har vært mer enn 10 prosent oppgang. Fra januar—februar i fjor til januar—februar i år var det en nedgang på 3,6 prosent. Det er svikt for nesten alle bransjer unnatt deler av næringsmiddelindustrien og grafisk industri (Statistisk ukehefte nr. 15/78). For 1978 må det regnes med en nedgang i industriproduksjonen i forhold til 1977 på ca. 2½ prosent (Rev. Nasjonalbudsjett s. 35).

- c) Følgen av det som er nevnt under avsnittene 2 og 3 ovenfor er blitt en ytterligere svekkelse av vår konkurransevne.

Et konsentrert bilde av utviklingen i vår konkurransevne får man ved å se på utviklingen av *lønnskostnadene pr. produsert enhet* i norsk valuta. Avhengig av hvilken beregningsmåte som benyttes, er vår konkurransevne i forhold til våre viktigste handelspartnere i 1977 forverret med 2,8—3,5 prosent. (Rev. Nasjonalbudsjett, tabell 2.4.)

Jeg henviser også til det reviderte Nasjonalbudsjett s. 6 hvor det fremholdes at forverringen er på 3—4 prosent.

Isolert sett kunne man kanskje si at den forverring på 3—4 prosent som fant sted i 1977 ikke er så stor, men når den kommer på toppen av flere års kraftig forverring, blir situasjonen en annen.

I de 4 årene 1974—77 er lønnskostnadene pr. produsert enhet regnet i norske kroner økt med 25—30 prosent mer i norsk industri enn hos våre konkurrenter. (Rev. Nasjonalbudsjett s. 6.) Da blir situasjonen dramatisk. Slikt må naturligvis få betydelige konsekvenser bl.a. i form av tapte markeder, som jeg kommer til om et øyeblikk. Som det fremholdes i Rev. Nasjonalbudsjett s. 17, kan svekkelsen i vår konkurransevne de senere år også få virkninger i tiden fremover. Det haster derfor, og vi må nå snarest få en svakere kostnadsutvikling enn våre konkurrenter. Tapte markeder gjenvinnes nemlig ikke uten mer betydelige endringer i konkurransevnen.

- d) Resultatet av den forverring i vår konkurransevne som er belyst ovenfor, kan tydelig avleses i utvikling av *norsk eksports stilling på markedene ute og hjemme.*

I årene 1972—77 økte vår samlede eksport av tradisjonelle varer bare med 3 prosent, mens våre 10 viktigste avtakerland samtidig økte sin import med 22 prosent. Fram til 1974 var det ingen stor endring i våre markedsandeler. Fra 1974 har derimot Norges tap av markeder i utlandet vært betydelig. Det er oppsiktsvekkende at dersom vi i årene 1972—77 bare hadde opprettholdt våre markedsandeler uforandret, ville vår eksport av bearbejdede varer i 1977 ha vært ca. 30 prosent større enn den faktisk var (Beregningsutvalgets rapport 1978, s. 56).

De tall som her er nevnt, viser også klart at man ikke kan legge hovedskylden på de internasjonale konjunkturer slik det ofte gjøres. Det har tross alt vært en økning i våre avtakerlands import, men vi har på grunn av vårt høye pris- og kostnadsnivå ikke kunnet konkurrere om økningen, og har derfor tapt markedsandeler.

I 1978 regnes det med at Norges markedsandeler fortsatt vil gå ned med ytterligere 6 prosent. (Rev. Nasjonalbudsjett s. 37.)

Også når det gjelder norske industriprodukters stilling på det nasjonale marked i konkurranse med tilsvarende importerte varer har vi fått en liknende utvikling. Inntil 1975 holdt norske produsenter stillingen på hjemmemarkedet forholdsvis bra. I de to årene 1976 og 1977 har de derimot avgitt en betydelig del av markedet — 3 prosent — til utenlandske konkurrenter (Beregningsutvalgets rapport 1978, s. 57, sp. 2).

Også volumtallene viser svikten i vår tradisjonelle vareeksport. I 1973 ble en tidligere mangeårig vekst avløst av stagnasjon og nedgang. I 1977 ble det en stadig økende svikt i eksporten, og vi fikk en nedgang på 5,8 prosent i forhold til 1976 (St.meld. nr. 76, s. 9, sp. 2). For 1978 ventes det at eksporten vil gå ytterligere ned med 3 prosent (Rev. Nasjonalbudsjett s. 37).

LOs KRAV OG N.A.F.s STANDPUNKT

LOs prinsipielle utgangspunkt ved årets tariffoppgjør er at kjøpekraften skal opprettholdes uforandret for de fleste lønsmottakere, — at den skal økes noe for de lavest lønte og reduseres noe for de høyest lønte.

N.A.F.s standpunkt er at dersom vi skal kunne bevare bedriftene og sikre sysselsettingen er det absolutt nødvendig

- å oppnå bedre samsvar mellom vår produksjonsvekst og eksport på den ene side og økningen i lønnskostnadene på den annen side, og
- sørge for at utviklingen i våre lønnskostnader blir så mye lavere enn

hos våre konkurrenter at vi kan begynne å ta igjen noe av det vi har tapt i de senere år.

Jeg kan forstå, og jeg kan for så vidt også akseptere LOs standpunkt som uttrykk for et ønske, men det er dessverre ikke avgjørende. Det avgjørende er at det etter min oppfatning ikke er levert noen realøkonomisk holdbar begrunnelse for at ønsket lar seg forene med det mål man har, og som også LO bekjenner seg til, nemlig å styrke næringslivets konkurransevne og sikre arbeidsplassene. Skal dette oppnås, må man dessverre se den ting i øynene at næringslivet iallfall ikke i den nærmeste fremtid kan sikre en opprettholdelse av kjøpekraften. Tvert imot må alle avfinne seg med en viss nedgang. Om så våre politiske myndigheter vil dempe virkningen av dette for enkelte grupper i samfunnet slik det bl. a. er gjort i det nettopp fremlagte reviderte nasjonalbudsjett, er en annen sak.

Dessverre har heller ikke våre politiske myndigheter våget å si dette klart. I det reviderte nasjonalbudsjett heter det på side 21:

«I nasjonalbudsjettet 1978 ga Regjeringen uttrykk for at det neppe var rom for vekst i *disponibel realinntekt* for de fleste grupper fra 1977—78. Slik en nå vurderer de økonomiske utsiktene er dette strengt nødvendig hvis en skal få til en vesentlig demping av veksten i privat forbruk.»

Det er iallfall fristende for den som måtte ønske det å tolke dette slik at det for de fleste heller ikke skal bli noen nedgang i kjøpekraften. Samtidig sier imidlertid Regjeringen at «det er avgjørende at vi makter å bedre vår konkurransevne», (St.meld. nr. 76, s. 12, sp. 2), og at det etter Regjeringens mening må være et klart mål å ta igjen det vi tapte i konkurransevne overfor andre land i 1976 og 1977 (St.meld. nr. 76, s. 53, sp. 2). Det er vanskelig å se at disse forskjellige uttalelser lar seg forene.

1) *Vekst og kostnadsnivå.*

Jeg minner om at vi i 1978 må vente nedgang i industriproduksjonen på 2,5 prosent og nedgang i eksporten av tradisjonelle varer på 3 prosent. Det er med andre ord ingen vekst å fordele i 1978. Vi kan nå ikke lenger fortsette på den vei vi har fulgt i de senere år og som har medført at i årene 1970—77 steg de totale lønnskostnader pr. årsverk i industrien med 149 prosent, mens produksjonen pr. årsverk (produktiviteten) som skulle finansiere lønnsøkningene bare steg med 13 prosent. På dette problem var det naturligvis bare én utgang, — en inflatorisk prisutvikling og undergraving av konkurransevnen.

2) *Gjenopprettelse av konkurransevnen.*

Vår kostnadsutvikling må nå bli lavere enn hos våre konkurrenter. Vi kan riktignok ikke vente å ta igjen i én omgang de 25—30 prosent vi har tapt i årene 1974—77, men vi må iallfall, som uttalt av Regjeringen, sikte mot å ta igjen det som gikk tapt i 1976 og 1977. I 1976 tapte vi 4—5 prosent og i 1977 3—4 prosent (St.meld. nr. 76, s. 39).

Av det som er gjengitt i Stortingsmeldingen fremgår det også at lønnskostnadene pr. produsert enhet i våre konkurrentland i 1977 økte med 5—6 prosent, mens de hos oss som allerede nevnt økte med ca. 9 prosent. Det synes også å være en tendens i flere av våre konkurrentland til en svakere utvikling i lønnskostnadene i 1978.

Hvordan stiller det seg så på denne bakgrunn når det gjelder mulighetene for nye lønnstillegg i 1978?

Når man skal ta stilling til dette spørsmål, må man først ta hensyn til at lønnskostnadene vil stige selv om det ikke gis lønnstillegg. På grunn av ettervirkningene etter lønnstillegg (tariff tillegg og lønns glidning) som ble gitt i 1977, men som ikke virket hele året, vil lønnskostnadene i 1978 stige med ca. 4½ prosent i forhold til 1977.

Videre vil den nye sykelønnsordningen som trer i kraft fra 1. juli 1978 medførte økte lønnskostnader for bedriftene på ca. 1 prosent i 1978.

I tillegg kommer utgiftene til fritid i forbindelse med barns sykdom, som trer i kraft samtidig og som betyr en økning på 0,2 prosent. I alt er det således forhåndsdisponert ca. 5¾ prosent.

3) Nærmere om lønns glidningen.

I tillegg til det som er nevnt under punkt 1 ovenfor kommer så lønns glidningen i 1978 som er en hovedsak ved dette oppgjøret. N.A.F.s krav knytter seg til den.

Det er i dag ingen særlig uenighet om at lønns glidningen virkelig er et hovedproblem når det gjelder utviklingen av lønnskostnadene. Den kullkaster prognoser og planer, — undergraver og svekker respekten for inngåtte avtaler og skaper problemer for hele vår økonomi. Den har hittil også vist en enestående evne til å unndra seg styring og kontroll. Problemene synes bare å ha økt.

Ikke all lønns glidning er av det onde, selv om det nå er blitt uomgjengelig nødvendig med en begrensning. N.A.F. har tatt hensyn til dette i det krav som er fremsatt om begrensning av glidningen. Imidlertid er det helt klart at den adgang til forhandlinger om lønnsregulering uten begrensning som i stor utstrekning praktiseres i dag er en av hovedårsakene til lønns glidningen. Opprinnelig var det nok forutsetningen at slike forhandlinger skulle ta sitt utgangspunkt i bedriftenes økonomiske, produksjonsmessige og produktivitetmessige forhold. Det var slett ikke noen selvfølge at forhandlingene alltid skulle resultere i lønnstillegg. I praksis er det imidlertid blitt til at man alltid venter å få tillegg. Produktivitet og produksjonsmessige forhold er ikke lenger avgjørende. Det er av større betydning å lese statistikk og foreta sammenlikninger med hva andre bedrifter i samme bransje eller i samme distrikt betaler. Man er kommet inn i en utvikling som det iallfall for den enkelte bedrift åpenbart ikke er lett å komme ut av, så meget mer som krav som ikke imøtekommes under forhandlingene ofte søkes gjennomtvunget ved hjelp av mer eller mindre tariffstridige «gå-sakte aksjoner», overtidsnektelser o.l. Dette er noe av forklaringen på at det både kreves og gis tillegg selv i bedrifter som er rammet av økonomisk krise. Det er derfor nødvendig med en endring på dette punkt. Den endring N.A.F. foreslår er i virkeligheten meget beskjeden. Den forutsetter at gjeldende avtaler og praksis skal bestå, men at man begrenser adgangen til forhandlinger til én gang i løpet av 1. avtaleår samtidig som den eventuelle lønnsregulering man har adgang til å foreta dersom produktivitet utvikling og økonomi tillater det, blir begrenset til 120 øre pr. time. Jeg kan ikke se at dette på noen måte er noe urimelig krav. Tvert imot. Lønnsforhøyelser bør her som ellers i det vesentlige finne sted som følge av tariff oppgjørene. Det snakkes for øvrig så mye om at de som tradisjonelt har vært kalt arbeidere bør få samme vilkår som funksjonærene. Hvorfor skulle det være så meget vanskeligere for

arbeidstakere i produksjonen å akseptere lønnsregulering én gang pr. år enn for arbeidstakere på kontor eller i andre serviceyrker?

At lønnsglidningen er et sentralt punkt ikke bare for inntektspolitikken, men også for den alminnelige økonomiske politikk kommer klart fram på flere punkter. I Stortingsmelding nr. 76, s. 53—54 understreker Regjeringen at en forutsetning for myndighetenes samarbeid med partene om inntektspolitikken må være en bedring av kontrollen med lønns- og lønnsglidningen. I det reviderte nasjonalbudsjett side 23 understrekes det også at det i den nåværende økonomiske situasjon er sterkt ønskelig med et begrenset omfang av de lokale lønnstillegg. Myndighetene har rettet sterk kritikk mot partene for den store lønnsglidningen. Også N.A.F. og bedriftene har fått sin del av kritikken. Også dette er det tatt hensyn til ved fremsettelsen av N.A.F.s forslag.

I sitt forslag har N.A.F. også tatt med en bestemmelse om en lønnsutviklingsgaranti for dem som har liten eller ingen lønnsglidning. De får ved utløp av 1. avtaleår utbetalt differansen mellom 60 øre og den eventuelle lønnsglidning de måtte ha fått. N.A.F.s forslag til bestemmelse om lønnsglidning og lønnsutviklingsgaranti vil i 1. avtaleår slå ut med ca. 2 prosent.

4) Lavtlønnstillegg.

Selv om det som allerede nevnt er N.A.F.s standpunkt at det ved årets tariffoppgjør ikke er rom for nye lønnstillegg, vil jeg gjerne få knytte noen få kommentarer til LOs krav om spesielle lønnstillegg i bedrifter og bransjer som etter LOs mening betaler lav lønn. LO har henvist til at disse spesielle tillegg bare ville belaste den økonomiske ramme for oppjøret med mindre enn ½ prosent beregnet på gjennomsnittslønnen i industrien. Dette er riktig, — men det er ikke poenget. At utslaget blir så lite skyldes bl.a. at i det totale gjennomsnitt veier høylønnsfagernes timetall meget tungt. Det avgjørende er at belastningen på de bedrifter som rammes av LOs lavlønnskrav blir meget stor. I enkelte bransjer og bedrifter vil de spesielle tilleggene komme opp i 2—3 kroner pr. time.

De bedrifter og bransjer det gjelder, f.eks. tekstil, konfeksjon, skofabrikker, garverier, hermetikkindustrien, lærvareindustrien, møbel- og treindustrien m.fl., er særlig arbeidskraftintensive, og de beskjeftiger mange kvinner. Svært mange av dem hører hjemme i distrikter hvor næringsgrunnet på forhånd er svakt og hvor alternative sysselsettingsmuligheter ikke finnes eller er sterkt begrensede. De fleste av disse bedriftene har i mange år stått i den vanskelige konkurransesituasjon som oppstår når norske bedrifter med et av verdens høyeste kostnadsnivåer skal konkurrere med bedrifter i land hvor omkostningsnivået er meget lavt. Hvis man vil bevare disse arbeidsplasser og industrier, må man akseptere en viss differensiering i lønnsstrukturen både bransjevis og geografisk. En skjematisk oppløfting av lønnsnivået i disse bedrifter uten hensyn til de økonomiske realiteter vil måtte resultere i bedrifts- nedleggelse og arbeidsledighet.

Norge er også et av de land i verden som har drevet lønnsutjamningen lengst og etter min mening langt nok. Det viser seg jo også at den solidaritet som kommer til uttrykk ved tariffoppgjørene ikke holder i det praktiske liv i tariffperioden. Lavlønnstillegg er således en av årsakene til lønnsglidningen, og medvirker til å presse det generelle kostnadsnivå ytterligere oppover.

Under enhver omstendighet finner jeg det ganske uforståelig at de som er tilhengere av ytterligere lønnsutjevning vil fremme slike krav i en

økonomisk krisesituasjon. De bedrifter som rammes, tåler mindre enn noen gang å bli pålagt særlige byrder, og arbeidsmarkedet er mindre enn tidligere i stand til å absorbere den arbeidskraft som uvegerlig vil bli ledig. En lavlønnspolitikk som den LO går inn for vil motarbeide distriktpolitiske hensyn, og den vil ofte tvinge arbeidstakerne til å flytte dersom de ikke skal gå ledige. I stedet for å fremtvinge en slik situasjon, måtte det være bedre å overlate til de arbeidstakere det gjelder selv å bestemme om de foretrekker å bli i sitt arbeid med en lønn som gjør at bedriften kan overleve, eller om de heller vil slutte og gå over i annet arbeid i samme distrikt eller et annet sted i landet.

Jeg vil også minne om det jeg nevnte under omtalen av de totale lønnskostnader inklusive sosiale utgifter, nemlig at de bedrifter og bransjer det her gjelder, i stor utstrekning allerede har fått en ny særbelastning i år gjennom den nye sykelønnsordning. Denne er særlig byrdefull for bedrifter som beskjeftiger mange kvinner. Uten å komme inn på årsaken til at det er slik, kan man bare slå fast som et faktisk forhold at kvinner både har et høyere totalt sykefravær enn det gjennomsnittlige, og at de har et betydelig større korttidsfravær. Sykelønnsreformen vil derfor påføre mange av de bedrifter det gjelder en særbelastning som tilsvarer et lønnstillegg på flere prosent.

5) Reguleringsbestemmelse for 2. avtaleår.

Våren 1977 ble forhandlingene om vilkårene for 2. avtaleår i tariffperioden 1976—78 ført i henhold til følgende reguleringsbestemmelse:

«Før utløpet av 1. avtaleår (1. april 1977) skal det optas forhandlinger mellom N.A.F. og LO om eventuell lønnsregulering (generelt tillegg og/eller lavlønnsstillegg) for 2. avtaleår. Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris- og lønnsutviklingen i 1. avtaleår. Endringene i tariffavtalene for 2. avtaleår tas stilling til i LOs Representantskap og N.A.F.s Centralstyre .

Hvis partene representert ved N.A.F.s Centralstyre og LOs Representantskap ikke blir enige, kan den organisasjon som har fremsatt krav innen 14 dager etter forhandlingenes avslutning si opp de enkelte tariffavtaler med 1 måneds varsel (dog ikke til utløp før 1. april 1977) for å søke gjennomført en lønnsregulering innen den ramme som er angitt ovenfor.»

Etter N.A.F.s oppfatning bør denne reguleringsbestemmelse i alt vesentlig legges til grunn også for forhandlingene våren 1979 om vilkårene for 2. avtaleår i tariffperioden 1978—80.

I reguleringsbestemmelsens første setning etter parentesens vil vi dog foreslå ordene «samt lønnsglidning». Med den sentrale betydning lønns-
glidningen har som en del av den samlede lønn er det åpenbart at skal man drøfte lønnsutviklingen i 2. avtaleår, må det også være adgang til å trekke inn spørsmålet om en begrensning av lønnsglidningen. Jeg kan heller ikke se at det kan anføres noen saklig grunn for å motsette seg en adgang til å drøfte spørsmålet. Noe resultat av drøftelsene foregriper ikke hverken når det gjelder lønnsglidningen eller lønnstilleggene.

N.A.F. vil videre foreslå at man i reguleringsbestemmelsens 2. setning endrer ordene «pris- og lønnsutviklingen» til «pris-, lønns- og kostnadsutviklingen». Det må være klart at f. eks. eventuelle nye sosialkostnader for bedriftene må tas i betraktning. Dette er i virkeligheten også i begge parter interesse. Sosialkostnadene kan både øke og synke, og i begge tilfelle må dette tas med i vurderingen av den fremtidige lønnsutvikling.

6) *Ikrafttredelse.*

I og med at det i denne saken ikke foreligger noe forhandlingsresultat eller meklingsresultat som medlemmene på begge sider har hatt anledning til å stemme over, må det være riktig at Lønnsnemndas kjennelse gjøres gjeldende fra avsigelsen. For tariffavtaler som først løper ut på et senere tidspunkt enn avsigelsen bør kjennelsen først gjøres gjeldende fra den enkelte tariffavtales utløpstid. Noe annet ville være å gripe inn i de gjeldende tariffavtaler før de er utløpt.

KOSTNADSRAMMEN VED ÅRETS INNTEKTSOPPGJØR

Jeg har ovenfor nevnt at det ved årets oppgjør er forhåndsdisponert ca. 5¼ prosent. Til dette kommer så utslaget av lønnsglidningsbestemmelsen med ca. 2 prosent. Dessuten er det en mindre økning i arbeidsgiveravgiften fra 1977 til 1978, anslagsvis 0,2 prosent. Til sammen utgjør dette ca. 8 prosent.

Nå er det, som også tidligere nevnt, ventet at industriproduksjonen i 1978 vil gå ned med 2½ prosent. Det regnes ikke med noen store endringer i sysselsettingen regnet i årsverk. For industriens vedkommende må det allikevel regnes med en viss nedgang i sysselsettingen, men neppe mer enn ca. 1—1½ prosent. Større forandringer i sysselsettingen vil man kunne få i 1979 dersom det ikke nå lykkes å bedre vår konkurransevne og derved skape grunnlag for ny vekst.

Etter dette vil lønnskostnadene pr. produsert enhet i 1978 stige med ca. 9 prosent. Selv om vi tar hensyn til den noe usikre fordel den nylig foretatte devaluering kan gi oss, betyr dette at vi uten lønnstillegg allikevel ikke forbedrer vår stilling i forhold til våre konkurrenter i 1978.

I det reviderte nasjonalbudsjett, side 4 gir Regjeringen uttrykk for at lønnsveksten hos våre konkurrentland ikke vil avta vesentlig i 1978 i forhold til året før. Etter min vurdering er det iallfall sannsynlig at det vil bli en viss nedgang. Hvis vi ikke vil forverre vår konkurransevne ytterligere, er det derfor ikke rom for lønnstillegg, — hverken generelt tillegg eller lavlønnstillegg, — utover det som er N.A.F.s påstand hvis man da mener noe med at vi nå må bedre vår konkurransevne. Jeg vil i denne forbindelse gjerne nok en gang minne om det som sies i Stortingsmelding nr. 76, side 53, spalte 2 om målet for 1978 og 1979, nemlig at vi må ta sikte på å forbedre vår stilling slik at vi kan ta igjen det som ble tapt i 1976 og 1977. Skal vi nå dette mål, burde nok egentlig Norsk Arbeidsgiverforening ha krevd lønnsnedslag, men det har man altså ikke gjort. På den annen side må det være klart at nye lønnstillegg ved tariffoppgjøret er uforenlig med det nevnte mål. De vil uvegerlig føre til en fortsatt forverring av vår konkurransevne.

Jeg tillater meg å nedlegge følgende

påstand:

1. Samtlige tariffavtaler mellom Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening som har utløp til og med 1. juli 1978 forlenges for 2 år fra sine respektive utløpstider.
2. I samtlige de tariffavtaler som omfattes av punkt 1 inntas følgende bestemmelser:
  - a) Lønnsglidningsbestemmelsen.
  - b) Reguleringsbestemmelsen.

Etter replikker fra partene til de respektive innlegg gikk nemnda løs på sin del av oppgaven, å finne fram til en kjennelse. Denne ble offentliggjort 19. mai og blir gjengitt her i sin helhet.

Rikslønnsnemndas kjennelse

Twisten mellom på den ene side Norsk Arbeidsgiverforening og tilsluttede organisasjoner og enkeltbedrifter, og på den annen side Landsorganisasjonen i Norge og tilsluttede forbund vedrørende tariffoppgjørene våren 1978.

Nemndas sammensetning: Fylkesmann Erling Anger, formann. Tryggedirektør Finn Alexander. Direktør Alf Hernes. Nestformann i Landsorganisasjonen, Leif Haraldseth. Direktør i Norsk Arbeidsgiverforening, Vilhelm Dahl, Tor Aspengren og direktør Lars Aarvig.

Tor Aspengren og direktør Lars Aarvig er utpekt av partene i tvisten. I samsvar med lønnsnemndloven § 2,3 stemmer fra arbeidstakersiden Leif Haraldseth og fra arbeidsgiversiden Vilhelm Dahl.

Partene møtte for Rikslønnsnemnda, gjorde rede for sine standpunkter ved skriftlige innlegg og under muntlige forhandlinger og nedla påstand i møter den 8. og 9. mai 1978.

Etter at saken har vært drøftet i flere møter avsa Rikslønnsnemnda den 19. mai denne

kjennelse:

Twisten er oppstått i samband med tariffrevisjonene pr. 31. mars 1978 mellom organisasjoner tilsluttet Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge. Landsorganisasjonens plassoppsigelse av 16. mars omfatter til sammen ca. 260 000 arbeidstakere.

Partene har siden februar ført forhandlinger for å komme fram til en avtale om revisjon av tariffavtaler som utløper våren 1978.

Partene la opp til at en ved et samordnet, kombinert oppgjør skulle forhandle seg fram til bl. a. en økonomisk ramme.

Innenfor denne ramme skulle de enkelte forbund kunne forhandle fritt.

Etter flere forhandlingsmøter i februar og mars, ble det den 15. mars brudd i forhandlingene. Som følge av Landsorganisasjonens plassoppsigelser av 16. mars nedla Riksmeklingsmannen forbud mot arbeidsstans inntil mekling var prøvd.

Riksmeklingsmannen innkalte partene til meklingsmøte den 28. mars. I dagene som fulgte ble det holdt en rekke meklingsmøter. Den 7. april begjærte så Landsorganisasjonens representanter meklingen avsluttet.

Riksmeklingsmannen innkalte partene til nye møter 10. og 11. april. Meklingen ble endelig brutt av Landsorganisasjonen natt til 12. april.

Kommunalministeren innkalte partene i tvisten til et møte i departementet 12. april. Under dette møtet ble det klart at det ikke var grunnlag for å fortsette meklingen. Kommunalministeren meddelte deretter partene at Regjeringen for å unngå en storkonflikt ville foreslå tvungen lønnsnemndbehandling av tvisten. Landsorganisasjonen erklærte seg under møtet villig til å utsette den varslede arbeidsnedleggelse til Stortinget hadde behandlet Regjeringens forslag.

I statsråd den 14. april 1978 fremmet Regjeringen proposisjon om lønnsnemndbehandling, og ved lov av 21. april 1978 om lønnsnemndbehandling

av visse arbeidstvister i samband med tariffoppgjørene våren 1978 er saken brakt inn for Rikslønnsnemnda. Loven har denne ordlyd:

§ 1.

Twistene mellom Norsk Arbeidsgiverforening og tilsluttede organisasjoner og enkeltbedrifter på den ene siden og Landsorganisasjonen i Norge og tilsluttede forbund på den andre siden i samband med tariffrevisjonene pr. 31. mars 1978, skal avgjøres av Rikslønnsnemnda.

Det er forbudt å iverksette eller opprettholde arbeidsstans eller blokade til løsning av tvisten.

Reglene i Lov av 19. desember 1952 om lønnsnemnd i arbeidstvister får tilsvarende anvendelse.

§ 2.

Kongen kan bestemme at Rikslønnsnemnda skal behandle også andre enn de i § 1 nevnte arbeidstvister som måtte oppstå i forbindelse med revisjon av tariffavtaler som utløper før 1. juli 1978 og som går inn under Arbeidstvistloven av 5. mai 1927. Denne fullmakt gjelder likevel ikke tarifftvister hvor kommuner er part.

Det som er fastsatt i § 1 annet og tredje ledd gjelder også for tvister som etter denne paragraf blir henvist til Rikslønnsnemnda.

§ 3.

Denne lov trer i kraft straks. Hovedorganisasjonene er enige om at Rikslønnsnemndas kjennelse skal omfatte alle de tariffavtaler mellom Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening som har utløp første halvår 1978, jfr. Landsorganisasjonens plassoppsigelse av 16. mars 1978.

PASTANDER

Norsk Arbeidsgiverforening har nedlagt denne

påstand:

1. Samtlige tariffavtaler mellom Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening som har utløp til og med 1. juli 1978 forlenges for 2 år fra sine respektive utløpstider.
2. I samtlige de tariffavtaler som omfattes av punkt 1 inntas følgende bestemmelser:
  - a) *Lønnsglidningsbestemmelsen*
1. Ved bedrifter hvor det i henhold til gjeldende overenskomst, bedrifts-avtale eller praksis i dag i løpet av 1. avtaleår (dvs. fra og med 1. april 1978 til og med 31. mars 1979) kan foretas vurdering og eventuell regulering av fortjenestenivået, kan det gis tillegg hvis bedriftens økonomiske stilling og produktivitetsutvikling gir rom for det. Tillegget skal ikke utgjøre mer enn 120 øre pr. time.
2. Økt fortjeneste på akkord som skyldes større arbeidsinnsats under uendrede forhold omfattes ikke av begrensningen i pkt. 1.
3. Overenskomstmessige ansiennitetstillegg eller opprykk i henhold til tariffbestemt lønnskala omfattes ikke av denne avtale. Avtalen er heller ikke til hinder for at en arbeidstaker som blir overført fra ett arbeid til et annet innen bedriften får de allerede etablerte tariff tillegg som gjelder for det nye arbeidsområde.

4. Med mindre partene blir enige om noe annet, gjelder for så vidt angår tiden for vurdering og eventuell regulering av lønninger det som er fastsatt i gjeldende avtale eller praksis. Forhandlinger i henhold til denne avtale gir ikke adgang til å avtale tillegg i 2. avtaleår.
5. Hvis den gjennomsnittlige timefortjeneste for voksne arbeidere fra og med 1. april 1978 til og med 31. mars 1979 innen den enkelte bedrift ikke har steget med minst 60 øre, skal det med virkning fra 1. april 1979 gis et tillegg som svarer til differansen mellom 60 øre og den fortjenesteøkning som eventuelt har funnet sted.
6. Unge arbeidere og lærlinger gis $\frac{2}{3}$ av de tillegg som voksne arbeidere får i henhold til punkt 1 og/eller 5.
7. Hvor det er landsomfattende akkordtariffer eller hvor det ikke foreligger tilfredsstillende statistikk, opptas det tilpasningsforhandlinger mellom tariffpartene.

b) *Reguleringsbestemmelsen*

«Før utløpet av 1. avtaleår (1. april 1979) skal det opptas forhandlinger mellom N.A.F. og LO om eventuell lønnsregulering (generelt tillegg og/eller lavtlønns tillegg) samt lønnsglidning for 2. avtaleår. Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris-, lønns- og kostnadsutviklingen i 1. avtaleår. Endringene i tariffavtalene for 2. avtaleår tas stilling til i LOs Representantskap og N.A.F.s Centralstyre.

Hvis partene representert ved N.A.F.s Centralstyre og LOs Representantskap ikke blir enige, kan den organisasjon som har fremsatt krav innen 14 dager etter forhandlingenes avslutning si opp de enkelte tariffavtaler med 1 måneds varsel (dog ikke til utløp før 1. april 1979) for å søke gjennomført en lønnsregulering innen den ramme som er angitt ovenfor.»

Landsorganisasjonen i Norge har nedlagt denne

påstand:

1. *Generelt tillegg*

Det gis et generelt tillegg som sikrer den disponible realinntekten på 1977-nivået for grupper med gjennomsnittsinntekter i 1978.

2. *Lavtlønnsproblemet*

a) I alle overenskomster innen LO/N.A.F.-området som ikke allerede har bedre ordninger, innføres en *garantibestemmelse*. Denne skal gå ut på at enhver bedrift minst skal ha et så høyt fortjenestenivå at gjennomsnittet for alle voksne arbeidere ved bedriften utgjør en bestemt prosent av landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere innenfor LO/N.A.F.-området ved siste kjente kvartalsstatistikk. Til grunn for beregningene legges timefortjenesten eksklusiv overtid-, skift- og andre tillegg.

For tariffområder som særlig omfatter funksjonærer, utformes en tilsvarende ordning. Også for disse tariffområdene knyttes garantibestemmelsen til landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere i LO/N.A.F.-området.

b) I tillegg til garantibestemmelsen innføres et *lavtlønns tillegg* som utbetales til tariffområder der fortjenesten utgjør mindre enn 90 prosent

av landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere i LO/N.A.F.-området. Beregningsgrunnlaget er det samme som for garantibestemmelsen i punkt 2 a.

- c) Summen av det som utbetales i henhold til garantibestemmelse (punkt 2 a) og lavtlønnstillegget (punkt 2 b) skal være størst for de bedrifter som har den laveste gjennomsnittsførtjenesten før garantibestemmelsen trer i kraft. Summen avkortes gradvis, og lavtlønnstillegget avsluttes ved 90 prosent av gjennomsnittet.
3. *Etterslep for manglende lønnsglidning*
Pr. 1. april 1979 gis det en kompensasjon til arbeidstakere i de bedrifter der det er en lavere lønnsglidning enn gjennomsnittlig fra 1. kvartal 1978 til 1. kvartal 1979. Grunnlaget for beregningen av etterslepet er timefortjenesten eksklusive overtidsbetaling, skifttillegg og andre tillegg.

4. *Forbundsvisе forhandlinger*

Fordeelingen av det generelle tillegget (punkt 1) og lavtlønnstillegget (punkt 2 b) skjer ved forbundsvisе forhandlinger.

Det skal herunder kunne forhandles om teknisk revisjon av avtaler, hensyn skal tas til den teknologiske utvikling og miljøkravene.

Dersom partene ikke kommer fram i de forbundsvisе forhandlinger, gis det generelle tillegget og lavtlønnstillegget automatisk som slike tillegg.

5. *Reguleringsbestemmelse for 2. avtaleår*

Før utløpet av 1. avtaleår (1. april 1979) skal det opptas forhandlinger mellom N.A.F. og LO om eventuell lønnsregulering (generelt tillegg og/eller lavtlønnstillegg) for 2. avtaleår. Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris- og lønnsutvikling i 1. avtaleår. Endringene i tariffavtalene for 2. avtaleår tas det stilling til i LOs Representantskap og N.A.F.s Centralstyre.

Hvis partene representert ved N.A.F.s Centralstyre og LOs Representantskap ikke blir enige, kan den organisasjon som har framsatt krav innen 14 dager etter forhandlingenes avslutning si opp de enkelte tariffavtaler med 1 måneds varsel (dog ikke til utløp før 1. april 1979) for å søke gjennomført en lønnsregulering innen den ramme som er angitt ovenfor.

6. *Tariffavtalens ikrafttreden*

De nye tariffavtalene trer i kraft fra det tidspunkt de tidligere tariffavtalene utløper.

ANFØRSLER:

1. DEN ØKONOMISKE BAKGRUNN FOR OPPGJØRET

1.1. Konjunktursituasjonen

Den vestlige industrialiserte verden har etter 1973 vært inne i en alvorlig økonomisk krise. Svak produktionsvekst (i enkelte land til og med produktionsnedgang i enkelte år), arbeidsledighet og høy prisstigning er stikkord som situasjonen kan beskrives med. Norge har greid seg bra gjennom dette internasjonale konjunkturtilbakeslaget, og har hele tiden hatt full sysselsetting og en bra produktionsvekst.

Dette forhold — at Norge i denne situasjonen har holdt sitt arbeidsmarked og produktionsapparat intakt — skaper i seg selv et godt utgangspunkt for Norge i tida framover.

12. Tiltak for å støtte norsk industri

I tillegg til forskjellige selektive støttetiltak til konkurranseutsatte bedrifter, har myndighetene gjennomført en rekke tiltak av generell karakter for å skape bedre arbeidsmuligheter for næringslivet. De viktigste er:

- *Nedskrivning av den norske krona* overfor de øvrige land i det europeiske slangesamarbeidet. Dette er skjedd i tre omganger, i april 1977 (3 prosent overfor tyske mark), i august 1977 (5 prosent overfor tyske mark) og i februar 1978 (8 prosent). De to nedskrivningene i 1977 kom som svar på svenske nedskrivninger, mens nedskrivningen i februar i år var en selvstendig norsk nedskrivning. I alle tilfellene har nedskrivningen styrket norske eksportnærings konkurransevne.
- Ekstraordinære bevilgninger på 32 mill. kroner i 1978-budsjettet til *eksportfremmende tiltak*.
- *Investeringsavgiften* på aktiviserte investeringer som brukes i vareproduksjon ble satt ned fra 13 til 9 prosent fra 1. januar 1978. Regjeringen har nå (i forbindelse med det reviderte nasjonalbudsjett) foreslått investeringsavgiften tatt bort fra 1. september 1978.
- *Arbeidsgiverperioden i den nye sykkelønsordningen* vil bli satt til 10 dager i stedet for 14 dager, slik det opprinnelig var fastsatt.

Samlet vil disse tiltakene bidra til å gi norsk industri vesentlig bedre arbeidsvilkår, ikke minst sett i forhold til konkurransesituasjonen overfor utlandet.

13. Utenriksøkonomi

Regjeringens opplegg er at for å bedre vår utenriksøkonomi, må den økonomiske politikken legges opp slik at importen begrenses og eksporten økes. Dette må gjøres på en slik måte at den fulle sysselsettingen ikke settes i fare.

LO er for sin del enig i dette hovedopplegget for den økonomiske politikken.

14. Konkurranssevnen

Når vi skal se på hvordan utviklingen i lønnskostnadene i industrien i årene 1974–77 utviklet seg i Norge sammenliknet med andre land, må vi også betrakte *valutakursendringene*.

Betrakter vi lønnskostnadene pr. produsert enhet regnet i nasjonal valuta, ser vi at Norge har hatt omtrent den samme utvikling som våre handelspartnere.

Den norske krona har imidlertid gjennom hele denne perioden styrket sin stilling sammenliknet med andre lands valuta. Det betyr at kursene på andre lands valuta i gjennomsnitt har gått ned sammenliknet med norske kroner. Konsekvensen av dette blir igjen at *det på grunn av valutakursutviklingen har blitt dyrere å produsere i Norge sammenliknet med andre land*.

15. Importen.

Landsorganisasjonen er enig i at også veksten i importen må begrenses i tida framover.

En svak vekst i det private forbruket vil gi langt mindre impulser til importvekst i 1978 enn i 1977. Det krav LO nå presenterer i Rikslønnsnemnda, går i hovedprinsipp ut på at den disponible realinntekt for lønns-takergruppen bare vil øke meget svakt fra 1977 til 1978. LOs krav er derfor forenlig med forutsetningen om utviklingen av det private forbruk i 1978, og derfor godt tilpasset den situasjon vi har på importsiden i vår utenriksøkonomi.

2. REPRESENTANTSKAPETS VEDTAK, OPPGJØRSFORM OG FORHANDLINGER

2.1. Den kombinerte oppgjørsformen

Da det viste seg å være umulig å komme fram til et anbefalt forslag ved årets lønnsoppgjør, er forutsetningene for at oppgjøret kan gjennomføres etter et kombinert mønster falt bort. Rikslønnsnemnda må vurdere oppgjøret som et tradisjonelt inntektsoppgjør, men det er selvfølgelig riktig å ta hensyn til de statlige tiltak som ble lagt fram av Regjeringen 21. april i forbindelse med det reviderte nasjonalbudsjettet. Rikslønnsnemndas kjennelse vil nå avgjøre hvorvidt de forventninger som er stilt til den kombinerte oppgjørsformen, kan bli en realitet også i 1978.

For fagbevegelsen er det viktig at en i vurderingen av oppgjørsformen i årene framover står mest mulig fritt. Det er ingen grunn til å skjule at dersom årets oppgjør viser seg ikke å gi de forventede resultater, vil det være langt vanskeligere å gjennomføre inntektsoppgjørene i tiden framover som kombinerte oppgjør. Dette er en realitet som Rikslønnsnemnda må ta med i vurderingen før den treffer sin kjennelse.

2.2. Inntektsoppgjøret som ledd i den økonomiske politikk

Landsorganisasjonen har satt som sine viktigste mål ved inntektsoppgjøret i 1978:

- Full sysselsetting.
- Opprettholdelse av kjøpekraften for grupper med gjennomsnittsinntekter.
- En økning av kjøpekraften for lavtlønnsgruppene.

Et inntektsoppgjør gjennomført etter slike retningslinjer vil bidra til å dempe veksten i det private forbruk betraktelig. Dette vil igjen bidra til å dempe veksten i importen. Samtidig vil et slikt opplegg gi oppgjøret en sosialt rettferdig profil.

Et oppgjør etter disse retningslinjer vil også bidra til å sikre den fulle sysselsettingen. Veksten i lønnskostnader pr. produsert enhet vil bli lavere enn tidligere, hvilket isolert sett vil bidra til å styrke den norske konkurransevnen.

3. LANDSORGANISASJONENS KRAV OVERFOR NORSK ARBEIDSGIVERFORENING

3.1. LOs krav av 13. februar overfor N.A.F.

a) Generelt tillegg

I det krav som ble fremmet overfor Norsk Arbeidsgiverforening 13. februar krevde Landsorganisasjonen et generelt tillegg slik at kjøpekraften i 1978 skulle stabiliseres på 1977-nivået for brede lønnskategorier.

De beregninger som lå til grunn for kravet var basert på en antatt prisstigning på 9 prosent fra 1977 til 1978, og en gjennomsnittsinntekt på kr. 65 000 i 1977. Beregningene ble foretatt på grunnlag av de skatteregler som gjaldt for familier med én inntektstaker og to barn med rett til barnetrygd og omsorgsfradrag i 1977 og 1978. Med dette utgangspunkt fremmet Landsorganisasjonen krav overfor Norsk Arbeidsgiverforening om en lønnsutvikling fra 1977 til 1978 på 10,9 prosent.

En slik økonomisk ramme består av tre ulike komponenter:

- Ettervirkingen på lønnsnivået i 1978 av den lønnsutviklingen som skjedde i 1977.

— Lønnsglidning i 1978.

— Tariff tillegg ved tariffrevisjonen 1978.

Fra LOs side var det en forutsetning at en under forhandlingene og meklingen skulle drøfte hvordan rammen på 10,9 prosent skulle settes sammen av disse tre komponentene.

Det var videre LOs forutsetning at offentlige tiltak som ledd i det kombinerte inntektsoppgjøret, og som hadde virkning på den disponible realinntekten, skulle komme til forholdsmessig fratrukk i rammen. Slike tiltak kunne eksempelvis være skattelettelser eller prisdempende tiltak.

b) Lavtlønns spørsmålet

Foran tariffoppgjøret i 1978 var det en klar målsetting innen alle forbund i Landsorganisasjonen at det ved dette oppgjøret måtte gjøres spesielle anstrengelser for å bedre situasjonen for de lavtlønte lønnstakere utover det en hadde maktet å få til ved tidligere tariffrevisjoner. En slik målsetting er også klart i samsvar med hva Regjeringen har uttrykt i nasjonalbudsjettet. Et slikt syn synes også å ha bred støtte i Stortinget.

Når Norsk Arbeidsgiverforening ikke har ønsket å gå inn i noen drøftelser av nye virkemidler for å bedre de lavtløntes inntektsforhold, synes dette klart i strid med inntektspolitiske målsettinger fastlagt av regjering og Storting.

LO krevde innført en *garantibestemmelse* som vil heve alle bedrifter som omfattes av avtaler mellom de to organisasjonene til et lønnsnivå som svarer til 80 prosent av landsgjennomsnittet for voksne arbeidere i Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk for arbeidere. For tariffområder med fortjenestenivå mellom 80 prosent og 90 prosent av landsgjennomsnittet for voksne arbeidere, fremmet en krav om et *lavtlønns tillegg* etter de retningslinjer som tidligere har vært benyttet i tariffoppgjørene mellom de to organisasjonene. Summen av det som skulle utbetales i henhold til garantibestemmelsen og lavtlønns tillegget skulle være størst for de bedrifter som har den laveste gjennomsnittsførtjenesten før garantibestemmelsen trer i kraft. Summen skulle avkortes gradvis og lavtlønns tillegget avsluttes ved 90 prosent av gjennomsnittet.

Kostnadene ved gjennomføringen av kravet om garantiordning og lavtlønns tillegg forutsatte Landsorganisasjonen kom i tillegg til kravet om generelt tillegg. En forutsatte at kostnadene ved garantiordningen ble dekket av de aktuelle bedriftene, men var innstilt på å gjøre en felles henvendelse til myndighetene med sikte på offentlige tilskudd til gjennomføring av lavtlønns tilleggene.

Under forhandlingene fikk partene beregnet kostnaden for gjennomføringen av det samlede lavtlønnskravet. Utslaget av garantitillegget ble beregnet til 5,7 øre utliknet på alle timer innenfor Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk for arbeidere. Lavtlønns tillegget ble beregnet å koste 7,6 øre. Det samlede utslaget av lavtlønns tillegget og garantitillegget ville således bli 13,3 øre for alle timer innenfor Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk.

Dette representerer et tillegg på om lag 0,4 prosent regnet på grunnlag av lønnsnivået i 1977.

c) Kompensasjon for manglende lønnsglidning

I LOs krav av 13. februar overfor N.A.F. ble det derfor reist krav om etterslep for de grupper som ikke nyter godt av lønnsglidningen. Kravet var delt i to:

- a) Pr. 1. april 1978 skulle det gis kompensasjon til arbeidstakere i bedrifter der det hadde vært lavere lønnsglidning enn gjennomsnittlig fra 1976 til 1977.
- b) Pr. 1. april 1979 skulle det tilsvarende gis kompensasjon til arbeidstakere i de bedrifter der det ville være en lavere lønnsglidning enn gjennomsnittlig fra 1977 til 1978.

Under meklingen frafalt LO kravet om en kompensasjon pr. 1. april 1978 for den lønnsglidning som allerede har funnet sted i foregående tariffperiode. At LO frafalt dette, betyr ingen prinsipiell nyvurdering fra LOs side, men det hele var et praktisk forhandlingsspørsmål i den aktuelle forhandlingssituasjonen.

Innenfor andre sektorer av våroppgjøret der motparten er en annen enn Norsk Arbeidsgiverforening, har en allerede i lang tid akseptert at det må gis en kompensasjon for manglende lønnsutvikling i avtaleperioden. Dette gjelder eksempelvis både oppgjørene for de ansatte i stat og kommune og for jordbruksavtalen.

Også kravet om etterslep for manglende lønnsglidning pr. 1. april 1979 vil bli opprettholdt.

d) *Forbundsvisе forhandlinger*

LO vil legge ned påstand om at Rikslønnsnemnda treffer avgjørelsen om størrelsen på det generelle tillegget og om lavtlønnsstilleggets størrelse og innretning (inkl. garantibestemmelsen), men at det enkelte fagforbund gjennom forhandlinger med sine motparter skal stå fritt i å fordele den rammen en på denne måten kommer fram til.

LO ser spørsmålet om adgang til forbundsvisе forhandlinger som svært viktige dersom en skal kunne opprettholde systemet med kombinerte inntektsoppgjør også i framtida. Det er på sikt lite ønskelig med fullt ut sentrale inntektsoppgjør. Det er viktig at det lokale engasjement og mulighetene til å nå fram med spesielle ønskemål blir utviklet som ledd i oppgjørformen.

3.2. *LOs krav under de forutsetninger som gjeider nå*

I dette punkt skal det redegjøres for hvordan LOs krav nå reises i forbindelse med behandlingen av Rikslønnsnemnda. Det er to faktorer som nå spiller inn, og som gjør at LOs krav i denne omgang må tilpasses en ny situasjon:

- På enkelte områder er det oppnådd enighet med N.A.F. under forhandlingene.
- De tiltak som ble lagt fram av Regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett påvirker veksten i den disponible realinntekt.

Av de krav som LO opprinnelig reiste overfor N.A.F., er dermed følgende igjen som må avgjøres av Rikslønnsnemnda:

- a) Det generelle tillegget.
- b) Lavtlønnsproblemet.
- c) Kompensasjon for manglende lønnsglidning.
- d) Forbundsvisе forhandlinger innen en gitt ramme.
- e) 2.-årstillegget.

Disse krav må ses i sammenheng med de tiltak Regjeringen har foreslått i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.

Regjeringen har foreslått visse finanspolitiske tiltak som vil ha innvirkning på lønnstakernes disponible realinntekt i 1978. Disse er:

- Medlemsavgiften til Folketrygden foreslås hevet med 0,4 prosentenheter for 1978.
- Elektrisitetsavgiften foreslås hevet til 2 øre pr. kWh, noe som vil medføre en økning av konsumprisindeksen for inneværende år med 0,2 prosent.
- Barnefradraget i skatten blir foreslått hevet med kr. 300.00 pr. barn.

I forhold til de forutsetninger som Norsk Arbeidsgiverforening måtte bygge sine standpunkter under tariffoppgjøret på, er det også gjennomført finanspolitiske tiltak som vil føre til besparelser for næringslivet.

- Investeringsavgiften på aktiverte investeringer som nyttes i vareproduksjon utskrives i dag etter en sats på 9 prosent. Denne avgiften er foreslått tatt bort fra 1. september i år. På årsbasis vil dette bety en besparelse for næringslivet på 630 mill. kroner. For 1978 er besparelsen beregnet til 210 mill. kroner.
- Arbeidsgiverperioden i den nye sykkelønnsordningen foreslås foreløpig satt til 10 dager i stedet for 14 dager. På årsbasis betyr dette en besparelse i forhold til de kostnader som lå i det opprinnelige vedtak på 340 mill. kroner. For 1978 vil besparelsen bli 170 mill. kroner.

a) *Grunnlaget for Landsorganisasjonens påstand for Rikslønnsnemnda om generelt lønnstillegg.*

I beregningene som Landsorganisasjonen opprinnelig foretok, var det ikke tatt hensyn til virkningen av skattefritak for fagforeningskontingent som ble gjennomført fra 1. juli 1977. Dette fritaket fikk virkning for et halvt år i fjor, men vil virke i hele 1978 og således føre til en økning i disponibel realinntekt fra 1977 til 1978. I Landsorganisasjonens påstand for Rikslønnsnemnda er det tatt hensyn til dette ved å innregne en fagforeningskontingent på kr. 350.00 i 1977 og kr. 780.00 i 1978. Dette er i samsvar med de tall som ble benyttet under oppgjøret i 1977 og de beregninger som ble lagt fram i den tekniske beregningsgruppen under Kontaktutvalget der partene har vært representert.

Landsorganisasjonen har kommet til at det under de någjeldende forutsetninger kreves en inntektsutvikling på 9,7 prosent fra 1977 til 1978 for å stabilisere kjøpekraften for en familie på én inntektstaker og to barn med inntekt på 65 000 kroner i 1977.

Det må presiseres at en lønnsutvikling fra 1977 til 1978 på 9,7 prosent vil sikre den disponible realinntekten for en lønnstaker med gjennomsnittsinntekt og med to barn.

De skattetiltakene som Regjeringen har foreslått, favoriserer barnefamilie på grunn av det økte omsorgsfradraget. Inntektstakere uten forsørgelsesbyrde kommer følgelig dårligere ut. Skulle en lønnstaker med gjennomsnittsinntekt uten forsørgelsesbyrde sikres sin disponible realinntekt fra 1977, måtte han ha hatt en lønnsnedgang fra 1977 til 1978 på 11,8 prosent. Med en lønnsutvikling på 9,7 prosent, får denne lønnstakeren en nedgang i sin disponible realinntekt fra 1977 til 1978 på 1,8 prosent.

En så sterk nedgang er ikke akseptabel ut fra de mål LO har satt opp for oppgjøret. Rikslønnsnemnda må derfor legge det generelle tillegget så høyt at det gir en lønnsutvikling på mer enn 9,7 prosent fra 1977 til 1978.

b) *Lavtlønnsproblemet*

Når LO har foreslått at lavtlønnsproblemet best kan løses gjennom en garantiordning for de bedrifter som har lavere lønnsnivå enn 80 prosent av gjennomsnittslønnen i industrien, er det fordi vi på denne måten vil bygge inn en garanti til fordel for lavtlønnsgruppene. Det finnes i dag overenskomstråder som allerede har bedre ordning enn det som foreslås

for LO-området nå, f. eks. har Verkstedsoverenskomsten mellom Mekaniske Verksteders Landsforening og Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund en tilsvarende 87-prosentregel. Videre finnes det innenfor Norsk Transportarbeiderforbunds overenskomstområder for langtransport og timelønnte innen losse- og lastearbeid en erklæring av 1966 som sikrer de grupper som omfattes av disse overenskomstområder i løpet av en 10–12-årsperiode å skulle komme opp på ca. 96 prosent av gjennomsnittsførtjenesten for industrien. Dette er avtaler som Norsk Arbeidsgiverforening er part i. En liknende opptrappingsbestemmelse finnes i overenskomsten for butikkfunksjonærene mellom Handel og Kontor i Norge og Handelens Arbeidsgiverforening.

Garantibestemmelsen slik den foreslås av LO, er altså ikke noe prinsipielt nytt i det norske avtaleverket. Den kan derfor etter LOs mening ikke sammenliknes med den prinsipielt nye holdningen som N.A.F. har inntatt i forbindelse med lønnsglidningen (se avsnitt 6).

Det er LOs forutsetning at både garantibestemmelsen og lavtlønnstillegget skal regnes ut etter en skala som et veid gjennomsnitt mellom kvinner og menn. Dersom dette tas til følge, betyr det et vesentlig løft for store grupper av lavtlønnte kvinner her i landet. En slik holdning vil være i tråd med de alminnelige likestillingsprinsipper som gjør seg gjeldende i samfunnet.

c) 2.-årstillegget

Med den usikre konjunktursituasjonen som foreligger, vil Landsorganisasjonen foreslå for Rikslønnsnemnda at det innføres en bestemmelse i tariffavtalen med hensyn til 2.-årstillegget som stiller partene fritt i forhandlingene om generelt tillegg og lavtlønnstillegget.

4. LØNSSGLIDNINGEN

Lønnsglidningen er reist som et spesielt problem ved dette tariffoppgjøret. N.A.F. har i forhandlingene reist krav om at lønnsglidningen skal begrenses. Under forhandlingene og meklingen la N.A.F. så avgjørende vekt på dette spørsmålet, at dette ved siden av lavtlønsspørsmålet, i realiteten var en hovedårsak til bruddet.

Bakgrunnen for at lønnsglidningen er reist som et spesielt problem ved tariffrevisjonen i år, synes å være at glidningen i 1977 er blitt sterkere enn hva som tidligere ble forutsatt. Mens lønnsglidningen ved det kombinerte oppgjøret i 1977 ble forutsatt å ville øke med 5 prosent i 1977, ble den faktiske glidningen 6,5 prosent.

Men samtidig er også prisstigningen blitt større enn hva som var forutsatt. Bl. a. førte devalueringen i august til dette. På grunn av den sterke lønnsglidningen krevde LO ingen kompensasjon for dette. Veksten i kjøpekraften i 1977 ble derfor akkurat som regnet med, ca. 2,5 prosent.

Bak begrepet «lønnsglidning» skjuler det seg mange forskjellige former for lønnsutvikling. Lønnsglidning kan skyldes bedriftenes konkurranse om arbeidskraften i et stramt arbeidsmarked, den kan være knyttet til produktivitetutviklingen i de enkelte bedrifter, den kan skyldes opprykk og ansiennitetsbestemmelser, den kan skyldes økt bruk av overtid, eller den kan være avtalebestemt gjennom akkord- eller bonusavtaler.

Lønnsglidningen er i realiteten et statistisk begrep, idet lønnsglidning statistisk sett omfatter all lønnsutvikling som ikke er fastsatt gjennom sentrale forhandlinger.

LO er for sin del ikke uenig i at den ukontrollerte lønnsglidningen bør

bremses. Dette bør imidlertid skje gjennom den alminnelige økonomiske politikk.

Det ville være noe helt prinsipielt nytt her i landet dersom en gjennom sentrale forhandlinger eller beslutninger fattet av Rikslønnsnemnda, treffer avgjørelser som griper direkte inn i de enkelte forbunds avtaleområder. Det er et hevdvunnet prinsipp i Norge at de grunnleggende avtaler i arbeidslivet skal treffes av dem som vedkommende angår. Dette vil for den tariffbestemte lønnsglidningens vedkommende si de enkelte avtaleparter, med andre ord LOs forbund og deres avtalemotparter.

LO sa seg under meklingen villig til å være med på forbundsvise forhandlinger om eventuell revisjon av de enkelte avtaler på dette felt. N.A.F. ønsket ikke slike forhandlinger, men ønsket å endre de enkelte avtaler ene og alene etter sentrale forhandlinger. Dermed var det ikke mulig å komme fram til ordninger som skulle begrense de enkelte tariffavtalers muligheter for lønnsglidning. Etter LOs syn bryter N.A.F.s holdning på dette felt med hele den demokratiske og desentraliserte holdning som ligger bak vårt avtalesystem.

LO vil på denne bakgrunn på det mest bestemte avvise at Rikslønnsnemnda griper inn i eksisterende avtaleforhold. Vi vil i denne sammenheng vise til at det alltid har vært to parter med på å innføre slike bestemmelser i overenskomstene. Det vil derfor være et overgrep mot den ene part i avtaleforholdene dersom en nå med et pennestøk stryker de aktuelle bestemmelsene.

NORSK ARBEIDSGIVERFORENING HAR I DET VESENTLIGE ANFØRT

Hovedtrekk i den økonomiske utvikling

Den økonomiske vekst i den vestlige verden er blitt betydelig svekket i 1970-årene. Dette har bl. a. sammenheng med oljekrisen i 1974, som satte dype spor i verdensøkonomien. Krisen forsterket de allerede eksisterende tendenser til konjunktursvikt og skapte svakere produksjonsøkning og økt arbeidsløshet samtidig med sterk prisstigning og store valutaunderskudd.

Selv om 1975 brakte tegn til nytt oppsving, viste det seg snart nye tilløp til stagnasjon. Det er ikke lenger tale om kortvarige konjunktursvingninger, men om mer varige strukturelle endringer i verdensøkonomien. Dette henger sammen med at de oljeproduserende land har fått enorme valutaoverskudd, mens verden for øvrig har fått tilsvarende underskudd. I OECD-landene var underskuddet 26,5 milliarder dollar i 1976 og 30 milliarder i 1977. Behovet for å bedre balansen i utenriksøkonomien betyr en bremse på industrilandenes evne og vilje til å stimulere produksjon og etterspørsel.

Norges sterke avhengighet av omverdenen karakteriseres ved at vi må eksportere omtrent halvparten av brutto-nasjonalproduktet for å finansiere importen med balanse på driftsregnskapet. Tilbakeslaget i de internasjonale konjunktorene har derfor dyptgripende konsekvenser for vår økonomi. I de senere år har dessuten veksten vært særlig svak i Sverige, Danmark og Storbritannia, som hører til våre viktigste handelsforbindelser. Våre eksportinntekter har også sviktet fordi vi har tapt markedsandeler på eksportmarkedene. Krisen i skipsfartsnæringen har likeledes gitt store tap. På den annen side har oljeproduksjonen i Nordsjøen skapt nye eksportinntekter.

Det har vært myndighetenes politiske målsetting å opprettholde full sysselsetting tross svikten i etterspørselen etter våre eksportvarer. Den

innenlandske etterspørsel er derfor stimulert, og ved statsstøtte i forskjellige former er industriproduksjonen holdt oppe, til dels med sterk stigning i lagrene av ferdigvarer.

Disse tiltak har bidratt til å opprettholde en relativt sterk vekst uttrykt ved nasjonalproduktet. Denne vekst er imidlertid ikke noe uttrykk for hvilke reelle ressurser vi kan disponere innenlands. Vi må nemlig ta hensyn til at bytteforholdet med utlandet er blitt vesentlig forverret de siste tre år, slik at vi må eksportere mer enn før i bytte for samme import. Dessuten har den stigende utenlandsgjeld påført landet stadig større renteutgifter.

I den siste utredning fra Det tekniske beregningsutvalg er gjengitt en beregning som viser hva dette betyr:

	1975 %	1976 %	1977 ¹ %	Årlig 1974—77 ¹ %
Stigning i netto nasjonalproduktet i faste priser	4,4	5,6	4,0	4,6
Endringer i bytteforholdet	÷2,6	÷2,2	÷4,0	÷2,9
Endringer i renter og stønader til utlandet	—	÷0,8	÷1,1	÷0,6
Stigning i disponibel realinntekt for Norge	1,8	2,6	÷1,1	1,1

¹ Tallene er korrigert i samsvar med revidert nasjonalbudsjett.

Som det fremgår av siste kolonne, var den gjennomsnittlige årlige stigning i disponibel realinntekt for Norge 1,1 prosent. I 1977 var det en nedgang på 1,1 prosent.

Det er imidlertid nødvendig å gå dypere inn i saken for å belyse hva dette faktisk innebærer. De næringer som bidrar til økningen i nettonasjonalproduktet viser seg å være jordbruk, bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel, samferdsel og andre tjenesteytende næringer, ikke minst offentlig forvaltning. Industri og bergverk derimot viste ingen produksjonsøkning i 1977, og lå fortsatt en prosent lavere enn i 1974.

Denne lønnsnemndssak gjelder i første rekke tariffavtalene i bergverk og industri.

Industri og bergverk er ryggraden i landets økonomi og fundamentet for de tjenesteytende næringer. Det må derfor legges særlig vekt på utviklingen på dette området når man skal vurdere hvilke ressurser vi kan disponere til fortsatt velstandsøkning.

Selv om vi ser på utviklingen fra 1970, finner vi en meget svak produksjonsøkning i industrien. Det er beregnet at produktiviteten (dvs. produksjon pr. årsverk) i industrien fra 1970 til 1977 bare steg med 13 prosent. I samme tidsrom steg de totale lønnskostnader pr. årsverk for arbeidere med 149 prosent.

Industri og bergverk er i de senere år blitt belastet med lønnsutgifter som det ikke er tilnærmedsvis dekning for i produktivitetsøkningen. Det er i den nåværende situasjon helt meningsløst å forutsette at industrien kan bære høyere lønnskostnader fordi det har vært en viss vekst i andre næringer. For landet som helhet er dessuten den beregnede stigning i disponibel realinntekt for lengst disponert og vel så det. I perioden 1974—1977 da den disponible realinntekt steg med 3,3 prosent, steg nemlig det private og offentlige forbruk med hele 19 prosent.

Eksperten av tradisjonelle varer har sviktet vesentlig og gikk ned med

7—8 prosent i volum fra 1974 til 1977. Den sterke kostnadsøkning i norsk industri har bidratt sterkt til å svekke konkurransevnen. Både i Beregningsutvalgets rapport og i St.meld. nr. 76 er det påvist at norsk industri har tapt betydelige markedsandeler de senere år.

På importsiden derimot, har økningen fortsatt med stor styrke. Uten skip og oljeutvinningsutstyr steg importvolumet med gjennomsnittlig over 6 prosent pr. år fra 1974 til 1977, og både i 1976 og 1977 med over 9 prosent.

Når man dessuten legger til at bytteforholdet er forverret med 11—12 prosent i tre-årsperioden, måtte resultatet bli rekordhøye underskudd i utenriksøkonomien. Fra et underskudd på driftsregnskapet med utlandet på 6.2 milliarder kroner i 1974 var det en stigning til 12.7 milliarder i 1975, 20.6 milliarder i 1976 og 26.5 milliarder i 1977.

Dette har ført til en sterk stigning i landets samlede utenlandsgjeld, som ved årsskiftet 1977—78 kom opp i 80 milliarder kroner. Tidligere har opplåningen i stor utstrekning gått til investeringer i sjøfart og oljevirk-somhet som har direkte tilknytning til utenriksøkonomien. For 1977 er det imidlertid beregnet at hele 8 milliarder kroner var gjeldsøkning for «Fastlands-Norge».

Det foreligger en regnskapsstatistikk for 1192 bedrifter i bergverk og industri for året 1976. Statistikken viser at det var 18 bransjer som hadde netto overskudd og 6 bransjer som hadde netto underskudd i 1976. Særlig stort underskudd hadde bergverkene, 64 millioner i 1976 mot 54 millioner i 1975. Det var også store underskudd i treforedling og metallindustri.

I 1977 må situasjonen antas å ha forverret seg betydelig. En undersøkelse foretatt av Statistisk Sentralbyrå i 600 bedrifter i industri og bergverks-drift med i alt 225 000 sysselsatte viste at omtrent fjerdeparten av bedriftene regnet med underskudd i 1977.

Det er de konkurranseutsatte bedrifter som har de største vanskeligheter, både eksportbedrifter og de som konkurrerer med importvarene. Nettopp disse bedrifter er de mest livsviktige for landets økonomi sett i forhold til den manglende balanse i utenriksøkonomien. De skjermede næringer er i det lange løp også avhengige av at konkurransevnen i de utsatte næringer kan gjenopprettes.

Lønnsutviklingen — Lønnsglidningen — Disponibel realinntekt

Lønnsutviklingen for arbeidere i industrien, bygge- og anleggsvirksomhet og transportvirksomhet som omfattes av inntektsoppgjøret mellom LO og N.A.F., viste en uvanlig sterk stigning i midten av 1970-årene. Mens den gjennomsnittlige stigningen for arbeidere i disse næringene utgjorde vel 8 prosent pr. år i 1960-årene, kulminerte lønnsstigningen i 1975 med en stigning i timefortjenesten på 20,3 prosent fra foregående år. Senere er stigningstakten frem til 1977 omtrent halvert, idet den lå på 11,1 prosent i 1977.

Ved siden av de tariffmessige tilleggene er lønnsglidningen den vesentlige årsak til lønnsøkningen. Lønnsglidningen fremkommer statistisk som differansen mellom den totale stigning i timefortjenesten og de tilleggene som er gitt under tariffrevisjoner, indeksoppgjør o.l. Glidningen i 1977 utgjorde omtrent 2/3 av den samlede lønnsøkning mot 1/3 i 1976. Lønns-glidningen steg fra 5,1 prosent i 1976 til 6,6 prosent i 1977, og er blitt et hovedproblem i kostnadsutviklingen i industri og bergverk.

Lønnsglidningen er en følge av lønnsystemene. I de senere år har det — f.eks. innen jernindustrien — vært en sterk overgang fra akkordlønnssystemer til bedriftsvise fastlønnsavtaler. Fastlønnssystemene inneholder vanligvis bestemmelser som gir adgang til forhandlinger om eventuell lønns-regulering. Når disse bedriftsvise avtalene sies opp til revisjon, reises det

krav om lønnsforhøyelser som kan være begrunnet med produktivitetsøkning. Langt oftere er det imidlertid sammenligning med lønnsforholdene i andre bedrifter i samme eller en annen bransje som er begrunnelsen for krav om lønnstillegg. Hvis partene ikke blir enige, står bedriftene vanligvis i en vanskelig stilling. Dette skyldes at de ansatte ofte reduserer arbeidstempoet sterkt for å presse igjennom sine krav. For den enkelte bedrift er det vanskelig å stå i mot et slikt press over lengre tid både av hensyn til leveringsfrister og økonomien for øvrig, så meget mer som lønnstillegg ofte fremtvinges ved hjelp av direkte tariffstridige aksjoner.

I den siste innstilling fra Det tekniske beregningsutvalg er det gitt en oversikt over utviklingen i disponibel realinntekt for lønnstakere i tidsrommet 1970 til 1977. Tallene i tabellen som er beregnet på grunnlag av lønnsutviklingen ifølge N.A.F.s statistikk og gjeldende skatteregler og satser i de enkelte år, gir et bilde av den inntektsutjevning som har funnet sted på grunn av progresjonen i vårt skattesystem. Mens et ektepar med 2 barn og en inntekt i 1977 på kr. 50 000 — kr. 60 000 hadde en årlig stigning i disponibel realinntekt på 3,2 prosent i årene 1970 til 1977, var den tilsvarende årlige stigning 1,4 prosent for en inntekt på kr. 80 000 i 1977 og 1,1 prosent for en inntekt på kr. 100 000. For en litt høyere inntekt på kr. 150 000 i 1977 for et ektepar med 2 barn har det funnet sted en nedgang i den disponible realinntekt på 0,4 prosent pr. år i det samme tidsrommet. For hele perioden under ett steg den disponible realinntekt med 21,7 prosent for denne familietype og inntekter på kr. 50 000 — kr. 60 000 i 1977 mot en tilsvarende nedgang i disponibel realinntekt på 2,8 prosent for en inntekt på kr. 150 000. Mens det er vanskelig å påvirke lønnsstrukturen gjennom lavlønnstillegg, finner det derimot sted en betydelig utjevning i inntektene gjennom skattesystemet.

Den aktuelle økonomiske situasjon og fremtidsutsiktene

På basis av det foreliggende offentlige materiale er det ikke tvil om den generelle konklusjon som må trekkes. Den er følgende:

- Norsk næringsliv kan ikke vente noen bedring i 1978, og det hersker stor usikkerhet også når det gjelder spørsmålet om vi vil få noen bedring i 1979.
- Våre to hovedproblemer er utenriksøkonomien, som nå ikke lenger tillater økning av utenlandsgjelden for å finansiere økt innenlandsk forbruk, og vårt høye kostnadsnivå, som må reduseres i forhold til nivået i de land som er viktigst for oss, for derved å påbegynne gjenopprettelsen av den konkurranseevne som er gått tapt i de senere år.

I de fleste land viser produksjonen bare svak vekst. I OECD-landene ble veksten i 1977 bare ca. 3,5 prosent, og veksttakten var synkende mot slutten av året. I de europeiske OECD-landene var veksten bare ca. 2 prosent. I 1978 ventes veksten i OECD som helhet å bli 3 $\frac{3}{4}$ prosent, — men bare 2—2,5 prosent i de europeiske land. For Norges 10 viktigste handelspartnere har veksten de siste årene vært svakere enn for de europeiske OECD-landene som helhet. Her var veksten i 1977 bare 0,7 prosent. Det er særlig veksten i industriproduksjonen som har sviktet. For 1978 ventes veksten hos våre handelspartnere å bli ca. 2 prosent.

Den meget svake utviklingen i industriproduksjonen viser tydeligere enn utviklingen av bruttonasjonalproduktet hvor lite tilfredsstillende situasjonen er. I 1977 var det liten økning i industriproduksjonen i OECD ialt, og det var ingen økning i det hele tatt i det europeiske OECD-området. På denne bakgrunn regnes det nå med ytterligere nedgang i 1978 i vår tradi-

sjonelle vareeksport på 3 prosent i volum. Dette får virkninger for industriproduksjonen, som i det reviderte nasjonalbudsjett antas å synke med 2,5 prosent i 1978. Det regnes med fortsatt betydelig underskudd i utenriksøkonomien på 20 milliarder slik at utenlandsgjelden i løpet av 1978 vil stige til 100 milliarder kroner. Av denne økning antas 12 milliarder kroner å ha tilknytning til «Fastlands-Norge» mot 8 milliarder i 1977. Vi vil altså i stigende grad finansiere vårt innenlandske forbruk med lån i utlandet.

Hovedoppgaven må derfor være å gjenopprette konkurransevnen og gjenvinne tapte markedsandeler. I perioden 1974—77 er lønnskostnadene pr. produsert enhet steget 25—30 prosent mer i norsk industri enn hos våre konkurrenter. I 1977 alene var forverringen 3—4 prosent. Svekkelsen i konkurransevnen ga seg utslag i tapte markedsandeler både ute og hjemme. Hvis vi hadde opprettholdt våre markedsandeler uforandret fra 1972 til 1977, ville vår eksport av bearbejdede varer i 1977 ha vært 30 prosent større enn den var.

I 1978 regner det reviderte nasjonalbudsjett med at Norges markedsandeler vil gå ned med ytterligere 6 prosent.

I LOs prosedyreinnlegg hevdes at den forventede økonomiske vekst i 1978 gir grunnlag for ny inntektsøkning. Selv om industriproduksjonen går ned, er det etter LOs mening noe til fordeling i inntektsforhandlingene. Det henvises til at den disponible realinntekt for Norge ventes å øke med 1,2 prosent i 1978.

Her er det for det første grunn til å understreke at det dreier seg om en usikker prognose i det reviderte nasjonalbudsjett. I samme dokument er den tidligere prognose for 1977 på + 0,9 prosent korrigert til ÷ 1,1 prosent. Dette viser hvor lite man kan stole på veksttallene, men selv om prognosen for 1978 skulle holde, blir veksten for de to år under ett lik null.

Dette lønnsoppgjøret gjelder i første rekke bergverk, industri og håndverk. Det er forventet en produksjonsnedgang i 1978 på 2,5 prosent i bergverk og industri (som inkluderer de fleste håndverksfag). Hvis en eventuell vekst i andre næringer skal gi grunnlag for lønnsøkning i industrien, hvem skal da betale? Er det LOs oppfatning at andre næringer skal bære lønnsøkningen i industrien, og i tilfelle hvilke? Det kan neppe være jordbruket, og heller ikke den offentlige forvaltning. Begge disse sektorer er jo avhengige av skatteinntekter som industrien skaffer en vesentlig del av. Det er ingen annen mulighet enn at industrien i det vesentlige må stå på egne ben og selv skaffe dekning for sine lønnskostnader. En levedyktig industri er også forutsetningen for at handel, transport og andre tjenesteytende næringer skal kunne eksistere og utvikles videre.

En konkurransedyktig industri er dessuten forutsetningen for en bedring av balansen i utenriksøkonomien, som nå er blitt et hovedproblem for Norge. Vi kan ikke løse våre valutaproblemer med vekst i skjermede næringer som tvert imot fører til øket import og redusert eksport.

Økede valutainntekter kan riktignok ventes i oljesektoren, men prognosene viser at dette er langt fra nok.

Sannheten er at vi har hatt en konsumøkning som betyr at flere års økonomisk vekst er tatt på forskudd. Selv om det i fremtiden skulle lykkes å skape ny vekst, trenger vi flere års pause i konsumøkningen.

LO hevder at nedskrivningen av den norske krone i 1977 og 1978 har styrket norske eksportnæringers konkurransevne.

Isolert sett kan denne påstand kanskje forsvares hvis man mener i forhold til hva som ellers kunne ha skjedd. Derimot er påstanden ikke holdbar hvis vi ser på konkurransevnen fra år til år. Forholdet er nemlig at ned-

skrivningen overfor tyske mark ikke har ført til en tilsvarende kursendring i forhold til andre valutaer. Den norske krone steg tvert i mot med 2,5 prosent i 1977 til tross for to nedskrivninger.

Den siste kronenedskrivning i februar 1978 på 8 prosent har ført til en gjennomsnittlig nedgang i kronens verdi ved utgangen av mars på 5,5 prosent sett i forhold til et veiet gjennomsnitt av våre handelspartners valuta. Hvis denne devaluering skal gi noen fordel til de konkurransutsatte industrier, er forutsetningen at man unngår ny kostnadsøkning.

Våre handelspartners valuta er sunket med over 13 prosent siden 1974. Den siste devaluering er således bare en delvis oppretting av denne utvikling.

Gjenoppsettelse av konkurransevnen

Vår kostnadsutvikling må nå bli lavere enn hos våre konkurrenter. Vi kan riktignok ikke vente å ta igjen i én omgang de 25—30 prosent vi har tapt i årene 1974—1977, men vi må iallfall, som uttalt av Regjeringen, sikte mot å ta igjen det som gikk tapt i 1976 og 1977. I 1976 tapte vi 4—5 prosent og i 1977 3—4 prosent.

Av det som er gjengitt i Stortingsmeldingen fremgår det også at lønnskostnadene pr. produsert enhet i våre konkurrentland i 1977 økte med 5—6 prosent, mens de hos oss som allerede nevnt økte med ca. 9 prosent. Det synes også å være en tendens i flere av våre konkurrentland til en svakere utvikling i lønnskostnadene i 1978.

Howdan stiller det seg så på denne bakgrunn når det gjelder mulighetene for nye lønnstillegg i 1978?

Når man skal ta stilling til dette spørsmål, må man først ta hensyn til at lønnskostnadene vil stige selv om det ikke gis lønnstillegg. På grunn av ettervirkningene etter lønnstillegg (tariff tillegg og lønns glidning) som ble gitt i 1977, men som ikke virket hele året, vil lønnskostnadene i 1978 stige med 4 ½ prosent i forhold til 1977.

Videre vil den nye sykelønnsordningen som trer i kraft fra 1. juli 1978 medføre økte lønnskostnader for bedriftene på ca. 1 prosent i 1978.

I tillegg kommer utgiftene til fritid i forbindelse med barns sykdom, som trer i kraft samtidig og som betyr en økning på 0,2 prosent. Dessuten vil ettervirkningene av økningen i arbeidsgiveravgiften i 1977 slå ut i 1978 med 0,2 prosent. I alt er det således forhåndsdisponert ca. 6 prosent.

Nærmere om lønns glidningen

I tillegg til det som er nevnt ovenfor kommer så lønns glidningen i 1978 som er en hovedsak ved dette oppgjøret. N.A.F.s krav knytter seg til den.

Det er i dag ingen uenighet om at lønns glidningen virkelig er et hovedproblem når det gjelder utviklingen av lønnskostnadene. Den kullkaster prognoser og planer, — undergraver og svekker respekten for inngåtte avtaler og skaper problemer for hele vår økonomi. Den har hittil også vist en enestående evne til å unndra seg styring og kontroll. Problemene synes bare å ha økt.

Den endring N.A.F. foreslår er i virkeligheten meget beskjeden. Den forutsetter at den eventuelle lønnsregulering man har adgang til å foreta dersom produktivitetsutvikling og økonomi tillater det, blir begrenset til 120 øre pr. time. Som en del av forslaget om en begrensning av lønns glidningen er det tatt med en bestemmelse om en vis lønnsutviklingsgaranti for dem som har liten eller ingen lønns glidning. N.A.F.s forslag til bestemmelse om lønns glidning og lønnsutviklingsgaranti vil i 1. avtaleår slå ut med ca. 2 prosent.

Kostnadsrammen

Den samlede lønnsøkning i 1978, uten at det gis ytterligere tillegg, vil dermed komme opp i 8 prosent. Det er dessuten rimelig å regne med en viss nedgang i industriens produktivitet, med en antatt nedgang i produksjonen på 2,5 prosent.

Etter dette vil lønnskostnadene pr. produsert enhet i 1978 stige med ca. 9 prosent. Selv om vi tar hensyn til den noe usikre fordel den nylig foretatte devaluering kan gi oss, betyr dette at vi uten lønnstillegg allikevel ikke forbedrer vår stilling i forhold til våre konkurrenter i 1978.

Hvis vi ikke vil forverre vår konkurransevne ytterligere, er det ikke rom for lønnstillegg, — hverken generelt tillegg eller lavlønnstillegg. LO har krevd spesielle lønnstillegg i bedrifter og bransjer som etter LOs mening betaler lav lønn. LO har henvist til at disse spesielle tillegg bare ville belaste den økonomiske ramme for oppgjøret med mindre enn ½ prosent beregnet på gjennomsnittslønnen i industrien. Dette er riktig, — men når utslaget blir så lite, skyldes det bl. a. at i det totale gjennomsnitt veier høy-lønnsfagenes timetall meget tungt. Det avgjørende er at belastningen på de bedrifter som rammes av LOs lavlønnskrav blir meget stor. I enkelte bransjer og bedrifter vil de spesielle tilleggene komme opp i 2—3 kroner pr. time.

De bedrifter og bransjer det gjelder, f. eks. tekstil, konfeksjon, skofabrikker, garverier, hermetikkindustrien, lærvareindustrien, møbel- og treindustrien m. fl., er særlig arbeidskraftintensive, og de beskjefligere mange kvinner. Svært mange av dem hører hjemme i distrikter hvor næringsgrunnet på forhånd er svakt og hvor alternative sysselsettingsmuligheter ikke finnes eller er sterkt begrensede. De fleste av disse bedriftene har i mange år stått i den vanskelige konkurransesituasjon som oppstår når norske bedrifter med et av verdens høyeste kostnadsnivåer skal konkurrere med bedrifter i land hvor omkostningsnivået er meget lavt. Hvis man vil bevare disse arbeidsplasser og industrier, må man akseptere en viss differensiering i lønnsstrukturen både bransjevis og geografisk. En skjematisk oppløfting av lønnsnivået i disse bedrifter uten hensyn til de økonomiske realiteter vil måtte resultere i bedriftsnedleggelse og arbeidsledighet.

Norge er også et av de land i verden som har drevet lønnsutjevningen lengst. Det viser seg jo også at den solidaritet som kommer til uttrykk ved tariffoppgjørene ikke holder i det praktiske liv i tariffperioden. Lavlønnstillegg er således en av årsakene til lønnsglidningen, og medvirker til å presse det generelle kostnadsnivå ytterligere oppover.

Reguleringsbestemmelse for 2. avtaleår

N.A.F. foreslår en 2-årig tariffperiode med en reguleringsbestemmelse av samme art som gjaldt i forrige avtaleperiode. Vi foreslår imidlertid en tilføyelse som åpner adgang til også å drøfte tiltak for å begrense lønnsglidningen. Videre foreslås en tilføyelse om at også utviklingen i bedriftenes sosiale kostnader skal tas med i vurderingen.

BEMERKNINGER

Rikslønnsnemnda bemerk:

Tvisten gjelder de i alt ca. 260 000 arbeidstakere som omfattes av tariffavtaler mellom LO og N.A.F. med utløp i tidsrommet 31. mars—1. juli d. å. («vårfagene»).

Partenes påstander og krav er gjengitt foran og det er redegjort for grunnlagene i avsnittet om partenes anførsler.

Begge parter går inn for en ny to-årig tariffperiode. Prosedyren for Rikslønnsnemnda er imidlertid stort sett begrenset til å gjelde lønnsbestemmelsene for det første år i perioden, idet partene ønsker en reguleringsbestemmelse for annet år som skal gi muligheter for forhandlinger innen visse rammer (tilsvarende det såkalte «mini-oppgjør» pr. 1. april 1977 i foregående periode). Begge parter har imidlertid i sine påstander tatt inn forslag til bestemmelser om lønnsutviklingsgaranti (kompensasjon for manglende lønnsglidning) med virkning for annet år i perioden. N.A.F.s forslag om lønnsutviklingsgaranti er imidlertid et ledd i forslaget om en begrensnings av lønnsglidningen, og vil etter N.A.F.s mening falle bort hvis ikke forslaget om nevnte begrensning får medhold.

LOs hovedkrav kan sammenfattes i følgende punkter:

- Det kreves et generelt tillegg som sikrer den disponible realinntekten på 1977-nivået for grupper med gjennomsnittsinntekter i 1978.
- Det innføres en garantibestemmelse for sikring av fortjenestenivået i alle bedrifter til en viss prosent av det gjennomsnittlige fortjenestenivå for hele industrien.
- Det gis lavtlønns tillegg i tariffområder der fortjenesten ligger på under 90 prosent av gjennomsnittet.
- Det gis kompensasjon fra 1. april 1979 for arbeidstakere i bedrifter der lønnsglidningen har vært mindre enn gjennomsnittlig fra 1. kvartal 1978 — 1. kvartal 1979.

N.A.F. har avvist alle LOs krav og hevdet at det ikke er rom for tillegg — hverken lavtlønns tillegg eller generelt tillegg — ved årets oppgjør.

På sin side har N.A.F. krevd innført en bestemmelse som skal sikre mot ukontrollert lønnsglidning. Det kreves at det skal settes et «tak» for de tillegg det skal kunne forhandles om i løpet av perioden i henhold til bedriftsvisse avtaler. Dersom en slik begrensning innføres, har N.A.F. på den annen side foreslått en bestemmelse om fortjenesteutviklingsgaranti ved de bedrifter som ikke har hatt lønnsglidning over en viss størrelse i første år i tariffperioden.

De tvistepunkter nemnda må ta stilling til, blir etter dette:

- a) Begrensningsbestemmelse for lønnsglidningen.
- b) Garantibestemmelse vedrørende lavtlønnsbedrifter. (Lavtlønnsgaranti).
- c) Lavtlønns tillegg.
- d) Generelt tillegg.
- e) Kompensasjon for manglende lønnsglidning (fortjenesteutviklingsgaranti).
- f) Reguleringsbestemmelse for 2. år av tariffperioden.
- g) Ikrafttreden av nemndas kjennelse (dersom det gis tillegg).

Ved behandlingen av tvisten har Rikslønnsnemnda delt seg i flere fraksjoner. Den fraksjon som nedenfor er betegnet som Rikslønnsnemndas flertall, består av Anger (nemndas formann) og Hernes.

Flertallet har tilslutning fra ulike fraksjoner av nemndas øvrige medlemmer under de etterfølgende punkter. Det er ved hver av konklusjonene redegjort for hvilke medlemmer som har sluttet seg til flertallet.

Når N.A.F. ikke har funnet å kunne gå med på lønns tillegg ved dette oppgjøret, er det begrunnet med den vanskelige økonomiske situasjon for samfunnet som helhet og for industrien spesielt.

LO har på sin side vist til at det tross alt finnes lyspunkter i norsk øko-

nomi. Det er dessuten hevdet at det må være et mål å opprettholde kjøpekraften for grupper med gjennomsnittsinntekter og øke den noe for lavtlønnsgruppene. Med den forventede prisstigning i 1978 må det etter LOs mening gis lønnstillegg dersom dette mål skal nås. I sin prosedyre for nemnda har LO særlig henvist til inntektspolitiske målsettinger som er kommet fram i offentlige dokumenter, og som det hevdes å være stor politisk enighet om.

Den økonomiske bakgrunn for oppgjøret

Når det gjelder den økonomiske bakgrunn for oppgjøret, viser en til par-tenes utførlige redegjørelse og til de opplysninger som er gitt i offentlige dokumenter, i første rekke:

- Økonomisk Utsyn over året 1977.
- Nasjonalbudsjettet (St.meld. nr. 1—1977/78), fremlagt 23. september 1977.
- Beregningsutvalgets rapport (NOU 1978:14), fremlagt 10. februar 1978.
- Tillegg til langtidsprogrammet 1978—1981 (St.meld. nr. 76 — 1977/78), fremlagt 14. april 1978.
- Revidert nasjonalbudsjett 1978 (St.meld. nr. 82 — 1977/78), fremlagt 21. april 1978.

En innskrenker seg her til å gjengi noen hovedtrekk i den økonomiske utvikling.

- Bruttonasjonalproduktet både med og uten sjøfart og oljevirkosomhet vil vokse mindre enn tidligere anslått. Regjeringen regner nå med at den inntekt som reelt står til disposisjon for Norge bare vil øke svakt (1,2 prosent) i 1978. (St.meld. nr. 82 s. 17 i stensilert utgave).
- Utsiktene for Norges utenriksøkonomi må nå også på lengre sikt vurderes som vesentlig mer ugunstige enn det som tidligere er lagt til grunn. Det skyldes bl. a. lavere vekst i våre viktigste eksportmarkeder, sterk kostnadsvekst og svekket konkurransevne, som bidrar til tap av markedsandeler og økte problemer for våre importkonkurrerende næringer (St.meld. nr. 82 s. 16 og 17).
- Den svekkede konkurransevnen gjenspeiler seg i eksportutviklingen. I årene 1972—1977 økte vårt eksportvolum med bare 3 prosent mens våre viktigste avtakerland økte sin import med 22 prosent. Hadde Norges markedsandel holdt seg konstant, ville vår eksport av bearbeidede varer i 1977 ha vært 30 prosent høyere.
- I 1977 var det en nedgang i eksporten av tradisjonelle varer med 4,6 prosent. Nedgangen ventes å fortsette i 1978 med 3 prosent.
- Bytteforholdet med utlandet er blitt vesentlig forverret i de seneste årene.
- Industriproduksjonen ventes å synke med 2 ½ prosent i 1978. Utviklingen vil imidlertid variere sterkt fra bransje til bransje (St.meld. nr. 82 s. 36).

Konjunktursvikten ute siden 1974 og den norske motkonjunkturpolitikken har ført til en utvikling som Beregningsutvalget har sammenfattet i følgende fire punkter (NOU 1978:14 s. 10):

1. Norge har klart å holde full sysselsetting. Ved inngangen til 1978 er arbeidsmarkedet meget stramt, bortsett fra visse sysselsettingsproblemer i visse bransjer og lokalmiljøer.
2. Vårt bruk av varer og tjenester har steget sterkere enn det har vært reell inntektsdekning for. I de tre årene fra 1974 til 1977 økte den disponible realinntekt for Norge med 5—6 prosent. (Merknad: Senere endret

- til 3,3 prosent ifølge revidert nasjonalbudsjett). Dette er verdien i faste priser av vår produksjon etter at vi har korrigert for tap ved svekket bytteforhold og trukket fra våre netto rente- og stønadstgifter overfor utlandet. I det samme tidsrom økte vår innenlandske bruk av varer og tjenester utenom oljevirkosomhet med 14 prosent. Motstykket var et fall i den samlede private og offentlige sparing og underskott i utenriksøkonomien.
3. De store underskott i utenriksøkonomien har økt Norges gjeld overfor utlandet med 60 milliarder kroner på tre år. Gjelden vil passere 100 milliarder kroner i løpet av 1978.
  4. Norge har i de siste 5 år hatt en langt sterkere kostnadsstigning enn andre land. Den sterke kostnadsstigningen har svekket Norges konkurransevne og ført til at norsk industri har tapt deler av sine markeder — både ute og hjemme — til utenlandske konkurrenter.

Regjeringen har, se særlig Nasjonalbudsjettet 1978, det reviderte nasjonalbudsjett 1978 og tillegg til langtidsprogrammet 1978—1981, gått inn for en omlegging av den økonomiske politikken. Regjeringen tar fremdeles sikte på å opprettholde full sysselsetting, men den understreker sterkt betydningen av bl. a. å

- dempe veksten i det private og offentlige konsum
- dempe kostnadsstigningen og derved bedre konkurransevnen
- øke produktiviteten.

For å bedre konkurransevnen for norske bedrifter anser Regjeringen det som helt sentralt å dempe kostnadsveksten framover. Det vil bli arbeidet etter følgende retningslinjer (St.meld. nr. 76 s. 43).

- Veksten i eierinntektene i skjermede næringer må begrenses.
- Moderate tariff tillegg og lavere lønns glidning.
- De fordeler som ble oppnådd ved nedskrivningen av den norske krone med 8 prosent i februar 1978, må ikke forspilles ved ekstra kostnadsøkninger. Dette er viktig fordi det tar tid før nedskrivningen gir seg utslag i eksport- og importvolum.
- Økt produktivitetsvekst ved stimulering av omstillinger til mer lønnsomme bedrifter og ved et høyt investeringsnivå.

På side 53 i samme Stortingsmelding heter det:

«Målet må være at kostnadsstigningen i Norge bør holdes på linje med eller lavere enn kostnadsstigningen i andre land. Sammen med moderate nominelle lønnstillegg og effektiv kontroll og tilsyn med prisutviklingen, vil nedskrivningen av krona gi mulighet for en forbedring av de relative kostnadene, slik at vi i 1978 og 1979 kan ta igjen det som ble tapt i 1976 og 1977. Dette må etter Regjeringens mening være et klart mål.»

Regjeringen kommer i en rekke forbindelser inn på inntektspolitikken. En skal her gjengi noen av disse uttalelsene:

— I St.meld. nr. 76 s. 14 heter det:

«Også inntektsoppgjørene i vår bør etter Regjeringens mening bidra til å dempe den innenlandske etterspørselen, særlig privat forbruk. Dette er nødvendig for at vi på kort sikt kan redusere importen. Videre er det nødvendig at inntektsoppgjørene bidrar til å dempe kostnadsveksten, slik at vi på noe lengre sikt kan gjenvinne markedsandeler både hjemme og ute.»

— I St. meld. nr. 76 s. 15:

«I den grad Regjeringen deltar i inntektsoppgjørene vil et hovedmål være å bidra til å dempe stigningen i de nominelle kostnadene.»

Og videre på samme side:

«I forbindelse med inntektsoppgjørene vil Regjeringen gå inn for at de ulike måtene å ta ut produktjonsveksten på, vurderes i sammenheng. Bedre arbeidsmiljø, mindre forurensning, kortere arbeidstid o.l. vil måtte ses som alternativer til høyere reallønn.»

— St. meld. nr. 82 s. 21:

«I Nasjonalbudsjettet 1978 ga Regjeringen uttrykk for at det neppe var rom for vekst i disponibel realinntekt for de fleste grupper fra 1977 til 1978. Slik en nå vurderer de økonomiske utsiktene er en slik utvikling strengt nødvendig hvis en skal få en vesentlig demping av veksten i privat forbruk. Regjeringen var innstilt på å medvirke til at vårens inntektsoppgjør ga en moderat nominell inntektsvekst fra 1977 til 1978. Samtidig var det innenfor de rammer som økonomien satte, viktig å få til en sosialt forsvarlig profil på oppgjøret sett under ett.»

— St. meld. nr. 82 s. 23:

«Prisstigningen i 1978 vil i stor grad bli påvirket av hvor store nominelle lønns- og inntektstillegg som vil bli gitt. I den nåværende økonomiske situasjon er det sterkt ønskelig med et begrenset omfang av de lokale lønns-tillegg. Det vil fortsatt bli gjennomført en streng priskontroll i 1978 for å dempe pris- og kostnadsutviklingen.»

— I St. meld. nr. 82 s. 90:

«Stigningen i gjennomsnittlig lønnsnivå fra 1977 til 1978 vil være avhengig av det generelle tarifftillegget i 1978. Videre vil veksten være avhengig av lønnsglidningen som bl. a. har bakgrunn i lokale forhandlinger og av tarifftilleggene som ble gitt i 1977. De tariffoppgjørene som hittil er brakt inn for Rikslønnsnemnda dekker en stor andel av sysselsettingen. Utfallet av nemndas kjennelse vil derfor få stor betydning for den gjennomsnittlige lønnsveksten fra 1977 til 1978.»

RIKSLØNNSNEMNDAS FLERTALL — (ANGER OG HERNES) SKAL BEMERKE:

Komponentene i lønnsoppgjøret

Lønnsoppgjøret består av følgende tre hovedkomponenter:

— Etertvirkning på lønnsnivået i 1978 av den lønnsutvikling som skjedde i 1977. Dette har partene kalt etterslep.

— Lønnsglidning i 1978.

— Eventuelle tarifftillegg ved tariffrevisjonen i 1978.

I denne forbindelse skal flertallet først behandle to spørsmål av mer prinsipiell karakter som partene har reist. Det gjelder spørsmålet om en begrensnings av lønnsglidningen, som er reist av N.A.F. og spørsmålet om en garantiordning vedrørende lavtlønnsbedrifter, som er reist av LO.

Tiltak mot lønnsglidningen

Tiltak for å sikre mot ukontrollert lønnsglidning er gjort til en hovedsak fra arbeidsgiversiden ved årets tariffoppgjør. Det er vist til at man må ha

kontroll med lønnsglidningen dersom man skal kunne begrense fortjenesteutviklingen og bedriftenes kostnadsnivå. Etter de tall som er lagt fram, har den tariffmessige lønnsøkning i perioden 1970—77 vært ca. 7,9 prosent pr. år, mens den årlige gjennomsnittlige lønnsglidning har vært 6,1 prosent.

Fra 1976 til 1977 utgjorde den gjennomsnittlige tarifferte lønnsøkning ca. 4,6 prosent, mens tilsvarende tall for glidningen var hele 6,6 prosent.

N.A.F. mener ikke at all lønnsglidning er av det onde, idet glidningen kan ha et reelt utgangspunkt i bedriftenes økonomiske, produksjonsmessige og produktivitetmessige forhold. Begrepet lønnsglidning omfatter også bl. a. lønnstillegg som følger av ansiennitetsregler m. v., og det foreslås ikke noen bestemmelse for begrensning av slike tillegg. Det foreslås heller ingen begrensning for økt fortjeneste på akkord som skyldes større arbeidsinnsats under uendrede forhold.

Det spesielle tiltak mot lønnsglidning som N.A.F. ønsker å innføre er en bestemmelse som fastsetter rammen for de tillegg det kan forhandles om i henhold til bedriftsvise avtaler som gir rett til slike forhandlinger i perioden. Det hevdes at forhandlingene svært ofte fører til lønnstillegg selv om det ikke er grunnlag for det i produktivitetsøkning og bedriftens økonomiske forhold.

N.A.F. har vist til at partene i arbeidslivet er blitt kritisert fra flere hold fordi man ikke har klart å holde kontroll med lønnsglidningen. I St. melding nr. 76 på side 53—54 er det bl. a. uttalt at kontrollen med lønnsglidningen må bli bedre, og i St. melding nr. 82 er det uttalt på side 23 at det i den nåværende økonomiske situasjon «er sterkt ønskelig med et begrenset omfang av de lokale lønnstillegg.»

I St. melding nr. 82 er uttalt:

«Med sikte på å klarlegge faktorene som er bestemmende for lønnsglidningen ble det i 1975 nedsatt en arbeidsgruppe for å utrede lønnsglidningsproblemene. Gruppen som hadde representanter fra arbeidslivsorganisasjonene og flere departementer, avga sin utredning i mars 1977. Bl. a. på bakgrunn av denne utredningen ble det startet drøftinger. Drøftingene førte imidlertid ikke fram. I forbindelse med lønnsforhandlingene våren 1978 ble det igjen gjort forsøk på å komme fram til en avtale om begrensning av lønnsglidningen. At partene heller ikke denne gang oppnådde enighet om en slik avtale, gir grunn til bekymring.»

LO har gitt uttrykk for at Landsorganisasjonen ikke er uenig i at den ukontrollerte lønnsglidning bør bremses. Men det bør skje gjennom den alminnelige økonomiske politikk. Det forslag N.A.F. fremmer, griper direkte inn i de enkelte forbunds avtaleområder. Det ville vært noe helt prinsipielt nytt her i landet dersom en gjennom sentrale forhandlinger eller beslutninger fattet av Rikslønnsnemnda skulle treffe avgjørelser som hadde slik virkning. Det er et hevdvunnet prinsipp i Norge at de grunnleggende avtaler i arbeidslivet skal treffes av dem som avtalene angår. Dette vil for den tariffbestemte lønnsglidningens vedkommende si de enkelte avtaleparter, med andre ord LOs forbund og deres avtalemotparter.

Flertallet konstaterer at det synes å være enighet mellom partene om at den ukontrollerte lønnsglidningen bør bremses, men at det er uenighet om hvorledes dette skal skje.

Under de rådende forhold har flertallet stor forståelse for kravet om en bestemmelse for begrensning av lønnsglidningen. Når flertallet likevel ikke finner å kunne gå inn for å tariffeste en bestemmelse som foreslått av N.A.F. er det av følgende grunner:

- Adgangen til bedriftsvise forhandlinger om lønnsreguleringer i perioden følger av lokale avtaler som nemnda ikke har oversikt over. Slike lokale avtaler avløser ofte tidligere akkordlønsavtaler, og en begrensning av adgangen til fortjenesteutvikling for fastlønsavtalene kan slå skjevt og tilfeldig ut.
- De bedriftsvise avtaler inngår i et innarbeidet avtalemønster som er bygget opp ved forhandlinger mellom partene gjennom et langt tidsrom. En tariffestet begrensning i adgangen til å forhandle om lokale lønns-tillegg vil være en nyskaping som flertallet finner har en så viktig prinsipiell side at en vanskelig kan gå inn for å innføre en slik ordning gjennom et nemndsvedtak.
- Rikslønnsnemndas kjennelse har bare virkning for den kommende tariffperiode, slik at et eventuelt nemndsvedtak om begrensning av glidningen vil være tidsbegrenset. Ved utløpet av tariffperioden vil derfor spørsmålet igjen stå åpent.

Flertallet finner etter dette ikke å kunne ta til følge pkt. 2 a) i N.A.F.s påstand. Flertallet har på dette punkt tilslutning fra medlemmet Haraldseth.

Garantibestemmelse vedrørende lavtlønnsbedriftene («lavtlønnsgaranti»).

I alle overenskomster innen LO/N.A.F.-området som ikke allerede har bedre ordninger, foreslår LO at det skal innføres en garantibestemmelse som skal sikre at enhver bedrift minst skal ha et så høyt fortjenestenivå at gjennomsnittet for alle voksne arbeidere ved bedriften utgjør 80 % av landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere innenfor LO/N.A.F.-området ved siste kjente kvartalsstatistikk.

LO har henvist til at de tiltak Regjeringen har foreslått i revidert nasjonalbudsjett ikke spiller stor rolle når det gjelder å tilgodese lavtlønnsgruppene. LO mener imidlertid at det i inntektspolitiske målsettinger som er kommet til uttrykk fra myndighetenes side er forutsatt at lavtlønnsgruppene bør få en langt bedre inntektsutvikling enn andre grupper.

I forbindelse med den foreslåtte garantibestemmelsen har LO vist til at lavtlønnsproblemet betraktes som svært viktig ut fra rettferds- og solidaritetshensyn. Garantiorningen — sammen med det lavtlønnsstillegg som kreves — kan etter LOs syn bety stor kostnadsøkning for enkelte av de bedrifter som omfattes av forslaget. LO er likevel innstilt på at bedriftene må ta en slik lønnsøkning.

Etter beregninger partene er enige om vil en garantiorning som foreslått bety en svært beskjeden økning av det gjennomsnittlige fortjenestenivå. Når N.A.F. likevel har gått imot kravet, er dette bl. a. begrunnet med at økningen vil være betydelig for de bedrifter som rammes. Etter det N.A.F. hevder vil garantibestemmelsen særlig få betydning for konkurranseutsatte næringer der bedriftene ofte ligger i distrikter med få alternative sysselsettingsmuligheter. En heving av omkostningsnivået uten hensyn til økonomiske realiteter vil måtte resultere i bedriftsnedleggelse og arbeidsløshet. Dessuten hevdes det at automatiske reguleringsbestemmelser i seg selv er meget betenkelige.

Flertallet finner det rimelig at det fra arbeidstakersiden arbeides for å bedre de lavtlønntes situasjon. Imidlertid finner ikke flertallet å kunne gå inn for en garantibestemmelse slik som her er foreslått.

Dette er begrunnet i følgende forhold:

- Innen enkelte bransjer finnes det i dag garantibestemmelser med utgangspunkt i bransjens gjennomsnittlige lønnsnivå. Den foreslåtte bestem-

melse innfører imidlertid en sammenlikning med industrien som helhet, og innebærer derfor en prinsipiell nyordning. Flertallet viser til det som foran er anført vedrørende innføring av nye prinsipper gjennom nemndsvedtak.

Flertallet finner etter dette ikke å kunne ta LOs påstand til følge når det gjelder innføring av «lavtlønnsgaranti».

På dette punkt har flertallet tilslutning fra medlemmene Alexander og Dahl.

Etterslepet.

Når det gjelder ettervirkningen av tariffmessige tillegg som ble gitt i 1977 er partene enige om at den utgjør 0,6 å 0,7 prosent.

Når det derimot gjelder ettervirkningen av lønnsglidningen i 1977, har partene kommet fram til forskjellige resultater. LOs beregningsmåte innebærer at etterslepet blir 2,9 prosent, mens N.A.F.s beregningsmåte gir 3,8 prosent.

Rikslønnsnemndas flertall kan ikke avgjøre om den ene beregningsmåte er riktigere enn den andre. Flertallet nøyer seg med å konstatere at den totale lønnsglidning fra 1977 til 1978 etter partenes mening vil ligge på mellom 5 og 6 prosent. N.A.F. forutsetter da et «tak» på lønnsglidningen i 1978.

I forbindelse med etterslepet har N.A.F. også tatt opp et par andre poster som vil føre til økte lønnskostnader i 1978

Det gjelder for det første den nye sykkelønnsordning som vil medføre økte lønnskostnader for bedriftene på ca. 1 prosent i 1978. LO har til dette bemerket at det vil være urimelig å belaste lønnsrammer med en slik utgift fordi lønnstakerne ikke får en tilsvarende forbedring. Rikslønnsnemndas flertall skal bemerke at for de lønnstakere som det her dreier seg om, vil den nye sykkelønnsordning bare medføre en mindre økning av disponibel realinntekt, jfr. St.meld. nr. 82 s. 93, mens medlemsavgiften til folketrygden har økt med 0,4 prosent. På den andre siden er det klart at bedriftene får en merutgift på ca. 2 prosent pr. år (ca. 1 prosent i 1978) og at det selvsagt reduserer deres evne til å dekke økte lønnsutgifter.

For det andre har N.A.F. tatt med i sine beregninger en økt utgift på ca. 0,2 prosent i 1978 på grunn av utgiftene til fritid i forbindelse med barns sykdom (Arbeidsmiljølovens § 33 A, jfr. Folketrygdlovens § 3—22) og en utgiftsøkning på 0,2 prosent på grunn av øket arbeidsgiveravgift.

Lavtlønns tillegg og generelt tillegg.

Som nevnt foran, krever LO et generelt tillegg som sikrer den disponible realinntekten på 1977-nivået for grupper med gjennomsnittsinntekter i 1978. Videre krever LO et lavtlønns tillegg til tariffområder der fortjenesten utgjør mindre enn 90 prosent av landsgjennomsnittet for alle voksne arbeidere i LO/N.A.F.-området. Derved vil lavtlønnsgruppene sikres en økning av den disponible realinntekten (kjøpekraften), en målsetting som LO hevder at også Regjeringen har gitt uttrykk for i Nasjonalbudsjettet og i det reviderte nasjonalbudsjett for 1978.

LO hevder at et inntektsoppgjør etter de foreslåtte retningslinjer vil bidra til å dempe veksten i det private forbruk betraktelig og derved også dempe veksten i importen. Samtidig vil et slikt opplegg gi oppgjøret en sosialt rettfærdig profil. Et oppgjør etter disse retningslinjer vil også bidra til å sikre den fulle sysselsettingen. Videre vil veksten i lønnskostnad pr. produ-

sert enhet bli lavere enn tidligere slik at den norske konkurransevnen vil bli styrket.

LO mener at det er økonomisk grunnlag for de foreslåtte lønnstillegg til tross for industriens vanskelige stilling. Det er bl. a. vist til at det fremdeles regnes med en økning i bruttonasjonalproduktet (uten sjøfart og oljevirk-somhet) på 1,2 prosent, slik at det er en reel vekst å fordele.

N.A.F. hevder på sin side at en i dette oppgjøret ikke kan ta utgangs-punkt i den nevnte vekst i bruttonasjonalproduktet når forholdet er at in-dustriproduksjonen er ventet å gå tilbake med 2 ½ prosent i 1978. De nær-inger som bidrar til økningen i bruttonasjonalproduktet viser seg å være jordbruk, bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel, samferdsel og andre tjenesteytende næringer. Når man skal vurdere hvilke ressurser som vi kan disponere til fortsatt velstandsutvikling, må man legge særlig vekt på ut-viklingen innenfor industri og bergverk som er ryggraden i landets økonomi og fundamentet for de tjenesteytende næringer. Ut fra dette hevder N.A.F. at det ikke er noen vekst å fordele.

N.A.F. peker videre på forholdet som den sviktende konkurransevne, nedgangen i eksporten, økningen av importen, forverringen av byttefor-holdet med utlandet, økende produksjon til lager og forverringen av be-driftenes økonomiske stilling. Det pekes også på den sterke stigningen i landets utenlandsgjeld som har sammenheng med at det innenlandske of-fentlige og private forbruk har økt med 19 prosent, mens økningen i landets disponible realinntekt i tidsrommet 1974—1977 var 3,3 prosent.

N.A.F. understreker nødvendigheten av å gjenopprette industriens konkurransevne og at man i denne omgang — som også uttalt av Regjeringen — må sikte mot å ta igjen det som gikk tapt i 1976 og 1977. Men da er det ikke plass for lønnstillegg.

Flertallet er enig i at man må se årets oppgjør på bakgrunn av landets økonomiske situasjon og den internasjonale konjunkturutvikling. Flertallet er videre enig i at det er nødvendig snarest mulig å få gjenopprettet indus-triens konkurransevne. Ut fra dette mener flertallet at en må være meget forsiktig ved fastsettelsen av den økonomiske ramme for oppgjøret.

Flertallet finner imidlertid ikke å kunne gå så langt i restriktiv retning som N.A.F. foreslår. Dersom det ikke ytes noen form for tariff tillegg ved dette oppgjøret, vil det kunne føre til at samtlige inntektsgrupper får en vesentlig reduksjon av den disponible realinntekten (kjøpekraften). Flertallet mener at det bør skje en mer gradvis og nyansert tilpasning til den omlegging av den økonomiske politikken som Regjeringen har lagt opp til. Ikke minst er det av betydning at de lavere inntektsgrupper ikke blir for hardt rammet.

Flertallet antar at en slik linje også er mer i samsvar med de inntekts-politiske betraktninger som Regjeringen har gitt uttrykk for i St.meld. nr. 76 om tillegg til langtidsprogrammet 1978—1981 og St.meld. nr. 82 om revidert nasjonalbudsjett 1978, hvorav de viktigste er omtalt foran i fler-tallets merknader.

Flertallet med subsidiær tilslutning fra medlemmet Haraldseth, går inn for at det gis et generelt lønnstillegg på 50 øre pr. time. Det svarer til en lønnsforhøyelse på ca. 1,5 prosent.

Videre går flertallet inn for at det ytes et lavtlønnstillegg som utbetales til tariffområder der fortjenesten utgjør mindre enn 90 prosent av lands-gjennomsnittet, jfr. slutningen.

Lavtlønnstillegget skal maksimalt utgjøre 80 øre pr. time — etter skala som angitt i slutningen. Det beløp som stilles til disposisjon for lavtlønns-

tillegg utgjør etter dette ca. 0,3 prosent av den gjennomsnittlige timelønn for voksne industriarbeidere.

Disse tariff tillegg vil øke fortjenestenivået i 1978 med ca. 1,4 prosent. Hvorvidt det på dette grunnlag vil være mulig å holde veksten i lønns-kostnadene i Norge lavere enn lønnsutviklingen i konkurrerende land, vil bl. a. avhenge av hvor stor lønnsveksten blir i våre konkurrentland og i høy grad også avhenge av vår egen lønns glidning. Det er derfor all grunn til for partene i arbeidslivet å vise den største forsiktighet når det gjelder spørsmål om lønnstillegg i tariffperioden.

Flertallet vil for øvrig bemerke at kostnadsutviklingen i Norge sammenliknet med konkurrerende land også vil være avhengig av utviklingen når det gjelder de øvrige komponenter i industriens kostnader og forhold som strukturutviklingen i den norske industri. En peker også på de muligheter for en forbedring av de relative kostnader som ligger i kronenedskrivningen.

Forbundsvise forhandlinger om fordelingen av tilleggene

De lønnstillegg kjennelsen gir, det generelle tillegget og eventuelle lavtlønnstillegg, må innarbeides i de forskjellige satser i tariffavtalene. Det bør for øvrig være adgang for tariffpartene til å drøfte hvorvidt tilleggene skal gis som generelle tillegg likt for alle arbeidstakere, eller om en annen fordeling er ønskelig. Forbundsvise tilpasningsforhandlinger har vært vanlig ved tidligere fellesoppgjør, og er naturlig også denne gang.

Det er imidlertid nødvendig å ha en løsning å falle tilbake på hvis partene ikke skulle bli enige. For å sikre en rask behandling må det også settes en tidsfrist for forhandlingene.

Rikslønnsnemnda er kommet til at denne frist skal settes til 15. juni. I de tilfelle hvor enighet ikke oppnås, skal lønnstilleggene gjennomføres med samme ørebeløp for alle arbeidstakere innenfor det enkelte overenskomst-område.

Kompensasjon for manglende lønns glidning (fortjenesteutviklingsgaranti) pr. 1. april 1979

Begge parter har foreslått bestemmelser vedrørende kompensasjon for manglende lønns glidning i første år av tariffperioden. N.A.F.s forslag er imidlertid knyttet til forslaget om begrensnng av lønns glidningen, og etter som flertallet ikke har funnet å kunne gå inn for en slik ordning, bortfaller også N.A.F.s kompensasjonsforslag.

Den bestemmelse LO foreslår har følgende ordlyd:

«Pr. 1. april 1979 gis det en kompensasjon til arbeidstakere i de bedrifter der det er en lavere lønns glidning enn gjennomsnittlig fra 1. kvartal 1978 til 1. kvartal 1979. Grunnlaget for beregningen av etterslepet er timefortjenesten eksklusive overtidsbetaling, skift tillegg og andre tillegg.»

I tillegg til fortjenesteutviklingsbestemmelsen har LO foreslått en reguleringsbestemmelse for annet år i tariffperioden som forutsetter at det skal forhandles om eventuelle tillegg «på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris- og lønnsutvikling i 1. avtaleår». N.A.F. har foreslått en stort sett likelydende reguleringsbestemmelse.

Flertallet finner at en i den nåværende økonomiske situasjon må ha størst mulig sikkerhet for at alle tillegg som gis i perioden blir vurdert i en økonomisk forsvarlig sammenheng. Flertallet kan derfor ikke gå inn for en fortjenesteutviklingsgaranti som automatisk høyner fortjenestenivået uten

at de økonomiske betingelser vurderes. LOs påstand på dette punkt tas derfor ikke til følge.

Flertallet har på dette punkt tilslutning fra medlemmene Alexander og Dahl.

Reguleringsbestemmelse for 2. år i tariffperioden

Flertallet bemerker:

LO har foreslått følgende bestemmelse:

«Før utløpet av 1. avtaleår (1. april 1979) skal det opptas forhandlinger mellom N.A.F. og LO om eventuell lønnsregulering (generelt tillegg og/eller lavtlønnstillegg) for 2. avtaleår. Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris- og lønnsutvikling i 1. avtaleår. Endringene i tariffavtalene for 2. avtaleår tas det stilling til i LOs Representantskap og N.A.F.s Centralstyre.

Hvis partene representert ved N.A.F.s Centralstyre og LOs Representantskap ikke blir enige, kan den organisasjon som har fremsatt krav innen 14 dager etter forhandlingenes avslutning si opp de enkelte tariffavtaler med 1 måneds varsel (dog ikke til utløp før 1. april 1979) for å søke gjennomført en lønnsregulering innen den ramme som er angitt ovenfor.»

Den foreslåtte bestemmelse er identisk med den reguleringsbestemmelse som partene er enige om for forrige tariffperiode.

N.A.F. er enig i at denne reguleringsbestemmelse i alt vesentlig legges til grunn for forhandlingene våren 1979 om vilkårene for 2. avtaleår, men har foreslått at ordene «samt lønns- og kostnadsutviklingen» i 2. setning endres til «pris-, lønns- og kostnadsutviklingen».

Etter det standpunkt flertallet har inntatt til forslaget om begrensingsbestemmelse for lønns- og kostnadsutviklingen, finner en ikke å kunne ta til følge N.A.F.s forslag om å ta lønns- og kostnadsutviklingen inn i reguleringsbestemmelsen.

På dette punkt har flertallet tilslutning fra medlemmet Haraldseth.

Når det gjelder forslaget om tillegg til 2. setning, er nemndas medlemmer enige om at bestemmelsen kan lyde som av N.A.F. foreslått.

Ikrafttreden

LO har nedlagt påstand om at Rikslønnsnemndas kjennelse skal gis virkning fra det tidspunkt de forskjellige tariffavtaler har sitt utløp.

N.A.F.s påstand har samme innhold, men bygger på N.A.F.s syn at det ikke skal gis tillegg ved årets oppgjør. Etter som nemndas flertall har gått inn for å gi så vel lavtlønns- som generelt tillegg, vil det måtte fastsettes fra hvilket tidspunkt tilleggene skal gis. N.A.F.s partsrepresentant i nemnda har gått inn for at kjennelsen først skal gis virkning fra avgivelsen for de avtaleområder der de tidligere tariffavtaler har hatt utløp, og at den skal gis virkning fra utløpsdatoen for de øvrige avtaleområder.

Flertallet viser til at det har vært en klar praksis de senere år at Rikslønnsnemndas kjennelser er gitt virkning fra utløpet av den foregående tariffperiode i de tilfeller det ikke har vært arbeidskonflikt i forbindelse med tariffforhandlingene.

Flertallet finner ikke grunn til å fravike denne praksis, og legger derfor LOs påstand på dette punkt til grunn for kjennelsen.

Flertallet har på dette punkt tilslutning fra medlemmene Alexander og Haraldseth.

NEMNDAS MEDLEM ALEXANDER SKAL BEMERKE:

1. Generelt

Den økonomiske situasjon i vårt land, våre produksjonsomkostninger, vårt forbruksnivå og de foreliggende prognoser taler for en særskilt restriktiv holdning til spørsmålet om økning av bedriftenes lønnsomkostninger.

Våre produksjonsomkostninger har i de seneste år økt vesentlig sterkere enn i land som vi har handelssamkvem med, og våre markedsandeler for bearbejdede varer er i løpet av de seneste år blitt vesentlig redusert i forhold til hva uforandrede forhold ville betinge. Jeg er klar over at valutamessige forhold spiller inn, og de politiske myndigheter har sin oppmerksomhet henvendt på dem. Men her spiller vi ikke alene, og det har i de senere år vist seg at nasjonale operasjoner snart kan bli kompensert, i alle fall virkningssvekket, på grunn av operasjoner utenfor norsk kontroll.

Vår utenlandsgjeld er urimelig stor og allerede den nåværende vil være en tyngende byrde i mange år fremover. Det er skremmende å konstatere at prognosene viser at gjelden vil øke ytterligere — også for å dekke Fastlands-Norges behov.

Vi har gjennom de seneste år, bl. a. via arbeidslønninger, faktisk fordelt mer enn den økonomiske vekst har gitt grunnlag for, og vår levestandard er blant de høyeste i verden.

Det er avgjørende viktig å søke å holde *sysselsettingen* oppe. Prognosene er ikke optimistiske.

Det synes klart at subsidieringen av industrielle bedrifter av sysselsetningsmessige hensyn hverken kan utvides eller opprettholdes. Subsidiering kan forsvares i en omstillingsfase eller i en overgangsperiode inntil produksjonsomkostningene igjen gir priser på våre produkter som utenlandske handelspartnere og innenlandske forbrukere vil føle seg fristet av.

Subsidieringen har ført til at produksjonsomkostningene ikke har slått helt ut i produktprisene, så situasjonen med hensyn til avsetningen av vår produksjon er i grunnen mer problematisk enn salgsstatistiske data forteller om.

Det er de reelle produksjonsomkostninger som teller, enten årsaken til deres nivå er den ene eller den annen. Oppgaven i en situasjon som vår, er å gjøre noe med årsaker som man har herredømme over. Gjøre noe med årsaker, ikke behandle eller skjule symptomene. Skal man opprettholde sysselsettingen, avvikle offentlig subsidiering, skape balanse i produksjonsbedriftenes regnskaper og gjenvinne markedsandeler, er det bare én vei å gå — å redusere produksjonsomkostningene.

Her kommer lønnsomkostningene inn med stor vekt, lønningene selv og de sosiale tillegg som påhviler dem som utreder lønningene. Tilleggene utgjør ikke noen uvesentlig del — over 30 prosent. Drøftelse av dem og konsekvenser av regulering, ligger imidlertid utenfor nemdas kompetanseområde.

La meg tilføye at arbeidsgiveravgiften til folketrygden veier tungt, noe som også har gitt seg utslag i reguleringer. Dette selv om de prosentsetser som nå gjelder ikke er høyere enn den som prognosene i 1965/66 varslert om. Likevel burde folketrygdens finansieringsplan nå tas opp til fordomsfri drøftelse og revurdering. Ad hoc reguleringer løser ikke problemene på lengre sikt. Spørsmålet om en revurdering har jeg fra flere år tilbake tatt opp i både skrift og tale i åpne fora.

Det er nødvendig for Rikslønnsnemnda å vurdere saken og påstandene for nemnda i relasjon til den situasjon som landet befinner seg i og til prognosene for de første årene fremover. Vi kan håpe på at utviklingen

blir bedre enn prognosene viser — men det ville være uforsvarlig å satse på det.

Utviklingen må i alle tilfelle søkes stanset og vendt — noe som vil kreve resignasjon og alvorlige tiltak. Det er etter mitt skjønn ikke et spørsmål om å dempe *veksten* av lønninger/forbruk, men om å senke selve omkostningsnivået i forhold til andre relevante nivå.

Det er påtrengende nødvendig at vi nå holder igjen i håp om at utviklingen ellers vil innhente det som vi har diskontert.

Jeg kan ikke gå inn for et resultat i Rikslønnsnemnda som ikke søker å realisere et slikt mål.

Gjennom lengre tid er det nå skrevet og sagt meget om vårt lands økonomiske situasjon, om vårt handelsforhold til utlandet og om vår lånegjeld, om bedriftens driftsøkonomiske problemer og om subsidieringen av dem, om vårt forbruksnivå, om våre sysselsettingsproblemer og konsekvensene herav, samtidig som innstrammings tiltak er satt ut i livet. Det er pekt på at vår forbruksøkning i de seneste år har vært langt større enn det økonomiske grunnlag har betinget — og at sysselsettingen er alvorlig truet.

Jeg håper og tror at flertallet i befolkningen på denne bakgrunn er forberedt på en stagnasjon av utviklingen av forbruksnivået, sågar på en midlertidig nedgang. En solidarisk innstilling i samfunnet burde tale for å akseptere situasjonen og for å dele byrdene som utviklingen har brakt over oss. I den utstrekning opplysning og påvirkning er nødvendig må de ansvarlige offentlige myndigheter og de opinionsdannende organisasjoner delta.

2. Økonomisk bakgrunn

Det resultat som Rikslønnsnemnda kommer til har ingen innflytelse på ettervirkningene i 1978 (og senere år) av det som skjedde på lønnsfronten i 1977 (og tidligere år). Den i 1978 urealiserte samlede del gir for bedriftene en effekt som svarer til ca. 3,5 prosent av lønningsvolumet etter LOs beregninger, ca. 4,5 prosent etter N.A.F.s. På bakgrunn av det generelle standpunkt jeg tar, er det for meg ikke nødvendig å velge mellom resultatene — men skulle jeg det, ville jeg komme mot det høyeste av de to.

En annen side av saken er at *lønsmottakerne* ved den enkelte lønningstermin i 1978 ikke vil realisere slike ettervirkninger. Det er først når man sammenlikner årsinntekten i år med årsinntekten i foregående år, at man vil oppdage dem.

Foruten ettervirkningene faller på bedriftene den økonomiske effekt av den nye sykepengeordning fra 1. juli 1978 og av «sykepengeytelsene» ved små barns sykdom. Gjennomsnittlig sett er virkningene i 1978 anslått til ca. 1,2 prosent av lønnsomkostningene før ordningene settes ut i livet — og dobbelt så meget i 1979. Imidlertid vil belastningen variere fra bedrift til bedrift, avhengig av størrelsen av fraværet.

For så vidt er allerede og uavvendelig i bildet en økning av lønnsomkostningene på nærmere 5 eller nærmere 6 prosent, avhengig av om man bygger på LOs eller N.A.F.s beregninger. Bare det er etter mitt skjønn meget betenkelig. Hertil kommer imidlertid den lønnsglidning som man i år må forvente — som på årsbasis (1978) anslås av LO til 5 prosent. N.A.F. frykter høyere tall dersom det ikke — som N.A.F. foreslår — blir lagt tak på glidningen. LOs vurderinger fører til en økning av lønnsomkostningene fra 1977 til 1978 på over 7, kanskje nærmere 7,5 prosent. Erfaringer fra tidligere år med hensyn til lønnsglidning, gir sammen med N.A.F.s beregningsresultater for øvrig ca. 9 prosent.

Disse tall gjelder selve lønnsutgiftene og inneholder ikke virkningene på omkostningene pr. produsert enhet av eventuell nedgang i produksjonen.

3. Generelt tillegg

Lønnsnedslag har N.A.F. ikke krevet — spørsmålet om reduksjoner i nominelle lønninger er ikke aktuelt. Men det er spørsmålet om senkning av reallønnsnivået, også etter mitt skjønn. Og det må i prinsipp gjelde alle — selv for dem med lavere eller midlere arbeidsinntekter. Alle må ta en rimelig del av den byrde som vi selv bør legge på oss, og inntektsutjevningen kan tas tilstrekkelig hånd om av skatte- og trygdesystemet.

På min bakgrunn kan jeg ikke gå inn for noe generelt tillegg overhodet — enten det ytes til alle med like antall øre pr. time, eller med lik prosent av lønn, eller som graderte tillegg etter en skala med lavtlønnsprofil.

4. Lavtlønnsgaranti, lavtlønns tillegg

Jeg kan heller ikke slutte meg til et resultat som gir lavtlønnsgaranti og/eller et spesielt lavtlønns tillegg.

Det må forutsettes at bedriftsøkonomiske omstendigheter i det store og hele er årsaken til at grupper av arbeidstakere har lavere lønn enn andre grupper. Det hjelper lite at belastningen av lavtlønns tillegg (eller lavtlønnsgaranti for så vidt) veier svært lite i totalbildet. Tillegget vil ramme bedrifter som forutsetningsvis er særskilt sårbare.

En side av saken og som man ikke kan beregne konsekvensene av, er at lavtlønns tillegget antas å ville stimulere lønnsglidningen for øvrige grupper.

Jeg kan så ubetinget slutte meg til det resonnement som direktør Hermod Skånland har gitt uttrykk for i et foredrag i januar måned i år i Bergen Sosialøkonomiske Forening. Den del av foredraget som jeg tenker på ble referert i N.A.F.s replikk under hovedforhandlingene 9. mai 1978.

På den annen side er jeg klar over det svake og sviktende inntektsgrunnlag for barnefamiliene, forholdsmessig sett. Den disponible inntekt pr. konsument er for dem lav sammenliknet med øvrige inntektsgrupper i befolkningen. Det er barnefamiliene med små eller midlere inntekter som representerer kjernen i saken.

Men dette er i realiteten ikke noe lavtlønnsproblem. Det er et lavinntektsproblem, og det er det samfunnets oppgave å løse.

Kan tiltak holde igjen utviklingen av vårt prisnivå vil det først og fremst tjene lavinntektsgruppene interesser.

Imidlertid vil jeg i sammenhengen henstille til våre politiske myndigheter å vurdere spørsmålet om en vesentligere forhøyelse av barnetrygdstønad — men som en skattepliktig ytelse. Det omsorgsfradrag i skattebeløpet som nylig er innført er etter mitt skjønn ikke tilstrekkelig, og jeg har vanskelig for å forstå poenget i å splitte samfunnets støtte til barnefamiliene i to — barnetrygdstønad og omsorgsfradrag (når det gjelder barn yngre enn 16 år).

Jeg understreker at jeg forutsetter at stønadsøkningen blir skattepliktig. Det burde for øvrig all barnetrygdstønad være — slik den opprinnelig var. Først en skattepliktig barnetrygdstønad gir den sosialpolitiske effekt som i grunnen er forutsatt. Med like store offentlige utgifter ville barnetrygdstønaden (før skatt) i dag kunne heves med ca. 50 prosent.

Jeg vil i en særskilt henvendelse til Regjeringen legge fram et konkret forslag.

5. Lønnsglidningen

Jeg er innstilt for tiltak som bringer lønnsglidningen under bedre kontroll

og som medfører begrensning av den. For så vidt både når det gjelder størrelsen og hvor mange ganger i løpet av året regulering kan skje.

I denne forbindelse tar jeg også i betraktning at bestemmelser om kompensasjon for manglende lønnsglidning (eventuelt garanti for lønnsutvikling) gir virkninger utover de tariffområder hvori lønnsglidning er et akseptert forhold.

De data som er fremlagt — jfr. også mitt punkt 2 — demonstrerer hvordan lønnsglidningseffekten er blitt en vesentlig faktor i den samlede utvikling av lønnsomkostningene. Våre politiske myndigheter har gjentatte ganger pekt på momentet, senest i St.meld. nr. 76 om Tillegg til langtidsprogrammet (side 54).

Jeg kan ikke se at avgjørende formelle hensyn gjør det nødvendig for nemnda å avvise påstanden om økonomisk begrensning av lønnsglidningen i løpet av første avtaleår. (N.A.F. har i sin prosedyre for nemnda også reist spørsmålet om en begrensning av antall reguleringsstidspunkter, men har ikke tatt momentet med i sin påstand. Dette er da også av mindre interesse dersom glidningens størrelse ble begrenset.) Det er spørsmål i forbindelse med innholdet i nye tariffbestemmelser som nemnda behandler, og det kan da ofte hende at man i slike bryter med det som anses som prinsipper i gamle — dersom erfaringene og utviklingen har vist at de har overlevd seg selv, eventuelt ikke passer inn i et nytt system eller er direkte uheldige å ta med videre.

Man må søke bedre herredømme over utviklingen slik at økte lønnsomkostninger og økt forbruk har sunn basis i høyere produktivitet, større produksjon, nasjonaløkonomiske forhold og utsikter, herunder konkurransemessige omstendigheter for våre produkter.

Jeg er enig i flertallets alvorlige henstilling til partene om å forfølge denne del av det problemkompleks som de høye og økte lønnsomkostninger representerer. Man nådde ikke fram i de forhandlinger som i år ble ført, og det er mitt syn at nemndas flertall ikke burde avvist denne del av saken. Som følge av flertallets standpunkt er detaljer ikke drøftet, og jeg slutter med da til N.A.F.s punkt 2 a i påstandsskriftet av 8. mai 1978. Setter man den foreslåtte begrensning (120 øre pr. time, eller ca. 4 prosent) inn i det bilde som jeg har gitt i punkt 2 foran, ville det vært håp om å holde økningen av lønnsomkostningene fra 1977 til 1978 innenfor ca. 8 prosentnivået i 1960-årene.

6. For øvrig.

1. Jeg er enig med flertallet i at LOs påstand om lønnsutviklingsgaranti og om kompensasjon for manglende lønnsglidning ikke tas til følge.
2. Jeg slutter meg til den redaksjon av *reguleringsbestemmelsene* for annet avtaleår som N.A.F. har foreslått — hvori inngår at også lønnsglidningen og omkostningsutviklingen (i første avtaleår) skal tas i betraktning. Jeg anser det viktig og relevant å få inn en direkte markering av at disse momenter også skal tillegges vekt ved vurderingene.
3. Jeg er enig med flertallet i at *ikrafttreddelsen* av kjennelsen settes til utløpsdato for den enkelte avtale som kjennelsen gjelder.

I tillegg til det som fremgår av flertallets premisser vil nemndas medlem *Hernes* få bemerke:

Industriens vanskelige økonomiske og markedsmessige situasjon er erkjent i offentlige dokumenter og i partenes prosedyreinnlegg for nemnda. Det antas at lønnsøkninger i industrien vil bli retningsgivende også for oppjøret i den offentlige sektor og for jordbruksoppjøret. En aktiv med-

virksomhet fra de politiske myndigheters side, slik det var forutsatt og påtenkt som ledd i den kombinerte oppgjørsform, ville i denne spesielle situasjon vært ønskelig og riktig — også som ledd i Rikslønnsnemndas behandling av saken.

Når det gjelder vurderingen av lønnsglidningen som ledd i oppgjøret, vil dette medlem bemerke:

En ukontrollert lønnsglidning reduserer betydningen både av oppgjør som følger av forhandlinger mellom partene og av den aktuelle kjennelse. Den skaper også stor usikkerhet ved en vurdering av de økonomiske konsekvenser av oppgjørene. Partene synes å erkjenne et felles ansvar for den lønnsglidning som finner sted, men har etter dette medlems oppfatning ikke tatt konsekvensen av sitt ansvar.

Bedre kontroll med lønnsglidningen kan først og fremst oppnås gjennom avtaler og ved de konkrete forhandlinger som føres, sentralt, forbundsvis og på den enkelte bedrift, og ansvaret for en begrensning av lønnsglidningen bør fortsatt ligge hos partene.

En bedre og mer indirekte informasjon fra offentlige myndigheters side om de problemer som i dag preger landets økonomi generelt, og industriens situasjon spesielt, hadde vært ønskelig. Det kunne også vært et viktig bidrag til å moderere forventninger hos arbeidstakerne, og til en begrensning av lønnsglidningen.

Vilhelm Dahl, med tilslutning av *Lars Aarvig*, slutter seg til *Finn Alexanders* dissens.

Landets økonomiske stilling er i løpet av de siste 2—3 år blitt alvorlig svekket. Dette kom til uttrykk i nasjonalbudsjettet 1978 som ble fremlagt i fjor høst. Det reviderte nasjonalbudsjett som kom i april i år viser imidlertid at forholdene i virkeligheten er enda mye verre enn man trodde for et halvt år siden.

For det første viser de siste nasjonale regnskapstall dårligere resultater for året 1977. Eksportvolumet sank mer enn tidligere antatt, industriproduksjonen gikk ned istedenfor opp, bytteforholdet med utlandet forverret seg sterkere enn man regnet med og disponibel realinntekt for Norge sank med 1,1 prosent mens man før ventet en stigning på 1,9 prosent.

Det var derfor intet reelt grunnlag for økningen i disponibel realinntekt for lønntakerne i 1977 på 2—3 prosent og i privat og offentlig konsum på 5—6 prosent. Denne økning medførte en opplåning i utlandet på ca. 8 milliarder kroner til «Fastlands-Norge» i tillegg til de milliardene som gikk til sjøfarten og oljesektoren.

De opprinnelige budsjettall for 1978 forutsatte en økning i eksportvolumet for tradisjonelle varer på 3 prosent slik at industriproduksjonen skulle kunne opprettholdes uforandret. Nå regner myndighetene med at vi fortsatt vil tape markedsandeler, at eksportvolumet vil synke med 3 prosent og at industriproduksjonen går ned med 2,5 prosent. Det ventes en viss produksjonsøkning i andre næringer, men på grunn av ytterligere forverring i bytteforholdet med utlandet vil disponibel realinntekt for landet som helhet bare stige med 1,2 prosent. Denne minimale økning influerer ikke på den konkurranseutsatte industriens situasjon. Opprinnelig forutsatte nasjonalbudsjettet 6,2 prosent. Oljeeksporten svikter med 5 milliarder kroner og underskuddet på driftsbalansen blir på ny over 20 milliarder mot budsjettet 16 milliarder kroner.

For 1977 og 1978 sett under ett vil det ikke bli noen økning i landets disponible realinntekt. Intet ville være mer naturlig under disse omstendigheter enn en revurdering av opplegget for inntektspolitikken i 1978. Noen slik

revurdering er imidlertid ikke foretatt i det reviderte nasjonalbudsjett. Premissene er revidert, men ikke konklusjonene. Det er dessverre fortsatt Regjeringens målsetting at den reelle kjøpekraft for midlere inntekter skal opprettholdes, og endog heves for enkelte grupper.

Dette opplegg innebærer også i 1978 en økning i privat og offentlig konsum som det ikke er realøkonomisk dekning for. Denne økning må dekkes ved ytterligere opplåning i utlandet, som for «Fastlands-Norge» i 1978 stiger til 12 milliarder mot som nevnt 8 milliarder i 1977.

Det er ingen overdrivelse å si at nye lønnstillegg i 1978 må finansieres ved utenlandske låneopptak. Ved fortsatt økning av utenlandsgjelden stiger også belastningen i form av renter og avdrag. Underskuddet på rente- og stønadsbalansen stiger fra 6,3 milliarder i 1977 til 8,6 milliarder i 1978. Vi er kommet i den situasjon at landet må låne i utlandet ikke bare for å betale avdrag på gammel gjeld, men også mange milliarder i renter.

Det er fare for at dette beløp vil fortsette å stige i mange år fremover, hvis vi ikke setter bremsene på og reduserer konsumet.

En forutsetning for å bedre balansen i utenriksøkonomien er at konkurranseevnen blir gjenopprettet slik at vi kan gjenvinne markedsandeler både ute og hjemme. Dette er en målsetting som alle synes å være enige i, men som altfor mange ikke vil ta konsekvensen av. Våre muligheter for å oppnå en bedring i 1978 er små, fordi lønnskostnadene vil stige automatisk som følge av endringer som allerede er gjennomført eller vedtatt. Lønnsøkning i løpet av 1977, endringer i sosiale utgifter — ikke minst den nye syke-reform — og lønnsglidning i 1978 vil medføre at lønnsnivået i gjennomsnitt for året vil ligge 7—8 prosent høyere enn i fjor uten nye lønnstillegg. Hvis produktiviteten i industrien går noe ned, er det sannsynlig at industrien tross devalueringen i februar ikke får styrket konkurranseevnen i forhold til konkurrentene i andre land.

Men om det ikke skulle bli noen bedring i 1978, burde Rikslønnsnemndas flertall ikke skapt en ytterligere forverring ved å stemme for nye lønns-tillegg — generelle tillegg og lavtlønnstillegg.

Når det gjelder lønnsglidningen, fremgår det av N.A.F.s innlegg at den er blitt et hovedproblem for den konkurranseutsatte industri. For å bremse kostnadsøkningen og bedre konkurranseevnen må lønnsglidningen reduseres vesentlig. Det er beklagelig at det ikke har lyktes hverken under meklingen eller i Lønnsnemndas flertall å få tilslutning til N.A.F.s forslag om å sette en maksimumsgrense på lønnsglidningen. Vi risikerer nå at utviklingen vil fortsette å gå sin skjeve gang og svekke konkurranseevnen ytterligere i årene fremover.

Fortsatt sterk lønnsglidning vil også umuliggjøre en løsning på lavtlønnsproblemet, fordi det stadig vil skje forskyvninger som øker gapet mellom de forskjellige grupper av lønnstakere. Man vil i så tilfelle i virkeligheten stå overfor et høytlønnsproblem.

Selv om lavtlønnstillegg gir et beskjedent utslag på det totale lønns-gjennomsnitt, rammer det en rekke utsatte bransjer meget hardt.

Det lavtlønnstillegg som Rikslønnsnemndas flertall stemmer for vil ytterligere øke faren for at bedrifter blir nedlagt og at arbeidsplasser vil gå tapt i industrifattige strøk i konflikt med målsettingen for landets distrikts-politikk. Rikslønnsnemndas kjennelse vil samlet — generelt tillegg og lavtlønnstillegg — bety en lønnsøkning på 3—5 prosent for en rekke konkurranseutsatte bransjer.

Når det gjelder ikrafttreden betyr etterbetaling for mange bedrifter en stor belastning. Kjennelsen burde derfor tidligst tre i kraft fra avsigelsen.

LOs representant stemmer prinsipalt for den påstand som er fremlagt i LOs prosedyre for lønnsnemnda.

På bakgrunn av de vanskelige økonomiske forhold vil Leif Haraldseth, med tilslutning fra Tor Aspengren, stemme subsidiært for det resultat flertallet av Rikslønnsnemndas medlemmer, Anger og Hernes, har kommet fram til.

SLUTNING:

- I. Samtlige tariffavtaler med utløp fra 31. mars til 1. juli 1978 hvor N.A.F. og LO er hovedparter fornyes til sine respektive utløpstidspunkter i 1980, med de endringer som fremgår av denne kjennelse og etterfølgende tilpasningsforhandlinger.
- II. Alle voksne arbeidere gis et generelt lønnstillegg på 50 øre pr. time. (For ukelønte utgjør tillegget kr. 20.00 pr. uke og for månedslønte kr. 86.50 pr. måned.) Unge arbeidstakere og lærlinger skal ha 38 øre pr. time (kr. 15.20 pr. uke, kr. 65.70 pr. måned).
- III. Foruten de under pkt. II nevnte generelle tillegg gis spesielle lavtlønnsstillegg i overenskomstområder hvor lønnsnivået i 1977 lå lavere enn 90 prosent av industriens gjennomsnitt. Tilleggene varierer i henhold til følgende skala:

Lavtlønnsstillegg pr. overenskomstområde

(Beregnet etter timefortjenesten eksklusiv overtidstillegg for voksne menn i industrien i 1977.)

Prosentintervall	Lavtlønnsstillegg (øre)
79,9 og lavere	80
80,0—82,9	70
83,0—87,4	40
87,5—89,9	10
90,0 og høyere	0

Når det gjelder de enkelte overenskomstområders plass på denne skala henvises til særskilt tabell som utarbeides av partene.

- IV. Det avgjøres ved tilpasningsforhandlinger, som skal være avsluttet innen 15. juni 1978, hvordan tilleggene etter pkt. II og III skal innpasses i tariffavtalene. Hvis enighet ikke oppnås, gjennomføres tilleggene likt for alle arbeidere innenfor de enkelte overenskomstområder.

Følgende fremgangsmåte skal da gjelde:

1. Alle minstelønnssetninger, normallønnssatser og personlige lønninger forhøyes med de i avsnittene II og III nevnte tillegg.
2. Akkordtariffer, faste akkorder og prislister, produksjonspremieordninger, bonusordninger og andre lønnsordninger med varierende fortjeneste, reguleres slik at den samlede fortjeneste stiger overensstemmende med de i avsnittene II og III nevnte tillegg.
Intill enighet om regulering av akkorder m.v. er oppnådd, betales tilleggene pr. arbeidet time. Det skal også være adgang for partene til å avtale at tilleggene skal holdes utenfor akkorder m.v. og betales pr. arbeidet time.
3. Ved frie avtaleakkorder, som det forhandles om på arbeidsplassen, skal tilleggene holdes utenfor akkordene og betales pr. arbeidet time hvis ikke partene blir enige om innregulering.

4. Akkordnormaler (akkordberegningsgrunnlag) reguleres slik at akkordfortjenesten stiger overensstemmende med de i avsnittene II og III nevnte tillegg.

Inntil enighet om regulering av akkordnormaler (akkordberegningssgrunnlag) er oppnådd, benyttes de gamle akkordnormaler (akkordberegningssgrunnlag) og tillegget betales pr. arbeidet time.

Hvor bedrifter innen et overenskomstområde med akkordnormal i hovedoverenskomsten måtte anvende høyere tall enn overenskomstens akkordnormal, skal disse tall bare reguleres i den utstrekning det er nødvendig for å bringe dem opp til den nye overenskomstens akkordnormal.

5. For arbeidstakere som i henhold til lov eller tariffavtale har en annen arbeidstid enn 40 timer pr. uke, er beregningsgrunnlaget for lønnstilleggene 40 timer.

For arbeidstakere som har en så kort ukentlig arbeidstid at man ikke kan tale om full arbeidsuke, følges tidligere praksis.

- V. Før 1. april 1979 skal det opptas forhandlinger mellom N.A.F. og LO om eventuell lønnsregulering (generelt tillegg og/eller lavtlønns-tillegg) for 2. avtaleår. Partene er enige om at forhandlinger skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris-, lønns- og kostnadsutviklingen i 1. avtaleår. Endringene i tariffavtalene for 2. avtaleår tas stilling til i LOs Representantskap og N.A.F.s Centralstyre.

Hvis partene representert ved N.A.F.s Centralstyre og LOs Representantskap ikke blir enige, kan den organisasjon som har fremsatt krav innen 14 dager etter forhandlingenes avslutning si opp de enkelte tariffavtaler med 1 måneds varsel (dog ikke til utløp før 1. april 1979) for å søke gjennomført en lønnsregulering innen den ramme som er angitt ovenfor.

- VI. De nye tariffavtaler trer i kraft fra sine respektive utløpstider. Lønnsforhøyelsene gjøres ikke gjeldende for arbeidstakere som er sluttet i bedriften før 15. juni 1978. Det foretas ikke omregning og etterbetaling av overtidstillegg, skifttillegg m. v. for arbeid som er utført før 15. juni 1978.

Erling Anger

Alf Hernes
Leif Haraldseth
Tor Aspengren

Finn Alexander
Vilhelm Dahl
Lars Aarvig

Saker som partene var enige om

Som nevnt var partene før behandlingen i lønnsnemnda enige om enkelte saker. Om disse ble satt opp følgende forhandlingsprotokoll.

Ar 1978 den 26. april ble det holdt forhandlingsmøte mellom Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening til avklaring av enkelte spørsmål i forbindelse med tariffrevisjonen.

Til stede:

For LO: Tor Halvorsen, Leif Haraldseth og Ulf Sand.

For N.A.F.: Kaare Selvig, Vilhelm Dahl, Lars Aarvig og Pål Kraby.

Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening er blitt enige om følgende:

- I. *Ting som medfører økte omkostninger og som Rikslønnsnemnda skal legge inn i kostnadsrammen for første avtaleår*

OPPLYSNINGS- OG UTVIKLINGSFONDET

§ 3, 1. avsnitt gis slik ordlyd:

«Fondets midler bringes til veie ved at arbeidsgiverne hvert kvartal etterskuddsvis innbetaler 2,5 promille av bruttolønn (inklusive feriepenger og verdien av fri kost og fritt losji) for de ansatte som kommer inn under Hovedavtalene for arbeidere mellom Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening. I de 2,5 promille er inkludert kr. 1.00 pr. uke som trekkes av arbeidstakernes lønn. Det maksimale premieberegningsgrunnlag for den enkelte arbeidstaker er begrenset til kr. 70 000.00. Dette innebærer at bedriften ikke skal beregne premie av individuell bruttolønn utover dette beløp. De bedrifter som måtte ønske det, kan i stedet for grensen på kr. 70 000.00 på årsbasis benytte en grense på kr. 17 000.00 pr. kvartal (13 uker), kr. 5833.00 pr. måned, kr. 2692.00 pr. 14 dagers lønningsperiode eller kr. 1346.00 pr. uke.»

Hevingen av «taket» fra kr. 50 000.00 til kr. 70 000.00 slår ut med 0,5 promille i kostnadsrammen.

Ikrafttredelsestidspunktet for endringene fastsettes etter nærmere avtale med Rikstrygdeverket og på en slik måte at det ikke skaper problemer for bedriftenes lønningsrutiner.

Når det gjelder andel av premie for arbeidstakere organisert utenfor LO, er partene enige om at det opplegg som er benyttet vis-à-vis Norsk Rutebilarbeiderforbund også skal anvendes i andre avtaleforhold. Dette innebærer blant annet at vedkommende organisasjon utenfor LO hvert år fremlegger erklæring fra godkjent forsikrings-selskap, statsautorisert revisor eller registrert revisor om hvor mange aktive medlemmer innen angjeldende tariffområde organisasjonen hadde pr. 31. desember siste år. Denne erklæring danner grunnlaget for refusjon for det derpå følgende år fra LO gjennom Norsk Arbeidsgiverforening av vedkommende arbeidstakerorganisasjons andel av det beløp som er innbetalt for arbeidere tilhørende organisasjonen.

LO og N.A.F. er enige om at de endringer som er gjort i avtalen om Opplysnings- og utviklingsfondet må drøftes spesielt med Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund med sikte på nødvendige tilpasninger.

- II. *Ting som ikke vil påføre bedriftene økte omkostninger*

1. SLUTTVEDERLAGSORDNINGEN

I b: Nåværende ordlyd bibeholdes med slik tilføyelse:
«eller umiddelbart før oppsigelsen har minst 15 års sammenhengende medlemskap i sluttvederlagsordningen.»

Det tas inn slik merknad til I b:

«De som i tidsrommet fram til 1. oktober 1981 må slutte i arbeidet og som har vært medlemmer av sluttvederlagsordningen siden 1. oktober 1966 har rett til sluttvederlag selv om de ikke fyller kravet om 15 års sammenhengende medlemskap.»

Når det gjelder fortolkningen av ovennevnte tilføyelse og merknad sender N.A.F. sålydende brev til LO:

«Sluttvederlagsavtalens I b — 15-årsregelen

Ved tariffrevisjonen i år ble Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening enige om følgende tilføyelser i Sluttvederlagsavtalen:

«I b. Nåværende ordlyd bibeholdes med slik tilføyelse:

«eller umiddelbart før oppsigelsen har minst 15 års sammenhengende medlemskap i sluttvederlagsordningen.»

Det tas inn slik merknad til I b:

«De som i tidsrommet fram til 1. oktober 1981 må slutte i arbeidet og som har vært medlemmer av sluttvederlagsordningen siden 1. oktober 1966 har rett til sluttvederlag selv om de ikke fyller kravet om 15 års sammenhengende medlemskap.»

Norsk Arbeidsgiverforening er innforstått med at Styret for sluttvederlagsordningen gjennom sin fortolkning forutsettes å praktisere regelen om 15 års sammenhengende medlemskap i sluttvederlagsordningen etter tilsvarende prinsipper som styret har lagt til grunn ved fortolkningen av regelen i I b om at arbeidstakeren må ha vært ansatt «minst 10 år i sammenheng i bedriften» umiddelbart før oppsigelsen.

Videre tillater vi oss å bekrefte at Landsorganisasjonen og Arbeidsgiverforeningen er enige om at det av hensyn til kontrollproblemene må stilles spesielt strenge krav til legitimasjon av 15 års sammenhengende medlemskap i sluttvederlagsordningen for så vidt angår perioder en arbeidstaker måtte ha vært ansatt hos bedrifter som ikke er medlem av N.A.F. Endelig bekrefter vi at den nærmere gjennomføring og praktisering av kontrollordninger overlates til Styret for sluttvederlagsordningen.

Med hilsen

Norsk Arbeidsgiverforening.»

Det tas inn sålydende merknad til I:

«For å få rett til sluttvederlag når arbeidsforholdet opphører som følge av sykdom eller svekkelse på grunn av høy alder, må det legges fram legitimasjon som viser at arbeidsforholdet er brakt til opphør samt at årsaken til dette er sykdom eller svekkelse på grunn av høy alder. Årsaken skal legitimeres ved legeattest — enten fra bedriftslegen eller fra annen lege.»

Etter merknaden gis det slik ny tilføyelse til I:

«Attføring

Den som ikke fyller kravene til alder og/eller tjenestetid på det tidspunkt vedkommende må forlate bedriften som følge av sykdom

eller svekkelse, får medregnet også tiden under attføring inntil 6 måneder som ansiennitetstid i sluttvederlagsordningen i tilfelle av senere oppsigelse i bedrift hvor vedkommende er medlem av sluttvederlagsordningen.»

Det sendes sålydende brev til Landsorganisasjonen i Norge:

«Sluttvederlagsordningens økonomi

Vi tillater oss å bekrefte at endringen i sluttvederlagsavtalens I b, som for fremtiden innebærer at arbeidstakere med minst 15 års sammenhengende medlemskap i sluttvederlagsordningen vil få rett til sluttvederlag, forutsettes gjennomført innenfor rammen av den nåværende økonomi, med andre ord uten premieforhøyelse.

Dersom det i løpet av tariffperioden skulle vise seg at denne forutsetning ikke slår til, må ytelser etter avtalen på ett eller flere punkter reduseres. Landsorganisasjonen og Arbeidsgiverforeningen vil i tilfelle forhandle om hvilken måte reduksjonen skal skje på. Dersom man ikke blir enige, treffes avgjørelsen av en oppmann som oppnevnes av Riksmeklingsmannen.

Med hilsen

Norsk Arbeidsgiverforening.»

PROSENTSATS FOR PREMIEBEREGNING

I forbindelse med at taket i Opplysnings- og utviklingsfondet heves fra kr. 50 000.00 til kr. 70 000.00 og man av praktiske grunner må anvende samme tak i sluttvederlagsordningen, blir den prosentvise premiesats i sluttvederlagsordningen å redusere slik at arbeidsgivernes premie i kroner på årsbasis ikke forhøyes. Det innebærer at prosentsatsen må reduseres fra 0,15 til 0,11.

**2. AVTALEN OM HELLIGDAGSGODTGJØRELSE OG
GODTGJØRELSE FOR 1. OG 17. MAI,
A- OG B-ORDNINGEN**

N.A.F. sender sålydende brev til LO:

«Avtalen om helligdagsgodtgjørelse og godtgjørelse for 1. og 17. mai, A- og B-ordningen.

I forbindelse med tariffrevisjonen 1978 kan Norsk Arbeidsgiverforening bekrefte at vi vil henstille til våre medlemmer å praktisere tapsregelen i ovennevnte avtales III, pkt. 2 slik at den i konkrete tilfelle ikke gir urimelige resultater.

Vi nevner spesielt at vi vil oppfordre bedriftene til å praktisere bestemmelsen med konduite i forbindelse med værhindringer, men understreker at avgjørelsen i siste omgang må bli å treffe av den enkelte bedrift etter en konkret vurdering.

Med hilsen

Norsk Arbeidsgiverforening.»

Norsk Arbeidsgiverforenings Arbeidsutvalg vil anbefale følgende til endelig godkjennelse av N.A.F.s Centralstyre:

KOLLEKTIV GRUPPELIVSFORSIKRING

Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening er enige om å iverksette en obligatorisk kollektiv gruppelivsforsikring med kr. 50 000.00 og fallende beløp fra 60 år og oppover i forsikringssum ved død.

N.A.F. er innstilt på å løse dette spørsmål gjennom Rikstrygdeverket.

Hovedorganisasjonene vil arbeide videre med den praktiske utforming av ordningen med sikte på å oppnå enighet i løpet av 1978 og slik at ordningen kan tre i kraft fra 1. april 1979.

Utgiftene, som legges inn i kostnadsrammen for neste års tariffrevisjon, forutsettes å tilsvare 0,2 prosent tillegg på den gjennomsnittlige timefortjeneste eksklusive overtidstillegg, skifttillegg o.l. for voksne arbeidere i 3. kvartal 1978.

Partene er enige om at det skal være adgang til også å vurdere etablering av en gruppelivsforsikring gjennom opprettelse av en egen ordning i hovedorganisasjonenes regi. Hvis enighet ikke oppnås, vises det til formulering i annet avsnitt.

Kaare N. Selvig

Tor Halvorsen

Sekretariatets uttalelse om lønnsnemndas kjennelse

Rikslønnsnemndas kjennelse ble drøftet i Sekretariatets møte 22. mai. Følgende uttalelse ble vedtatt:

«Landsorganisasjonens Sekretariat har vurdert Rikslønnsnemndas kjennelse og vil slå fast at kjennelsen både har positive og negative sider sett fra fagbevegelsens synspunkt.

LOs mål ved inntektsoppgjøret var:

- å sikre sysselsettingen,
- å sikre kjøpekraften for grupper med gjennomsnittsinntekter,
- å øke kjøpekraften for lavtlønnsgruppene.

Med de forholdsvis beskjedne nominelle tariffbestemte lønnstillegg som nemndas kjennelse innebærer, vil årets lønnsoppgjør være en fordel for og en klar styrkelse av industriens konkurranseevne. Dette vil bidra til å sikre sysselsettingen som er det helt sentrale punktet for norsk fagbevegelse.

Sikringen av kjøpekraften på fjorårets nivå for grupper med gjennomsnittsinntekter er slått fast som et mål, både av Landsorganisasjonen, Arbeiderpartiet og Regjeringen. Dette mål må nå sikres gjennom den økonomiske politikk som skal føres i tida framover. Det forutsettes at prisstigningen ikke overstiger 8 prosent i 1978 og at intensjonene for lønnsutviklingen for øvrig følges opp.

Gjennom nemndas kjennelse om lavtlønnsstillegget er oppjøret sikret en viss lavtlønnsprofil.

Fagbevegelsen hadde imidlertid helst sett at Rikslønnsnemnda, i tråd med LOs opplegg, hadde vært villig til å finne fram til nye virkemidler for å sikre lavtlønnsgruppene interesser. Landsorganisasjonen vil i tida framover arbeide videre med disse spørsmålene med sikte på lønnsoppgjøret i 1980.

Rikslønnsnemnda har tatt hensyn til LOs ønske om forbundsvis for-

handlinger innen den ramme for oppgjøret som nemnda har satt. Dette er et riktig prinsipp, fordi det sikrer at de enkelte fagforbund trekkes inn også ved lønnsoppgjøret i 1978.

Sekretariatet har videre merket seg at Rikslønnsnemnda ikke har tatt N.A.F.s påstand til følge når det gjelder spørsmålet om en begrensning av lønnsglidningen. Med dette har nemnda sikret den lokale forhandlingsretten i kommende tariffperiode, noe som vil bety muligheter for videreutvikling av det lokale fagforeningsengasjement også i perioden som kommer. Dette er i tråd med LOs handlingsprogram.

Landsorganisasjonens Sekretariat tar nå Rikslønnsnemndas kjennelse til etterretning. Med den holdning N.A.F. har tatt ved årets inntektsoppgjør, er det grunn til å tro at nemndas kjennelse er et bedre resultat for fagbevegelsen enn et omforenet meklingsresultat ville ha blitt. Det er imidlertid grunn til å understreke at en nemnd i seg selv er et nederlag for den frie og ansvarsbevisste forhandlingsrett som hele vårt tariffarbeid er bygget på.

For best mulig å sikre de resultater som nemnda tross alt har slått fast, er det nødvendig at den økonomiske politikk i tida framover bygges opp blant annet omkring følgende elementer:

- en fortsatt aktiv sysselsettingspolitikk,
- en prispolitikk som hindrer at prisstigningen blir sterkere enn 8 prosent,
- at andre gruppers inntektsoppgjør holdes innen de rammer nemnda har satt for LO/N.A.F.-området.

Landsorganisasjonens Sekretariat vil be om at Regjeringen gjør sitt til at en slik politikk blir gjennomført.

Tariffoppjøret i Staten

I samsvar med forutsetningen om å holde øvrige oppgjør innenfor rammen av oppjøret mellom LO og N.A.F., kom man for de statsansatte fram til et meklingsforslag med en beregnet totalutvikling på 7.7 % fra 1977 til 1978.

Vi gjengir her den nye hovedlønstabellen for Staten. Tabellen viser økning i kroner og prosent:

Tabell A – Hovedlønstabell.

Lønns- trinn	Nåv. bruttolønn Pr. år	Ny brutto- lønn	Økning i pst. pr. 1.mai 1978	Økning i kr.
1	35.259	37.551	6.5	2.292
2	36.302	38.662	»	2.360
3	43.287	46.101	»	2.814
4	44.593	47.492	»	2.899
5	45.944	48.930	6.5	2.986
6	47.335	50.412	»	3.077
7	48.778	51.949	»	3.171
8	50.441	53.720	»	3.279
9	52.161	55.551	»	3.390
10	54.127	57.645	»	3.518
11	56.197	59.850	»	3.653
12	58.626	62.437	»	3.811
13	61.518	65.517	»	3.999
14	64.415	68.602	»	4.187
15	67.425	71.740	6.4	4.315
16	70.399	74.905	»	4.506
17	73.563	78.197	6.3	4.634
18	77.494	82.376	»	4.882
19	81.537	86.592	6.2	5.055
20	86.182	91.439	6.1	5.257
21	91.162	96.632	6.0	5.470
22	96.586	102.188	5.8	5.602
23	102.178	108.002	5.7	5.824
24	108.326	114.392	5.6	6.066
25	113.761	120.018	5.5	6.257
26	119.309	125.752	5.4	6.443
27	125.134	131.766	5.3	6.632
28	131.249	138.074	5.2	6.825
29	137.665	144.686	5.1	7.021
30	144.070	151.274	5.0	7.204
31	150.430	157.952	»	7.522
32	157.069	164.922	»	7.853
33	164.009	172.209	»	8.200
34	171.260	179.823	»	8.563
35	178.834	187.776	»	8.942
Gjennomsnitt			6.3	

For 2. avtaleår ble følgende avtalt:

2. avtaleår.

Før 1. mai 1979 skal det opptas forhandlinger mellom staten og hovedsammenslutningene og Norsk Lærerlag om eventuell lønnsregulering for 2. avtaleår.

Reguleringene gjøres gjeldende fra 1. mai 1979.

Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris-, lønns- og kostnadsutviklingen i 1. avtaleår.

De statsansatte og lærernes nominelle lønnsutvikling skal vurderes i forhold til lønnsutviklingen i arbeidslivet for øvrig.

Hvis partene ikke blir enige ved forhandlinger, kan hovedsammenslutningene og Norsk Lærerlag si opp hovedtariffavtalen innen 14 dager etter at forhandlingene er avsluttet og med 1 måneds varsel. Hovedsammenslutningenes representantskaper/styrer og Norsk Lærerlags Landsstyre skal ha fullmakt til å godkjenne et forhandlingsresultat eller meglingsforslag.

Det ble også en del endringer i fellesbestemmelsene og det ble forbedringer i de laveste lønnsstigningene.

For Statstjenestemannskartellets vedkommende ble meklingsforslaget behandlet i Kartellets Representantskap og vedtatt der mot 3 stemmer. Begrunnelsen for en slik behandling var at rammen for lønnsoppgjørene var fastlagt gjennom Rikslønnsnemndas kjennelse for LO-N.A.F.-oppgjøret og at uravstemning derfor hadde liten hensikt og bare ville forsinke gjennomføringen av meklingsresultatet.

Tariffoppjøret for de kommuneansatte

Etter vel tre måneders forhandlinger ble lønnsoppjøret for de kommuneansatte, ved Riksmeklingsmannens bistand, brakt i havn lørdag 3. juni.

Meklingsforslaget, som var anbefalt av forhandlingsdelegasjonene i Norsk Kommuneforbund og Norske Kommuners Sentralforbund, ble med visse tilleggsjusteringer mellom partene vedtatt av forbundets organer 26. juni.

På grunn av de meget spesielle forhold ved dette lønnsoppjøret, ble det vedtatt ikke å sende meklingsforslaget til uravstemning. Begrunnelsen var at rammen for oppjøret i den offentlige sektor var fastlagt gjennom kjennelsen i Rikslønnsnemnda i tvisten mellom LO og N.A.F. Konsekvensen av et flertall nei-stemmer ved en eventuell avstemning, ville bare ha vært at meklingsforslaget ville blitt stadfestet gjennom tvungen voldgift.

Den økonomiske rammen for oppjøret for de kommuneansatte ble på ca. 8,1 % på årsbasis. Mens tillegget på regulativet pr. 1. mai var på 6,4 % i gjennomsnitt. Innenfor rammen på 8,1 % var det

regnet med at kjøpekraften ville kunne opprettholdes til og med lønstrinn 12—13 for deretter å synke. Dette for en lønnstaker i skatteklasser II med 2 barn og med forutsetning om 8 % prisstigning i 1978.

Til utfylling av rammen på 8,1 % ble store grupper av de ansatte på de lavere lønstrinn tilgodesett ved påplussing og innkorting av opprykksstigningene. Dette innebærer bl. a. at arbeidstakere på lønnsstiger l.tr. 5—11 ville nå l.tr. 11 etter 8 år, mot før 10 år, og dessuten oppnå l.tr. 12 etter 12 års lønnsansiennitet.

For kontorassistenter innebar lavtlønnstilleggene også kortere opptjeningsstid og dessuten mulighet for personlig plassering som fullmektig i l.tr. 13.

Husmorvikarer, barne- og hjelpepleiere med godkjent skole/kurs ble gitt opprykk til l.tr. 13 etter 15 års lønnsansiennitet.

Lønnstabellen er den samme som i staten, se side 96.

Oslo og Bærum har egne avtaler som fikk en tilsvarende revisjon.

Jordbruksoppgjøret

Også jordbruksoppgjøret ble avgjort ved voldgift. Kjennelsen ble avsagt 13. juli og hadde følgende konklusjon:

I

For avtaleåret 1. juli 1978—30. juni 1979 skal det gjennomføres endringer i priser og tiltak som gir jordbruket et beregnet inntekts-tillegg på 990 millioner kroner. I dette beløp er inkludert en kompensasjon på 552 millioner kroner for kostnadsøkningen i jordbruket og en avsetning på 30 millioner kroner til gjennomføring av en refusjonsordning for tilleggspremie til folketrygden for økning av sykepengene til 100 pst. av pensjonsgivende inntekt etter 14 dagers karenstid.

Kompensasjon for økte kraftfôrpriser kommer i tillegg til den økonomiske ramme som er fastsatt i første avsnitt.

II

Før 1. juli 1979 skal det forhandles mellom Staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag om bestemmelser for 2. avtaleår.

Forhandlingene skal føres på grunnlag av

- Stortingets retningslinjer for gjennomføringen av inntekts- og levekårs målsettingen for jordbruket,
- den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet, utsiktene for 2. avtaleår samt pris-, lønns- og kostnadsutviklingen i 1. avtaleår.

Det skal gis kostnadskompensasjon etter de samme beregningsprinsipper som gjelder for någjeldende jordbruksavtale, jfr. dog vedtak i Budsjettnemnda for jordbruket av 21.6.78. om vurdering av beregningsprinsippene for enkelte kostnader.

I samsvar med et tredje hovedpunkt i kjennelsen ble det etterpå

ført forhandlinger mellom partene om fordelingen på de ulike tiltak. Disse forhandlingene førte til prisøkninger på en del jordbruksprodukter.

UTTALELSE FRA LO

Samme dag som kjennelsen for jordbruket ble gjort kjent avga Landsorganisasjonen følgende uttalelse:

«Landsorganisasjonen i Norge har under årets inntektsoppgjør lagt vesentlig vekt på at alle inntektsgrupper har et felles ansvar for landets økonomiske situasjon. Landsorganisasjonen har lagt til grunn at bare de med lavest inntekt kunne få særbehandling ved årets inntektsoppgjør. Landsorganisasjonen har gått ut fra at det var alminnelig tilslutning til et slikt syn.

Så langt en kan se av nyhetsmeldingene om kjennelsen for jordbruket, har Voldgiftsnemnda lagt til grunn en markant forskjellsbehandling av jordbrukere og lønsmottakere. Landets økonomiske situasjon og bæreevne for ytterligere inntektsutjamning, er nøyaktig lik for begge grupper.

En foreløpig vurdering viser at jordbrukere vil få en nettoinntektsøkning fra 6500 til 7000 kroner, som utgjør 12 til 13 prosent i 1978. Dette er omlag 5 prosent mer enn for industriarbeiderne. En kan vanskelig vente forståelse for dette blant lønsmottakerne. I denne sammenheng vil Landsorganisasjonen vise til den betydelige vekst i kjøpekraften jordbruket har hatt de to første årene etter Stortingets vedtak, — 30 prosent i 1976 og 20 prosent i 1977. Med de tillegg som nå kommer vil opptrappingsplanen for jordbruket kunne bli overopplyst før Stortinget har rukket å ta stilling til utredningen fra Levekårsutvalget. Som kjent forutsetter opptrappingsplanen at målsettingen skal være nådd over tre avtaleperioder innen 1982.

Landsorganisasjonen i Norge forstår det slik at Voldgiftsnemnda har sett seg bundet av Stortingsvedtaket 1. desember 1975 uavhengig av den alminnelige økonomiske situasjon.

Stortinget må nå drøfte en tilpassing av sitt opprinnelige vedtak til den økonomiske virkelighet som legges til grunn for alle andre økonomiske beslutninger.

Landsorganisasjonen beklager også at jordbruket har motsatt seg og fått nemndas støtte for å beholde den nåværende beregningsperiode med avtaleår i stedet for kalenderår. Landsorganisasjonen vil vise til at industriarbeiderne som jordbruksarbeiderne sammenlikner seg med, får beregnet sin inntektsutvikling på kalenderårsbasis. Landsorganisasjonen vil oppfordre partene om å benytte kalenderår ved forhandlingene om tillegg for annet avtaleår.

Landsorganisasjonen vil i den foreliggende situasjon framheve myndighetenes særlige ansvar for at prisutslagene av jordbrukstilleggene ikke undergraver forutsetningen om stabilisering av kjøpekraften for gjennomsnittsfamiliene blant lønsmottakerne.

Dersom jordbruksoppgjøret resulterer i prisstigning ut over forutsetningene i inntektsoppgjøret for lønsmottakerne, vil Landsorganisasjonen ta saken opp med myndighetene.»

Varehandelen

Ved tariffrevisjonen for varehandelen høsten 1977 ble partene enige om å endre utløpstida slik at man kom på linje med de øvrige «vårfag» i avtalene med N.A.F. Varehandelen skulle etter dette komme med ved tariffrevisjonen våren 1978.

Det ble ikke enighet ved våroppgjøret, og det ble avgjørelse i Rikslønnsnemnda. Kjennelsen ble tilpasset de øvrige oppgjør. Det innebar tillegg på 206 kr. måneden for arbeidstakere som var fylt 18 år, inklusive det opptrappingstillegg som partene var enig om høsten 1977. Arbeidstakere under 18 år fikk 106 kr. måneden. Lønnssetningene i avtalen med Den kooperative tarifforening ble regulert tilsvarende. Ut over økning av tariffsetsen fikk de samvirkelagsfunksjonærer som i løpet av de tre siste år har vært lønnet etter høyeste minstelønnssetning eller har små personlige tillegg, sikret et ekstra lønnstillegg fra januar 1978.

Utenriksfarten

Tariffoppgjøret for sjøfolk i utenriksfart fant som vanlig sted om høsten. På grunn av bestemmelsene i lov om inntektsstopp var det svært begrensede muligheter ved dette oppgjøret. Loven fastsatte at «landsomfattende tariffavtaler med utløp før 1. desember 1978 kan revideres dersom dette ikke er gjort før 12. september 1978. Det kan da ikke avtales lønns- og arbeidsvilkår som vil medføre en større økning enn det som følger av Rikslønnsnemndas kjennelser i medhold av 21. april 1978» (altså: våroppgjøret mellom LO og N.A.F.)

Oppgjøret ble sluttført for alle tre sjømannsorganisasjoner — Norsk Sjømannsforbund, Det norske maskinistforbund og Norsk Styrmannsforening — samtidig, og alle tre vedtok oppgjøret på stedet. Resultatet var et hyretillegg på 140 kroner måneden. Dessuten ble det enighet om at som en konsekvens av avtalen mellom LO og N.A.F. om gruppelevsforsegling, skal det innføres en tilsvarende ordning for sjøfolk. Ikrafttredelsen skal være et år etter at LO og N.A.F. gjennomfører sin ordning. Et utvalg skal utrede spørsmålet om sluttvederlagsordning, og setningene for avgift til Opplysnings- og Utviklingsfondet ble økt tilsvarende det som skjedde i våroppgjøret.

Streik ved A/S Vinmonopolet

Tariffrevisjonen for arbeiderne ved A/S Vinmonopolet førte til åpen konflikt. Verken forhandlinger eller mekling førte fram, og tvisten ble ikke brakt inn for lønnsnemnd. Streiken begynte 18. sep-

tember. Et nytt meklingsforslag etter en måneds tid ble forkastet, og streiken fortsatte.

I midten av november var situasjonen slik at Regjeringen forberedte et forslag om å la tvisten avgjøres ved tvungen lønnsnemnd. Imidlertid hadde LO-formannen ved kontakt med streikeledelsen brakt på det rene at det var mulighet for en minnelig ordning. Et forslag fra ham ble godtatt både av bedriften og streikekomitéen. I avstemningsmøter ble forslaget vedtatt av arbeiderne, og arbeidet ble tatt opp igjen 21. november.

Forslaget innebar ingen endringer i det tidligere lønnsforslag, men før neste tariffrevisjon skal et utvalg med representanter for partene behandle bedriftens lønnsnivå og lønnsgrupperinger i forhold til det generelle lønnsnivå i industrien. Utvalgets innstilling skal legges til grunn ved tariffrevisjonen i 1980. Videre var det enighet om at ordningen med spisepausen inkludert i arbeidstida skulle gjelde for alle ansatte med 40 timers uke. Partene var enige om å opprettholde produksjonen, idet man forutsatte at tallet på ansatte skulle være som før streiken.

Pris- og inntektsstopp

Utover i 1978 ble det klart at man ennå måtte regne med en svak økonomisk vekst i de vestlige industriland. De fleste land som betyr noe for vår utenrikshandel har en lavere prisstigning enn Norge, og det ser ut til at de fortsatt vil legge vekt på ytterligere demping av inflasjonstakten. Eksporten har bedret seg i 1978, men økningen har vært lavere enn veksten i våre markeder. Problemene for våre konkurranseutsatte næringer er fortsatt betydelige. Samtidig står vi foran vanskelige omstruktureringsproblemer for skipsbyggingsindustrien og enkelte andre bransjer. De nye anslagene for oljeproduksjonen øker problemene i utenriksøkonomien. For å få til en bedring i vår konkurransevne og sikre sysselsettingen må vi i denne situasjonen ta sikte på en lavere kostnadsutvikling enn våre konkurrenter.

I begynnelsen av september ble LO orientert om tiltak som Regjeringen ville foreslå når det gjelder den økonomiske politikken og hvilke virkninger det ville få på statsbudsjettet for 1979. Blant annet gjaldt det innføring av en pris- og inntektsstopp for tida fram til utgangen av 1979. Dermed ville det ikke være mulig å føre forhandlinger våren 1979 i henhold til reguleringsklausulen i tariffavtalene. Det ble innkalt til et ekstraordinært sekretariatsmøte 14. september, der statsministeren og finansministeren gjorde rede for den økonomiske situasjonen og de momenter som nå gjorde det nød-

vendig med en betydelig innstramning. Etter å ha drøftet saken vedtok Sekretariatet denne uttalelsen:

UTTALELSE FRA SEKRETARIATET

Sikring av sysselsettingen er fortsatt det sentrale mål for fagbevegelsen. Dette var grunnlaget for Landsorganisasjonens tariffpolitikk ved årets inntektsoppgjør.

Gjennomføringen av en pris- og inntektsstopp bryter med den prinsipielle holdning og tradisjon som norsk fagbevegelse baserer sin politikk på. Ved vurderingen av disse tiltakene må det imidlertid legges avgjørende vekt på faren for økt arbeidsledighet.

Ved sine tiltak har Regjeringen påtatt seg det hele og fulle ansvar for å holde den fulle sysselsetting. Landsorganisasjonen forutsetter at Regjeringen er seg sitt ansvar på dette området bevisst, og at de nødvendige tiltak vil bli satt i verk for fortsatt å sikre målet om arbeid for alle.

Dette forutsetter en aktiv industripolitikk. Strukturutviklingen må styres av myndighetene, og de ansattes tillitsmenn må sikres innflytelse.

Tariffretslig reiser tiltakene problemer for fagbevegelsen. Det må være en forutsetning at tiltakene er midlertidige, og at de ikke medvirker til å bryte ned det avtalesystem i arbeidslivet som arbeiderbevegelsen etter et langt arbeid har maktet å bygge opp. Bare fagbevegelsens egne organer kan foreta endringer i avtalesystemet. Landsorganisasjonen forutsetter videre at den detaljerte avgrensning av tiltakene og deres virksomhetsområde skjer i et nært samarbeid med fagbevegelsen. Landsorganisasjonen regner med en naturlig avslutning av Tariffrevisjonen 1978, slik at avtaler som er innebygget i det enkelte forbunds protokoller sluttføres.

Uavhengig av Regjeringens tiltak står fagbevegelsens mål fast:

- Full sysselsetting.
- Den økonomiske politikken må også i tida framover gis en sosial profil. Minstepensjonene og lavtlønnsgruppene må sikres vekst i sin kjøpekraft også i 1979.
- Kjøpekraften må stabiliseres for lønnstakere med gjennomsnittsinntekter.

Det må være en klar forutsetning at Regjeringens tiltak må gjøres gjeldende for alle grupper og alle typer inntekter. Selvstendige næringsdrivende, jordbrukerne og andre grupper må alle underlegges de samme rammer for inntektene som lønnstakerne.

Skal pris- og inntektsstoppen ha sin tilsiktede virkning, er det av avgjørende betydning at reglene lar seg gjennomføre og kontrollere i praksis. Det kan ikke aksepteres at inntektsstoppen bare kontrolleres for de store organiserte lønnstakergrupper. Også inntektene til mindre og uorganiserte grupper må holdes innen de begrensninger som regelverket gir. Landsorganisasjonen forutsetter at det bygges opp et kontrollapparat for dette.

Det er videre Landsorganisasjonens forutsetning at prismyndighetene makter å kontrollere prisstoppen effektivt, og at økningen i utlånsrenten stoppes.

Sekretariatet valgte et utvalg som skulle utrede hvilke forutsetninger fagbevegelsen måtte kreve oppfylt for å få en mest mulig rettferdig gjennomføring av inntektsstoppen.

Utvalget hadde disse medlemmene: *Tor Halvorsen, Leif Haraldseth, Lars Skytøen, Finn Nilsen, Albert Uglem og Torger Oxholm.*

Inntektsstoppen ble satt i verk midlertidig gjennom en provisorisk anordning, idet Stortinget ennå ikke var samlet. Anordningen fikk virkning fra 12. september. Meningen var at Regjeringen skulle legge fram for Stortinget forslag til en lov, og dette ble gjort. I lovforslaget var tatt hensyn til de krav som LO mente måtte oppfylles.

Lovforslaget ble lagt fram i begynnelsen av oktober og førte til sterke innvendinger fra borgerlig hold og fra N.A.F. Det man særlig gikk imot var at visse unntak bare skulle gjelde der hvor det var tariffavtaler.

I felles forbundsstyremøte 26. september ble det gitt en orientering om pris- og inntektsstoppen og om behandlingen av saken i Sekretariatet.

Lovforslaget ble behandlet i Odelstinget 7. november og i Lagtinget 15. november og vedtatt med ubetydelige endringer. De unntak som var gjort på områder med tariffavtaler ville de borgerlige ha gjort gjeldende også der hvor det ikke er tariffavtaler, men forslaget om det ble nedstemt av A og SV.

Den økonomiske og politiske situasjon Utviklingen framover

På et fellesmøte av Sekretariatet i LO og Sentralstyret i Det norske Arbeiderparti 28. august ble det vedtatt en uttalelse som trekker opp retningslinjene for samfunnsutviklingen i de nærmeste årene. Uttalelsen hadde denne ordlyd:

•DNAs sentralstyre og LOs sekretariat har i fellesmøte 28. august 1978 drøftet den økonomiske og politiske situasjon, og arbeiderbevegelsens felles retningslinjer for samfunnsutviklingen i de nærmeste år.

Full sysselsetting har vært og er hovedmålet for arbeiderbevegelsens økonomiske politikk. I de vestlige land har den økonomiske krisen de siste år ført til at 17 millioner er arbeidsløse. Norge er økonomisk sterkt avhengig av utviklingen i disse land. Trass i dette har Arbeiderpartiets regjering gjennom sin økonomiske politikk sikret full sysselsetting i Norge. Det samlede antall sysselsatte har økt med 170 000 fra 1975.

Da Regjeringen Nordli våren 1977 la fram langtidsprogrammet for årene 1978—81, ble det understreket at den internasjonale økonomiske utviklingen var preget av stor usikkerhet. De økonomiske forutsetningene for å virkeliggjøre arbeiderbevegelsens programmer har, på viktige punkter, endret seg vesentlig gjennom det siste året. Det oppsving i den internasjonale økonomi som var ventet, har uteblitt. Underskuddene i vår utenriksøkonomi setter strammere grenser for vår handlefrihet. Våre oljeinntekter kommer senere, og blir foreløpig mindre enn det en tidligere forutsatte.

De tiltak for å stimulere økonomien som de viktigste vestlige land nå er innstilt på å treffe, må hilses velkommen, selv om de er utilstrekkelige. Situasjonen er fortsatt meget usikker, og det er en stor fare for at industri-landene i flere år framover vil bli preget av liten vekst og fortsatt stor arbeidsledighet. Sikring av den fulle sysselsetting i Norge i årene som

kommer vil derfor stille ekstraordinært store krav til utforming av den økonomiske politikken og til solidaritet mellom alle grupper i folket.

I tilleggsmeldingen til langtidsprogrammet har Regjeringen utformet hovedpunktene i en politikk for å sikre den fulle sysselsetting både på kort og lang sikt, og samtidig sørge for en forsvarlig balanse i utenriksøkonomien.

De tiltak Regjeringen har gjennomført i 1978 har bidratt til at vi er på rett vei. Prisstigningen er lavere, men fortsatt for høy. Veksten i forbruket og importen er dempet. Den registrerte ledighet er fortsatt lav. Den manglende vekst i internasjonal økonomi, den store internasjonale arbeidsledighet og den harde konkurransen for mange norske industrigrøner vil fortsatt stille strenge krav til den økonomiske politikken og til ansvarsfølelse og solidaritet.

Det økonomiske opplegget for 1979 må bygge videre på den fempunktsstrategi som er trukket opp av Regjeringen, og på de resultater som er oppnådd:

Det må vises moderasjon i det samlede private forbruk. Veksten i kommunal og statlig virksomhet må dempes. Det må fortsatt føres en stram kredittpolitikk.

Demping av pris- og kostnadsstigningen må være en hovedoppgave, både for de økonomiske opplegg og i utformingen av inntektspolitikken i 1979.

For å bevare eksisterende arbeidsplasser og for å skape nye, må det holdes et høyt investeringsnivå. Staten må aktivt medvirke til å skape nye industriprosjekter som kan gi varig sysselsetting. Det er viktig med et nært samspill mellom myndighetene og næringslivet.

Tiltakene i næringspolitikken må i større grad sikre og stimulere fornyelse og omstillinger som kan gi trygge arbeidsplasser også på lang sikt.

En beredskapsplan som om nødvendig kan gi sysselsetting til 25 000 personer i 1979 er utarbeidet. Hovedvekten legges på å gi personer som rammes av ledighet nytt arbeid gjennom opplæring og veiledning, og på å hjelpe grupper som har problemer med å få arbeid.

Å sikre den fulle sysselsetting dreier seg både om å bevare eksisterende arbeidsplasser og å skape nye. Det er et sentralt samfunnsansvar å bidra til dette. Men det er nødvendig å understreke at dette også er et ansvar for hele næringslivet, for bedrifter og finansieringsinstitusjoner. Dette ansvar kan ingen løpe fra under henvisning til kortsiktige og snevre vurderinger av egne interesser. Felles krefter må settes inn for å bevare våre livskraftige arbeidsplasser og skape nye. Landsorganisasjonen og Det norske Arbeiderparti ser Volvo-avtalen som et viktig ledd i dette arbeidet og gir sin tilslutning til prinsippavtalen.

Norges økonomiske stilling er fortsatt god og stiller landet overfor valgmuligheter. Arbeiderbevegelsens valg er klart: Arbeidet for full sysselsetting må gis høyeste prioritet. Det innebærer at det må vises tilbakeholdenhet på andre områder.

Hovedmålene i Arbeiderpartiets arbeidsprogram, Landsorganisasjonens handlingsprogram og Regjeringens langtidsprogram ligger fast. Også i den endrede økonomiske situasjon vil arbeiderbevegelsen føre videre en offensiv reformpolitikk som gir økt trygghet til den enkelte og som styrker folkestyret i arbeids- og samfunnsniv.

I de nærmeste år vil den faglige og politiske arbeiderbevegelsen legge særlig vekt på arbeidet med disse oppgavene:

- Bedring av arbeidsmiljøet gjennom oppfølging av den nye loven om arbeidervern og arbeidsmiljø.
- Demokratiet i arbeidslivet må utvides. Landsorganisasjonen og Arbeiderpartiet har nedsatt en felles komité som skal gjennomgå erfaringene fra de gjeldende ordninger og legge fram forslag til utvidelse av bedriftsdemokratiet for LOs kongress og DNAs landsmøte i 1981.
- Det økonomiske demokrati må bygges videre ut. Bankreformen må trygges og konsolideres. Forsikringsbransjens framtid vil bli utredet i hele sin bredde, også når det gjelder spørsmålene om kredittgivning, økt samfunnsstyring og bedriftsdemokrati. Lønnstakernes innflytelse over kapitaldannelser i næringslivet vil bli gjennomdrøftet i forbindelse med det faglige og politiske programarbeidet.
- Lavtlønnsproblemet er ikke løst. Med utgangspunkt i drøftingene under årets inntektsoppgjør og innstillingen fra LO og DNAs felles lavtlønnskomité vil en arbeide videre med lavtlønnsproblemet med sikte på effektive løsninger. Alle inntektsgrupper må trekkes med i den videre utvikling av det inntektspolitiske samarbeidet. I inntekts- og fordelingspolitikken må kreftene settes inn for en planmessig og samlet innsats for sosial rettferd og økt likestilling.
- I den aktuelle situasjonen må hovedvekten nå legges på en bedring av barnefamiliens og minstepensjonistenes situasjon. Regjeringen vil i høst legge fram for Stortinget et forslag til opptrapping av minstepensjonene.
- Nærmiljøet og det lokale folkestyret styrkes. I det lokale programarbeidet må arbeiderbevegelsens organisasjoner legge vekt på tiltak som kan bidra til bedre livsstandard for menneskene. Arbeidet med å desentralisere ansvar og beslutninger i den offentlige forvaltning og gjøre den bedre egnet som et redskap for lokale behov og interesser, må føres videre.
- I løpet av det kommende året må grunnlaget legges for en balansert energipolitikk, som trygger sysselsetting og ivaretar sentrale verne- og miljøhensyn, slik de kommer til uttrykk i Arbeiderpartiets arbeidsprogram. Det vil bli lagt stor vekt på økonomisering med våre energiresurser. Forskning med sikte på alternative energikilder vil bli styrket.
- Den faglige og politiske arbeiderbevegelse står samlet bak Regjeringen i dens anstrengelser for å løse Norge gjennom en økonomisk vanskelig periode. Regjeringen har arbeiderbevegelsens fulle tilslutning til arbeidet for en internasjonal strategi for utvikling og sysselsetting. Sammen med arbeiderbevegelsen i andre land vil Arbeiderpartiet og Landsorganisasjonen fortsatt arbeide for at regjeringene i de vestlige industriland fører en mer aktiv økonomisk politikk og fremmer tiltak om en ny økonomisk verdensordning.

Det faglige politiske samarbeidet mellom Landsorganisasjonen i Norge og Det norske Arbeiderparti har gitt styrke til å bære fram viktige reformer til beste for det brede lag av folket. Den tid vi nå går inn i, vil stille fornyede krav til dette samarbeidet. Krefter som står fjernt fra arbeiderbevegelsen, presser på for å få styrket sin stilling. Både i drøftingene av den aktuelle økonomiske politikk og av de langsiktige linjer i samfunnsutviklingen i forbindelse med programarbeidet vil Arbeiderpartiets sentralstyre og LOs sekretariat legge opp til en videreføring og styrking av samarbeidet mellom den faglige og politiske arbeiderbevegelse.

- I den omforming som deler av vår industri står overfor, vil repre-

- sentanter for lønnstakerne på et tidlig tidspunkt bli trukket med ved overlegninger og utredninger.
- Et nært faglig/politisk samarbeid er den beste garanti for videreføring av en økonomisk politikk som har full sysselsetting som hovedmål.
  - Et nært faglig/politisk samarbeid er en forutsetning for styrking av arbeidsmiljøet og utvidelse av bedriftsdemokratiet.
  - Et nært faglig/politisk samarbeid gir de beste muligheter til å skape sosial, økonomisk og kulturell likestilling og fremme utviklingen av et virkelig solidaritetssamfunn.»

Innstilling om «skattedeling»

I januar 1975 ble det oppnevnt et offentlig utvalg som skulle utrede mulighetene for i praksis å foreta et skille mellom person- og bedriftsinntekt.

Landsorganisasjonens og Arbeiderpartiets felles skatteutvalg hadde tidligere gått inn for en slik deling for å unngå at personer med betydelige ressurser kan opptre som null-skatteyttere eller med urimelig lav inntekt til beskatning.

Skattedelingsutvalget hadde fylkesskattesjef Odd R. Øvregaard til formann, og siviløkonom Kjell Arne Sveum i LO var blant medlemmene i utvalget.

Utvalget har avgitt en delinnstilling som LO har uttalt seg om. Vi gjengir LOs uttalelse til Finansdepartementet i sin helhet:

«Landsorganisasjonen viser til departementets brev av 10. november f. å. der en ber om uttalelse til delinnstilling I fra Skattedelingsutvalget. Landsorganisasjonen ser det mandat utvalget har fått og det foreløpige utredningsarbeidet som utvalget har utført, som et viktig skritt mot større skattemessig likhet mellom selvstendige næringsdrivende og lønnstakere.

En har merket seg at utvalget enstemmig er kommet til at en deling av næringsinntekten i én persondel og én bedriftsdel teknisk sett er mulig. Landsorganisasjonen vil gi denne vurderingen sin tilslutning.

Et flertall i utvalget går i en særuttalelse mot å gjennomføre en slik deling både på et prinsipielt grunnlag og fordi en deling vil komplisere vårt skattesystem og gi et vesentlig merarbeid for likningsetaten. Landsorganisasjonen vil for sin del peke på at vår beskatning av personer bygger på likhets- og evneprinsippene. Ved beskatning av næringsdrivende er næringspolitiske hensyn avgjørende for utformingen av skatte-reglene.

Når midler som anvendes til personlige formål ikke skilles fra næringsvirksomhetens midler, må beskatningen av personlige næringsdrivende ganske klart komme i strid med de prinsipper som vår beskatning av personer bygger på. Landsorganisasjonen ser derfor gjennomføringen av utvalgets forslag som et viktig skritt både for å skape større likhet i beskatningen av personer og en større grad av beskatning etter økonomisk evne.

De praktiske innvendinger mot innføringen av en slik delingsordning vil kunne tas hensyn til ved styrking av likningsetaten dersom en finner det nødvendig. For øvrig er Landsorganisasjonen av den oppfatning at også grensene for hvor omfattende næringsvirksomheten skal være før vedkommende næringsdrivende kommer inn under delingsordningen, kan vurderes i forhold til omfanget av det merarbeid ordningen skaper for likningsetaten.

Utvalget har foreslått at bare jordbrukere som er regnskapspliktige, skal komme inn under ordningen. Landsorganisasjonen vil for sin del peke på de betydelige midler som denne næringen tilføres gjennom jordbruksavtalen. Denne gruppen ønsker også i andre sammenhenger å bli sammenliknet med lønnsinntakere. En er derfor av den oppfatning at det spesielt for jordbruket er ønskelig med et skille mellom de midler som næringen disponerer og de midler som bøndene selv tar ut til sitt personlige bruk. Utvalget uttaler selv at det må være grunnlag for en nærmere vurdering av den grensen en her har foreslått. Landsorganisasjonen vil gå inn for at jordbrukere som i dag har noteringsplikt, dvs. har et dyrket areal mer enn 50 dekar, kommer inn under den foreslåtte delingsordningen. Finner en at dette krever at regnskapsplikten for disse blir utvidet, bør en ta de nødvendige skritt for å gjøre dette.

For spesielle spørsmål vedrørende den praktiske gjennomføringen av delingsordningen, inneholder utvalgets utredning en rekke dissenser og særuttalelser. Landsorganisasjonen vil for sin del peke på det prinsipielle standpunktet en i utgangspunktet har tatt for å endre reglene slik at det skapes en større grad av likhet mellom lønnsstakere og personer som er selvstendig næringsdrivende. Med dette utgangspunktet vil en gi sin tilslutning til de forslag som i størst grad tar sikte på å skape en slik likhet.»

Godkjente/tariffrettslige konflikter 1978

FORBUND/ BEDRIFTER	Antall arbeidere berørt av konflikten		Konfliktens varighet		Antall tapte arb.dag. 1)	Konflik- tens årsak	Konflik- tens karak- ter	Konflik- tens resultat	Utbetalt stønad fra forb.	Refusjon utbetalt av LO ved årets utgang
	! alt	Orga- nisert	Fra og med:	Til og med:						
<i>Norsk Bygnings- industriarbeider- forbund: Star Industrier A/S Søgne Trevarefabrikk</i>	5	2	1.1.78	14. 4.78	—	Krav om tariff- avtale	Streik — Blokade	Avsluttet uten re- sultat	—	—
<i>Handel og Kontor i Norge: Krysset .....</i>	—	2	1.1.78	31.10.78	506	Krav om tariff- avtale	Streik	Avsluttet uten re- sultat	52 525.-	—
<i>Norsk Nærings- og Nytelsesmiddel- arb.forbund A/S Vinmonopolet</i>	504	504	19.9.78	20.11.78	17.897	Forkastet anbefalt forslag fra Riks- mekl.- mannen v/tariff- revisjon	Streik	Vedtatt	721 960.-	178 970.-
	509	508			18.403				774 485.-	178 970.-

1) Vesentlig oppført av forbundene på grunnlag av utbetalt stønad til organiserte.

2. Arbeids- og næringslivet

Endringer i Arbeidsmiljøloven

Med brev av 8. september 1978 sendte Kommunaldepartementet ut et forslag til endringer i Arbeidsmiljøloven til høring.

I sitt svar til departementet uttaler LO følgende:

«Landsorganisasjonen har hatt Departementets forslag ute til høring i de respektive forbund, og disse har gått sterkt imot realitetsendringer i den gjeldende Lov om arbeidervern og arbeidsmiljø.

Dette er et syn som Landsorganisasjonen støtter. Vi har allikevel funnet det mulig å åpne adgang til forhandlinger på noen områder av loven på visse betingelser:

Lovens minstebestemmelse må opprettholdes slik at arbeidsgiveren eller Arbeidstilsynet ikke kan pålegge dårligere betingelser uten at dette er godkjent av tillitsmenn gjennom forhandlinger.

Som følge av dette vil Landsorganisasjonen foreslå:

§ 50, nr. 4, må opprettholdes slik den nå er i Arbeidsmiljøloven uten endringer. (Utvidet overtid etter tillatelse fra Arbeidstilsynet.)

§ 51, nr. 2, om 10 timers hvile mellom to arbeidsperioder, må lyde:
2. Daglig fritid.

Arbeidstida må ordnes slik at arbeidstakerne får en arbeidsfri periode på minst 10 timer før ny ordinær arbeidsperiode.

Ved virksomhet som er bundet av tariffavtale kan arbeidsgiveren og arbeidstakernes tillitsvalgte slutte skriftlig avtale om at den arbeidsfrie periode, før ny ordinær arbeidsperiode, kan gjøres kortere, men ikke kortere enn 8 timer.

Skal det utføres vakt- eller passarbeid som gir gode muligheter for lengre hvileperioder, og det er på det rene at negative virkninger for arbeidstakernes helse og velferd ikke kan oppstå, kan arbeidsmiljøutvalget vedta at regelen om arbeidsfri periode ikke kommer til anvendelse.

Slikt vedtak må være enstemmig.»

§ 51, nr. 3, om 36 timers sammenhengende fri pr. uke, må lyde:

3. Ukentlig fritid.

Den alminnelige arbeidstid for arbeidstakeren skal fordeles slik at det hver uke er en sammenhengende fritid på minst 36 timer og slik at det alltid inngår et helt døgn, jfr. § 54, første ledd, i friperioden. Fritida skal så vidt mulig legges til en søn- eller helgedag og gis samtidig for alle arbeidstakere ved virksomheten.

Arbeidstaker som har utført søn- eller helgedagsarbeid, skal ha det følgende søn- eller helgedagsdøgn fri i samsvar med påbudet i § 44, første ledd.

Dersom flere søn- eller helgedager følger på hverandre, skal døgn-skillet fastsettes til kl. 22.00.

I virksomhet som er bundet av tariffavtale kan det treffes avtale med de tillitsvalgte om at den arbeidsfrie perioden kan gjøres kortere enn 36 timer, men ikke kortere enn 32 timer.

For arbeid i herberge- og bevertningsbedrifter eller for arbeid som drives uken rundt uten avbrytelser, kan det i arbeidsplanen fastsettes en annen fordeling av fridøgnene enn nevnt i foregående ledd, men slik at det ukentlige fridøgn minst hver 3. uke skal falle på en søn- eller helgedag.»

Når det gjelder § 33 A, er Landsorganisasjonen av den oppfatning at aldersgrensen på 10 år ikke må gjelde barn med funksjonshemming.»

Vedrørende Departementets forslag til andre lovendringer hadde Landsorganisasjonen ingen merknader.

Yrkeshemmede – Arbeidsmiljøloven

Det er i 1978 gjort et omfattende arbeid for å utarbeide forskrifter til § 13, nr. 2. Kommunaldepartementet oppnevnte et utvalg som skulle gjøre dette. LOs representant i utvalget har vært Børre Pettersen.

Utvalget har utarbeidet forskrifter som har vært sendt Kommunaldepartementet.

I premissene for sin innstilling sier utvalget bl. a.:

«Som hovedregel bør etter utvalgets oppfatning bedriften selv pålegges det økonomiske ansvar for ergonomiske tiltak til beste både for yrkeshemmede og andre arbeidstakere. Utvalget vil dog peke på at det i spesielle tilfeller er rimelig at det offentlige (via folketrygdens kap. 5 om attføring) gir stønad til arbeidsgiveren for ombygging eller teknisk forbedring av en arbeidsplass, og at prinsippet om at attføringshjelp bare kan ytes til stønadsmottakeren selv bør oppmykes. (Hvilket visstnok allerede er skjedd i forbindelse med ombygging av arbeidsplass for en blind ved Kongsberg Våpenfabrikk). I små bedrifter med begrenset økonomisk evne er det åpenbart behov for at tiltak av ergonomisk natur for at en yrkeshemmet skal kunne klare et arbeid, bør kunne finansieres fra folketrygdens kap. 5. Det bør utarbeides regler for at attføringshjelp skal kunne ytes både til individuelle og kollektive tiltak for yrkeshemmede i visse tilfeller, og at beslutningsprosessen for tilståelse av slik hjelp harmoniseres med den som gjelder for annen offentlig bistand til å realisere intensjonene i § 13,2. Utvalget kan ikke selv utarbeide forslag til regler på dette punkt. Det vil også understreke at bedriftens ansvar for å iverksette de nødvendige tiltak ikke opphører selv om det gis adgang i visse tilfeller til å søke offentlig støtte til å iverksette dem, eller når slik støtte som er søkt ikke blir innvilget. Hovedprinsippet må være at bedriften er økonomisk og på annen måte ansvarlig for at tiltakene blir iverksatt.»

I sin uttalelse til Kommunal- og Arbeidsdepartementet sier LO:

Innstillingen har vært til høring i våre forbund og deres synspunkter danner grunnlaget for de følgende merknader:

Generelle merknader.

Etter Landsorganisasjonens mening er innstillingen dekkende for de behov det er i norsk arbeidsliv for å kunne gå ut i et aktivt arbeid for å løse de yrkeshemmedes problemer.

Innstillingen inneholder ingen forslag om hvordan en skal løse de økonomiske problemer en arbeidstaker står overfor når vedkommende på grunn av yrkesskade eller yrkessykdom må overføres til et annet og lavere betalt arbeid. Etter vår mening er det viktig å få slått fast at en i slike tilfeller ikke må tape økonomisk på sin yrkesskade/yrkessykdom. Vi finner det dypt urettferdig dersom en i tillegg til sine problemer rent fysisk/psykisk, også skal rammes økonomisk.

Prinsippet om at en ikke skal rammes økonomisk i slike forhold har allerede fått gjennomslag i fellesbestemmelsene for de statsansatte, § 8 nr. 4, hvor det heter:

«Fører yrkesskade til at arbeidstakeren må overføres til lavere lønnet arbeid, skal det utbetales et årlig tillegg til lønnen. Tillegget beregnes slik at summen av dette og lønnen i den nye stilling til enhver tid svarer til den lønn arbeidstakeren ville hatt i den stilling vedkommende hadde da yrkesskaden inntraff.»

Gjennom forhandlinger mellom partene i arbeidslivet har en også kommet fram til slike avtaler i enkelte tilfeller. Etter vår mening bør arbeidsgiveren ha det økonomiske ansvaret for dette, men vi ser det også som en mulighet at kompensasjonen kan kombineres med trygd.

Etter Landsorganisasjonens mening kan det se ut som om utvalget har trukket et for klart skille mellom Arbeidsmiljølovens forebyggende karakter og de forhold som søkes regulert gjennom § 13.

I tråd med disse synspunkter vil vi foreslå følgende endringer i utkastet:

§ 1. Tilføyelse etter siste setning:

«Når en arbeidstaker på grunn av yrkesskade/yrkessykdom må overføres til et annet og lavere betalt arbeid, har arbeidsgiveren plikt til å sørge for at vedkommende arbeidstaker til enhver tid ikke får lavere inntekt enn den han ville hatt dersom han hadde fortsatt i sitt tidligere arbeid.»

§ 6. Tilføyelse av nytt avsnitt:

«Arbeidstaker har også her rett til veiledning og innsyn i sin egen sak og å tiltre ved behandling av denne, eventuelt med bistand av rådgiver.»

Ut over dette har Landsorganisasjonen ingen merknader til det foreliggende utkast til innstilling.

Bedriftshelsetjenesten

Landsorganisasjonen har i 1978 fått oversendt to forslag til forskrifter om bedriftshelsetjenesten:

1. Fra Sosialdepartementet gjeldende:

«Lov om planlegging, organisering og gjennomføring av helse-tjenester ved bedrifter.»

2. Fra Statens Arbeidstilsyn gjeldende:

«Forskrifter om bedriftshelsetjeneste gitt med hjemmel i lov av 4. februar 1977, nr. 4, om arbeidervern og arbeidsmiljø.»

Følgende premisser ble lagt til grunn for LOs uttalelser:

1. Bedriftshelsetjenesten vil administrativt og økonomisk bli underlagt Helsedirektoratet, mens den faglige delen blir underlagt Statens Arbeidstilsyn.

I denne forbindelse vil Landsorganisasjonen framheve betydningen av en sterkere utbygging av distriktslaboratorier under Arbeidstilsynet.

2. Bedriftshelsetjenesten må prioritere det forebyggende helsearbeid i tråd med intensjonene i Arbeidsmiljøloven.

I tråd med Kongressens vedtak 1977, og med støtte fra fagforbundene gjennom deres uttalelser, har Landsorganisasjonen oversendt sitt syn på de to forskriftsverk til henholdsvis Sosialdepartementet og Direktoratet for arbeidstilsynet.

Grunner for at Bedriftshelsetjenesten primært bør legges til Arbeidstilsynet:

1. § 30 i arbeidsmiljøloven pålegger Arbeidstilsynet som forvaltningsmyndighet å bestemme hvor det skal være slik tjeneste.
2. § 30 i arbeidsmiljøloven pålegger Arbeidstilsynet som forvaltningsmyndighet å stille faglige krav til slik tjeneste.
3. § 30 i arbeidsmiljøloven pålegger Arbeidstilsynet som forvaltningsmyndighet å bestemme hvilke oppgaver Bedriftshelsetjenesten skal utføre.

I tillegg til dette pålegger arbeidsmiljøloven at arbeidsgiver skal ha Bedriftshelsetjeneste der helsefarlige stoffer kan innebære helserisiko (LOVENS § 11), og når det kan være fare for at påvirkninger i arbeidsmiljøet kan utvikle helseskader på lang sikt (LOVENS § 14).

Arbeidstilsynets rett til å pålegge tjeneste i henhold til § 30 favner i prinsippet de fleste virksomheter da arbeidsforholdene i følge en rekke undersøkelser er av en slik art at de kommer inn under bestemmelsene i lovens § 11 og § 14.

Helsefakta:

1. Ca. 70 % av fraværet i norsk næringsliv skyldes forhold i arbeidsmiljøet.
2. Hver fjerde arbeidstaker får alvorlige helseproblem som følge av STRESS i jobben.
3. Ca. 3000 tilfeller av yrkesbetinget kreft pr. år i norsk arbeidsliv.

Helsedirektoratets oppgaver:

1. Administrere de frivillige ordninger. Disse må ikke være dårligere enn de som blir pålagt av Arbeidstilsynet.
2. Administrere de økonomiske tilskudd til slik tjeneste.
3. Arbeide med kommunale og fylkeskommunale planer for slik tjeneste.

Derfor er ikke spørsmålet hvem som skal ha Bedriftshelse-tjenesten.

Saken er at de ordninger som blir pålagt med hjemmel i arbeidsmiljøloven skal legges under Arbeidstilsynet. På grunn av kvaliteten på arbeidsmiljøet vil dette bli de fleste.

UTTALELSER FRA LANDSORGANISASJONEN

LO har avgitt uttalelser til Sosialdepartementet og Statens Arbeidsilsyn om bedriftshelsetjenesten. Vi gjengir hovedinnholdet i uttalelsene.

Til Sosialdepartementet vedrørende Lov om planlegging, organisering og gjennomføring av helsetjenester ved bedrifter, utkast til forskrifter:

«Idet vi viser til Sosialdepartementets brev av 20. oktober 1978 vil Landsorganisasjonen uttale følgende:

Grunnlaget for den framtidige bedriftshelsetjeneste ligger i Arbeidsmiljølovens § 30, hvor det heter:

«Kongen kan gi nærmere regler om når, og i hvilken utstrekning, det skal være verne- og helsepersonale ved virksomheten, om hvilke faglige krav som skal stilles til slikt personale, og om hvilke oppgaver de skal utføre.»

«Dette betyr at frivilligheten er sterkt redusert, da man har rett til å pålegge slik tjeneste. Videre innebærer denne bestemmelse at de faglige krav til slik tjeneste må være bundet opp i arbeidsmiljølovens bestemmelser. Det samme må være tilfelle når det gjelder oppgavene slikt personell skal utføre. Derfor vil Landsorganisasjonen foreslå at det i Sosialdepartementets forslag til forskrifter på disse punkter henvises til forskriftene gitt med hjemmel i arbeidsmiljølovens § 30.»

I uttalelsen gjorde vi merknader til enkelte paragrafer og ga til slutt uttrykk for som vår oppfatning, at en slik arbeidsdeling som vi foreslår mellom de to forvaltningsmyndighetene (Sosialdepartementet og Kommunal- og arbeidsdepartementet) må være riktig, idet fundamentet må være i forhold til de bestemmelsene i arbeidsmiljøloven som tar sikte på å forebygge helseskader.

Til Statens arbeidstilsyn vedrørende forskrifter om bedriftshelsetjeneste gitt med hjemmel i lov av 4. februar 1977, nr. 4, om arbeidervern og arbeidsmiljø:

«Den nye Arbeidsmiljøloven forutsetter en sterk opprustning av bedriftshelsetjenesten i årene framover. 70-årenes kunnskap om sammenhengen mellom arbeidsmiljø og helse må stå sentralt i denne utviklingen. Arbeidsmiljøloven forutsetter at denne kunnskap brukes og utvides bl. a. gjennom bestemmelsene i lovens § 11 og § 14.

I § 11, punkt 2, heter det:

«I virksomhet som framstiller, pakker, bruker eller oppbevarer giftige eller helsefarlige stoffer på en måte som kan innebære helserisiko, skal det foretas fortløpende kontroll med arbeidsmiljøet og arbeidstakernes helse.»

I § 14, punkt c), heter det:

«Arbeidsgiveren skal sørge for en løpende kontroll med arbeidsmiljøet og arbeidstakernes helse, når det kan være fare for at påvirkninger i arbeidsmiljøet kan utvikle helseskader på lang sikt.»

Disse bestemmelsene i Arbeidsmiljøloven forutsetter en omfattende utbygging av bedriftshelsetjenesten og at den er sterkt integrert i hele arbeidsmiljøproblematikken, spesielt den tekniske delen. Denne integreringen er fulgt opp i lovens § 24, som forutsetter at arbeidsmiljøutvalgene skal behandle saker vedrørende bedriftshelsetjenesten, og i lovens § 30, punkt 4, hvor det heter:

«Kongen kan gi nærmere regler om når, og i hvilken utstrekning, det skal være verne- og helsepersonale ved virksomheten, om hvilke faglige krav som skal stilles til slikt personale, og om hvilke oppgaver de skal utføre.»

Forskriftene må derfor etter Landsorganisasjonens oppfatning inneholde bestemmelser som klart gir forvaltningsmyndigheten rett til å pålegge en virksomhet bedriftshelsetjeneste.

Utformingen av § 2 i forslaget til forskrifter gir Direktoratet for Arbeidstilsynet denne adgangen. Arbeidsmiljøloven forutsetter videre at det skal stilles faglige krav til helsepersonale som skal utøve disse spesielle funksjoner. Landsorganisasjonen er av den oppfatning at dette anvar må legges til Direktoratet for Arbeidstilsynet. Dette er i samsvar med intensjonene og LO-Kongressens vedtak i 1977, som sa at den faglige delen blir underlagt Statens Arbeidstilsyn.

Landsorganisasjonen vil derfor foreslå at «... i samråd med Helsedirektoratet», i § 2 i forslaget til forskrifter kan stå under forutsetning av at det i Helsedirektoratets forskrifter vises til forskrifter gitt med hjemmel i arbeidsmiljøloven.

Når det gjelder § 9 i forslaget vil Landsorganisasjonen foreslå at arbeidsmiljøutvalgene tilsetter både bedriftslege, bedriftspsykiatere og annet helsepersonell. Under arbeidsmiljøutvalgets ledelse vil en dermed også lettere kunne sikre det helt nødvendige samarbeid med bedriftens tekniske personell og tillitsmenn.

Når det gjelder fellesordningen må en finne fram til like gode ordninger, slik at de ansatte får den samme innflytelse på disse.

Ut over dette har Landsorganisasjonen ingen merknader.»

LO er representert i Rådet for Bedriftshelsetjenesten ved: Svein-Erik Oxholm, Harriet Andreassen, Nils Totland, Esther Kostøl, Bjørg

Bakken og Oddbjørn Møller, og i Ekspertgruppen for bedriftshelsetjenesten ved Børre Pettersen.

AVVIKLING AV DEN GAMLE ORDNINGEN

Stortinget vedtok sommeren 1977 en lov om planlegging, organisering og gjennomføring av helsetjenester ved bedrifter. Sosialdepartementet regnet med at loven kunne tre i kraft fra 1. juli 1978, men tidspunktet måtte utsettes.

Styret for bedriftshelsetjenesten var forberedt på å fungere inntil loven kunne tre i kraft. Imidlertid har Sosialdepartementet oppnevnt et råd for bedriftshelsetjenesten og en ekspertgruppe av Kommunal- og arbeidsdepartementet. Likeledes er det i henhold til den vedtatte lov utarbeidet utkast til forskrifter. Samtidig har Statens Arbeidstilsyn utarbeidet utkast til forskrifter om bedriftshelsetjeneste i henhold til Arbeidsmiljøloven. Statens Arbeidstilsyn har gjort kjent at det har overtatt de funksjoner som tidligere ble ivaretatt av styret for bedriftshelsetjenesten. Dette styret har tatt konsekvensen av utviklingen og har avviklet sin virksomhet.

Rammeavtalen om bedriftshelsetjeneste mellom Den norske lægeforening, Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge er derfor blitt opphevet, og styret for ordningen er oppløst. Det er samtidig truffet vedtak om hva som skal skje med inventar og utstyr.

Professor Haakon Natvig, som var formann for bedriftshelsetjenesten, skal fortsatt arbeide med undersøkelser om denne, og han har fått høve til å bruke utstyret. De midler som ble til overs av de bevilgninger som de tre organisasjonene har gitt, til sammen vel kr. 31 000, er tillatt brukt til det arbeid professor Natvig skal utføre.

Vern og Velferd

Kongressen i 1977 vedtok at LO skulle melde seg ut av organisasjonen Vern og Velferd. Det var Kongressens forutsetning at det skulle skje en rimelig avvikling av hensyn til de ansatte. En tok sikte på 1. juli 1979. Imidlertid var en del av medlemmene i Vern og Velferd interessert i at virksomheten fortsatte, og et forslag om dette fikk flertall på ekstraordinært årsmøte 30. januar 1978. LOs representanter henholdt seg til Kongressens vedtak. Da organisasjonen Vern og Velferd ville bli opprettholdt, fant LO ingen grunn til å bli stående som medlem til 1. juli 1979, men meldte seg ut fra 1. juli 1978.

Arbeidsdirektoratet

Landsorganisasjonens representanter i Arbeidsdirektoratets styre har i 1978 vært Harriet Andreassen med Svein-Erik Oxholm som varamann og Per Brannsten med Ragnar Røberg Larsen som varamann. Informasjonsleder Wiktor Asbjørn Martinsen ble i august 1978 oppnevnt som ny formann i Arbeidsdirektoratets styre etter stortingsrepresentant Rolf Fjeldvær, som hadde bedt seg fritatt fra vervet.

Styret holdt i 1978 i alt 12 møter. En er blitt orientert om utviklingen på arbeidsmarkedet og har bl. a. drøftet Regjeringens beredskapsplan. Styret har videre behandlet reglene for arbeidsledighets-trygd ved hel eller delvis permittering, revurdering av lønns- og refusjonssystemet for vernede bedrifter, foruten budsjettsaker, saker vedrørende dispensasjon fra sysselsettingsloven om utleie av arbeidskraft, personalsaker, saker vedrørende ekstraordinære arbeidsmarkedstiltak og lån og tilskudd til vernede bedrifter.

I løpet av 1978 gjennomførte styret en befaringsreise til vernede bedrifter i Vestfold og Telemark.

Arbeid for kvinner

En interdepartemental gruppe nedsatt av Kommunal- og arbeidsdepartementet i 1977 la fram en utredning om tiltak for å øke arbeidsmulighetene for kvinner.

Gruppen har hatt følgende mandat:

«Utrede og fremme forslag om tiltak med sikte på å stimulere til og legge forholdene bedre til rette, slik at flere kvinner kan delta i lønnet arbeid på heltid eller deltid.»

Gruppen hadde bl. a. kontakt med LO under sitt arbeid. Utredningen viser til en arbeidskraftundersøkelse i 1976 der ca. 134 000 kvinner sa at de hadde behov for eller kunne ønske å ha inntektsgivende arbeid.

Arbeidsgruppen foreslår at det i likestillingsloven blir tatt inn en generell bestemmelse som pålegger arbeidsgiverne å tilstrebe kjønnsutjamning på alle nivå i bedriftene. Som hovedvirkemiddel blir foreslått *kjønnskvoltering* med sikte på økt kvinnelig sysselsetting og en bedre fordeling av kvinner og menn på de forskjellige arbeidsområder. Det blir foreslått en prøveperiode på tre år. I første rekke

tenker man seg dette knyttet til virkeområdet for Distriktenes Utbyggingsfond og at kvoteprosenten blir satt til 30. Regelen blir foreslått å gjelde bare ved nytilsetting. Bedriftene bør kunne få opplæringstilskudd ved flytting, nyetablering og i særlige tilfelle ved utvidelse av produksjonen. Det blir også foreslått ulike grader av adgang til dispensasjon.

Det er også foreslått vilkår om kjønnskotering i tilknytning til etableringsloven. Ellers forutsetter man at det blir tatt hensyn til ressursene på det lokale arbeidsmarked.

Arbeidsgruppa foreslår likestillingstilskudd innført som en prøveordning for to år i fylkene Nordland, Nord-Trøndelag, Hordaland og Vestfold.

Det blir også foreslått andre tiltak når det gjelder yrkesopplæring og yrkesrettleggning, fylkesplaner og generalplanarbeid. For offentlig tjeneste blir foreslått en kvoteregulering på 40 pst. ved gruppevis rekruttering og fortrinn for kvinner under ellers like vilkår ved enkelttilsetninger.

Gruppa vil også ha oppmerksomheten rettet særlig mot mannsdominerte yrkesområder som f. eks. bygningsindustrien og mannsdominerte etater som Norges Statsbaner. Her blir det antydning igangsetting av prøveprosjekter. Arbeidsgruppa understreker at fagbevegelsen må være med i samarbeidet om gjennomføring og praktisering av tiltakene.

Landsorganisasjonen har i brev til Kommunal- og arbeidsdepartementet uttalt seg om utredningen.

Det heter i LOs uttalelse:

«Landsorganisasjonen har programfestet full sysselsetting og lik rett til arbeid for alle, og at det skal arbeides for en holdningsendring til kvinners deltakelse i yrkeslivet. Vi tror dette må skje ved konkrete tiltak, og ser derfor positivt på det initiativ som er tatt ved å framlegge ovennevnte innstilling.

Landsorganisasjonen er generelt positiv til de tiltak som er foreslått, men er skeptisk til bruk av kvotering. Slik dette er foreslått med en forholdsvis lav andel og adgang til dispensasjoner, vil Landsorganisasjonen ikke uttale seg i mot at ordningen prøves. Landsorganisasjonen forbeholder seg å komme tilbake til saken når prøveordningen er over.

Videre ser vi det som betydningsfullt at sysselsetting for kvinner trekkes inn i all planlegging så tidlig som mulig.

Landsorganisasjonen vil understreke betydningen av at fagbevegelsen trekkes inn i alle faser når det gjelder iverksettelsen og praktiseringen av de foreslåtte tiltak, både for konkret planlegging på arbeidsplassene og for oppfølgingen. Vi tror dette er en forutsetning for at den type tiltak som her foreslås skal bli vellykket og få den positive mottakelse på og konsekvens for arbeidsplassene som vi håper på.»

Utredning om deltidsarbeid

I slutten av året ble det oppnevnt et offentlig utvalg som skal utrede mulighetene for økt deltidsarbeid. Hovedorganisasjonene i arbeidslivet er blitt konsultert når det gjelder mandatet for utvalget.

Utvalget har fått dette mandatet:

1. Utvalget skal utrede de økonomiske, sysselsettingsmessige, administrative og sosiale muligheter for at arbeidstakere som ønsker det i større grad skal kunne få velge mellom arbeid og fritid. Dette gjelder både nye arbeidssøkere og de som i dag har arbeid uansett arbeidstid. Det er en forutsetning at utvalget bare skal drøfte den type tiltak der økt fritid ikke blir kompensert med høyere lønn.
2. Utvalget skal vurdere eksisterende lover, bestemmelser og avtaler om arbeidstid samt andre forhold som kan virke hindrende på valg av arbeidstid.
3. Det er en forutsetning at personer som ønsker redusert arbeidstid blir sikret tilsvarende rettigheter som andre arbeidstakere. Utvalget skal utrede hvordan dette kan gjennomføres i praksis.
4. Ulike typer av redusert arbeidstid (også korttidsarbeid) bør vurderes ut fra norske og utenlandske erfaringer (varierende antall timer, varierende plassering på dagen, uken, året). En bør se på ulike bransjer, yrker og på stillinger på ulike nivå på arbeidsplassene. Under sitt arbeid kan utvalget foreslå igangsetting av forsøksordninger.
5. Utvalget skal fremme forslag til endringer i gjeldende arbeidstidsbestemmelser, lover og avtaler for å lette adgangen til valg av arbeidstid. De økonomiske, administrative og eventuelle andre konsekvenser skal beskrives.
6. Utvalget forutsettes å ha nær kontakt med det utvalg som oppnevnes under Sosialdepartementet om delpensjonering m. v.

Professor Tor Rødseth, Bergen, ble oppnevnt som leder av utvalget. Landsorganisasjonen er representert ved cand. oec. Stein Reegård (Økonomisk kontor) og sekretær Gerd Langfald Nielsen, Skien.

Det er forutsetningen at utvalget skal gjøre seg ferdig i løpet av 1979.

Distriktenes Utbyggingsfond

Styret for Distriktenes Utbyggingsfond består av 12 medlemmer. Landsorganisasjonen i Norge er representert ved Einar Strand, med Liv Buck som vararepresentant. De er oppnevnt fram til 14. mai 1981.

Styret har i 1978 holdt 13 møter og behandlet 929 styresaker, 286 etableringssaker, 98 meldinger og 3 regnskapsmeldinger.

Styrets formann fram til 1. august 1978 var direktør Erik Brofoss. Fra 1. august 1978 er fylkesmann Ingvald Ulveseth fondets formann. Nestformann er arbeidsdirektør Reidar Danielsen.

Ved Kgl. resolusjon av 20. mai 1977 er det opprettet en særskilt styregruppe for saker etter etableringsloven. LO er representert i denne styregruppe ved tidligere hovedkasserer i LO, Einar Strand, med sekretær Liv Buck som vararepresentant.

I 1978 kom det inn 486 søknader etter etableringsloven. Av disse var 217 saker av en slik størrelse at de kunne avgjøres lokalt og 269 avgjøres sentralt.

Det er nå to saksbehandlingsorganer og fire avgjerdsmyndigheter etter etableringsloven.

De to saksbehandlingsorganene er:

- fylkeskommunenes administrasjon,
- sekretariatet i Distriktenes Utbyggingsfond.

De fire avgjerdsmyndighetene er:

- fylkenes arbeids- og tiltaksnemnd
- fondsstyret
- Kommunaldepartementet
- Kongen

Styregruppen har i 1978 holdt 11 møter.

Rådet for Distriktenes Utbyggingsfond består av 14 medlemmer med vararepresentanter valgt av Stortinget og 7 medlemmer med vararepresentanter oppnevnt av departementet.

Landsorganisasjonen i Norge er representert ved Evy Buverud Pedersen og Per Brannsten, med henholdsvis Kjell Lien og Harriet Andreassen som vararepresentanter. De er valgt fram til 14. juni 1979.

Rådet har i 1978 holdt tre møter.

Rådets formann fram til 1. august 1978 var fylkesmann Ingvald Ulveseth. Fra 1. august 1978 er forstkandidat Johan C. Løken Rådets formann. Nestformann er utbyggingssjef Arnt Hagen.

Rådet har i 1978 vært på befaring i Oppland fylke. 12 bedrifter ble besøkt. Videre holdt Rådet åpent møte med representanter for reiselivsnæringen i Oppland.

Direktøren for Distriktenes Utbyggingsfond, Reidar Carlsen, gikk av for aldersgrensen 31. juli 1978. Fra 1. august 1978 er Leif Aune beskikket som administrerende direktør.

Fondets låneramme for 1978 har vært på 665 millioner kroner, og er nyttet ut. Rammen for investeringstilskott ble satt til 355 millioner kroner. Av rammen ble det brukt 351 millioner.

For 1979 er tilsagnsrammen for lån satt til 675 millioner kroner og investeringstilskott til 370 millioner kroner.

Rammene for tilskott til flytting og opplæring var 44 millioner

kroner for 1978 og er for 1979 satt til 50 millioner kroner. For tilskott til undersøkelser og planlegging er de tilsvarende tall 5 millioner for 1978 og 6 millioner for 1979.

Hovedtyngden av fondets støtte går til industri, men service-næringene har i de siste årene fått en økende del. Innen service-næringene kan fondet yte støtte til enkelte typer reparasjonsvirk-somhet, hotell- og turisttiltak, engros-handel, vaskerier og renserier, kontorenheter og utleiebygg.

Fondet har i 1978 gjennomført spesielle utredninger som i første rekke har tatt sikte på å klarlegge lokaliseringsforholdene for enkelte bransjer eller næringer. Dette gjelder bl. a. oljerettet virk-somhet, bilimportbransjen og engros-handelen generelt. Spesielle analyser er satt i gang for stål- og bygningsartikkelbransjen og papirengrosbransjen.

Produktkontrollrådet

I henhold til lov om produktkontroll, som trådte i kraft 1. sep-tember 1977, ble det ifølge lovens § 9 oppnevnt et sakkyndig råd, Produktkontrollrådet, som består av 13 medlemmer med vara-medlemmer.

Fra 1. september 1977 til 1. september 1979 er Harriet Andreassen oppnevnt som medlem fra Landsorganisasjonen i Norge, med Børre Pettersen som varamedlem.

Produktkontrollrådet skal etter loven holde seg orientert om hvilke produkter som kan medføre helseskade eller miljøforstyrrelse og problemer knyttet til slike produkter. Rådet skal komme med for-slag til hvilke tiltak som bør iverksettes. Rådet skal også så vidt mulig gi næringsdrivende og andre opplysninger for å vurdere om produkter kan medføre slike virkninger og gi opplysninger om hvilke regler som gjelder for produkt og den praksis som vanligvis følges ved håndheving av loven. Rådet skal videre i den utstrekning slik myndighet er delegert treffe vedtak i saker.

I forskrifter om gjennomføring av lov om produktkontroll, fastsatt ved kongelig resolusjon av 5. august 1977, er Produktkontrollrådets oppgaver nærmere definert, og det er gitt regler for Rådets myn-dighet.

I 1978 er det holdt 8 møter og behandlet 56 saker.

Fra 23.—25. oktober var det en befarung i Stockholm.

Av saker som er behandlet kan nevnes:

- forskrifter om omsetning av tekstilvaskemidler i Mjøsas nedbørsfelt,
- forskrifter om støy fra kompressorer,
- rullebrett,
- merking av helsefarlige stoffer,
- forskrifter for polyklorerte bifenyler (P.C.B.),
- tilsyn og kontroll med støyende produkter,
- kjemiske produkter til hjem, hobby og fritid,
- kontroll med kjemiske produkter,
- forskrifter om støy fra fritidsbåter,
- framdriftsplan for arbeid med biltrafikkforurensning (bly i bensin),
- produktregister (forprosjekt),
- forskrifter for klorfluorkarboner som drivgass i aerosolbokser,
- deponering og gjenvinning av særlig avfallsskapende produkter.

Kraftutbygging — Veig og Dagali

I slutten av november ble det aktuelt å ta stilling til spørsmålet om utbygging av Veig og Dagali. Spørsmålet er sterkt knyttet til vern om Hardangervidda. Saken ble før avgjørelsen i Regjeringen drøftet i LOs sekretariat, Arbeiderpartiets sentralstyre og stortingsgruppe. Sekretariatet avga denne uttalelsen:

«Problemstillingene omkring en eventuell utbygging av Veig og Dagali, er blant de vanskeligste og viktigste avveininger mellom naturvern, energitilgang og sysselsetningsutvikling vi noen gang har hatt til behandling her i landet.

Landsorganisasjonen er uten videre enig i at det innføres nasjonalpark på Hardangervidda. Hensikten med en nasjonalpark er å bevare vidda som et rekreasjons- og friluftsområde. I denne sammenheng vil bevaring av flora, fauna (herunder villreinstammen), fiskerikdommer og fornminne stå sentralt.

Grensene mot eventuelle utbyggingsområder må derfor trekkes på en slik måte at disse verdiene kan sikres varig vern.

For Landsorganisasjonen er det videre sentralt å sikre grunnlaget for sysselsetting, både på kort og lang sikt.

Den aktuelle konjunktursituasjonen gjør det til en oppgave av dimensjoner å sikre sysselsettingen i de nærmeste åra framover. I denne sammenheng må vi se en eventuell anleggsvirksomhet i forbindelse med utbyggingen av Veig og Dagali.

På noe lengre sikt er det fare for at vi står overfor sysselsettingsproblemer av mer strukturell art. I denne sammenheng vil den framtidige energitilgangen som basis for næringsvirksomhet spille en sentral

rolle. Også i denne sammenheng må vi se spørsmålet om utbygging av Veig og Dagali.

Grensene for nasjonalparken på Hardangervidda er ikke endelig trukket. I de tre ulike forslag fra Hardangervidda-utvalget varierer størrelsen på området fra 1750 km² til 3400 km². Med de dimensjoner nasjonalparken får, må det etter LOs oppfatning være mulig å foreta mindre justeringer av grensen, dersom dette kan sikre en forsvarlig utbygging ut fra sysselsettingsformål.

For Dagaliprosjektets vedkommende må det forutsettes en beskjæring av Hardangervidda-utvalgets mest vidtgående forslag på ca. 160 km². Det må således forutsettes at en eventuell Dagali-utbygging vil føre til forholdsvis store skadevirkninger på deler av vidda.

Etter LOs syn vil det være store betenkeligheter med et såpass sterkt innrep, og vi vil på dette grunnlaget fraråde en utbygging av Dagali.

I de foreliggende planer for utbyggingen av Veigvassdraget, har hensynet til nasjonalparken spilt en dominerende rolle. Veigprosjektet slik det må foreligge, vil bare berøre en kile på 2 km med en bredde på ca. 400 meter inn i den foreslåtte nasjonalpark. Resten av Veig med sidevassdrag vil forbli urørt. Området for nasjonalpark blir derfor bare perifert berørt, og skadevirkningene må forutsettes å være minimale.

Veig-utbyggingen vil gi en middelproduksjon på ca. 1300 GWh og en fastkraftøkning på ca. 850 GWh/år. Utbyggingen vil således være et betydelig tilskudd til el-forsyningen.

Ut fra en samlet vurdering av verneinteresser, sysselsettingssituasjonen og energisituasjonen, vil Landsorganisasjonen anbefale at Veigvassdraget bygges ut etter de planer som nå foreligger.

Buskerud fylke har i meget liten utstrekning fått bygge ut sine egne kraftkilder. Hallingsdalsvassdraget med sidevassdrag er utbygd av Oslo Lysverker, mens Numedals-lågen er bygget ut av Statskraftverkene og Asker og Bærum Elektrisitetsverk. Dersom Dagalifallene unntas fra utbygging, slik LO mener er riktig, vil situasjonen kunne bli at Buskerud fylke blir stående uten tilstrekkelig krafttilgang, mens Oslo og et par omegnskommuner nyter godt av fylkets ressurser. En slik utvikling virker aldeles urimelig.

Ved en utbygging bare av Veig-vassdraget er det derfor viktig at Buskerud fylkes interesser ikke blir skadelidende. Det bør derfor etableres et samarbeid mellom Buskerud fylke, Hordaland fylke og Staten, slik at også Buskeruds energitilgang sikres på en rimelig måte. Dette kan f. eks. skje ved at utbygging og drift av Veigprosjektet forestås av Statskraftverkene, men at kostnader og kraftilførsel deles etter en bestemt fordelingsnøkkel mellom Buskerud og Hordaland fylke. Eksempelvis kan fordelingen være 50 prosent på Buskerud, 25 prosent på Hordaland, mens staten beholder den resterende andel på 25 prosent. »

Eksportfremmende tiltak

Landsorganisasjonen har deltatt i et utvalg som har hatt til oppgave å drøfte tiltak til fremme av norsk eksport. Utvalget var nedsett av Handelsdepartementet.

Den første rapporten fra utvalget kom like før jul i 1977, den andre i oktober 1978. LO har uttalt seg om begge rapporter.

I uttalelsene har LO gått inn for eksportfremmende tiltak. Slike tiltak er etter LOs syn ledd i arbeidet for å sikre full sysselsetting. LO har støttet forslag om rentestøtte ved eksport av kapitalvarer med mulighet til å bringe renter for eksportkreditter ned på konkurranse nivå. Likeså har vi støttet en reduksjon av eksportørens egenrisiko for politisk risiko ved kreditter. Dette er i samsvar med synet til et flertall i utvalget, men vi har understreket at vår støtte til flertallet i utvalget er gitt i den aktuelle konjunktursituasjon. Vi har også gitt uttrykk for at økt statlig medvirkning ikke må bety at industriens egen innsats blir redusert. Industrien må øke sin egen eksportinnsats. Det er en forutsetning at både ledelsen og de ansatte i de enkelte bedrifter erkjenner nødvendigheten av dette.

Fagbevegelsen vil på sin side vurdere muligheten for en egen innsats.

Volvo-avtalen

I mai inngikk den norske regjering og AB Volvo, Gøteborg, en prinsippavtale om omforming av Volvo til et svensk-norsk konsern og om deltakelse fra Volvo Petroleum under den forestående fjerde konsesjonsrunde (oljeblokktildeling). Norges andel i Volvo skulle være 40 prosent.

Seinere kom den svenske regjeringen inn i bildet fordi avtalen hadde et videre perspektiv enn det som gjaldt norsk deltakelse i Volvo. En nærmere utformet avtale mellom den norske regjeringen og Volvo ble undertegnet i Oslo 8. desember. Den var knyttet sammen med en avtale mellom den svenske og den norske regjering om et industripolitisk og energipolitisk samarbeid.

AB Volvo skulle hatt ekstraordinær generalforsamling 30. januar 1979. Det viste seg imidlertid at det ikke ville være mulig å få et flertall på 2/3 blant aksjonærene, hvilket var nødvendig for et positivt vedtak. Generalforsamlingen ble derfor avlyst.

Ettersom det ikke ble noe av avtalen med Volvo går vi ikke nærmere inn på saken.

Landsorganisasjonen var positivt innstilt, og på et fellesmøte av Sekretariatet i LO og Sentralstyret i Det norske Arbeiderparti 28. august ble denne uttalelsen vedtatt:

«Fellesmøtet mellom Landsorganisasjonen og Arbeiderpartiet mener det er viktig at vi som nasjon også omsetter naturressursene i Nordsjøen til framtidsrettede industriprosjekter som kan gi varige arbeidsplasser.

En utvidelse av det industri- og energipolitiske samarbeidet mellom Norge og Sverige kan gi flere og tryggere arbeidsplasser, økt stabilitet i økonomien og utvidet handlefrihet i forhold til de store utenlandske konserner i industri og energisektoren. Prinsippavtalen mellom den norske regjering og Volvo gir grunnlag for å investere norske midler i varig virksomhet basert på omfattende kunnskap og høyt teknisk nivå. Gjennom samarbeidet oppnås en sterkere internasjonal stilling og konkurranseedyktighet.

På dette grunnlag gir DNAs sentralstyre og LOs sekretariat prinsippavtalen sin støtte.

Med sikte på en videre utvikling av de perspektiver og muligheter Volvo-avtalen åpner for det norsk-svenske industri- og energisamarbeidet, vil Det norske Arbeiderparti og Sosialdemokraterna i Sverige sammen med de berørte norske og svenske fagforbund opprette en felles arbeidsgruppe. Arbeidsgruppen skal fungere som et forum for idéutveksling og kontakt, med sikte på en videre aktivisering av det industrielle og energipolitiske samarbeid mellom Sverige, Norge og de øvrige nordiske land.

Da det i slutten av januar 1979 ble klart at det ikke ble noe av avtalen, vedtok Sekretariatet i LO denne uttalelsen: (Vi tar den med i denne beretningen for sammenhengens skyld.)

•Landsorganisasjonens Sekretariat har i dag drøftet situasjonen i forbindelse med Volvo-saken og avtalen mellom den svenske og norske regjering.

Landsorganisasjonen beklager sterkt at avtalen ikke blir satt ut i livet. Norsk som svensk fagbevegelse har vært enig i avtalen og har gitt den sin støtte.

I likhet med svensk fagbevegelse finner Landsorganisasjonen i Norge det uholdbart at snevre kapitalgruppers kortsiktige egeninteresser skal kunne velte en avtale på tvers av interessene til myndighetene med deres ansvar for hele økonomien, og arbeidstakernes og bedriftsledelsens klare standpunkt.

Landsorganisasjonen beklager tendensen i den industripolitiske hovedlinje som nå ser ut til å ha flertall i Stortinget. LO vil understreke myndighetenes ansvar for og plikt til å føre en aktiv politikk som fremmer utviklingen av framtidrettet industri i Norge. Dette ansvar står fast uavhengig av skiftende konjunkturer og markedsforhold. Industriens utvikling og dermed industrisyssetning, kan ikke alene være industriens ansvar. Statlig medvirkning kan i mange situasjoner være forutsetningen for å innfri vesentlige målsettinger om industriutvikling og syssetning.

Landsorganisasjonens Sekretariat har merket seg Høyre's holdning i saken. Sekretariatet konstaterer at Høyre også ved inngangen til 1980-årene fastholder sitt gammelkonservative hovedsyn på forholdet mellom industri og samfunn. Tradisjonell statsskrekke har overskygget avtalens positive vekstimpulser for store deler av norsk industri. Slike vekstimpulser kunne gitt oss arbeidsplasser som ville ha forenklet omstruktureringen i næringslivet.

Uavhengig av den aktuelle sak er dette bekymringsfullt for det videre arbeid med industrisørsmål.

Arbeidet med industriens utviklingsmuligheter må være en av hovedoppgavene framover.

Landsorganisasjonen har nedsatt et utvalg som skal ta for seg den framtidige industriutvikling med særlig vekt på de utfordringer som ligger i ny teknologi og målet om full sysselsetting. For fagbevegelsen er det selvsagt at samfunnet må ha et særlig ansvar for denne utviklingen.»

Skipsbyggingsindustrien

(Uttalelse om Ulveseth-utvalgets innstilling)

Et offentlig utvalg la fram sin innstilling om skipsbyggingsindustriens framtid. LO fikk høve til å si sin mening om innstillingen og avga følgende uttalelse:

«Landsorganisasjonen innser, ut fra de opplysninger og vurderinger som framgår av Utvalgets innstilling, at det vil være nødvendig med en omstrukturering og delvis nedbygging av skipsbyggingsindustrien. På den annen side må en nøye vurdere hvilke virkninger dette både på kortere og lengre sikt vil få for sysselsetting og vår framtidige næringslivsstruktur.

Det synes utvilsomt at det totale markedetsbehov for nye skip innen en rimelig framtid vil ligge betydelig lavere enn verdens nåværende byggekapasitet. Et forhold som er vanskelig å vurdere, er i hvilken grad de lavkostland som er nevnt i innstillingen, vil bygge ut sin kapasitet på bekostning av de tradisjonelle skipsbyggerland. Det synes ikke rimelig å anta at levestandarden i de aktuelle lavkostland vil stige i en takt som bringer disse landenes kostnadsnivå opp mot nivået i de vestlige industriland. Dette også tatt i betraktning, skulle tilsi en ikke for optimistisk prognose for vår egen skipsbyggingsindustri, sjøl om verdens totale nybyggingsbehov skulle øke som følge av konjunkturoendringer.

Sysselsettingsproblemene som oppstår ved en for sterk og hurtig nedbygging, gjør det vanskelig å foreta en reduksjon ensidig basert på økonomiske kriterier. De sosiale problemer som vil oppstå, gjør det tvingende nødvendig å lete etter alternative sysselsettingsmuligheter. Utvalgets flertall peker også på de ring-virkninger som nedbyggingsvirksomheten i skipsbyggingsindustrien har for den øvrige verkstedindustri.

Et positivt trekk i bildet — noe også Utvalget peker på — er at den kompetanse, det utstyr og de kvalifikasjoner skipsbyggingsindustrien sitter inne med, gir denne industrien muligheter til å innarbeide seg på nye produkter og markeder.

Her foreligger det utvilsomt muligheter som ikke er fullt utnyttet. Vi er kjent med at en del av bedriftene allerede i lengre tid har orientert seg i denne retning, mens andre som hittil har kunnet utnytte sin nybyggingskapasitet, sannsynligvis i mindre utstrekning har vært opptatt av å legge grunnlaget til rette for en alternativ produksjon.

Det er nærliggende å peke på et område, som t. eks. miljøvernutstyr, og at sannsynligheten for at også i andre industriland vil kravet om et bedre miljøvern være voksende. Med den vekt vi i vårt land har lagt på dette området, burde vår industri ha mulighet for å skaffe seg en innsikt og kompetanse som burde kunne utnyttes gjennom tilbud av slikt utstyr på de internasjonale markeder. Likeledes synes det nærliggende å anta at

utbygging av alternative energikilder vil skape behov for nytt utstyr, sjøl om det på det nåværende tidspunkt kan være vanskelig å vurdere hvilken retning dette vil ta. Nye områder for prøveboring etter olje er også et område en må ta i betraktning, og at en hurtigst mulig kommer i gang med dette. De tiltak en bestemmer seg for å gjennomføre i skipsbyggingsindustrien, vil få betydelige ringvirkninger i samfunnet. Det innebærer at nedbygging og omstilling må samordnes og styres ut fra et helhetssyn på landets næringsliv. Dette medfører at en på sentralt hold må bygge ut et hensiktsmessig samordnings- og styringsorgan, og at bedrifter som nyter godt av offentlige støttetiltak, må være villig til å godta en statlig styre-representasjon hvis en finner dette hensiktsmessig.

Slik lokaliseringen av vår skipsbyggingsindustri har utviklet seg, vil det også være et sterkt behov for å ta betydelige distriktsmessige og lokale omsyn ved en nedbygging. De lokale sysselsettingsforhold og bosettingsmønstre må her tillegges betydelig vekt. Vi regner det som en selvfølge at de ansattes organisasjoner lokalt og distriktsvis blir tatt med i de drøftinger som vil ligge bak de beslutninger som fattes.

Vi er kjent med at de ansattes organisasjoner gjennom lengre tid har pekt på problemene med underleverandører, som i virkeligheten er rene leiefirmaer. Dette spørsmålet er også tatt opp i Utvalgets innstilling, hvor det bl. a. sies: «Det bør være en forutsetning at skipsverft som mottar offentlig støtte, ikke benytter leiefirmaer i sin produksjon». Vi finner grunn til å støtte Utvalgets tilråding om at det etableres en offentlig kontrollordning på dette området, f. eks. gjennom arbeidskraftmyndighetene.

Når det gjelder Utvalgets tilråding om den framtidige kapasitet, vil vi støtte flertallets forslag om en kapasitet tilsvarende ca. 14 000 ansatte. Dette er i seg sjøl en så betydelig reduksjon fra det nåværende nivå at en ytterligere reduksjon ikke synes forsvarlig før en i tilfelle kan få en sikrere oversikt over de framtidige markedsutsikter, både for nybygging, reparasjon og alternative produkter. Vi har ellers merket oss at Utvalget forutsetter at norske myndigheter gjennom internasjonale organer arbeider for en tilsvarende nedbygging i andre land. Vi vil gjerne påpeke at et arbeid av denne karakter er norsk fagbevegelse sterkt opptatt av i sitt internasjonale engasjement.»

Framtida for norsk skipsfart

Handelsdepartementet har hatt i arbeid en arbeidsgruppe som har vurdert skipsfartens situasjon og drøftet tiltak med sikte på å bevare skipsfarten som en viktig norsk næring. Norsk Sjømannsforbund har vært representert i gruppa, som har hatt Hermod Skånland til formann.

Norsk Sjømannsforbund har avgitt en lengre uttalelse om rapporten fra skipsfartsgruppa. LO har sluttet seg til denne. Vår oppfatning er, at det er viktigere å bevare ressurser som gir muligheter for en viss inntjeningssevne enn å opprettholde en skipsfartsnæring av en viss størrelse.

Vi legger imidlertid vekt på at en nødvendig reduksjon av han-

delsflåten må skje på en slik måte at det ikke fører til arbeidsløshet for dem som nå er sysselsatt i næringen.

Vi kan heller ikke godta bruk av utenlandske mannskaper på andre og dårligere vilkår enn dem som norske arbeidstakere har.

Ellers har LO gitt uttrykk for at det i tida framover vil kreves en mer omfattende sanering av gjeld enn det som hittil har vært mulig å få til under Garantiinstituttet for skip og borefartøyer.

Arbeidsgruppa hadde pekt på muligheten for en ordning med inntektsfradrag ved skattlegging av egenkapital som blir skutt inn i skipsselskaper med sikte på å holde bevaringsverdige skip under norsk flagg. Arbeidsgruppa var selv betenkt over en slik ordning, og LO har sluttet seg til betenkelighetene. LO hevdet at man måtte legge betydelig vekt på de betenkelighetene som er forbundet med en slik ordning, både ut fra skattepolitiske vurderinger og av omsyn til inntektsfordelingen i samfunnet.

Bransjerådene

Det var ved utgangen av året 18 bransjeråd med representanter for de respektive fagforbund. Vi bringer her en liste over rådene og fagforbundenes representanter.

Bergverkene:

Sekretær Alfred Haugen, Norsk Arbeidsmandsforbund. Varamann: Forretningsfører Øystein Larsen, Norsk Arbeidsmandsforbund.

Gruvearbeider John Hårstad, Løkken Verk. Varamann: Gruvearbeider Arthur Mogstad, Malm.

Verkstedarbeider Arvid Dyngge, Fransefoss Bruk. Varamann: Industriarbeider Hallbjørn Roel, Hylla Kalkverk.

Stiger Eilif Ellefsen, Follidal Verk, Hjerkin.*)

Elektronisk industri:

Nestformann Jan Balstad, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund. Varamann: Sekretær Kåre Haga, Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund.

Produktivitetsarbeider Erland Mikkelsen. Varamann: Spesialarbeider Helga Trulsrud.

Herberge- og serveringsnæringen:

Forbundsformann Eivind Strømme og nestformann Arne Løken, Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet. Varamenn: Forbundssekretærene Andreas Nordli og Gry Midle.

Hermetikk- og konserverindustrien:

Sekretær Rolf Frøysland, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund. Varamann: Kirsten Ask, Askvoll.

Ingrid Nybakken, Veldre. Varamann: Konrad Bakken, Brumunddal.

Tekniker Johan Wilmar Landén, Chr. Bjelland & Co. A/S, Stavanger.*)

Kjøttbransjen:

Sekretær Arne Moe, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund. Varamann: Pølsemaker Øivind Hauger, Oslo.

Fabrikkmester Anker Eriksen, Fredrikstad.*)

Konfeksjonsindustrien:

Forretningsfører Finn Nilsen, Bekledningsarbeiderforbundet. Varamann: Anders Brevik, Bekledningsarbeiderforbundet.

Syerske Ingeborg Jacobsen, Drammen. Varamann: Arbeidsleder Aud Irene Arnesen, Hamar.

Arbeidsleder Lars Nordbø, Blystad-Udis A/S, Hønefoss.*)

Motorindustrien:

Sekretær Reidar Holmen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund. Varamann: Sekretær Trygve Johnsen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund.

Dreier Leif Nilsen, Wichmann Motorfabrikk. Varamann: Mekaniker Arthur Håland, Mandals Motorfabrikk.

Møbel- og innredningsindustrien:

Forretningsfører Olaf Axelsen, Norsk Treindustriarbeiderforbund. Varamann: Hovedkasserer Rolf Johnsen, Norsk Treindustriarbeiderforbund.

Sekretær Olav Johansen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund. Varamann: Edvin Sivertsen, Oslo.

Sildolje- og sildemelindustrien:

Sekretær Wilhelm Thoresen, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund. Varamann: Erling Steinbru, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund.

Industriarbeider Lars Mong, Egersund. Varamann: Industriarbeider Andreas Steinsland, Egersund.

Småskips- og båtbyggerier:

Sekretær Gunnar Halvorsen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund. Varamann: Sekretær Trygve Hartvedt, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund.

Arne Leirvik, Hemnesberget: Varamann: Ingvald Myrseth, Lofoten.

Anders Setervik, Leirvik i Sogn. Varamann: Olav Alstad, Kyrksæterøra.

Skipsbyggingsindustrien:

Sekretær Gunnar Halvorsen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund. Varamann: Sekretær Trygve Hartvedt, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund.

Kåre Fiskeseth, Landås. Varamann: Knut Løkke, Torp.

Skogbruket:

Distriktssekretær Torstein Lund, Norsk Skog- og Landarbeiderforbund. Varamann: Nestformann Magne Johannessen, Norsk Skog- og Landarbeiderforbund.

Skotøy- og lærindustrien:

Sekretær Willy Elvann, Bekledningsarbeiderforbundet. Varamann: Syerske Asbjørg Fredriksen, Sagstua.

Skotøyarbeider Torbjørn Simonsen, Sandefjord. Varamann: Anna Helene Aasbakken, Vang.

Steinindustrien:

Egil Gulbrandsen, Oslo. Varamann: Kjell Martinsen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund.

Stiger Olav Kjøllestad, Folldal.*)

Støperiindustrien:

Sekretær Harald Hansen. Varamann: Sekretær Oddbjørn Møller.

Former Thormod Pettersen, Drammen. Varamann: Former Arvid Johansen, Tønsberg.

Støperiingeniør Tore Berntsen, Oslo.*)

Tekstilindustrien:

Nestformann Bjarne Bårdsen, Bekledningsarbeiderforbundet. Varamann: Sekretær Kristian Hytten, Bekledningsarbeiderforbundet.

Tekstilarbeider Johan Moldvær. Varamann: Tekstilarbeider Ase Høgenhaug, Oslo.

Hovedkasserer Marie Lindquist, Bekledningsarbeiderforbundet. Varamann: Arbeidsleder Reidun Taranger, Espeland.

Treforedlingsindustrien:

Forretningsfører Rolf Hauge, Norsk Papirindustriarbeiderforbund. Varamann: Arne Marthinsen, Norsk Papirindustriarbeiderforbund.

Bjarne Andersen, Hafslundøy. Varamann: Bjørnar Skogstad, Tofte i Hurum.

Trelastindustrien:

Sekretær Sigurd Engen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund. Varamann: Sekretær Knut Mansås, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund.

Trelastarbeider Magne Aahlberg, Namsos. Varamann: Odd Larsen, Fredrikstad.

Forretningsfører Knut Nakken, Norsk Skog- og Landarbeiderforbund. Varamann: Nestformann Magne Johannessen, Norsk Skog- og Landarbeiderforbund.

Formann Tor H. Møller, Halden.*)

Det er skjedd nyoppnevninger i noen råd fra 1. januar 1979. Det blir tatt med i neste beretning.

De med *) er fra Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer.

Sjekker og bankkort

I beretningen for 1977 redegjorde vi for LOs holdning til innføring av gebyr for bruk av sjekker og betaling for de nye legitimasjonskortene (bankkort). I september fikk vi melding fra Den Norske Bankforening om at lønnskotokunder i forretningsbankene ikke skal betale for bankkortene.

Spørsmålet om gebyr på sjekkbruk er utsatt på grunn av pris- og inntektsstøpen.

Levekår i landbruket

Et offentlig utvalg til utredning av levekåra i landbruket la tidlig på året fram resultatet av sitt arbeid. LO var blant de organisasjonene som fikk høve til å uttale seg. Vi gjengir uttalelsen i sin helhet.

1. Innledende merknader

Inntektsmessig jamstilling mellom landbruksbefolkningen og industriarbeiderne er et meget gammelt krav som jordbruksbefolkningen og dens organisasjoner har arbeidet for. Allerede i midten av 1960-årene ga Stortinget sin tilslutning til at landbruksbefolkningen på et effektivt familiebruk skulle oppnå samme årsinntekt som industriarbeiderne. Gjennom den opptrappingsplanen som ble vedtatt av Stortinget 1. desember 1975 ved behandlingen av Landbruksdepartementets budsjett, fikk denne målsetningen en meget konkret utforming idet Stortinget påla Regjeringen å gjennomføre en slik inntektsmessig likestilling senest innen 1982.

Senere har Stortinget gitt sin tilslutning til at inntektsmålsettingen ikke bare skal vurderes på grunnlag av en sammenlikning av pengeinntekter, men at sammenlikningen også skal ta hensyn til andre levekårskomponenter. Det ble oppnådd enighet om en slik presisering av inntektsmålsettingen for jordbruket i jordbruksavtalen 1976—78, og dette er referert i Stortingsmelding nr. 14 (1976—77) om Landbrukspolitikken der det heter: «Det skal føres en landbrukspolitikk som gir yrkesutøvere i landbruket økonomisk og sosialt likeverdige forhold med lønnstakerne i industrien.» Ved behandlingen av meldingen ga Stortinget sin tilslutning til dette.

Landsorganisasjonen ser det arbeidet som er nedlagt av Levekårsutvalget for landbruket som et vesentlig bidrag til å gi denne videre inntektsmålsettingen et reelt innhold. Utvalgets arbeid gir også et grunnlag for å føre en inntektspolitikk for landbruksbefolkningen etter de retningslinjer som nå er fastlagt av Stortinget.

2. Inntektene i landbruket

Opptrappingsplanen fikk først virkning for jordbruksavtalen fra 1. juli 1976. Som følge av avtalen har vederlag til arbeid og egenkapital i jordbruket økt med kr. 20 000—25 000 fra 1975 til 1977. Årslønnen i industrien steg disse to årene med i alt om lag kr. 11 500. Jordbruket har i denne perioden innhentet en meget vesentlig del av en eventuell inntektsforskjell mellom arbeidstakere i landbruket og i industrien.

Etter nasjonalregnskapet var vederlag pr. årsverk i landbruket 56,1 prosent av lønn pr. lønnstakerverk i industrien i 1975. I 1977 var det tilsvarende forholdstallet økt til 83,6 prosent. D.v.s. at landbruket bedret sin relative inntektsituasjon i forhold til industriarbeiderne med nær 30 prosentpoeng fra 1975 til 1977.

Som følge av voldgiftsavgjørelsen for jordbruksoppgjøret må en nå anta at dette forholdstallet vil øke til om lag 90 prosent i 1978. Landsorganisasjonen vil gjøre departementet oppmerksom på at innenfor Landsorganisasjonens medlemsmasse finnes det store grupper som har like lav eller lavere inntekt. Totalt må en anta at ca. 20 prosent, eller ca. 140 000 årsverk, innenfor Landsorganisasjonens avtaleområder betales med en timefortjeneste som er lavere enn inntektsnivået i landbruket.

Inntektsopptrappingen i landbruket ble vedtatt i en situasjon hvor en antok at våre økonomiske muligheter i opptrappingsperioden var en helt annen enn hva vi i dag må basere vår økonomiske politikk på.

I langtidsprogrammet som dekker de siste fire år av opptrappingsperioden regnet Regjeringen opprinnelig med at det ville være mulig å øke det private forbruket med om lag 4 prosent pr. år, noe som ville gi mulighet for en tilsvarende reell inntektsøkning for forbrukerne. Innenfor en slik realøkonomisk ramme hadde det vært mulig med en reell inntektsvekst pr. lønnstaker sammen med opptrappingen for særskilte grupper.

Disse forutsetningene er nå fullstendig endret. I tillegget til langtidsprogrammet uttaler Regjeringen om det private forbruket at målsettingen må være å bringe dette ned på nivået i 1977. I samband med pris- og inntektsstoppen som er innført, uttaler Regjeringen at en i år ikke får vekst i det private forbruket. En tar sikte på at det private forbruket heller ikke skal øke i 1979.

Etter Landsorganisasjonens oppfatning illustrerer dette det ytterst betenkelige i at Stortinget ikke tar konsekvensen av den betydelige usikkerhet som ligger i å anslå den økonomiske utviklingen på mellomlang sikt. Spesielt i en situasjon hvor de vestlige industrilands økonomi er inne i en

meget alvorlig lavkonjunktur og der utsiktene til konjunkturoppgang og fortsatt inntektsvekst for landet som helhet er usikker, bør Stortinget ikke binde viktige fordelingspolitiske spørsmål for en så vidt lang periode inn i framtida.

Landsorganisasjonen har alltid i sin tariffpolitikk gått inn for at inntektsoppgjørene til enhver tid må vurderes i lys av den økonomiske situasjonen. De vedtatte opptrappingsplanene illustrerer etter vår oppfatning klart betydningen av at en opprettholder en slik handlefrihet.

Som departementet er klar over har Landsorganisasjonen ved alle de senere tariffoppgjør meget sterkt framholdt betydningen av at grupper med spesiell lav lønn gis særskilte tillegg i forbindelse med tariffrevisjonene. Foran tariffoppgjøret våren 1978 foretok Landsorganisasjonen i samarbeid med Det norske Arbeiderparti en utredning av mulighetene for en sterkere innsats med sikte på å skape en mer lik inntektsfordeling. Som et resultat av denne utredningen og den videre organisasjonsmessige behandlingen tok Landsorganisasjonen opp tre sentrale krav i sine forhandlinger med Norsk Arbeidsgiverforening:

- En garantiordning som skulle sikre et lønnsnivå på minimum 80 prosent av nivået i industrien i alle bedrifter der LO har tariffavtale.
- Lavtlønns tillegg for de tariffområder som før tariffrevisjonen hadde et lønnsnivå mellom 80 og 90 prosent av nivået i industrien.
- Et etterslepstillegg som skulle kompensere for manglende lønnsglidning i tariffperioden.

I forhandlingene med Norsk Arbeidsgiverforening nådde en ikke fram med disse kravene. Tariffoppgjøret ble sendt til tvungen lønnsnemnd og Rikslønnsnemnda tok heller ikke stilling til annet enn de vanlige lavtlønns tillegg. Landsorganisasjonen er imidlertid innstilt på fortsatt å arbeide med lavtlønnsproblemet med sikte på å ta dette opp ved senere tariffrevisjoner.

Landsorganisasjonen er opptatt av og ser med tilfredshet på at også de politiske myndigheter og Stortinget er opptatt av lavtlønnsproblema. Når landbrukets inntekter i 1978 vil komme opp på et nivå som svarer til om lag 90 prosent av gjennomsnittet i industrien, er det mange grupper innenfor Landsorganisasjonen som har en lavere inntekt. Etter Landsorganisasjonens oppfatning bør regjering og Storting nå foreta en samlet vurdering av lavtlønnsproblema der situasjonen for landbruksbefolkningen ses i sammenheng med minstepensjonistenes inntekter og lavtlønnsproblema for industrien og øvrige bransjer som i dag ligger lavt lønnsmessig.

3. *Rammen for Levekårsutvalgets arbeid*

Levekårsutvalgets oppgave var å klarlegge virkningene av forhold utover den rene pengeinntekten som har betydning for bøndernes og industriarbeidernes levekår. Utredningen er derfor konsentrert om sosiale forhold, forbruksmuligheter, arbeidsmuligheter og virkningene av skattereglene for de to gruppene. Det er således en relativt begrenset del av de forhold som virker inn på jordbrukernes inntekter som er vurdert av utvalget. Viktige sider ved jordbrukspolitikken som virker inn på inntektene i næringen er fastlagt av Stortinget eller i jordbruksforhandlingene og har således ikke vært gjenstand for vurdering av Levekårsutvalget.

Gjennom jordbruksforhandlingene er partene kommet fram til at en vil bygge de senere forhandlingene og gjennomføringen av opptrappingsplanen som er vedtatt av Stortinget på 22 modellbruk som skal dekke ulike

produksjoner og produksjonskombinasjoner og de forskjellige distrikter i landet. Modellene skal bygges opp og drives av budsjettnemnda for jordbruket basert på regnskapsmaterialet som samles inn av Landbruksøkonomisk Institutt. Landsorganisasjonen finner grunn til å gjøre visse prinsipielle merknader til kvaliteten av dette tallmaterialet.

Mens arbeidstiden i en industribedrift er strengt regulert med en arbeidsledelse som påser at det holdes en høy grad av effektivitet og samtidig registrerer den faktiske arbeidstiden, vil en jordbruker være i en helt annen situasjon. Han leder selv sitt eget arbeid. Arbeidstiden vil være sterkt varierende og effektiviteten i utførelsen av arbeidet vil han selv dirigere. Effektiviteten vil trolig også variere sterkt. Registrering av medgått arbeidstid er basert på egne oppgaver.

Landsorganisasjonen er ikke overbevist om at dette gir et tallmateriale som er av en slik kvalitet at det gir grunnlag for en sammenlikning av jordbrukernes og industarbeidernes inntekter. Vårt inntrykk er at arbeidsforbruket blir overdrevet. Vi finner også grunn til å peke på at det neppe ville være mulig å etablere en lønnsstatistikk for lønnstakere på et tilsvarende grunnlag.

Gjennom jordbruksforhandlingene er staten og næringens organisasjoner kommet fram til effektivitetsnormer for enkelte produksjonsformer og distrikter. Stortinget har gitt sin tilslutning til at inntektsopptrappingen knyttes til slike effektivitetskrav og det er meningen å komme fram til tilsvarende krav for flere produksjoner. Effektivitetskravet er i dag satt noe høyere enn den gjennomsnittlige arbeidsproduktiviteten i det materialet som danner grunnlaget for modellbrukene. Landsorganisasjonen er av den oppfatning at det er absolutt nødvendig å bruke slike effektivitetsnormer ved vurdering av inntektsnivået i jordbruket.

Ifølge innstillingen fra Levekårsutvalget skal en forutsetning for inntektsopptrappingen være at det stilles effektivitetskrav til landbruket slik at yrkesutøverne her pålegges en akkord som tilsvarende de krav til effektivitet som industriarbeiderne stilles overfor i sitt arbeid. Etter Landsorganisasjonens vurdering er det ikke mulig å foreta en slik sammenlikning av effektiviteten i de to næringene.

Jordbruket arbeider i et administrert marked der næringen er beskyttet fra konkurranse. En stor del av omsetningen organiseres av næringens egne organisasjoner og bedrifter. De viktigste prisene er på ulik vis fastsatt i forhandlinger mellom næringens organisasjoner og myndighetene.

Industrien derimot arbeider innen en markedsøkonomi der de for å oppnå et bestemt inntektsnivå, er avhengig av å arbeide med den grad av effektivitet som sikrer at produksjonen kan avsettes i markedet. For industrien vil markedsøkonomien sikre en effektiv bruk av ressursene, deriblant arbeidskraften. En tilsvarende mekanisme finnes ikke for jordbruket. Landsorganisasjonen er derfor av den oppfatning at effektivitetsmålsettingen for jordbruket må ta utgangspunkt i det en i dag registrerer og fastsette effektivitetskravet slik at det til enhver tid ligger høyere enn den gjennomsnittlige arbeidsproduktiviteten som registreres.

4. Ferie, fritid og avløsning ved sykdom

I Levekårsutvalget er det nær full enighet om hvordan de ulike velferdsordningene for jordbruket skal bygges ut. Landsorganisasjonen har ingen merknader til utvalgets forslag på disse punkter, og vil gi sin tilslutning til de forslag flertallet i utvalget her fremmer.

5. Forbruksforhold

Basert på Boforholdsundersøkelsen fra 1972 og Forbruksundersøkelsen fra 1973 har Levekårsutvalget foretatt en sammenlikning av de forbruksmuligheter som jordbruksbefolkningen og industriarbeiderne har. På bakgrunn av disse to undersøkelsene kan en anslå at jordbruksbefolkningen har en utgift til bolig som er kr. 2000 lavere enn industriarbeiderne og kr. 1200 lavere enn for lønnstakerne. Industriarbeiderne er den gruppe inntektene i jordbruket skal sammenliknes med.

- Flertallet i utvalget viser til at dette i hovedsak skyldes tre forhold:
- Ved bygging av bolig på gårdsbruk vil tomtekostnadene være lavere enn ved bygging av bolig for en industriarbeider.
  - Byggekostnadene ved bygging av bolig i jordbruket er lavere enn byggekostnadene generelt.
  - Omsetningsformen for landbrukseiendom innebærer at bruket som også omfatter boligen, blir overdratt til en rimelig pris.

Landsorganisasjonen deler flertallets konklusjon når det gjelder den fordel som utgiftene til bolig gir landbruksbefolkningen. Etter vår vurdering må en anta at denne fordelten i dag er vesentlig høyere enn hva undersøkelsen fra 1972 viser. Det har i mellomtiden skjedd en vesentlig økning i boutgiftene. Renteforhøyelsen i 1977 vil også bidra til dette. Det er grunn til å anta at den absolutte forskjellen er vesentlig økt. Landsorganisasjonen går også ut fra at lønnstakerne i større grad er rammet av økningen i boutgiftene enn hva jordbruksbefolkningen er blitt.

Levekårsutvalget har innhentet en egen uttalelse fra skattedirektøren der skatteforholdene for henholdsvis industriarbeidere og jordbrukere vurderes. Skattedirektørens uttalelse gir klart uttrykk for at de nåværende takseringsreglene er slik at jordbrukerne får en klar økonomisk fordel ved beregning av leie av egen bolig.

I sin særuttalelse hevder representantene fra landbruksorganisasjonene at boligene i jordbruket er av dårligere standard enn hva industriarbeiderne har. Landsorganisasjonen vil på det sterkeste tilbakevise en slik vurdering. Riktignok viser materialet et større vedlikeholdsbehov og en lavere hyppighet av bad/wc i landbruksbefolkningens boliger. På den annen side har praktisk talt hele landbruksbefolkningen frittliggende boliger med tomt og også vesentlig større boliger enn hva industriarbeiderne har. Det må antas at også andre miljømessige forhold gir landbruksbefolkningen en høyere boligstandard.

Levekårsutvalget har kommet til at industriarbeiderne årlig har en utgift på kr. 550—600 til arbeidsreiser. Dette er utgifter som jordbruksbefolkningen ikke har. Flertallet er kommet til at de utgifter jordbruksbefolkningen har for å komme seg inn til sentra i nødvendige ærend oppveies av industriarbeidernes høyere utgifter til å reise fra tettstedene i rekreasjonsøyemed. Landsorganisasjonen deler disse vurderingene.

Landbruksbefolkningens fordel ved bruk av egne produkter kan anslås til kr. 500,—. Umiddelbart finner Landsorganisasjonen dette anslaget meget lavt. Levekårsutvalget forklarer tallet med den økte spesialisering og økte subsidier/momskompensasjon på matvarer. Landsorganisasjonen kan likevel ikke se at en økt spesialisering forhindrer jordbrukerne fra å dyrke mindre mengder av andre jordbruksprodukter til eget bruk. En er klar over at slik produksjon skal oppgis ved beskatning av den enkelte jordbruker, men etter Landsorganisasjonens oppfatning er dette meget vanskelig å gjennomføre og kontrollere i praksis.

Jordbruksorganisasjonenes representanter hevder at lønnstakerne har fordeler ved å kunne kjøpe inn varer til tilbudspriser fordi en bor nær spesielle rabattforretninger. Landsorganisasjonen vil vise til at de undersøkelser som er foretatt av prisvariasjoner mellom ulike typer forretninger og distrikter ikke gir noe entydig svar på hvilke typer forretninger eller i hvilke distrikter de gunstigste innkjøpene kan foretas. Etter vår vurdering må en her også anta at jordbruket som foretar store innkjøp i næring, trolig i en lang rekke tilfeller vil få spesielle rabatter. En må kunne anta at dette også gir muligheter for private innkjøp på tilsvarende vilkår.

Dette forholdet kan ikke kvantifiseres i form av virkning på den disponible inntekt, men Landsorganisasjonen vil avgjort hevde at disse forhold klart er til jordbruksbefolkningens fordel.

Som Levekårsutvalget gjør rede for, vil en del kostnader til drift av et jordbruk gå til varer og tjenester som også har betydning for brukerens private forbruk. Slike utgifter fordeles forholdsvis mellom driften av gården og brukeren selv. At en del faste utgifter på denne måten blir dekket gjennom driften må sies å representere en fordel for jordbruksfamilien idet den får dekket en del av kostnadene til forbruksgoder som de fleste i alle tilfeller ville skaffet seg.

Levekårsutvalget antar at fordelene som jordbruksbefolkningen har til dekning av telefon utgjør ca. kr. 200 regnet av den disponible inntekten. Landsorganisasjonen deler utvalgets anslag for denne fordelene, men er av den oppfatning at det på dette området eksisterer ytterligere fordeler for jordbruksfamilien som bør søkes kartlagt. Dette er spørsmål som i en viss grad hører sammen med behandlingen av skatteforholdene. Da utvalget selv foreslår at skatteforholdene gjøres til gjenstand for en videre vurdering, ber Landsorganisasjonen om at sammenhengen mellom jordbrukernes egen økonomi og brukets drift også vurderes nærmere sammen med skatteforholdene.

6. Arbeid og sysselsetting

Enkelte produksjonsformer krever arbeid også på dager som industriarbeidere flest har fri. Dette gjelder særlig husdyrbrukene. Avløserordningen bygges ut for å gi husdyrbrukerne tilsvarende antall fridager som industriarbeiderne. Ulempene vil når ordningen er utbygd bestå i at fridagene i en viss grad må tas utenom helgene. Landsorganisasjonen vil hevde at dette må vurderes mot andre ulemper som industriarbeiderne har.

Industriarbeiderne har sitt arbeid i en næring som er avhengig av å hevde seg i den internasjonale konkurransen for å opprettholde produksjon og arbeidsmuligheter. Bonden derimot arbeider innenfor en fullstendig skjermet næring der inntekten og arbeidsplassen er sikker dersom brukeren utnytter sine muligheter. Industriarbeideren har også en fullstendig bundet arbeidssituasjon der arbeidet må utføres innenfor et bestemt tidsrom i døgnet. Det fravær industriarbeideren har på grunn av forsinkelse i arbeidet og andre ærend som må utføres i arbeidstiden vil føre til redusert inntekt.

Jordbrukerne har enkelte bindinger i arbeidssituasjonen. Totalt er det imidlertid åpenbart at mulighetene for å tilpasse arbeidet til andre nødvendige oppdrag er langt større for jordbrukeren enn for industriarbeideren. Selv om jordbrukeren må inn til et tettsted for å oppsøke kommunale instanser, lege eller tannlege, skjer produksjonen på gården uavbrutt slik at han ikke får redusert sin inntekt.

Etter Landsorganisasjonens oppfatning oppveier dette fullt ut den ulempen jordbrukeren har ved å arbeide enkelte lørdager og søndager.

Som Levekårsutvalget påpeker, gir mulighetene for arbeidsdeling på bruket landbruksbefolkningen større tilpasningsmuligheter og derved bedre muligheter for arbeid til kvinnene og barna innen næringen enn hva industriarbeiderne har. Innenfor jordbruket leder familien selv arbeidet og kan fordele arbeidsoppgavene. Dersom industriarbeiderfamilien ønsker arbeid til begge ektefellene kan dette som regel ikke skje ved at de deler samme arbeid. De er avhengig av to stillinger, som regel betyr det at begge ektefellene må ha full dags arbeid.

For jordbruksfamilien er det både enklere for begge ektefellene å få arbeid utenom hjemmet ved å dele arbeidet på bruket samtidig som familien selv kan velge hvor mye hver av ektefellene vil arbeide. Det samme er tilfelle for barna i familien. Selv om arbeidsmengden på bruket er begrenset, representerer dette likevel fordelere som fører til at den samme bruttoinntekten gir en høyere disponibel inntekt. Barn over 13 år kan tjene inntil kr. 7500 skattefritt. Når bruket har en begrenset inntektsmulighet kan den disponible inntekten økes ved at en lar barna utføre en del av arbeidet slik at en del av bruttoinntekten ikke beskattes. Dette gir en klar fordel for landbruksbefolkningen i forhold til industriarbeiderne.

7. Inntekt og formue

For industriarbeiderne tar Levekårsutvalget utgangspunkt i at inntekten som skal brukes ved sammenlikningen skal være gjennomsnittsinntekten for menn og kvinner i industrien eksklusiv tillegg som overtidstillegg, skifttillegg osv. Utvalget beregner på dette grunnlag en årsverksinntekt ved å ta utgangspunkt i en normal arbeidsuke på 40 timer uten fravær slik at årsinntekten framkommer ved å multiplisere med 52 uker.

I industrien svarer årsverket til 1860 timer. I tillegg kommer reisetid der en undersøkelse viser at den gjennomsnittlige reisetiden for industriarbeidere er 168 timer pr. år slik at arbeidstiden totalt blir 2028 timer.

For jordbruket er en tidligere under jordbruksforhandlingene kommet fram til enighet om å benytte et system med 22 modellbruk for beregning av inntekten i jordbruket. Arsverket er i effektivitetsnormen satt til 1975 timer. Bak den beregnede årsverksinntekten for industriarbeidere ligger det således 53 flere timer enn bak årsverket i jordbruket.

Beregningen tar heller ikke hensyn til inntektstapet som industriarbeiderne har ved arbeidsledighet. Landsorganisasjonen kan gi sin tilslutning til at en foretar inntektssammenlikningen på en slik måte, men vil hevde at en må ta hensyn til at industriarbeiderne i gjennomsnitt har et større timetall og gjennom fravær har et visst inntektstap.

Levekårsutvalgets vurdering av eventuell godtgjørelse til egenkapitalen i landbruket tar utgangspunkt i fire forhold:

- I en periode med prisstigning må brukets driftsapparat fornyes til en høyere pris enn det driftsapparatet ble skaffet for.
- Fast eiendom som landbrukseiendom vil i en periode med prisstigning få en nominell godtgjørelse til kapitalen i form av verdiøkning.
- Tilskudd til investeringer i landbruket vil i noen grad føre til at egenkapitalen til brukeren øker.
- Skatteregler vil føre til at den verdi landbrukseiendommen har som grunnlag for avskrivninger vil være høyere enn den faktiske kjøpesum.

Utvalget vurderer det slik at det er de to førstnevnte forhold som er mest avgjørende ved en levekårsvurdering av spørsmålet om godtgjøring

for egenkapitalen. Utvalget foreslår at det foretas en normert beregning av godtgjørelsen for all kapital på modellbrukene. Landsorganisasjonen kan gi sin tilslutning til dette, men vil understreke at en på ingen måte kan akseptere at denne godtgjørelsen settes slik at det innebærer avkastning på egenkapitalen.

Landsorganisasjonen deler flertallets vurdering av at forskjellen mellom nyinvesteringer på den ene siden og summen av avskrivninger, salgsgevinst og tilskudd på den andre siden i gjennomsnitt kan finansieres ved økt låneopptak og uten at det nyttes noe av brukerens disponible inntekt til finansieringen.

Etter Landsorganisasjonens oppfatning er kredittmulighetenes virkning på den inntekt som over en bestemt periode er disponibel for privat forbruk for de to gruppene, lite belyst i innstillingen. Landsorganisasjonen antar at en nærmere vurdering av kredittmulighetenes betydning vil vise at jordbrukerne har en større inntekt til disposisjon for privat forbruk enn hva en ren inntektssammenlikning viser.

8. Skatteforhold

Levekårsutvalget uttaler at den tidsramme en har hatt til disposisjon ikke har muliggjort noen endelig vurdering av skatteforholdenes virkning på de to gruppene disponible inntekt. En foreslår at dette gjøres til gjenstand for nærmere vurdering i den gjenstående del av opptrappingsperioden.

Flertallet i utvalget konkluderer med at selv om det ikke er mulig å tallfeste utslaget av de ulike skattereglene for industriarbeidere og jordbrukere, er en av den oppfatning at reglene totalt virker slik at jordbrukerne får en høyere disponibel inntekt med samme bruttoinntekt som industriarbeiderne. Landsorganisasjonen deler fullt ut en slik vurdering av skattereglene. Dette bør en ta hensyn til ved den videre vurdering av jordbrukernes inntekter.

9. En samlet vurdering

De forhold som Levekårsutvalget har vurdert kan grupperes på følgende måte:

- Kvantifiserbare forhold der det er mulig å foreta justering av inntektene på en slik måte at en kommer nærmere målsettingen om like levekår.
- Kvalitative forhold hvor en for tiden bare kan angi i hvilken retning disse virker på levekårene.
- Skatteforholdene.

Levekårsutvalget har omtalt alle disse forhold, men en har ikke foretatt noen samlet vurdering med sikte på å korrigere den disponible inntekten for de to gruppene for de forhold der dette er mulig. Både flertallet og mindretallet har imidlertid gitt uttrykk for i hvilken retning disse forholdene virker inn på de to gruppene levekår.

Etter den meget betydelige økningen av jordbrukernes inntekter som følger av voldgiftsavgjørelsen ved årets jordbruksoppgjør og den meget sterke tilnærming mellom inntektene i jordbruket og årsfortjenesten for en industriarbeider avgjørelsen medfører, finner Landsorganisasjonen det nødvendig å påvise hvilken grad av likhet i levekår mellom jordbruksbefolkningen og industriarbeiderne en allerede har oppnådd.

9.1. Kvantifiserbare forhold

Sammenlikningsinntekten for industriarbeidere vil i 1978 bli kr. 67 016,— (justert til 1975 timer pr. år, 7,5 prosent lønnsøkning 1977—78). Vederlag til arbeid og egenkapital pr. årsverk på modellbrukene, kan i 1977 anslås til kr. 54 500,—. Dette er i samsvar med statens innlegg i voldgiftsnemnda, og kr. 1350,— lavere enn gjennomsnittet for de 12 modellbrukene som hittil er utarbeidet. Som følge av avgjørelsen i voldgiftsnemnda, produktivitetsøkning og ettervirkning av tilleggene fra 1.7.77 gir dette en inntekt for jordbruket på ca. kr. 60 800,— i 1978. Det er her regnet med kr. 2000,— i produktivitetsvekst fra 1977 til 1978. Dette er i samsvar med statens påstand for voldgiftsnemnda.

Forhold som Levekårsutvalget har kvantifisert, gir alle jordbrukerne en økonomisk fordel. Disse er alle sett som besparelse i disponibel inntekt. Landsorganisasjonen har regnet disse om til prisnivået i 1978 ved å benytte konsumprisindeksen og en prisstigning på 8 prosent i inneværende år. For bolig, er det benyttet delindeksen for bolig, lys og brensel.

Bolig	kr. 3076,—
Faste utgifter (telefon)	» 216,—
Bruk av egne produkter	» 540,—
Arbeidsreise	» 904,—
Samlet besparelse for jordbruksfamilien i gjennomsnitt (1978 kr.)	» 4736,—

Med en marginalsatt på 40 prosent svarer dette til en inntekt på kr. 7893,—. Ifølge Levekårsutvalget skulle således jordbrukerne oppnå like levekår med en pengeinntekt på nær kr. 7900 lavere enn industriarbeiderne.

9.2. Kvalitative forhold

Flertallet i Levekårsutvalget kommer til at jordbrukerne også for disse forholds vedkommende har en fordel i levekår. Landsorganisasjonen deler avgjort denne konklusjon flertallet her er kommet til.

Mindretallet anfører at industriarbeiderne her har en fordel som oppveier de kvantifiserbare fordelene som hele utvalget finner jordbrukerne har. Landsorganisasjonen kan ikke se at det fra representantene fra jordbruksorganisasjonene anføres noe holdbart argument for et slikt syn.

9.3. Skatteforholdene

Hele utvalget ønsker skatteforholdene nærmere vurdert. Landsorganisasjonen slutter seg til dette. En er også avgjort av samme oppfatning som flertallet som er kommet til at skatteforholdene gir jordbrukerne en fordel uten at en kan angi størrelsen.

9.4. Konklusjon

Som det framgår ovenfor, er Landsorganisasjonen kommet til at jordbrukerne i gjennomsnitt etter voldgiftsavgjørelsen for jordbruket og sammen med inntektsopptrappingen for øvrig, oppnår levekår som minst svarer til kr. 1600,— mer enn hva industriarbeiderne i gjennomsnitt oppnår. Her har en bare tatt hensyn til forhold som kan tallfestes. I tillegg kommer kvalitative forhold og skatteforholdene der Landsorganisasjonen i likhet med utvalgets flertall har kommet til at landbruksbefolkningen også har fordeler sammenliknet med industriarbeiderne.·

Potetomsetningen

Utredningen (NOU: 8/1978) om Potetproduksjon og potetomsetning ble forelagt LO til uttalelse.

I uttalelsen ble det bl. a. sagt at i likhet med hele utvalget, mener LO at en effektiv markedsregulering forutsetter at ett organ har styring med førstehåndsutbudet av poteter. En framholdt at forbrukersamvirket sammen med produsentsamvirket burde få ansvaret for markedsreguleringen. Dette mente en ville gi en tilstrekkelig effektiv organisering av markedet samtidig som de berørte interesser i rimelig grad ble representert.

Utvalgets flertall gikk her inn for at produsentsamvirket alene skulle stå for markedsreguleringen.

Ved årets utgang var det ennå ikke tatt stilling til hvilken ordning som skal iverksettes.

Demokrati i arbeidslivet

Fra Kommunal- og Arbeidsdepartementet har Landsorganisasjonen hatt til uttalelse utredningen om de ansattes representasjon i fiskerisamvirket. Landsorganisasjonen nevner bl. a. i sin uttalelse at en har merket seg at utvalget har vurdert om representasjonsretten bør innføres ved lov eller om den bør gjennomføres som en frivillig ordning i de enkelte lag, og at utvalget har blitt stående ved at den avtalte ordning ville være den mest hensiktsmessige. Utvalget opplyser for øvrig at en er kjent med at dersom det skulle vise seg at det enkelte lag vegrer seg mot å innføre representasjon for de ansatte, vil Regjeringen fremme forslag om å lovfeste de ansattes rett til representasjon i fiskerisamvirkelag. Videre er det etter forslag fra Regjeringen overfor Stortinget gitt en innstilling fra Sjøfarts- og fiskerikomiteén om medbestemmelse for de ansatte i utenriks- og sjøfartsnæringen.

Landsorganisasjonen har også deltatt i det utvalget som har utredet dette spørsmålet og avgitt uttalelse om utvalgets innstilling.

I august 1978 ble det i fellesmøte mellom DNAs Sentralstyre og LOs Sekretariat nedsatt en felles komité for å drøfte videreutvikling av bedriftsdemokratiet.

Komiteén har fått følgende sammensetning:

Lars Skytøen, formann, Gro Harlem Brundtland, Klary Aina Fedje Bøyum, Nils Sivertsen, Yngve Hågensen, Kjell Terkelsen, Steinar Halvorsen og Harry O. Hansen, sekretær.

Utvalget er gitt følgende arbeidsgrunnlag og mandat:

«Ved en aktiv innsats på den enkelte arbeidsplass — gjennom lovgivning og ved opprettelse av avtaler, har arbeiderbevegelsen på en rekke områder styrket og bygget ut demokratiet i arbeidslivet.

Det er i dag behov for å summere opp hvor vi står — hvilke erfaringer vi har høstet og å stikke ut kursen for en videreutvikling av bedriftsdemokratiet.

Det settes derfor ned en komité på 8 medlemmer som får i oppdrag å se på tiltak og reformer som vil styrke de ansattes innflytelse og ansvar for sin bedrift.

I denne forbindelse skal komitéen ta for seg spørsmål knyttet til den interne styring og samarbeidsoppgaver i bedriftene.»

Det er utarbeidet et eget debattopplegg om bedriftsdemokratiet som er sendt arbeiderbevegelsens grunnorganisasjoner.

Kommunal representasjon i bedriftene

En innstilling fra et offentlig utvalg om kommunal representasjon i bedriftene (Laake-utvalget) ble sendt til forbundene for uttalelse. Etterpå ble saken behandlet i Sekretariatet, som prinsipielt ga sin tilslutning til kommunal representasjon når en bedrift etter sin art eller størrelse har en dominerende innflytelse for lokalsamfunnet (utvalgets flertallsinnstilling).

I uttalelsen fra LO blir det vist til Kongressens vedtak i 1977 om utredning av videreutviklingen av bedriftsdemokratiet. Med henvisning til dette anbefaler LO at man iverksetter deler av utvalgets innstilling. Det bør kunne skje ved at Kommunal- og arbeidsdepartementet overveier en begrensning, slik at representasjon blir gjort gjeldende for bedrifter som har en helt dominerende innflytelse på økonomien og sysselsettingen i lokalsamfunnet. LO ba også om en nærmere vurdering av om man bør avgrense representasjonsretten til primærkommunen.

LO anbefalte forslagene om obligatorisk informasjonsplikt for bedrifter med mer enn 50 ansatte og om opprettelse av kontakt- og samarbeidskomitéer.

For øvrig vil LO vurdere nærmere resten av Laake-utvalgets innstilling i forbindelse med arbeidet i den foran nevnte komitéen når det gjelder videreutvikling av bedriftsdemokratiet.

Samarbeidsrådet LO/N.A.F.

Samarbeidsrådet har i 1978 hatt følgende medlemmer:

Fra Landsorganisasjonen i Norge:

Formann Tor Halvorsen (formann i Rådet 1978), nestformann Leif Haraldseth og forbundsformann Eivind Strømmen.

Varamenn: Avdelingsleder Egil Ahlsen, forbundsformann Otto Totland og sekretær Yngve Hågensen.

Fra Norsk Arbeidsgiverforening:

Adm. direktør Kaare N. Selvig, adm. direktør Sverre Grøtter og direktør Hans W. Riddervold.

Varamenn: Direktør Paul Martens, direktør Øyvind Skard, direktør Leif Fr. Onarheim.

Sekretariatets personale har bestått av en direktør, to konsulenter og to sekretærer.

Samarbeidsrådet har i 1978 holdt to møter. Av saker som har vært behandlet kan nevnes: Opprettelse av et ad-hoc utvalg, som har fått i oppgave å utrede om det bør iverksettes felles konferanser for medlemmer av arbeidsmiljøutvalg/bedriftsutvalg. Hvis utvalget finner dette ønskelig skal det fremme forslag om konferanseprogram, målgruppe og konferansehyppighet.

Den prøveordning Rådet vedtok i 1977 om økonomisk refusjon i forbindelse med internatkurs/konferanser om samarbeidsforhold i den enkelte bedrift, har hatt stor tilgang, og en fant det riktig å forhøye det opprinnelige avsatte beløp til ordningen. Rådet har vedtatt at dette tiltaket også skal fortsette i 1979, med utvidede midler.

I Samarbeidsrådets Forskningsutvalg er det arbeidet videre med mellomlederprosjektet, likeledes avgitt rapport om konferanse som Forskningsutvalget har anbefalt støtte til og utvalget har blitt orientert om konkrete opplegg om samarbeid skole/næringsliv, av representanter som innenfor organisasjonen arbeider med disse spørsmål.

I løpet av 1978 har det vært avviklet i alt 8 felleskurs med 297 deltakere fra 92 bedrifter. Det samlede antall deltakere, regnet fra og med de to prøvekursene i 1971 og fram til utgangen av 1978, er 2 386 fra 824 bedrifter. I tillegg til dette kommer kurs arrangert for bransjesammenslutninger og internt i bedrifter. Spesielt kan nevnes kurs arrangert for bedrifter på Skjervøy, i forbindelse med et utviklingsprosjekt som Samarbeidsrådet har støttet.

I løpet av 1978 har det vært avviklet 6 konferanser for bedriftenes styremedlemmer. En konferanse måtte avlyses på grunn av for liten deltakelse. Det samlede antall deltakere i 1978 har vært 168 fra 45 bedrifter.

Fra igangsettelsen av konferansene i 1975 til utgangen av 1978 har det vært avviklet 22 konferanser med 701 deltakere.

Samarbeidsutvalgene ved statens virksomheter

Det har i 1978 vært 29 hovedutvalg, 17 landsomfattende utvalg og 67 enkeltstående utvalg. I tilknytning til hovedutvalgene har det vært 135 distriktsutvalg og 580 lokal- og underutvalg.

Samarbeidsrådet har hatt 16 medlemmer med *Eilif Moe* som formann og *Albert Uglem* som nestformann. Kontorsjef Erling Knudsen har vært sekretær for rådet. Landsorganisasjonens (Statstjenestemannskartellets) representanter har vært:

Albert Uglem, Kartellets formann, med nestformannen i Kartellet, Hans Øverby som varamedlem. Nestformann Leif Thue, Norsk Jernbaneforbund, med forbundsformann Reidar Albertsen, Norsk Fængselstjenestemannsforbund, som varamedlem. Sekretær Else Ørbæk, Norsk Tele Tjeneste Forbund, med Ludvig Wangsmo, Norsk Arbeidsmandsforbund, som varamedlem. Nestformann Unni Ravn Frogner, Norsk Tjenestemannslag, med sekretær Esther Kostøl, NTL, som varamedlem. Forbundsformann Gunnar Solvang, Den norske Postorganisasjon, med forbundsformann Odd Arne Kristiansen, Norsk Tolltjenestemannsforbund, som varamedlem.

Møtevirksomhet.

Det er avholdt 4 møter i 1978 i Sentralrådet. Sentralrådet har også i 1978 vært meget engasjert i opplæringen innen verne- og miljøarbeidet i staten. Et annet område som også har opptatt Sentralrådets arbeide er stortingsmelding nr. 28 — «Om de ansattes medbestemmelse i offentlig virksomhet og den virkning denne vil få på samarbeidsutvalgenes arbeidsområde. Av andre saker som har vært oppe til behandling kan nevnes:

- Opprettelse av samarbeidsutvalg ved flere virksomheter.
- Orientering om medbestämmande-lagen i Sverige.
- Forskjellige tvistesaker angående samarbeidsutvalgenes sammensetning.

- Samarbeidsutvalgenes årsrapporter og arbeidet i utvalgene.
- Diverse orienteringer om andre aktuelle samarbeidsspørsmål.
- Utdeling av Samarbeidsprisen.

Til alle Rådets møter har både medlemmer og varamedlemmer vært innkalt. Rådets arbeidsutvalg har bestått av formann Eilif Moe og nestformann Albert Uglem og som medlem Konrad B. Berthelsen fram til 1. juli og Rolf Johnsen fra 1. juli og ut året.

Arbeidsutvalget har hatt 6 møter.

Sentralrådet utgir bladet *Samarbeid* som er kommet med fire nummer i et opplag på 18 700.

Informasjon og opplæring.

Det har også i 1978 vært holdt kurs for medlemmer av utvalgene. Siden starten i 1966 er det holdt 122 slike kurs med nærmere 5800 deltakere.

Det har vært holdt to spesialkurs for sekretærer i samarbeidsutvalg. Videre er utdannet lærere og studieledere, og det er holdt tre studielederkurs — to for de regionale høyskolene og ett for fylkeslegekontorene. Rådets sekretariat har dessuten skaffet forelesere i arbeidsmiljøspørsmål til flere etater.

Det ble arrangert en konferanse for faste sekretærer i samarbeidsutvalg.

Forslagsordningen.

Året 1978 har vært et middels år når det gjelder forslagsordningen sentralt. Det kom inn 133 forslag, hvorav 110 er blitt behandlet. 56 forslag ble premiært. Det ble i oktober holdt en konferanse for ledere av forslagsvirksomhet i staten.

Samarbeidsprisen.

Samarbeidsprisen for 1978 ble tildelt tidligere formann i Sentralrådet *Egil Halvorsen*.

Samarbeidsavtalen.

Avtalen om samarbeidsutvalg ved statens virksomheter er sagt opp av partene, men er samtidig prolongert til det foreligger ny avtale. Forhandlinger om ny avtale var ikke begynt i 1978.

Samarbeidsutvalgene i kommunene

Ved vedtakelsen av Lov om arbeidervern og arbeidsmiljø ble samarbeidsavtalen og samarbeidsutvalgene gjenstand for en revidering. — Etter Norsk Kommuneforbunds og Norsk Elektriker-

og Kraftstasjonsforbunds vurdering, var det nødvendig å se på arbeidsmiljølovens innvirkning på den tidligere samarbeidsavtale.

Ved årsskiftet 1977/78 var den nye «avtale om arbeidsmiljøutvalg i kommunene/fylkeskommunene» en realitet.

Avtalen om arbeidsmiljøutvalg gir utvalget status som et kombinert samarbeids- og miljøvernvalg.

Den nye avtalen er en rammeavtale og gir de (større) ulike kommuner adgang til å beholde samarbeidsutvalgene ved siden av de etter loven bestemte arbeidsmiljøutvalg.

Generelt er det for tidlig å si noe om det nye utvalgets arbeidsform, men det er opprettet utvalg i praktisk talt hver kommune, i motsetning til samarbeidsutvalg som var opprettet i halvparten av landets kommuner.

Arbeidsområdet for det nye arbeidsmiljøutvalg er vesentlig utvidet. Utvalget har fått besluttende myndighet og forutsettes å få et utvidet myndighetsområde når loven om medbestemmelse i offentlig virksomhet blir vedtatt.

Samarbeidsrådet for kommunene er inntil videre bibeholdt og forbundsformennene i Norsk Kommuneforbund og Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund er representert i Samarbeidsrådet.

Samarbeidsrådet DKT—LO og Opplysnings- og Utviklingsfondet DKT—LO

Etter henstilling fra fellesmøte mellom Opplysnings- og Utviklingsfondet's styre og Samarbeidsrådet DKT—LO har partene for 1978 oppnevnt de samme personer til styret for Opplysnings- og Utviklingsfondet og Samarbeidsrådet DKT—LO.

Opplysnings- og Utviklingsfondet's styre og Samarbeidsrådet DKT—LO

har i perioden bestått av:

Fra Den Kooperative Tarifforening:

Lorang Berg, Den Kooperative Tarifforening, Magne Bølviken, Forsikringsselskapene Samvirke, Håkon Nordstrand (til 13. mai 1978), Norges Kooperative Landsforening, Alf Fjeldsaa (fra 13. mai 1978), Den Kooperative Tarifforening.

Vararepresentanter: Trond Lunde, Den Kooperative Tarifforening og Trygve Mathisen, Den Kooperative Tarifforening.

Fra Landsorganisasjonen i Norge:

Yngve Hågensen, LO, Sidsel Bauck og Bjørn Engebretsen, Handel og Kontor i Norge.

Vararepresentanter: Harry O. Hansen, personlig varamann for Yngve Hågensen, Arne Andresen, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbundet, Kristian Hytten, Bekledningsarbeiderforbundet, og Arne Løken (til 19. september 1978), Hotell og Restaurantarbeiderforbundet.

Yngve Hågensen har vært formann for begge organene i perioden.

Det er holdt tre møter og behandlet 24 saker. Møtene er holdt felles mellom Samarbeidsrådet DKT—LO og Opplysnings- og Utviklingsfondet.

Av saker som er behandlet i perioden kan nevnes: Ansettelse av ny sekretær, regnskap og budsjett, kurs og informasjonsvirksomhet og søknader om støtte til lokale samarbeidstiltak.

Det er i alt innbetalt til fondet for 1978 kr. 1 819 716. Av dette er overført til DKT kr. 350 000 og til LO kr. 350 000.

Faglig Utvalg

har hatt følgende medlemmer i perioden: Trond Lunde, Den Koooperative Tarifforening, Sidsel Bauck, Handel og Kontor i Norge, John Bråthen, Norges Koooperative Landsforening, og Per Karlsen, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund.

Trond Lunde har vært formann i perioden.

Det er holdt fem møter og behandlet 34 saker.

Utvalget er innstillende overfor Opplysnings- og Utviklingsfondet DKT—LOs styre og Samarbeidsrådet DKT—LO — og har i denne forbindelse drøftet planer for kurs og informasjonsvirksomhet, herunder også opplegg for 40 timers arbeidsmiljøkurs for varehandelen.

For Opplæringsrådet for handelen er utvalget pluss en representant fra Statens arbeidstilsyn og en fra Handelens Arbeidsgiverforening innstillende.

Kontoret

Samarbeidsrådet DKT—LOs kontor har hatt Helge Th. Jagland som ansatt sekretær.

Fra 1. februar 1978 til 31. desember 1978 har Gunnar Nibe, NKL, vært ansatt på deling med Opplysnings- og Utdanningsavdelingen til NKL.

Sekretæren har hatt 127 reisedager i 1978.

Sekretæren tiltrer Opplysnings- og Utviklingsfondets styre, Samarbeidsrådet DKT—LO, Faglig Utvalg og er sekretær for Opplæringsrådet for handelen og Utvidet Faglig Utvalg.

Informasjonsmøter arbeidsmiljø

Det ble i tidsrommet 19. april 1978 til 11. juni 1978 avholdt 41 informasjonsmøter om arbeidsmiljøloven for samvirkelag over hele landet. Til informasjonsmøtene var innkalt: Forretningsfører, styrets formann og hovedtillitsmann, dessuten var Handel og Kontors distriktssekretær innbudt. Informasjonsmøtene samlet i alt 597 representanter fra 220 S-lag.

Kurser

Der er i 1978 avholdt 11 tre-dagers kurser. For å få avviklet kursene, som også var et ledd i videreføringen av informasjonsmøtene om arbeidsmiljøopplæringen, ble Gunnar Nibe engasjert som kursleder. Kursene hadde som temaer:

- Hovedavtalen, med venedelen av arbeidsmiljøloven.
- Landsoverenskomsten, med venedelen av arbeidsmiljøloven og den nye sykelønnsordningen.
- Samarbeidsutvalg — personalpolitikk.
- Arbeidsmiljøloven — organisering av vernetjenesten med deler av «Vår jobb».

Det deltok i alt 278 på kursene.

Kurser i «Vår jobb» er gjennomført i Samarbeidsrådets regi for 6 virksomheter. Sekretæren har deltatt som foreleser på arbeidsmiljøkurs for Østfold Samvirkelag i Sarpsborg og for Oslo S-lag.

For å få en bedre bedømmelse av grunnkurset «Vår jobb» er det utarbeidet et spørreskjema som er sendt til de bedrifter som har gjennomgått grunnkurset «Vår jobb». Det er fram til nå innkommet 296 besvarelser.

Som en konklusjon på de besvarelsene som er innkommet kan man si at grunnkurset «Vår jobb» er blitt godt mottatt og at kurset har vært med på å skape interesse for arbeidsmiljøspørsmål.

Norsk Produktivitetsinstitutt — Arbeidsmiljø i detaljhandelen

Prosjektet er finansiert av Kommunal- og Arbeidsdepartementet, Rådet for Arbeidsmiljøforskning og Norsk Produktivitetsinstitutt.

Opplegget og gjennomføringen av prosjektet er utformet av en arbeidsgruppe bestående av forskerne: Bjørg Aase Sørensen og Øystein Ryste, begge Arbeidspsykologisk Institutt, konsulentene Trond Bjørge og Anne-Mari Masst og cand. mag. Torill Stokland, som har vært prosjektleder fra NPI.

Til hjelp for prosjektutførende har det vært oppnevnt et rådgivende utvalg bestående av:

Avdelingssjef Trond Lunde, Den Kooperative Tarifforening, kontorsjef Gunnar Holm, Handelens Arbeidsgiverforening, byråsjef Leif Olsen, Handelsdepartementet, sekretær Rolf Lundell, Handel og Kontor i Norge, sekretær Sidsel Bauck, Handel og Kontor i Norge, konsulent Finn Olaussen, Norsk Kjøpmannsinstitutt A/S, sekretær Thor E. Gruer, Samarbeidsrådet DKT—LO, og første-konsulent Grete Oland, Statens arbeidstilsyn.

Prosjektet forelå ferdig trykt i februar 1978.

Det ble sendt en søknad til Kommunal- og Arbeidsdepartementet om økonomisk støtte til omarbeiding av NPI-rapport 1072 «Arbeidsmiljø i detaljhandelen» til en popularisert kortversjon og til trykking av kortversjonen. Departementet ga tilsagn om å støtte prosjektet med inntil kr. 50 000.00. Kortversjonen skal trykkes i 12 000 eksemplarer.

Samarbeidsforsøk

Samarbeidsprosjektet i Oslo Samvirkelags bakeri er utviklet videre og det foreligger delrapport om forsøket. Prosjektet er til nå ikke avsluttet. Det er i 1978 bevilget kr. 25 000.00 til prosjektet under forutsetning av at sluttrapport for prosjektet utarbeides og oversendes Samarbeidsrådet.

Økonomisk støtte til lokale tiltak

Bedriftene er på vanlig måte varslet om de aktuelle søknadsfrister for støtte til lokale samarbeidstiltak.

Det er i 1978 utbetalt nær 45 000 kroner til lokale samarbeidstiltak.

OPPLÆRINGSRADET FOR HANDELEN

Opplæringsrådet for handelen har i perioden hatt følgende medlemmer:

Kjell H. Næsje, Handelens Arbeidsgiverforening, Tor Skjervagen, Statens arbeidstilsyn, Lorang Berg, Den Kooperative Tarifforening, Yngve Hågensen, Landsorganisasjonen i Norge, og Sidsel Bauck, Handel og Kontor i Norge.

Formann for Opplæringsrådet for handelen er Lorang Berg, Den Kooperative Tarifforening.

Samarbeidsrådet er sekretariat for Opplæringsrådet.

Forberedende utvalg er Faglig Utvalg supplert med en representant fra Handelens Arbeidsgiverforening og en fra Statens arbeidstilsyn.

Det er holdt tre møter i perioden.

Arbeidsmiljøopplæring i varehandelen

Opplæringsrådet for handelen har utarbeidet et kursprogram for 32 og 40 timers arbeidsmiljøkurs. Kursprogrammet bygger på grunnkurset «Vår jobb» og med læreprogrammer fra LO—N.A.F. opplegget «Bedre arbeidsmiljø» som begge består av emnehefter, lysbilde-serier og tilhørende lydbåndkassetter.

Folkets Brevskole har påtatt seg arbeidet med sammensetningen av kursdeltakermapper, derunder egne permer med Opplæringsrådets symbol og farge som for «Vår jobb», utarbeidelsen av veiledningshefte kursleder/deltaker og forsendelsen av studiemateriellet mot bestilling.

Det ble holdt to prøvekurs på 40 timersopplegget i Oslo, med Oslo AOF som teknisk kursarrangør og med Samarbeidsrådets sekretær som kursleder. Prøvekursene ble holdt i tida 25. til 29. september og fra 9. til 13. oktober 1978 med 43 deltakere, som i det vesentlige kom fra NKLS lager i Oslo og fra noen nærliggende samvirkelag.

Opplæringsrådet har sendt en informasjon til sine medlemsbedrifter om de beslutningene som er fattet angående arbeidsmiljøopplæringen. Informasjonen er også sendt Statens arbeidstilsyn, som har sendt det til sine distriktskontorer og til de kommunale arbeidervernnemnder.

Vår jobb

«Vår jobb» var klar for levering september 1977 og den ble solgt/utleid fra henholdsvis Samarbeidsrådets og H. A.'s kontorer fram til 18. april 1978. Fra nevnte dato har Samarbeidsrådets kontor overtatt salg/utleie av studiemateriellet «Vår jobb».

Opplæringsrådet vedtok å bestille 50 stk. kurskofferter «Vår jobb».

Det er i året 1978 solgt 8 og utleid 7 av «Vår jobb» og det antas at ca. 1550 deltok i studieringer, mens 30 sett av «Vi kontrollerer arbeidsmiljøet på kontor» er solgt separat.

Vi kontrollerer arbeidsmiljøet på kontor

Denne serien er et tillegg til «Vår jobb» og var ferdig for levering våren 1978. Serien består av egne lysbilder, bånd med tekst, sjekkliste og veiledning for møteleder.

Interessen for denne serien har ikke vært særlig stor. Dette kan skyldes for dårlig markedsføring, men det er nærliggende å anta at bedrifter som skal ha arbeidsmiljøopplæring innenfor denne sektoren, søker kurser av noe lengre varighet og mer allsidige sammensetninger.

Bedrifter utenfor arbeidsgiversammenslutningene

Også disse bedriftene får tilbud om deltakelse i «Vår jobb». Prisen for studiematerialet til disse er satt noe høyere enn til medlemsbedriftene.

Partene i Opplæringsrådet har opprettet egen konto, hvor det tillegg en har i pris ved salg/utleie av studiematerialet til ikke medlemmer blir plassert. Disse midlene vil eventuelt bli benyttet ved produksjon av ytterligere materiell mellom partene som deltar i Opplæringsrådet for handelen.

3. Sosialpolitikk — Familie- og forbrukersaker

Sykelønnsordningen

Avtalen om tilleggstrygd mellom hovedorganisasjonene ble inngått 7. januar 1957. Avtalen er blitt revidert flere ganger siden. I 1974 ble det gjennomført en rekke endringer og utvidelser i avtalen.

Avtalen ga rett til sykepenger utover syketrygden i Folketrygden, slik at den sammen med Folketrygdens ytelser sikret 90 prosent av netto arbeidsinntekt. Begrensningen for beregning av ytelser var fra 1. januar 1975 kr. 50 000. Sykepengene for 2. og 3. sykedag ble utbetalt direkte fra arbeidsgiver basert på egenerklæring.

Medlemspremien var i 1978 1,3 prosent. Arbeidstakernes innbetaling utgjorde maksimalt kr. 1.20 pr. uke. Reduksjonen i premien som ble gjort gjeldende fra 1. juli 1977 medførte et visst underskudd i ordningen i 1978. Det er imidlertid fortsatt et betydelig overskudd, som er opparbeidet i tidligere år.

Tilleggstrygden LO/N.A.F. ble administrert av Rikstrygdeverket etter den såkalte administrasjonsavtalen mellom hovedorganisasjonene og RTV. For øvrig har hovedorganisasjonene på sin side nedsett et eget styre som tar seg av mer prinsipielle spørsmål og ankesaker. I 1978 hadde styret følgende medlemmer:

Fra N.A.F.: Direktør Hans Bjaaland (formann), H.r.adv. Arne Jacobsen.

Fra LO: Nestformann Leif Haraldseth, Utredningsleder Øistein Gulbrandsen (til 1. februar), LO-økonom Per Brannsten (fra 1. februar).

I samband med innføringen av den nye offentlige syketrygdordningen ble partene enige om at den felles sykelønnsordningen opphørte fra 1. juli.

Den nye syketrygden

Den nye syketrygden ble iverksatt fra 1. juli 1978. I forhold til den tidligere tilleggstrygdordningen som var avtalt mellom LO og N.A.F., gir den nye syketrygden full lønn fra første sykedag. Det vil si at stønadsnivået er hevet, og den første karensdagen som

man hadde i den tidligere ordningen er bortfalt. Stønadsperioden er som i den tidligere ordningen inntil ett år. Nytt er også at den nye syketrygdordningen er basert på at trygden utbetales med et bruttobeløp som tilsvarer full lønn som blir beskattet, slik at man opptjener f. eks. pensjonsrettigheter.

Ifølge loven skal bedriften utbetale syketrygd for de 14 første dagene (arbeidsgiverperioden). Deretter overtar trygdekontoret utbetalingen. Foreløpig er det innført en ordning der trygdekontorene refunderer arbeidsgiveren syketrygd utbetalt etter 10. sykedag. I de tilfelle hvor det er uenighet mellom arbeidstaker og arbeidsgiver om sykepenger skal utbetales, kan trygdekontorene forskuttere syketrygd også i arbeidsgiverperioden. Slike tvistesporsmål skal behandles av en nemnd med representanter fra Landsorganisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening med en nøytral formann. Sekretariatet for nemnda ligger i Rikstrygdeverket. Landsorganisasjonens medlem av denne nemnda er Svein-Erik Oxholm.

Enkelte problemer har oppstått i forbindelse med praktiseringen av den nye syketrygdordningen. Landsorganisasjonen arbeider for tiden med disse spørsmålene og vil ta dem opp med Rikstrygdeverket med sikte på mer tilfredsstillende ordninger.

Trekk av fagforeningskontingent i den nye sykepengeordningen.

Landsorganisasjonen har ført forhandlinger med Rikstrygdeverket for å sikre kontingentinnang under sykdom når trygdekontorene utbetaler sykelønn. Rikstrygdeverket sa seg villig til å pålegge trygdekontorene en slik trekkrutine under forutsetning av at det kunne etableres et enkelt og oversiktlig system. Resultatet av forhandlingene med Rikstrygdeverket ble forelagt LOs sekretariat den 28. april 1978, som gjorde følgende vedtak:

«LO slutter seg til at en i samarbeid med Rikstrygdeverket søker å komme fram til en trekkordningsavtale for de grupper som etter 1. juli 1978 vil få utbetalt full lønn under sykdom fra trygdekassen.

Den trekkordning det sates på skal være en «prosentkontingent-trekkordning.»

Prosentatsen settes til 1,3 prosent av utbetalt beløp avrundet til nærmeste hele kroner.

Oppgjør for trekk sendes LO sentralt pr. 2 måneder (skattetermin) og som å kontobeløp med nærmere avtalt avregning 1 til 2 ganger pr. år.

LO skal selv foreta en fordeling av det trukkede beløp mellom sine medlemsforbund.»

Utover sommeren 1978 har det fra Rikstrygdeverkets side skjedd tiltak som endrer forutsetningen for Sekretariatets vedtak på en avgjørende måte.

For det første er det åpnet adgang til for arbeidsgiver å utbetale lønn i hele sykdomsperioden. Dette system innebærer at trekk av fagforeningskontingent, der hvor trekkavtaler forefinnes, kan skje som tidligere i bedriften.

For det andre har Rikstrygdeverket funnet det mulig å legge opp en trekkrutine gjennom sine datasentraler som innebærer at det enkelte forbund direkte blir tilført trukket kontingent. I RTVs dataregistre vil de enkelte forbund få en forbundskode som tilsier at det enkelte forbund månedlig vil motta trekkklister over de medlemmer som er blitt trukket kontingent og trekkbeløpene. I tillegg mottar det enkelte forbund et direkte utbetalingskort på det totale månedsbeløp som overføres på det enkelte forbunds postgiroinntalingsnummer. Det enkelte forbund vil også ved årets slutt motta en årsoppgave hvor totalbeløpene som er trukket av det enkelte trygdekontor framkommer. Alle oppgaver vil basere seg på navn og personnummer over trukne beløp pr. trygdekontor.

Denne rutine var forutsatt iverksatt fra 1. oktober 1978, men det skulle vise seg i praksis at trygdekontorene ikke maktet å holde denne tidsfristen.

De trekkbeløpene som på grunnlag av den opprinnelige rutine er overført til LO, vil bli fordelt på det enkelte forbund, på grunnlag av indikasjoner som tilsier en mest mulig riktig fordeling.

Regulering av legetjenester

I september sendte Sosialdepartementet ut et notat som gjaldt forslag til framtidig lov om adgang til å regulere legetjenester (etableringslov for leger).

LO var blant de organisasjoner som fikk høve til å uttale seg om saken, og den ble behandlet i det sosialpolitiske utvalget.

Lovforslaget gikk i hovedsak ut på å få en lovhjemmel for å forby eller begrense opprettelsen av og tilsetning i legestillinger ved helseinstitusjoner som får dekket utgifter av folketrygden. Det samme for legestilling som kommune, privatperson, forening, stiftelse e.l. vil opprette for å yte tjenester som trygden dekker utgiftene for.

Videre skulle godtgjørelse for legehjelp bare ytes dersom vedkommende lege hadde fått særskilt tillatelse til å praktisere for folketrygdens regning i vedkommende kommune.

Restriksjonene skulle ikke gjøres gjeldende for allerede etablert praksis, distriktsleger, pensjonerte leger eller vikariater inntil 3 måneder, heller ikke legens plikt til å yte øyeblikkelig hjelp.

Det skulle opprettes et råd på 6 personer som kunne gi etablerings-tillatelse eller nekte sådan.

Bakgrunnen for lovforslaget er et forsøk på å få utjevnet noe av den skjeve fordeling vi har av leger i dag, både når det gjelder allmennpraksis, spesialistpraksis og i sykehus.

Forslaget kommer i tillegg til andre tiltak som er iverksatt og under utredning.

Loven er ment å vare til 1. januar 1985.

I sin uttalelse til Sosialdepartementet sa LO seg enig i at man i den aktuelle situasjon prøver nye virkemidler for å få en bedre geografisk spredning av leger, enten det gjelder allmennpraksis, spesialister eller sykehusleger. Videre heter det i LOs uttalelse:

«Landsorganisasjonen har vurdert forslaget både ut fra ivaretagelsen av medlemmenes sosiale interesser, og som et virkemiddel for bedret tilgang på leger til bedriftshelsetjenesten i utkantene. Landsorganisasjonen har derfor ingen prinsipielle merknader til forslaget.

En vil imidlertid understreke at andre tiltak som allerede er satt i verk må søkes fullført uavhengig av den midlertidige lov. Likeledes at det pågående utredningsarbeid gis høy prioritet.»

LOs Sosialpolitiske utvalg har også behandlet en sak som gjelder tilgang på og spredning av legespesialister i Norge. Sosialdepartementet har hatt et utvalg til å vurdere dette spørsmålet. Saken har en viss sammenheng med det som er nevnt ovenfor, og LO uttalte i et brev til Sosialdepartementet at det var av aller største betydning å sørge for tilstrekkelig med leger i den primære helsetjenesten. I denne forbindelse ga man uttrykk for at man savnet en oppvurdering av den allmennpraktiserende lege i forhold til spesialisten. Ellers hadde LO ingen merknader.

Sluttvederlagsordningen

Det ble i 1978 utbetalt sluttvederlag til 3019 arbeidstakere med til sammen 22 640 505 kroner. Det ble søkt om sluttvederlag for ytterligere 649 arbeidstakere som ikke fylte vilkårene for utbetaling. Det er i 1978 gått inn premier — inklusiv innbetaling for sjøfolk — med ca. 31 592 000 kroner. Av de ovennevnte utbetalinger har 1446 arbeidstakere — 48 prosent — fått utbetalt sluttvederlag på grunn av sykdom.

Fra 1. oktober 1966 til 31. desember 1978 er det utbetalt sluttvederlag til 23 681 arbeidstakere med til sammen 126 925 985 kroner. Fondets størrelse pr. 31. desember 1978 er ca. 45 000 000 kroner.

LO har i 1978 vært representert i styret ved Olaf Sunde og Svein-Erik Oxholm med Liv Buck og Steinar Halvorsen som vararepresentanter.

Pensjonsutredningen – LOs uttalelse

Om innstillingen fra Pensjonsutredningen (Leveraas-utvalget) uttalte LO:

«Landsorganisasjonen i Norge vil innledningsvis peke på de problemer som knytter seg til politisk vedtatte opptrappingsplaner for inntektene til spesielle grupper. Det har vist seg at slike planer lett unntas fra den alminnelige vurdering og prioritering som følger av den til en hver tid foreliggende økonomiske situasjon. LO vil også peke på at flere grupper med inntekter under gjennomsnittet, vil kunne reise rimelige krav om tilsvarende opptrappingsplaner. Dette vil redusere spillerommet for forhandlinger og det realøkonomiske grunnlag for generelle inntektsforbedringer for lønnstakerne. Det er dessuten vanskelig å sammenlikne levevilkårene for de enkelte grupper med hverandre.

I Landsorganisasjonen's Handlingsprogram heter det:

«Fagbevegelsen går fortsatt inn for en parallell utvikling i disponibel realinntekt for lønnstakere og pensjonister med fulle pensjonsrettigheter. Pensjonister med folketrygdens minstepensjoner må derimot få en sterkere økning i disponibel realinntekt enn dette.»

LO vil vise til at pensjonsutredningen har lagt til grunn St.m. nr. 75 1976/77 (Langtidsprogrammet). LO må imidlertid konstatere at de realøkonomiske forutsetninger er vesentlig endret etter at Regjeringen la fram Langtidsprogrammet.

Med den svake inntektsutvikling for lønnstakerne som man i dagens økonomiske situasjon må regne med, vil intensjonene i pensjonsutvalgets innstilling kunne realiseres med en tilsvarende svakere inntektsvekst for pensjonistene.

LO gir sin tilslutning til en opptrapping av minstepensjonene. Dette bør etter LOs syn skje gjennom en økning av særtilleggene.

En slik økning må imidlertid tilpasses den aktuelle økonomiske situasjon.

LO hadde for øvrig gjerne sett at man for de vurderinger som er lagt til grunn for opptrappingen, hadde hatt noe bedre kjennskap til ulikhetene i minstepensjonistenes levekår.

Behovsprøving.

Utvalget er prinsipielt av den oppfatning at opptrappingen burde beholdes dem som bare har minstepensjonene å leve av. Av rent praktiske grunner foreslår utvalget en ordning med behovsprøving som går ut på at opptrappingstillegget avkortes mot ektefellens tilleggspensjon i den grad denne overstiger særtillegget, og mot samordningspliktige pensjoner som ektefellen måtte ha. Også i denne sammenheng burde man ha hatt noe bedre kjennskap til ulikhetene i minstepensjonistenes levekår.

LO viser ellers til det som anføres nedenfor om forholdet mellom pensjon til enslige og ektepar.

Når det gjelder behovsprøving mot tjenstepensjoner viser vi til vedlagte uttalelse fra Statstjenestemannskartellet.

Skatteomleggingen.

LO slutter seg til utvalgets forslag om å endre den nåværende skatteordning med særfradrag i inntekt for pensjonistene, men vil imidlertid

understreke at skatteomleggingen ikke må føre til nedgang i pensjonistenes disponible realinntekt. LO legger vekt på at en omlegging vil gi større likhet i skattereglene for pensjonister og yrkesaktive.

Regulering av grunnbeløpet.

LO er enig med utvalget når det går inn for at reguleringen av grunnbeløpet skal skje i takt med utviklingen i nettoinntekten for de yrkesaktive, og at tidspunktet for regulering knyttes til inntektsoppgjørene.

LO har heller ingen merknad til den reguleringsindikator som er foreslått.

Når det gjelder pensjonistene og deres forhandlingsrett, går LO fortsatt inn for en videreutvikling av den praksis som har etablert seg med konsultasjoner mellom Norsk Pensjonistforbund og myndighetene. LO vil støtte Norsk Pensjonistforbund slik at de med nødvendig styrke kan opptre som talsmenn for de eldre.

Ventetilleggsordningen.

Når det gjelder forslaget om opphevelse av ordningen med ventetillegg, vil det etter LOs syn være naturlig å se spørsmålet i sammenheng med eventuelle framtidige kombinasjonsordninger mellom arbeid og trygd for eldre arbeidstakere.

Idet vi venter en nærmere utredning av denne sak med det første vil vi komme tilbake til ventetilleggsordningen i den forbindelse.

Nivået for pensjon og overgangsstønad til etterlatte, ugifte mødre og andre enslige forsørgere

LO slutter seg til utvalgets flertall om en oppjustering tilsvarende minstepensjon for en enslig alderspensjonist.

Garantert minstetilleggspensjon for fødte uføre og de som blir uføre i ung alder.

LO er enig i at det innføres en garantert minstetilleggspensjon for fødte uføre og de som blir uføre i ung alder.

LO har ingen merknader til beløpet som foreslås, men forutsetter at garantibeløpet reguleres i takt med folketrygdens grunnbeløp.

Etter LOs syn bør det imidlertid nøye vurderes om aldersgrensen på 20 år er hensiktsmessig eller om man bør ha en regel om alle som blir uføre innen de har deltatt i arbeidslivet og dermed fått muligheten til å opptjene pensjonsrettigheter, bør komme inn under den minstegaranti som er foreslått for de grupper som er nevnt i foregående punkt.

Forholdet mellom pensjon til enslige og ektepar.

Etter LOs syn er det naturlig å ta opp spørsmålet om en endring av forholdstallet mellom ensliges pensjon og ekteparpensjon, med sikte på å øke pensjonene for ektepar noe. En slik økning må likevel ikke gå på bekostning av pensjonene for enslige.

I den nåværende økonomiske situasjon vil det imidlertid ikke være forsvarlig med en omlegging av pensjonsberegningen. Heller ikke ut fra hensynet til de betydelige utgifter Folketrygden vil bli påført i årene som kommer.

LO er derfor innforstått med at man inntil videre beholder det nåværende forholdstall mellom enslig pensjon og ekteparpensjon. LO ber om at en nøye følger utviklingen av disponibel realinntekt for disse to grupper og forholdet gruppe i mellom.

Pensjonist som forsørger ektefelle som ikke selv er pensjonist.

LO vil reise spørsmålet om ordningen med ektefelletillegg bør avskaffes fra det tidspunkt pensjonene når et akseptabelt nivå, og ber om at dette blir nærmere utredet.

LO vil videre peke på forskjellen som i dag er til stede mellom henholdsvis alderspensjonist som forsørger ektefelle og uførepensjonist som forsørger ektefelle. For en uførepensjonist med ektefelle under 60 år blir det vurdert konkret om tillegg skal gis. En alderspensjonist har derimot ubetinget krav på dette. Retten til ektefelletillegg bør, hvis man går inn for dette prinsippet, være likt for begge grupper. LO er derfor enig i utvalgets forslag som vil innebære en innskrenkning i alderspensjonisters rett til ektefelletillegg. For forsørget ektefelle under 60 år vil alderspensjonistene få, etter utvalgets forslag, ektefelletillegg etter de samme regler som i dag gjelder for uførepensjonister.

Når det gjelder yngre ektefeller vil LO peke på behovet for å legge forholdene slik til rette at de som har muligheter til det, kan forsørge seg selv.

Selektive tiltak.

LO har merket seg at utvalget mener at det kan bli behov for en utvidelse av spesielle tiltak for å bedre levekårene for pensjonister med svak økonomi.

LO er enig i at slike tiltak har vært nyttige virkemidler. Vi vil imidlertid påpeke at St.m. nr. 22 1975/76 — «Om de eldre i samfunnet» foreslo en rekke særlige tiltak. Det er ennå for tidlig å foreta noe endelig vurdering av hvilken virkning disse har hatt. LO er derfor av den oppfatning at det på nåværende tidspunkt er for tidlig å vurdere ytterligere tiltak på dette området.

Delpensjonering — fleksibel pensjonsalder

Det er nedsatt et offentlig utvalg til å utrede spørsmål om innføring av en delpensjonering for eldre arbeidstakere og en eventuell utvidelse av den nåværende fleksible pensjonsalder mellom 67 og 70 år. LO er representert i utvalget ved *Svein-Erik Oxholm*.

Vi gjengir her mandatet for utvalget:

«1. Utvalget skal utrede reformer i trygdlovgivningen som åpner større muligheter for kombinasjonsordninger mellom arbeid og trygd for eldre personer som fortsatt er arbeidsføre, men som føler behov for å redusere sin arbeidsinnsats.

Utvalget skal i denne sammenheng også vurdere hvilke endringer slike tiltak vil nødvendiggjøre i organiseringen av arbeidet i det private arbeidsliv og i det offentlige, og hva som i tilfelle bør gjøres for å fremme slike endringer. Utvalget forutsettes å ha nær kontakt med det utvalg som er oppnevnt under Kommunal- og arbeidsdepartementet til å utrede spørsmål om økt adgang til deltidsarbeid.

2. Utvalget skal herunder bl.a. utrede spørsmålet om innføring av en ordning med delpensjon for eldre arbeidstakere. Siktemålet med en slik ordning er å gjøre det lettere å kombinere inntekt fra arbeid med inntekt fra trygd, og å få den bortfalte arbeidsinntekt kompensert med trygdeytelser. En eventuell ordning med delpensjon vil komme i tillegg til vår nåværende uføretrygd, og vil først og fremst være aktuell for personer som ikke kommer inn under uførepensjonsordningen.

Dersom utvalget foreslår innført en ordning med delpensjon, må det utarbeides konkrete forslag til bl.a.

- nedre aldersgrense for rett til delpensjon,
- hvilke persongrupper ordningen skal omfatte,
- hvor stor del av full pensjon som kan tas ut og hvor mange trinn uttaket skal graderes i,
- hvilke betingelser som skal stilles til tidligere yrkesaktivitet,
- hvilke krav som skal stilles til nedsatt arbeidstid (spørsmålet om øvre og nedre grense for den reduserte arbeidstid),
- hvilke krav som skal stilles til hvordan arbeidstida blir redusert (daglig, ukentlig, månedlig nedsatt arbeidstid),
- hvilket kompensasjonsnivå som skal settes for den bortfalte arbeidsinntekt,
- hvilke prinsipper som skal gjelde for opptjening av pensjonspoeng for framtidig alderspensjon.

Utvalget må videre utrede hvilke endringer som vil være nødvendig i andre deler av folketrygdsystemet og i øvrige pensjonsordninger ved en eventuell innføring av en slik reform.

Utvalget skal utrede hvilket stønadsnivå uttatte delpensjoner skal ligge på og eventuelle konsekvenser for framtidige pensjonsytelser. Utvalget skal videre utrede de økonomiske konsekvenser av de forskjellige alternativer så vel som de administrative konsekvenser både for forvaltningen, de offentlige budsjetter, arbeidsgivere og arbeidstakere.

3. Utvalget skal også vurdere spørsmålet om en eventuell utvidelse av den fleksibilitet vi i dag har i folketrygden for personer mellom 67 og 70 år når det gjelder uttak av alderspensjon, slik at det vil være mulig å ta ut pensjon før fylte 67 år. Utvalget må eventuelt komme med forslag til hvor langt ned i aldersklassene det vil være forsvarlig å la ordningen virke, samt hvilke regler som skal gjelde for reduksjon av framtidig pensjon.

Utvalget skal ikke utrede spørsmålet om endringer i den alminnelige pensjonsalder i folketrygden.»

Rådet for eldreomsorgen

Rådet ble første gang oppnevnt ved Kgl. resolusjon av 3. juli 1970. Funksjonstiden for nåværende råd løp ut 13. september 1978. Det oppnevnes for en 4-års periode, og består av 18 medlemmer og 18 varamedlemmer.

Rådets formann har siden oppnevningen vært fylkeslege Gustav Vig (personlig oppnevnt). Liv Buck, LO, har vært hans personlige vararepresentant.

I Rådet sitter for øvrig representanter for sentrale og lokale myndigheter, frivillige organisasjoner, pensjonistenes organisasjoner, yrkesorganisasjoner og representanter for forskning.

Rådet er et rådgivende organ for vedkommende departementer, regionale og lokale myndigheter og organisasjoner i spørsmål som vedrører omsorgen for eldre. Det skal sørge for gjensidig informasjon om etablerte og planlagte tiltak, drøfte spørsmål om ansvars- og arbeidsfordeling og arbeide for utvikling og samordning av tiltakene med sikte på en felles plan for eldreomsorgen.

Rådet har i 1978 vært samlet i plenum to ganger — på rådsmøte i Honningsvåg 5.—8. juni og i forbindelse med kontaktkonferansen på Jeløya 14. og 15. november.

Honningsvåg.

Det var lagt opp til program bestående av lokale orienteringer og befaringer, bl. a. busstur til Nordkapp og fiskeværene Karmøyvåg, Skarsvåg og Gjesvær og orientering om eldreomsorg i Finnmarks kystdistrikter.

Jeløya.

Det var lagt opp til besøk ved Mosseporten sykehjem, foredrag bl. a. om forhandlingsrett for pensjonister og aldersgrenseutvalgets innstilling samt interne rådssamtaler.

Det har vært holdt to rådsmøter.

Videre har det vært holdt ni møter i arbeidsutvalget i 1978, alle i Oslo.

53 saker har vært behandlet.

Rådets tidsskrift «Aldersnytt» kom i 1978 med 3 nummer.

Rådet har for 1978 fått bevilgning kr. 583 000.00 over kap. 670, post 8 i Sosialdepartementets budsjett.

Rådet for eldreomsorgen har utgitt to rapporter i 1978 — nr. 1 om «Aldershjemmets plass i eldreomsorgen — et alternativ å bygge videre på?» og nr. 2 — «Geronto-psykiatri/senil demens — streiflyv på et forsømt område». Rådet har også utgitt brosjyren: «Å være pensjonist», som er trykt i 150 000 eksemplarer.

Fellesordningen for Tariffestet Pensjon — FTP

Styremedlemmer i 1978 var:

Oppnevnt av LO:

Hovedkasserer Thor Andreassen, formann, forbundsformann Otto Totland, sekretær Harriet Andreassen og sekretær Ole Knapp (fast møtende varamann).

Oppnevnt av N.A.F.:

Direktør Lars Aarvig, nestformann, direktør Victor Evensen, direktør Nils Juell og direktør Vilhelm Dahl (fast møtende varammann).

Statsautorisert revisor Hans Fladstad har revidert regnskapene siden 1962. Direktør Erling Sæbø, Forsikringsrådet, har siden 1962 vært tilsynsmann for FTP, oppnevnt av Sosialdepartementet.

I 1978 utbetalte trygdekontorene for FTPs regning pensjoner med til sammen ca. 23,4 mill. kroner. Ved årets utgang hevet ca. 35 000 medlemmer pensjon. De var mellom 70 og 85 år gamle. Dessuten ble pensjon utbetalt (med ca. 1,7 mill. kroner) til ca. 2200 enker mellom 60 og 70 år. Med ganske få unntak ble de enker i årene 1962—66. Retten til enkepensjon etter 31. desember 1966 ble opprettholdt bare for de eldste medlemmene og for begrenset tid.

FTP's fond var pr. 31. desember 1978 bokført med 478 mill. kroner som er plassert i samsvar med bestemmelsene i FTPs vedtekter. Landsbanken A/S har verdipapirene i forvaltning og innkasserer renter, uttrukne ihendehaverobligasjoner og avdrag på pantelån.

Stiftelsen Norske Pensjonistreiser

Stiftelsen Norske Pensjonistreiser ble dannet 17. november 1976. Stiftelsen har følgende medlemsorganisasjoner:

- Landsorganisasjonen i Norge.
- Norsk Pensjonistforbund.
- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon.
- Norsk Folkehjelp.
- Ferie og fritidsorganisasjonen Folkeferie.
- Arbeidernes Opplysningsforbund.

Stiftelsens representantskap

I henhold til vedtektene skal hver medlemsorganisasjon som har betalt inn andelskapital til stiftelsen velge 2 representanter og 2 vararepresentanter til stiftelsens representantskap. Pr. 31.12.1978 var følgende oppnevnt:

Fra LO: Olaf Axelsen og Gry Midle, vararep.: Harriet Andreassen, Jens Torp.

Fra NPF: Astrid Ruud, vararepr.: Astrid Simensen og Arne Grindvold. Fra FFO: Arne Heimdal og Bjørn Løvstad, vararepr.: Jon Olaf Halvorsen og Finn Stian Pedersen. Fra Norsk Folkehjelp: Kaare B. Werner og Grethe Helstedt, vararepr.: Kj. Aasebø og Unni Bjørgan. Fra Folkeferie: Mads Bertheau Elmar og Kjell

Sanner, vararepr.: Bj. Christiansen og Sv. Gjerholm. Fra AOF: Alf Frotjold, Georg Lieungh, vararepr.: T. Johansen og Gro Balas.

Ordinært representantskapsmøte ble holdt 7. mars 1978 i Oslo med AOF som vertskap. Som ny formann i representantskapet ble enstemmig valgt *Olaf Axelsen*. Nestformann er valgt tidligere, *Astrid Ruud*.

Styret

I henhold til vedtektene skal hver medlemsorganisasjon velge ett medlem med personlig varamedlem til styret. Ved utgangen av 1978 var disse representanter oppnevnt:

Fra LO: Einar Strand. Varamedl. Liv Buck. Fra NPF: Ragna Karlsen, varamedl. Johan H. Olsen. Fra FFO: Leif Andreassen, varamedl. Erling Thoralvsson. Fra Norsk Folkehjelp: Leif Eriksen, Magne Bratbakken. Fra Folkeferie: Roy Morgan Kvendbø, varamedl. Willy Jansson. Fra AOF: Jan Aaboen, varamedl. Erling Opsahl.

I medhold av vedtektene har styret valgt *Einar Strand* som formann og som nestformann *Ragna Karlsen*.

Det er i vedtektene gitt adgang for Sosialdepartementet til å tiltre styret og representantskapet med oppnevnte representanter, og departementet er tilskrevet om det. Det er ikke oppnevnt noen. Imidlertid er styrets medlem Leif Eriksen sekretær hos sosialministeren, og på den måte vil således departementet til enhver tid være orientert om vårt arbeid.

Styret har holdt 8 møter i 1978.

Administrasjon og formidlingskontor

Daglig leder er Einar Strand og kontormedarbeider er Karl Olaf Palmquist.

Nordiske forbindelser

Organisationen «Pensionist-Rejser» i Danmark som startet i 1966 har vær en god forbindelse helt fra vår virksomhet ble planlagt og til vi startet. Fram til åres slutt i 1978 har vi hatt verdifull kontakt og organisasjonene deltar på representantskapsmøtene.

PRO-resor er en avdeling innen Pensionärens Riksorganisation i Sverige. Det er opprettet kontakt også med denne organisasjon.

Det arbeides med å få istand et møte hvor de tre lands pensjonist-reiseorganisasjoner er representert for å drøfte felles tiltak.

Formidlingskontorets virksomhet

I årets 10 første måneder har kontoret vært avhengig av de reisetilbud vi har fått fra FOLKEFERIE (Innenlandsturer og Sovjet-

reiser) og fra TJÆREBORG (Gran Canaria, Tenerife, Syd-Spania, Mallorca, Israel, Kreta, Rhodos, Jugoslavia, Roma, London m. fl. samt bussturer i Syd-Europa.) I slutten av året fikk vi endelig også tilbud fra SAGA-SOLREISER (Gran Canaria og London) samt fra UNISOL (Gran Canaria, Tenerife.)

På grunn av den tilbakeholdenhet som enkelte reiseoperatører viste med å gi oss tilbud turde vi ikke å gå ut med for stor aktivitet overfor pensjonistene og funksjonshemmede.

Ved utgangen av året hadde vi fått inntegningskort som representerte 1600 pensjonister og funksjonshemmede. 300 av disse hadde reisemålsønsker i 1979. Omlag 100 fikk henvendelser fra vårt kontor med tilbud om reise. I alt 493 personer fikk formidlet reise gjennom vårt kontor.

Omsetningsverdien av de reiser vi formidlet i 1978 basert på de priser som står i katalogene til reiseoperatørene, inkludert ferieskatt m. v., var kr. 1 200 000.00. Den rabatt vårt kontor oppnådde beløp seg til kr. 280 000.00. Dette representerer 30 prosent gjennomsnittsrabatt på reisens grunnpris.

Av de som ikke kunne akseptere våre tilbud er omlag 30 overført til reisemål i 1979. De øvrige har ikke kunnet ta imot våre tilbud med bl. a. følgende begrunnelser: *Sykdomshinder, tidspunktet passer ikke, stedet eller hotellet passet ikke, eneværelse kunne ikke skaffes, ønsker ikke å bli plasert med fremmed person, syntes vi hadde for få alternativer, ønsker tilbud fra flere operatører, ikke avdeling utenfor Oslo.*

Opplysning om vår virksomhet

I intervju med daglig leder har de fleste AP-aviser gitt orientering om virksomheten ved årsskiftet 1977/78.

Ved henvendelse til LOs pressekontor og fagforbundenes redaktører og de tilsluttede organisasjoners tidsskrifter er vårt kontors virksomhet blitt omtalt og vårt inntegningskort er tatt inn. Vi har tatt del i flere pensjonistmøter og konferanser hvor vår virksomhet er blitt omtalt. Vår informasjonsbrosjyre og vårt inntegningskort er utsendt i et stort antall til foreninger og enkeltpersoner.

Reiser med kulturtilbud for pensjonister og funksjonshemmede

I våre statutter er det fastsatt at vårt formål skal være «å kombinere de reise- og ferietilbud som gis med kulturtilbud». Det har ikke vært mulig å skaffe slike spesielle reisetilbud bl. a. fordi vi ikke har fått istand avtaler med flere operatører. Styret har behandlet dette forhold i flere møter. Det er nedsatt et spesielt utvalg med representanter fra AOF og vårt styre som har som oppgave å

få utredet hvilke behov og muligheter som foreligger for å få arrangert slike reiser.

Gebyr med obligatorisk forsikring

Det er etablert en ordning med obligatorisk reiseforsikring for hver pensjonist og funksjonshemmet sammen med det gebyr som vi tar for hver formidlet reise. Denne ordningen har virket bra og blir praktisert for alle som får formidlet reise og opphold i utlandet.

For innenlandske reiser og opphold blir vårt gebyr inkludert i prisen for reisen, og i tillegg blir vedkommende tilbudt å tegne reisegodsforsikring på vanlige vilkår.

Offentlig støtte til virksomheten

Feriefondet bevilget kr. 50 000.00 til virksomheten, og det er søkt om ny bevilgning for 1979.

Det ble også søkt Sosialdepartementet om økonomisk støtte, men det er ikke tatt noen avgjørelse.

Det ble holdt en konferanse i Sosialdepartementet der det ble drøftet om departementets støtte til velferds- og trivselstiltak for funksjonshemmede kunne bli utvidet slik at Norske Pensjonistreiser kunne få slik støtte til sin virksomhet også for de funksjonshemmede.

Økonomi

De tilsluttede medlemsorganisasjoner har innbetalt kr. 10 000.00 hver, i alt kr. 60 000.00.

Landsorganisasjonen bevilget for tidsrommet 1. september 1977 til 1. september 1978 kr. 60 000.00 til dekning av godtgjøring til den daglige leder samt husleie.

Landsorganisasjonen har gitt ny bevilgning for tidsrommet 1. september 1978 til 31. desember 1979 på kr. 80 000.00 til de samme utgiftene.

Framtidige utsikter

Vår formidlingsvirksomhet er helt og holdent avhengig av at vårt kontor får tilbud som vi kan få pensjonister og funksjonshemmede til å akseptere, kvalitets- og prismessig. Den avventende holdning noen reiseoperatører hittil har vist ovenfor virksomheten må en søke å få rettet på. Det virker helt urimelig at reiseoperatører kan inngå avtale med bl. a. Norges Automobilforbund, Bokklubben og andre bedre situerte grupper mens de er avventende med tilbud overfor vår virksomhet som tar seg av dårligere økonomisk stilte.

Med den formodede oppslutning vi kan vente fra flere og flere pensjonister og funksjonshemmede blir styrets oppgave å få istand avtaler med samtlige reiseoperatører for å flere og bredest mulig utvalg av tilbud.

Hvis en ikke oppnår tilfredsstillende avtaler med reiseoperatører som har vært avventende, må man få til et utvidet samarbeid med de reiseoperatørene som man allerede har avtale med.

Arbeidslivets komité mot alkoholisme og narkomani (AKAN)

Komitéen har i det forløpne år bestått av:

Fra Norsk Arbeidsgiverforening: Kontorsjef Odd Moseby og overlege Terje Due Strand. Varamenn: Lars Aarvig og Gunnar Mowé.

Fra Landsorganisasjonen i Norge: Tidl. forbundsformann Olav Bratlie og tidl. hovedkasserer Marie Lindquist. Varamenn: Forbundsformenn Otto Totland og Eyvind Strømmen.

Fra Statens Edruskapsdirektorat: Tidl. forbundssekretær Sigurd Halvorsen med varamann Anders Salvesen.

Sigurd Halvorsen avgikk ved døden i perioden og Anders Salvesen har **møtt**.

Etter turnusordning mellom N.A.F.'s og LOs representanter har **Olav Bratlie** fungert som formann og **Odd Moseby** som nestformann.

Komitéens sekretariat

I perioden har sosialkonsulent Tor Rønning ledet sekretariatet. Tone Øvergaard og Tom Howard har fungert som sosialsekretærer. Formannen, Olav Bratlie, har vært engasjert ved kontoret.

I tillegg er Karin Torp ansatt som kontorsekretær og Sverre Bolstad som kasserer og komitéens sekretær.

Revisjonen er utført av Landsorganisasjonens revisjonskontor ved revisor Inger Høgberg.

Finansiering av virksomheten

Hovedorganisasjonens Opplysnings- og Utviklingsfond har gitt et tilskudd på kr. 450 000.00 utbetalt med kr. 225 000.00 fra hver av hovedorganisasjonene.

Fra Statens side har komitéen blitt bevilget kr. 330 000.00.

I tillegg har Kommunal- og arbeidsdepartementet bevilget kr. 200 000.00 til arbeid i små og mellomstore bedrifter.

Det samlede tilskudd utgjør således kr. 980 000.00.

Hertil kommer ca. kr. 255 000.00 i refusjoner i forbindelse med utførte oppdrag og kursavgifter og ca. kr. 17 000.00 i innvunne bankrenter.

Regnskapet balanserer med et driftsoverskudd på kr. 83 866.48.

Det som er anført foran gjelder finansieringen av den sentrale AKAN-virksomhet.

I tillegg til dette foregår en utstrakt virksomhet på bedriftsplanet som krever lokal finansiering. Det gjelder kursavgifter, reiseutgifter og tapt arbeidsfortjeneste til informasjonsmøter og kurs av forskjellig slag. Videre har noen bedrifter opprettet stillinger for personer som arbeider hel

eller deler av dagen med AKAN-arbeid på bedriften. Kontakten får dekket sine utgifter bl.a. tapt arbeidsfortjeneste. En har ikke oversikt over hvor mye penger bedriftene bruker til dette arbeidet, men det dreier seg om hundre tusener. Uten denne lokale finansiering hadde det ikke vært mulig å drive AKAN-arbeid på den enkelte arbeidsplass. På den annen side er AKAN-arbeid på den enkelte arbeidsplass utgiftsbesparende ved redusering av fravær og med økt arbeidsinnsats forøvrig.

Korttidssekretær

For å bedre tilbudet til arbeidsplassene i Sør-Norge har en engasjert en korttidssekretær fra november 1977 og ut april 1978. Det har blitt arrangert kurs og konferanser. Sekretæren har besøkt bedrifter, samorganisasjonene og AOFs avdelingskontorer.

Opplysningsbrosjyrer.

Informasjonsbrosjyren «AKAN — hva den er og hva den vil» har i 1978 blitt trykket i 10 000 eksemplarer. Totalt er den trykket i et opplag på 71 000.

Brosjyren av Th. Kjølstad «Alkohol og Alkoholisme» ble i 1978 trykket opp i et nytt opplag på 20 000. Brosjyren er dermed trykket i et samlet opplag på 133 000.

Th. Kjølstads brosjyre «Narkotika — Narkomani» er trykket opp i et nytt opplag på 15 000. I alt er 136 700 eksemplarer trykket av denne brosjyren.

Brosjyren «Medikamenter i behandlingen av alkoholisme» også skrevet av Th. Kjølstad, er trykket i 2000 eksemplarer. Til sammen er det trykket 7000.

Tor Rønnings brosjyre «Veiledning i behandlingsmåter på arbeidsplassen» er trykket i nytt opplag på 5000. I alt er trykket 50 000 eksemplarer av denne brosjyren.

Brosjyren «Vår lille hygge» er i 1978 trykket opp i et opplag på 15 000 eksemplarer. Tilsammen er den trykket i et opplag på 30 200.

Dessuten er det trykket opp program for våren og høsten 1978 i henholdsvis 10 000 og 3000, ialt 13 000.

Brosjyrene er formidlet i hovedsak i forbindelse med møter, konferanser og kurs, dessuten ved bestillinger fra bedrifter og institusjoner.

Programmene er spredt til bedrifter som er registrert i sekretariatet, dessuten til bedriftshelsetjenesten, AKAN-utvalg, LO, N.A.F.'s og AOF's avdelingskontorer.

Sosialt grunnkurs.

Brevkurset «Sosialt grunnkurs» ved Folkets Brevskole er i 1978 gjennomgått av 1655 deltakere. Brevet «Edruskapsvern, som vesentlig bygger på AKANs materiell inngår i selve kurset.

Film.

AKAN benytter filmene «Alkoholisme» og «Gustavus» i sitt arbeid.

Områdekonferanser.

I 1978 har AKAN arrangert 14 områdekonferanser:

25. januar, Oslo: 85 deltakere.
1. februar, Bergen: 30 deltakere.
5. april, Kristiansand: 17 deltakere.

- 12. april, Trondheim: 40 deltakere.
- 25. april, Molde: 11 deltakere.
- 26. april, Kristiansund: 21 deltakere.
- 27. april, Alesund: 26 deltakere.
- 20. september, Oslo: 70 deltakere.
- 27. september, Skien: 50 deltakere.
- 11. oktober, Moss: 44 deltakere.
- 19. oktober, Horten: 30 deltakere.
- 25. oktober, Lillehammer: 13 deltakere.
- 22. november, Oslo: 47 deltakere.
- 29. november, Haugesund: 48 deltakere.

Programmet for konferansene har vært:

1. AKANs formål og virksomhet.
2. Alkohol og/eller narkotika, deres innflytelse og arbeidsytelsene.
3. Hva er alkoholisme og narkomani?
4. Alkoholistsorg på arbeidsplassen.
5. Arbeidsgivers rolle i forbindelse med alkoholmisbruk.

Konferansene holdes for å gi en førsteinformasjon om AKANs virksomhet, og om alkohol- og narkotikaproblemer. Man tar sikte på å få kontakt med arbeidslivets representanter for å skape interesse for det videre arbeidet på de enkelte arbeidsplassene.

Deltakerne på konferansene er vesentlig representanter fra bedriftsledelse og fagforeninger. I tillegg til disse har representanter fra trygdekasser, sosialkontorer, arbeidskontorer, televerket og postverket blitt invitert.

Som foredragsholdere ved områdekonsferansene har vært brukt:

Overlege Th. Kjølstad, As, tidligere forbundsformann Olav Bratlie, Oslo, tidl. hovedkasserer Marie Lindquist, Oslo, direktør Joh. Fr. Hansen, Oslo, personallege Jul Hansen, Oslo, overlege Jon Efskind, Fredrikstad, direktør Thor Lunde, Oslo, overlege Ole Bratfos, Tønsberg, tillitsmann Olav Gruer, Oslo, tillitsmann Hans Myrdahl, Slemmestad, bestyrer Knut Larsen, Oslo, kontorsjef Odd Moseby, Oslo, og personaldirektør Sven Lie, Oslo.

AKANs 15 års virksomhet.

I forbindelse med at AKAN har virket i 15 år inviterte AKAN tillitsmenn fra bransjeorganisasjoner, fagforbund, LO og NAF til konferanse. Formann og nestformann orienterte om virksomheten. Personaldirektør Sven Lie og AKAN-tillitsmann Olav Gruer, NEBB orienterte om hvilken praktisk nytte NEBB har av AKAN-opplegget. Ca. 50 deltok.

Om kvelden var det en enkel tilstelning for å markere de 15 årenes virksomhet.

Ukekurs.

I 1978 har sekretariatet gjennomført 6 ukekurs. Fire av kursene gjenomgikk emnet «Alkoholisme og Narkomani». Et av kursene var et spesialkurs beregnet på deltakere fra helsesektoren og sosialarbeidere i personaladministrasjonen. Et kurs var basert på deltakernes erfaringer fra AKAN-arbeidet. Ialt deltok 183 på kursene.

Tilslutningen til ukekursene er fortsatt stigende. Dette henger sammen med den økte aktivitet innenfor bedriftene når det gjelder komitéens arbeidsområde. Behovet for økte kunnskaper og informasjon melder seg, og de fleste bedrifter ønsker råd og veiledning om det praktiske opplegg innenfor bedriftene.

Forelesningsrekker — korte kurs.

Høsten 1978 arrangerte man i samarbeid med AOF 7 møtekvelder for kontakter og andre interesserte på følgende steder: Skien, Tønsberg, Trondheim, Moss, Fredrikstad, Bærum og Drammen. Forelesningsrekkene gikk over 5 kvelder med et program som var tilpasset de lokale forhold. Frammøtet viste at det er behov for slike tiltak. Til sammen deltok 127 personer.

Forelesninger på forskjellige kurs med varighet over en dag.

Administrasjonen har ialt deltatt på 80 kurs med materiale og dagsforelesninger. Tilsammen har det deltatt 2053 på disse kursene.

Foredrag på møter etc.

Det har blitt holdt foredrag på 6 møter arrangert av ulike organisasjoner og institusjoner. Det var tilsammen 165 tilstede.

Bedriftsbesøk, informasjonsbesøk på bedrifter.

I 1978 har sosialkonsulenten og sosialsekretærene vært på besøk i 198 bedrifter utover hele landet. Storparten av besøkene har vært avtalt på forhånd og har ofte omfattet interne informasjonsmøter. En mindre del av besøkene har vært korte visitter når en har oppholdt seg i de respektive distrikter. En har vært i kontakt med ca. 2341 personer på denne måten.

Informasjonsmøtene har i første rekke henvendt seg til tillitsmenn, verneombud, arbeidsledere, personalavdeling og helsepersonell. Presentasjonen av AKAN-opplegget, hvordan dette skal praktiseres, hvilket omfang problemet har på bedriften osv. er spørsmål som gjerne blir diskutert i første omgang.

Dersom den enkelte bedrift bestemmer seg for å prøve igangsetting av AKAN-opplegget gir vi veiledning om utforming av de lokale retningslinjer for arbeidet og hvordan dette skal organiseres. Sentralt i dette opplegget er hvordan en skal gjøre tilbudet kjent for bedriftens ansatte. I denne forbindelse kan det være aktuelt med interne informasjonsmøter, stimulere til bruk av bedriftsavis, spredning av retningslinjer og brosjyrer m. m.

I informasjonen legger en vekt på hvilke utslag alkoholproblemet gir seg, samt klarlegge tanken bak opplegget og framheve hvilken funksjon den enkelte skal ha „eks. hvordan arbeidsledere, tillitsmenn, støttekontakter, hovedkontakter skal forholde seg.

Oppfølgingsmøter.

Det har i 1978 blitt arrangert 3 oppfølgingsmøter i henholdsvis Kristiansand, Stavanger, Trondheim og Oslo. Møtene har vært beregnet på folk vi tidligere har vært i kontakt med eller som driver aktivt med dette arbeidet ute i bedriftene. Det viste seg at behovet var tilstede for møter av denne art, bl. a. slik at deltakerne kunne få diskutert problemene de har kommet opp i etter en tids virke. Ca. 140 deltok.

Mini-konferanser.

Det ble i 1978 avholdt 4 korte dagskonferanser. Ialt deltok 54.

Konferanser og seminarer.

Sosialkonsulenten og sosialsekretærene har ialt deltatt på 9 konferanser og 2 seminarer arrangert av andre enn AKAN. Ialt deltok henholdsvis 250 og 35.

Representert AKAN på arrangementer.

AKAN har blitt representert ved 3 seminarer. Det ene ble arrangert av Statens Attføringsinstitutt og var om alkohol, arbeid og attføring. Det andre ble arrangert av Oslo kommunes sosialrådmann og omhandlet problemer for gruppen «Bostedsløse alkoholikere». Det tredje seminaret ble arrangert av Rådet for funksjonshemmede og omhandlet sosialt funksjonshemmede.

Utenlandske kontakter.

Komitéens medlemmer har deltatt i Nordisk konferanse i Finland hvor emnene var: Alkoholspørsmål og arbeidsmiljø. Deltakerne var fra arbeidslivets organisasjoner, myndighetene, forskningsmiljøer og helse- og sosialarbeidere.

Administrasjonen har holdt flere orienteringer i Sverige om AKANs virksomhet.

En har videre arrangert en ukes studieopphold for 2 representanter i Danmark.

Informasjon til presse og kringkasting.

Ved artikler og intervjuer har en formidlet AKAN-stoff til tidsskrifter og aviser i både inn- og utland. I forbindelse med områdekongressene blir presse og kringkasting innbudt. Virksomheten har vært omtalt i forskjellige fagblad, bedriftsaviser og dagsaviser.

Klientrådgivning.

AKANs sekretariat har i økende grad virket som rådgiver overfor arbeidslivet i konkrete problemer. I takt med økt informasjon og engasjement på arbeidsplassene, øker behovet for rådslaging i det enkelte tilfelle arbeidsplassen står overfor. Behovet for støtte og rådslaging øker også i forhold til kontaktene på arbeidsplassene.

For å styrke samarbeidet med behandlingstjenestene har sosialkonsulentene faste orienteringer på Incognito Klinik i Oslo.

Informasjonsvirksomheten.

Ved siden av informasjonsarbeidet som ligger i spredning av materiellet som skjer via de foran nevnte instanser, har sekretariatets informasjonsarbeide nådd ca. 5900 tillitsmenn, bedriftshelsepersonell og personalledelse med direkte, personlig kontakt ved møter, kurs etc.

Statens Feriefond

Leif Haraldseth er LOs representant i styret for Feriefondet.

Med godkjenning av Kommunal- og arbeidsdepartementet ble det til ferieformål i 1978 bevilget i alt kr. 4 333 500.00.

Forbrukerrådet

LOs representant i Forbrukerrådet er Evy Buverud Pedersen, som er nestformann i Rådet. Bjørn Kolby er vararepresentant. Han møtte under Evy Buverud Pedersens permisjon.

Forbrukerrådets landsmøte ble holdt i Bergen 20.—21. juni 1978 og markerte samtidig Forbrukerrådets 25-års jubileum. Fra LO deltok Harriet Andreassen, Erik Nilsen og Else Ørbæk. Bjørn Kolby møtte for Rådet. Av saker som ble behandlet på landsmøtet kan nevnes:

1. Store og små oppgaver i forbrukerpolitikken v/statsminister Nordli.
2. Beretningen for 1977, arbeidsprogrammet for 1978 og oppfølging av vedtak fra landsmøtet 1977.
3. Forbrukerpolitikken etter Stortingsmelding nr. 44 v/statsråd Myklevoll.
4. Forbrukerpolitikk og Forbrukerrådets arbeidsoppgaver. Rammeplan for virksomheten framover v/Rådets formann Gro Hillestad Tune.

Forbrukerrådet har i 1978 holdt 11 møter og behandlet 137 saker. Blant disse nevnes:

NOU 1977: 35 — Barneloven.

NOU 1977: 54 — Ulykkesforebyggende arbeid. Spesielt rettet mot ulykker i hjem og i fritid.

NOU 1978: 1 — Lov om oppvekstmiljø.

NOU 1978: 2 — Vurdering, kompetanse og inntak i skoleverket.

NOU 1978: 7 — Nemnder på fylkesplan.

NOU 1978: 12 — Pensjonsutredningen.

NOU 1978: 15 — Levekår i landbruket.

NOU 1978: 17 — Lov om reisebyråer m. v.

NOU 1978: 31 — Arbeidsoppgaver i reiselivet.

Forbrukerrådets arbeid med offentlige og private tjenester.

Virksomheten ved Fondet for markeds- og distribusjonsforskning.

Forbrukerrådets 25-års beretning.

I tillegg har en rekke saker vært behandlet i plan- og arbeidsutvalget.

Rådet har ellers stått for utgivelse av Forbruker rapporten, vareundersøkelser, klagesaksbehandling og bl. a. veiledningstjeneste.

Rådet er representert i en rekke komitéer og utvalg.

Varefaktakomiteén

Varefaktakomiteén er opprettet som et frittstående samarbeidsorgan mellom organisasjoner og institusjoner som representerer forbrukerne, næringslivet, forskningen og det offentlige.

LOs representanter i Varefaktakomiteén er Evy Buverud Pedersen, Landsorganisasjonen, og Elida Haugan, Bekledningsarbeiderforbundet, med Anders Brevik og Martha Eriksen, begge Bekledning, som varamedlemmer.

Da Martha Eriksen døde sommeren 1978, ble Linken Holbø, Bekledning, oppnevnt som nytt varamedlem fra 15. september 1978 og ut året 1979.

Evy Buverud Pedersen er medlem av arbeidsutvalget, med Anders Brevik som varamedlem, og han møter mens Evy Buverud Pedersen har permisjon.

Arbeidsutvalget består av 9 medlemmer, og det meste av arbeidet foregår der.

Arbeidsutvalget fungerer også som rådgivende utvalg for gjennomføring av lov av 24. mai 1968 om merking av forbruksvarer, og som forvaltningsorgan for næringsmiddel- og tekstilforskriftene.

Arbeidsutvalget har i 1978 hatt 9 møter, og behandlet 74 saker.

Av saker som er behandlet kan nevnes:

- energibruk i husholdningen,
- bensinbruk — biler
- omorganisering av forbrukerinstitusjonene,
- kontroll av redningsvester og flyteplagg,
- forbrukermessa på Sjølyst,
- retningslinjer for informasjon om komfyrer og kombinasjonsapparat kjøll/frys,
- opplysningsmateriell til skoler,
- nordisk samarbeid — vedlikeholdsmerking av tekstiler,
- stortingsmelding om forbrukerpolitikken,
- merking og kontroll av lystfartøyer.

Arbeidsutvalget som rådgivende utvalg har hatt tre møter og behandlet 8 saker.

Arbeidsutvalget som forvaltningsorgan har hatt 8 møter og behandlet 54 saker. De viktigste sakene er:

- dispensasjonssaker vedrørende næringsmiddelforskrifter og tekstilforskrifter,
- kontroll i henhold til næringsmiddelforskriftene,
- kontroll i henhold til tekstilforskriftene,
- vekt- og volumkontroll.

Oppvekstmiljøet

I 1977 sendte LO en uttalelse til Statens Ungdoms- og Idrettskontor vedrørende en offentlig utredning om oppvekstmiljøet. Uttalelsen står på side 101 i Beretningen for 1977.

I år har LO avgitt uttalelse om utredning nr. 2 fra det offentlige utvalget. Det forelå der et forslag til Lov om samordning av det offentlige arbeid med oppvekstmiljøet. Etter forslaget skulle loven gjelde statlige, fylkeskommunale og kommunale organers og institusjoners arbeid med det samlede oppvekstmiljø for barn og ungdom.

Som lovens formål var foreslått:

Loven har til formål å tjene som et ledd i arbeidet med å sikre alle barn og unge et godt og likeverdig oppvekstmiljø som gir grunnlag for trygghet og selvutfoldelse, for generasjonskontakt og aktivt fellesskap mellom menneskene.

Offentlige myndigheter og institusjoner har plikt til å samordne målsettinger, virkemidler og tiltak innenfor ulike offentlige sektorer som har særlig betydning for oppvekstmiljøet, slik at en sikrer alle barn og unge tilfredsstillende boligforhold, meningsfylt fritid, opplæring og fritid.

Det var også foreslått at kommunestyrene og fylkestingene skulle velge oppvekstmiljøutvalg, og det var foreslått nærmere bestemmelser om dette utvalgets oppgaver.

Etter forslaget skulle også Statens Ungdomsråd sentralt være et rådgivende organ for myndighetene i spørsmål som angår oppvekstmiljøet.

LO sluttet seg til lovforslaget med følgende kommentarer:

«Vi er klar over at oppvekstmiljøutvalgene bl. a. skal ha som oppgave å drive forebyggende arbeid — vi håper at dette ikke utvikler seg til å bli en støtte for de vellykkede, allerede «organiserte» barn og ungdommer, men at det legges særlig vekt på arbeidet for de som har problemer.

Ved oppnevning av utvalgene — sentralt, fylkeskommunalt og kommunalt — må det legges vekt på å få en så god alders- og kjønnsfordeling som mulig.

Fagkompetanse og ansvarsområde mellom barnevernsnemndene og oppvekstmiljøutvalgene må avklares så langt det er mulig.

Ved eventuelle ansettelser av oppvekstmiljøkonsulenter ber vi om at søkere med praksis fra arbeidslivet og med organisasjonserfaring vurderes på lik linje med søkere med teoretisk utdanning.

I utredningens vedlegg foreslår utvalget endringer i lærlingeloven — disse forslagene skjønner vi ikke — det må etter vår oppfatning være galt å trekke lærlingeloven inn i denne sammenheng.

Barn og foreldre – lovutkast

Landsorganisasjonen har hatt til uttalelse en offentlig utredning med forslag til lov om barn og foreldre (NOU 1977, nr. 35). I sin uttalelse peker LO på betydningen av at barnets rettsstilling blir styrket og at foreldreansvaret blir nærmere regulert i egen lov. Opprettelsen av et barneombud vil kunne få avgjørende betydning for oppfølging av bestemmelsene i en slik lov. Det er en viktig familiepolitisk målsetting å øke mulighetene til kontakt mellom foreldrene og barna, og LO er tilfreds med at lovutkastet understreker foreldrenes like ansvar for omsorgen for barna.

I uttalelsen gir vi også uttrykk for at samværsretten med barna må bli styrket og finner det riktig at denne retten blir lovfestet spesielt. I en tid da skilsmisseprosenten stadig øker er dette et viktig spørsmål både for barna og foreldrene.

LO gikk ikke nærmere inn på alle bestemmelsene i lovutkastet, men hadde merknad til et par av dem. Den ene gjaldt forslaget om at alle fedre skulle erkjenne farskapet skriftlig enten barnet var født i eller utenfor ekteskap. Selv om meningen er å oppheve skillet mellom barn født i og utenfor ekteskap, vil en slik ordning være uheldig.

Rachel Grepp-Heimen

Rachel Grepp-Heimen, reist av arbeiderkvinner, er en stiftelse — og styret blir valgt av Arbeiderpartiets Landskvinnerkonferanse annet hvert år.

Styret består av:

Björg Bergh, formann, Merle Sivertsen, nestformann, og Svanhild Toks (LOs representant), styremedlem.

Varamedlemmer: Aase Moløkken, Tove Heggen Larsen og Else Bakke.

Kommunens representant er Ragnhild Eriksen, med Birgith Laila Engebretsen som varamedlem.

Sosialdepartementets representant er Thora Lund, med Eldrid Løvvig som varamedlem.

Styret har i 1978 hatt 21 møter.

I 1978 har det i de 27 leilighetene bodd i alt 47 mødre med sine barn. Av disse flyttet 22 inn i løpet av året, herav 8 etter at barnet

ble født. 22 mødre flyttet fra Heimen i årets løp, og de hadde hatt en botid på 2 til 24 måneder.

Ved utgangen av året bodde det i Heimen 25 mødre som i alt hadde 25 barn. Mødrenes gjennomsnittsalder var 24 år.

Heimens økonomi og drift er basert på offentlig tilskudd.

Likestillingsrådet

Rådet har formann og 12 andre medlemmer oppnevnt for fire år av gangen. LO har to medlemmer og to varamedlemmer. I 1978 har det vært *Tor Aspengren* og *Liv Buck* med *Finn Nilsen* og *Evy Buverud Pedersen* som varamedlemmer. Under *Evy Buverud Pedersen*s permisjon har *Liv Eva Di Micco* vært varamedlem.

Rådsmedlemmenes funksjonstid gikk egentlig ut 31. desember 1978, men ble forlenget til 1. april 1979. Det hang sammen med Stortingets behandling av Lov om likestilling mellom kjønnene og iverksettingen av loven. Både sammensetning og mandat for det framtidige likestillingsråd er til vurdering i Forbruker- og administrasjonsdepartementet. Eventuelle endringer vil også bli sett i sammenheng med den nyopprettede avdelingen for familie- og likestillingssaker i departementet.

Eva Kolstad ble oppnevnt i den nye stillingen som Likestillingsombud fra 1. januar 1979.

Rådet har hatt seks møter og arbeidsutvalget sju møter i løpet av året. *Finn Nilsen* har deltatt i arbeidsutvalget, *Harriet Andreassen* har vært LOs representant i Klagenemnda.

Likestillingsrådet har avgitt uttalelser om flere offentlige innstillinger, utgitt flere publikasjoner og arrangert tre konferanser.

Likestillingsrådets klageutvalg

Utvalget, som er oppnevnt av Likestillingsrådet for behandling av klagesaker, har i 1978 hatt 10 møter.

Det er kommet inn 52 klagesaker, og de fleste av disse er ferdigbehandlet ved årets utgang. Som vanlig spenner sakene over et vidt spekter, såsom: kjønnsdiskriminerende stillingsutlysinger — medlemsskap i boligbyggelag — like muligheter for gutter og jenter til å ta artium i Frankrike — vansker for kvinnelige landbruksakademikere med å bli ansatt i mannsdominerende yrker i landbruket — ansettelsesvilkår for vikarer o.l. ved statsinstitusjoner

— beskatning av fødselspenger — ektefelles rett til å påta seg kausjonsansvar uten den annens samtykke — videreutdanningsmuligheter for fysiokjemikere — tap av rettigheter for enslig forsørger ved studieopphold utenlands — tjenestemenn ved ligningskontor/folkeregister — ektefelles rett til å ha interesse i næring — fødselspermisjon med lønn/utdanningspermisjon — kjønnsdiskriminerende bruk av kvinner ved markedsføring av reisearrangementer — nummersystem for familieenheter — opptjening av bonus/bilforsikring — regler om familieansettelser — tilleggspoeng for husmorpraksis — fastsettelse av lønnsansiennitet — skjevheter i forbindelse med justerings- og normeringsoppgjøret i staten i 1977. Når det gjelder sistnevnte sak, ble den avvist i utvalget og oversendt Likestillingsrådet, hvor Liv Buck også mente den burde avvises. Viser for øvrig til avsnittet om Likestillingsrådet.

Evy Buverud Pedersen er medlem av Klagesaksutvalget fra LO, og Harriet Andreassen deltar under hennes permisjon.

4. Undervisning og opplysningsvirksomhet

Opplysningsarbeidet i fagbevegelsen

Arbeidernes Opplysningsforbund er fagbevegelsens koordinerende og utøvende organ når det gjelder studie- og kulturarbeidet lokalt, regionalt og sentralt.

I AOF ledes dette arbeid av Faglig utvalg.

Det Fondsstyret som er nedsatt på LO-siden tar avgjørelser i saker som angår disponering av midlene i Opplysnings- og utviklingsfondet, etter innstilling fra AOFs Forretningsutvalg.

Faglig utvalg avgir rapport til Forretningsutvalget.

LOs fondsstyre:

LOs fondsstyre hadde ved utgangen av 1978 slik sammensetning: Thor Andreassen, LO, formann, Leif Haraldseth, LO, Evy Buverud Pedersen, LO, Finn Nilsen, Bekledningsarbeiderforbundet, Lars Skytøen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Rasmus Solend, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, Alf Frotjold, Arbeidernes Opplysningsforbund, og Albert Uglem, Statstjenestemannskartetlet.

Vararepresentanter:

Harriet Andreassen, LO, Rolf Hauge, Norsk Papirindustriarbeiderforbund, Else Ørbæk, Norsk Tele Tjeneste Forbund, og Arild Kalvik, Norsk Grafisk Forbund.

Forretningsutvalget:

Forretningsutvalget hadde ved utgangen av 1978 slik sammensetning:

Tor Halvorsen, formann, LO, Ivar Leveraas, nestformann, DNA, Alt Frotjold, sekretær, AOF, Olaf Axelsen, Norsk Treindustriarbeiderforbund, Olav Habberstad, Norsk Jernbaneforbund, Ole Knapp, LO, Gunnar Torp, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Laila Løken, AOF, Svein-Erik Oxholm, LO, Bjørg Bergh, DNAs kvinnesekretariat.

Vararepresentanter:

Einar Sig. Birkeland, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Martin Kolberg, Arbeidernes Ungdomsfylking, Liv Buck, LO, Edgar Eliassen, Norsk Kommuneforbund, Rolf Lundell, Handel og Kontor i Norge, Sigvart Grøvdal (vararepresentant for de ansatte), Unni Ravn Frogner, Norsk Tjenestemannslag, Willy Jakobsen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, Herlof Gjerde, DNA.

Faglig utvalg:

Faglig utvalg hadde ved utgangen av 1978 slik sammensetning: Ole Knapp, formann, LO, Georg Lieungh, sekretær, AOF, Nils Totland, Statstjenestemannskartetlet, Erik Engebretsen, Norsk Sjømannsforbund, Birger Bendixen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Roar Wilhelmsen, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Haakon Nielsen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, Kjell Solberg, Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund, Yngve Halvorsen, Handel og Kontor i Norge, Even Rusten, Norsk Kommuneforbund, Bjørn Rudaa, Norsk Tjenestemannslag, Arthur Bauge, Norsk Postforbund.

Vararepresentanter:

Kristian Hytten, Bekledningsarbeiderforbundet, Knut Westgård, Norsk Arbeidsmandsforbund, Per Karlsen, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, Kåre Eriksen, Norsk Grafisk Forbund.

I tillegg møter følgende som observatører: LO-skolens bestyrer, Faglig/politisk sekretær i DNA, LOs informasjonssekretær og AUFs faglige sekretær.

Generelt

Året 1978 har vært meget aktivt for AOF på den faglige sektor. Innenfor hele det tradisjonelle saksområdet har det vært en betydelig virksomhet og nye områder har kommet til.

I løpet av året har materiellseksjonen på Sørmarka og arbeidsmiljø- og bedriftsdemokratiseksjonen i Henrik Ibsensgt. blitt overflyttet til Storgata, slik at hele Faglig avdeling nå er samlet på ett sted.

Fortsatt er kontorplassproblemene akutte, men det arbeides med en løsning i løpet av 1979.

Det må konstateres at AOFs Faglige avdeling går inn i 1979 som en konsolidert og effektiv arbeidsenhet.

I løpet av året er rutineene med ukekursene i noen grad endret, og det er tatt i bruk EDB ved innkallelser og avvikling.

Nye og bedre kontrakter med kursstedene er opprettet, og bestillingsrutinene i forbindelse med deltakernes billetter er endret i samarbeid med Folkeferie.

Markedsføringen av AOFs sentrale kurstilbud er intensivert for å motvirke den stadig økende tendens til avlysning på grunn av manglende søkning.

I den forbindelse er det utviklet en ny kurskatalog som er mer oversiktlig, samtidig som det for året 1979 er laget en årskalender som inneholder både AOFs ukekurstilbud og søknadsfrister etter et systematisk opplegg.

Det er i løpet av 1978 blitt gjennomført regelmessige møter mellom forbundenes opplysningssekretærer og faglig avdelings sekretærer.

Dette opplegget vil fortsette i 1979.

Det lokale faglige studiearbeidet er ytterligere prioritert i løpet av året.

Fra 2. halvår 1978 ble fondsbudsjettet revidert med bakgrunn i ønsket om en kraftig opp-prioritering av dette arbeidet. Den samme linjen er det lagt opp til for 1979.

Opprettelsen av lokale faglige studiesentra har fortsatt, og arbeidet med en utvikling av regionale faglige sentra fortsettes.

En rekke initiativ for styrking av det lokale arbeidet er tatt:

- gjennomføring av et opplegg som vil gi en systematisk opplæring av gruppe- og ringledere i alle distrikter,
- videreutvikling av prosessen med desentralisering av virksomheten,
- systematisk kurs- og materiellutvikling tilpasset lokale krav,
- igangsetting av prosjekter med henblikk på større utviklingsarbeider for alternative opplæringstilbud, med bakgrunn i Voksenopplæringslovens § 7,
- gjennomføring av etterundersøkelsen blant tidligere kursdeltakere for å få en størst mulig innsikt i hvordan den framtidige virksomhet skal drives,
- ytterligere økning av støtten til lokalt arbeid.

Det er gjennomført et fast opplegg med møtevirksomhet i Faglig utvalg.

Utarbeidelsen av innhold og materiell er påbegynt og vil bli fullført i løpet av 1979.

Arbeidet med et fast system for materiellproduksjon og utvikling er videreført i 1978.

Ukekurs:

For året 1978 ble det budsjettert med 13 200 ukekursstipend. 7000 ble tildelt fagforbundene og 6200 til AOF.

Fordelingen mellom systematisk tillitsmannsopplæring og spesielle emnekurs har vært omtrent som tidligere år, med en viss vekt på kurs innenfor arbeidsmiljøsektoren.

Som tidligere har søknadsmassen til kursene variert, avhengig av tidspunkt og delvis av kursemne.

Tendensen med frafall fra påmeldte deltakere har forsterket seg ytterligere i 1978. Problemet har nå antatt en størrelsesorden som gjør det nødvendig med tiltak som motvirker denne utviklingen.

AOF har i løpet av 1978 i hovedsak lagt sine internatkurs til arbeiderbevegelsens egne kurssteder, samtidig som dagskoleaktiviteten i det vesentlige er lagt til de faglige studiesentra i distriktene.

Det har i løpet av året vært lagt stor vekt på å styrke tilgangen på kursledere/veiledere. Dette arbeidet har skjedd i nært samarbeid med LO-skolen Sørmarka.

Fra AOFs side vil en understreke det gode samarbeidet som har vært til stede i forholdet til LO, fagforbundene, Norsk Folkehjelp, Framfylkingen og Arbeidernes Ungdomsfylking når det gjelder gjennomføringen av ukekursene.

Faglig grunnkurs

Den fremste oppgaven i 1978 har vært utarbeidelsen av nytt faglig grunnkurs. Ved årsskiftet var det utarbeidet tre grunnbøker i områdene Forhandlinger og arbeidsrett, Fagbevegelsen og samfunnet og Organisasjonskunnskap.

I tillegg til grunnbøkene vil det foreligge i alt 16 emnehefter, hvorav tre er spesielle for statssektoren.

Alt materiellet har vært gjenstand for en omfattende utprøving og forelå ved årsskiftet klart til trykking.

Studielederopplæring er igangsatt i forbindelse med det nye materiellet. Dette arbeidet vil bli intensivert i 1979.

Arbeidsmiljøskoleringen

Den lovbestemte grunnopplæringen av verneombud og medlemmer av arbeidsmiljøutvalg er gjennomført etter de retningslinjer som er trukket opp i Fellesavtalen LO — N.A.F. — og Statens Arbeidstilsyn.

Et område som har vært viet spesiell oppmerksomhet i 1978 er «off shore»-virksomheten i Nordsjøen.

AOF tok høsten 1978 initiativ til en koordinering av opplærings-tilbudene innenfor de LO-forbund som er representert på sokkelen.

De fleste fagforbund har nå inngått bransjeavtaler med arbeidsgivermotparten om grunnopplæringen. Flere forbundsområder har gjennom AOF fått utviklet supplerende materiell til grunnopplæringen.

Hovedproblemet med å få til en systematisk videregående skoleing på området ligger i de begrensninger som LO og N.A.F. legger på hverandre med bakgrunn i fortolkninger av forskriftene til Arbeidsmiljøloven.

Bedriftsdemokrati

Utviklingen av nytt materiell har pågått kontinuerlig og har vært gjennomført i nært samarbeid med lærerne på LO-skolen. En stor del av arbeidet med utvikling av materiell, kursstruktur og nye arbeidsformer har utgjort en vesentlig del av arbeidet med utprøving, og det regnes med at en del av kurstilbudene innenfor dette området vil bli gjennomført med utgangspunkt i disse formene.

Høsten 1978 ble det gjennomført et prøvekurs for offentlig oppnevnte representanter til forretningsbankenes besluttede organer.

For den offentlige sektor er situasjonen foreløpig uklar, men arbeidet med spesialkurs til offentlig ansatte vil bli igangsatt i samarbeid med statsforbundene så snart situasjonen er avklart.

Pedagogisk virksomhet

Antallet kurs for ringledere, kursledere og lærere har økt siste år. Det er fortsatt en betydelig interesse for pedagogiske spørsmål, og dette har resultert i en rekke kortere samlinger lokalt.

Det er fortsatt et meget stort behov for en omfattende opplæring av denne gruppe medarbeidere, og det er å håpe at vi i 1979 vil kunne øke denne aktiviteten betraktelig.

Innenfor ukekursvirksomheten har det vært drevet et relativt omfattende forsøksarbeid i nært samarbeid med LO-skolen Sørmarka.

Spesielt har ukekursene for hovedverneombud og bedriftsdemokratikursene blitt nyttet til denne virksomheten. Resultatene og erfaringene viser en forholdsvis entydig trend mot ønskeligheten av en mer problemløsende eller prosjektorientert undervisningsform, hvor hovedvekten legges på deltakernes egne erfaringer og i mindre grad på fastlåste forelesningsopplegg.

Til en viss grad bygger også det nye Faglig Grunnkurs på en slik metodikk.

Under hele året 1978 har det pågått utvikling av tilbud spesielt beregnet på lokal virksomhet.

AOF videreførte i 1978 det store prosjektet om kursledernes situasjon. Hovedhensikten med dette arbeidet er å utarbeide et opplæringsprogram for kursledere i AOF spesielt, — og i organisasjonene generelt. Prosjektet går videre, og det forutsettes foreløpig avsluttet innen utgangen av 1979.

Utvikling av studie- og undervisningsmaterieil

I 1978 har en fortsatt bestrebelsene på å utvikle et system for samordning av materiellutvikling- og produksjon.

På mange områder er det nå utviklet materieil som kan tilbys som fast materieil på de fleste av våre kurstilbud.

Introduksjonskurset «Arbeiderbevegelsen i Norge — et nøkkelkurs» er ferdig produsert i henhold til planene. Arbeidet med utviklingen av et komplett skoleringsbibliotek for faglig tillitsmannsskolering er videreført i 1978.

I samarbeid med fagforbundene er det utviklet spesialhefter som supplerende materieil til grunnopplæringen innenfor arbeidsmiljø. Videre er det utviklet debattopplegg i samarbeid med Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund innenfor EDB- og Automatiseringsproblematikken. AOF har i samarbeid med LO og Folkets Brevskole utviklet et kurstilbud bestående av emnehefte, studieretteiing og AV-pakke til Arbeidsmiljølovens § 12.

Det er igangsatt utvikling av en håndbok for bedriftstillitsmenn.

Arbeidet med å revidere kursopplegget på Hovedavtalen ble gjennomført i 1978.

Et kursopplegg beregnet på de offentlige oppnevnte representantene i bankenes styrende organer er klart til høringsrunde.

Det er utviklet et nytt kurstilbud for hovedverneombud og tillitsmenn valgt etter Hovedavtalens § 4.

Opplysnings- og utviklingsfondet LO/N.A.F.

Som medlemmer av Fondsstyret har i 1978 fungert:

Fra Norsk Arbeidsgiverforening: Carsten Schioldborg, Asbjørn Lien og Øyvind Skard.

Fra Landsorganisasjonen i Norge: Tor Halvorsen, Tor Aspengren og Egil Ahlsen.

Tor Halvorsen har vært Fondsstyrets formann.

Innbetaling av midler til Opplysnings- og utviklingsfondet, samt Fondsstyrets disponeringer ifølge reviderte regnskaper:

Totalt innbetalt på den private sektor i 1978 fra Rikstrygdeverket (fratrasket RTVs godtgjørelse for administrasjon i henhold til avtale)		45 089 068.00
Fondsstyret har foretatt følgende bevilgninger i 1978:		
Til Samarbeidsrådet LO/N.A.F.	1 426 100.00	
Til AKAN	450 000.00	1 876 100.00
		<hr/>
		43 212 968.00

Fondsstyret har behandlet søknad fra Vern og Velferd. Da Landsorganisasjonen har økt sitt bidrag til Norsk Folkehjelp og har trukket seg ut av Vern og Velferd, ble ikke søknaden etterkommet.

Landsorganisasjonen

Opplysningsvirksomheten i fagbevegelsen er omtalt i foregående avsnitt.

Norsk Arbeidsgiverforening

N.A.F.s Spesialutvalg for Opplysnings- og utviklingsfondet har i løpet av 1978 holdt seg orientert om anvendelsen av fondsmidlene. Som tidligere år har man også behandlet en rekke søknader både av generell, men også i enkelte tilfelle av noe mer spesiell karakter.

Likeledes har man gjennom en etablert fordelingsnøkkel sørget for at midlene blir kanalisert som påtenkt.

Generelt kan man si at den enkelte bransje, det enkelte overenskomstområde, utnytter midlene på en meget fornuftig måte, og deres til dels meget fyldige beretninger vitner om stor allsidighet og stor aktivitet.

Det er i 1978 etablert en såkalt Fellesordning for de bransjer/bedrifter/overenskomstområder som ønsker å arbeide sammen om sine opplæringsforhold. Vi tror kanskje at særlig mindre enheter vil ha glede og utbytte av en slik ordning.

Det arbeides kontinuerlig med å spre opplysning om den enkeltes aktivitet slik at dette kan gi impulser og idéer til andre.

O.U.-fondet LO—DKT

Dette fondet er omtalt under Samarbeidsrådet LO—DKT på side 144.

Landsorganisasjonens skole, Sørmarka

Styret har bestått av:

Thor Andreassen, formann, Alf Frotjold, Birger Breivik, Harry Jørgensen, Arild Kalvik, Thorvald Karlsen, Gunnar Torp, John Stene og Kjell Edvard Fixdal, personalets representant.

Varamenn:

Lars Buer for Frotjold,*) Knut Lier for Breivik, Evy Buverud Pedersen, Knut Westgård, Arne Løken, Edgar Eliassen og Wibeke Slettvoll, personalets representant.

*) Etter at Lars Buer overtok stilling i Nordisk Råd, er Georg Lieungh oppnevnt som varamann for Alf Frotjold.

Personalet:

Vaktmester Sverre Bakken fylte 65 år i mai og gikk av med pensjon. Som ny vaktmester ble ansatt Einar Leonard Johansen. Personalet i barnehagen sluttet til ferien. Som leder ble ansatt Else Eren R. Wiik med assistent Pia Andersen. Marit Børsum Haug ble innvilget ett års permisjon fra 1. oktober, og som vikar for henne ble ansatt Lill Sletten.

Styresaker:

Det er holdt fire styremøter i løpet av året, og det er behandlet 29 saker.

I forbindelse med den påtenkte utbyggingen, var det i februar en befaring hvor ordfører Nordengen og Skogstyret var invitert og deltok. Det ble orientert om den påtenkte plasseringen av et aktivitetshus og om omleggingen av vegen Portalen—Enebakkvegen.

I løpet av året er tre større arbeider planlagt:

Gjennom direktør Jan Gulbrandsen, Park- og Idrettsvesenet i Oslo kommune, har representanter for styret og personalet hatt befaringer på en del av kommunens svømmeanlegg. Planleggingsingeniør Reidar Nilson, og senere arkitekt Frode Rinnan, har utarbeidet skisser for beliggenhet, størrelse og utforming av bygget. Dette arbeidet fortsetter med sikte på byggestart i 1979.

Oslo Skogvesen ved avdelingssjef Finstad, har prosjektert og kalkulert vegen fra portalen til Enebakkvegen. Skogvesenet har også tatt på seg arbeidet med vegen, som er lovt ferdig til juni 1979. Nytt vegly er satt opp.

Konsulent Arnevik ved Oslo Veivesen tok på seg arbeidet som konsulent for nyasfaltering av indre område. Anbud er godtatt, og arbeidet blir utført våren 1979.

I avdeling B er det innredet ytterligere en dagligstue for elever. Et påtrengende behov for mer fritidsplass for elevene i denne avdelingen er dermed imøtekommet.

Vedlikeholdsrutinene som ble vedtatt i 1976, er fulgt opp i løpet av året, og vedlikeholdsmessig er skolen i god stand.

I forståelse med Oslo Skogvesen og Ski jordstyre, har skolen inngått avtale med bonde Bjørn Hansen om leie av 23 mål av skolens område til jordbruksformål. Leieavtalen som er inngått for 11 år, sikrer at jorda blir drevet på jordbruksmessig forsvarlig måte.

Rådgivende utvalg har bestått av følgende medlemmer:

Ragnar Røberg Larsen, formann, Jakob Grava, Einar Sig. Birke-land, Nils Totland, Olav Boye, Arne Kokkvoll, Willy Jansson og Birger Breivik.

Da Willy Jansson gikk over i ny stilling, ble Georg Lieungh valgt som AOFs representant til utvalget.

Utvalget har hatt fire møter i løpet av året, og har behandlet lærerfunksjonen, opptakskriterier for LO-skolen, miljøsaker, ut-smykkingsforslag og opptak på LO-kursene.

LO-skolen:

Det er kjørt tre kurs trinn I med til sammen 77 elever, og ett kurs trinn II med 25 elever.

Følgende forbund har hatt elever på LO-skolen:

	Trinn I	Trinn II
Norsk Arbeidsmandsforbund	4	2
Norges Befalsforbund	1	0
Bekledningsarbeiderforbundet	2	3
Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund	3	1
Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund	2	1
Norsk Grafisk Forbund	2	0
Handel og Kontor i Norge	3	2
Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet	3	1
Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund	16	5
Norsk Jernbaneforbund	3	0
Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund	8	3
Norsk Kommuneforbund	6	3
Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund	3	0
Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	2	0
Norsk Papirindustriarbeiderforbund	4	1
Norsk Postforbund	2	1
Norsk Sjømannsforbund	3	0
Norsk Tele Tjeneste Forbund	1	1

	Trinn I	Trinn II
Norsk Tjenestemannslag	3	0
Norsk Transportarbeiderforbund	3	1
Norsk Treindustriarbeiderforbund	1	0
Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer	2	0
	<hr/>	<hr/>
	77	25
	<hr/>	<hr/>

Studieturen for trinn II var denne gang lagt til Førde. Både elever og lærere var fornøyd med studieturen.

Biblioteket:

Aktiviteten på biblioteket er økende. Spesielt gledelig er det at ukekursene i større grad enn tidligere benytter biblioteket. Noe av årsaken til dette henger sammen med de nye undervisningsformer som blir forsøkt gjennomført og som leder kursdeltakerne mer direkte til biblioteket.

Utlånet fortsetter i positiv utvikling: Totalt hadde biblioteket i 1978 et utlån på 2026 bøker mot 1319 i 1977. Dette fordeler seg med 534 (415 i 1977) på skjønnlitteratur og 1492 (904 i 1977) på faglitteratur, og som gir en økning i utlånet på vel 50 prosent.

Barnehagen:

I løpet av 1978 har 21 mødre og 19 fedre hatt elevbarn i barnehagen, til sammen 40 barn å 1 uke.

Utover dette har det vært 6 barn fast, hvorav 4 med kommunalt tilskudd og 2 av de ansattes barn, som foreldrene har betalt for.

Med ordinære statlige og kommunale tilskudd og ved betaling fra foreldre, har barnehagen vært økonomisk selvberende.

Barnehagen vil tåle en fortsatt økning av motiveringsaktiviteten hos kursarrangørene.

Ringsaker Folkehøgskule

I 1978 hadde skolens styre følgende sammensetning:

Thor Andreassen, formann, Ole Ormseth, Aud Trønnes, Knut Aagesen, Aage Søgård, Roar Løver, Mary Haug og Kr. Haugen jr.

Elevene har dessuten vært representert i eierstyret.

Da Ole Ormseth sluttet som sekretær i Arbeidernes Opplysningsforbund høsten 1978, rykket Georg Lieungh inn i skolens styre.

Undervisningsstyret har i 1978 hatt følgende sammensetning:

Ole Ormseth, formann, Aud Trønnes, Knut Aagesen og Rolf N. Svendsen.

Dessuten har elevene hatt en representant i undervisningsstyret. Georg Lieungh overtok som formann da Ole Ormseth fratrådte høsten 1978.

I løpet av 1978 har det blitt holdt 4 møter i eierstyret og 4 møter i undervisningsstyret. Fra årsskiftet 1977/78 ble det foretatt visse endringer i skolens faglige tilbud. De faste hovedgruppene ble beholdt. Dette er husstellgruppe, formingsgruppe, journalistgruppe, sosialgruppe og samfunnsstudiegruppe. Systemet med obligatoriske fag ble avvirket og en gikk over til valgfag. En del av de tidligere obligatoriske fag, dvs. historie og litteratur, ble omgjort til valgfag. I tillegg til dette ble det arbeidet i temagrupper med en arbeidsøkt på normalt 4 uker der valg av tema var knyttet til elevenes forslag og interesser og skolens tilbud.

Skolen har også i 1978 hatt et nært samarbeid med bedrifter og institusjoner i lokalsamfunnet og har nyttet disse i samband med samfunnsorienterende fag. Også i 1978 har skolen drevet barnehage. Fra høsten 1978 ble det foretatt visse endringer i samfunnsstudiegruppen som førte til at den fikk betegnelsen: «Gruppe for organisasjons- og samfunnsstudier» og et mer strukturert faglig opplegg som elevene på forhånd ble presentert for.

Skolens markedsføringsarbeid drives gjennom de samme kanaler som tidligere.

Gjennom AOF blir skolens folder spredd til flere tusen deltakere på helge- og ukekurs. En rekke AOF-foreninger tar dessuten inn en omtale av skolens tilbud i sine kurskataloger.

Flere forbund har årlig omtale av skolen i sine fagblader. Dessuten blir det distribuert plakater til en rekke større arbeidsplasser. Arbeiderpressen tar inn reportasjepreget stoff som produseres av elevene ved skolens journalistgruppe.

Markedsføringsarbeidet har ført til at skolen har lyktes i år med å:

1. Holde oppe en relativt høy gjennomsnittsalder på elevene. Den er i inneværende skoleår ca. 20 år. Guttene er noe eldre.
2. Innslaget av ungdom med arbeidslivserfaring er økt.

De elevene som selv er organisert, eller har organiserte foreldre, får stipend fra fagbevegelsen. I de siste årene har en rekke forbund økt sine bevilgninger, slik at elever med tilknytning til fagbevegelsen har fått gunstigere vilkår enn tidligere.

I skoleåret 1977/78 hadde skolen 76 elever. Til skoleåret 1978/79 søkte ca. 300 om opptak, 76 elever ble tatt opp.

Skolen har 20 ansatte. Det er 10 lærere fordelt på faste poster og timelærerstillinger. Kjøkken og renhold: 7 tilsatte, dessuten internathusmor, 1 vaktmester og 1 kontorfullmektig.

Knut Aagesen er skolens rektor.

Fagforeningskvinnenes studiefond

Fagforeningskvinnenes studiefond har som formål å yte stipend til kvinnelige medlemmer av Landsorganisasjonen i Norge som dyktiggjør seg for arbeid i organisasjonen eller som trenger omskolering fra ett yrke til et annet.

Styret har i 1978 bestått av:

Harriet Andreassen — formann, Else Ørbæk — styremedlem,
Evy Buverud Pedersen — sekretær.

Styret har i 1978 holdt ett møte — 28. juni.

Det er utbetalt ett stipend med kr. 2400.— som var innvilget i sak nr. 2 i 1977 til Oslo Arbeiderpartis Kvinneutvalg til en helgekonferanse for fagorganiserte kvinner.

En søknad fra Østfold Arbeiderpartis Kvinneutvalg om støtte til en landsdelskvinnekonferanse er avslått. Fagorganiserte var ikke invitert til konferansen, og i henhold til Fondets vedtekter kunne det ikke innvilges.

Fagforeningskvinnenes Studiefond.

Status pr. 1. januar 1979.

Aktiva:

Bankinnskudd pr. 1. januar 1978 Landsbanken A/S	
12 måneders oppsigelse	kr. 18 064.88
	kr. 18 064.88

Passiva:

Kapital pr. 1. januar 1978	kr. 19 171.42	
÷ Årets underskudd	» 1 106.54	kr. 18 064.88
		kr. 18 064.88

Taps- og vinningskonto pr. 31. desember 1978.

Utbetalt stipend i 1978		kr. 2 400.00
		kr. 2 400.00
Bankrenter 1978		kr. 1 293.46
Underskudd	» 1 106.54	
		kr. 2 400.00

Oslo, 31. desember 1978
15. januar 1979

Regnskapet revidert.
Oslo, den 15. januar 1979.

Arne G. Strangel,
Statsaut. revisor.

Opplysningsvirksomhet om utviklingslandene

Direktoratet for utviklingshjelp (NORAD) har inngått en avtale med LO om å yte tilskudd til fagbevegelsens opplysningsvirksomhet om utviklingslandene. Avtalen er inngått for årene 1979—1981.

For 1979 skal NORAD bidra med 400 000 kroner, og forutsatt nødvendige bevilgninger skal det ytes et tilsvarende tilskudd for 1980 og 1981.

Opplysningsvirksomheten skal gi faktisk opplysning om norsk utviklingshjelp, Norges økonomiske samkvem med utviklingsland og forholdet mellom utviklingsland og industriland generelt med vekt på FNs innsats.

LO skal i samarbeid med AOF legge opp planene for virksomheten. En bestemt person innenfor ledelsen i LO skal stå ansvarlig overfor NORAD for oppfølging og gjennomføring av tiltakene. LO skal avgjøre hvordan virksomheten skal administreres, og det skal holdes kontakt med NORAD, som også i rimelig omfang skal stille sitt informasjonsmaterieil fritt til rådighet for LOs virksomhet.

Avtalen har også bestemmelser om rapportering og kontroll.

Uttalelser om undervisningsspørsmål

Det er avgitt uttalelse i følgende saker i løpet av året:

Til Kirke- og undervisningsdepartementet:

- Innstilling om verne- og miljøarbeidet i den videregående skolen.
- Yrkesopplæring for voksne. Tilrettelegging av kurs for industrialere.
- Opplæring av personell på borerigger, NOU 1978:10.
- Delinnstilling fra «Utvalget til å vurdere utdanningsbehovene for personell som tjenestegjør på produksjonsplattformene i Nordsjøen».
- Dykkerutdanning — «Utredning vedrørende opprettelse av en Statens Dykkerskole».
- Opplæring av yrkessjåfører, NOU 1978:39.

Til Rådet for videregående opplæring:

- Fagplanutvalg for tannteknikere.
- Innvandrelever i den videregående skolen — kortere kursenheter.
- Utvalg for utarbeiding av fagplan for billakkeringsfaget — grunnkurs.

- Uttalelse om fagplan for borekurs 11-18-ukers videregående kurs i oljeboring.
- 1-årig fagkurs for studenter, 1-årig sekretærskole for studenter — nye fagplaner.
- Fagplan, videregående kurs i grafiske fag.
- Uttalelse til forslag til fagplan for videregående kurs II i plate-sveise- og stålkonstruksjon m. m.
- Fagplaner for videregående kurs II for motor- og understells-reparatører, bilelektrikere og bilopprettere.
- EDB-utdanning i den videregående skolen.
- Fagplan for samordnet grunnopplæring i grafiske fag.

Til Lærlingerådet:

- Opplæring av elektromekanikere.
- Forslag til ny opplæringsplan med prøveforskrifter for fagområdet avionikk med avionikkmekaniker som fagbetegnelse.

5. Internasjonalt arbeid — Utenrikspolitikk

Hovedtyngden i arbeidet ble også i 1978 lagt på utenriks-økonomisk politikk og medvirkning i tiltak for å bedre sysselsettingen internasjonalt, særlig gjennom Nordens Faglige Samorganisasjon (NFS). LO har fortsatt medvirket til effektivisering av de internasjonale faglige organer, særlig NFS, DEFS og TUAC (den faglige rådgivende komité i OECD). Omfanget av den faglige u-hjelp og støttevirksomheten gjennom Arbeiderbevegelsens Internasjonale Støttekomité (AIS) og Norsk Folkehjelp øker. AIS' fond er noe styrket, med bidrag på nær kr. 1,— pr. medlem i 1978, foruten særbevilgninger og innsamlinger. Offentlige bidrag til støttearbeidet er økt. Omorganisering av administrasjonen og beslutningsprosessen ble vurdert i 1978.

Et nytt trekk i det internasjonale arbeid er Norges olje- og industripolitiske samarbeid med andre land, foruten arbeidet på den norske kontinentalsokkel. Dette forutsetter nærmere kontakt bl. a. med svensk LO, tysk DGB og britisk TUC, som er innledet. Dette forutsetter også kontakt med de utenlandske selskaper i Norge, som også er innledet.

Nordens Faglige Samorganisasjon — NFS

NFS' hovedoppgave var i 1978 fortsatt samarbeidet mellom de nordiske lands- og funksjonærorganisasjoner om felles programmer, om nordisk regjeringssamarbeid, om nordisk industri- og energisamarbeid og om koordinering av nordisk innsats i de internasjonale faglige organer.

NFS besto i 1978 av åtte medlemsorganisasjoner med sammenlagt ca. 6 millioner medlemmer: Landsorganisationen i Danmark (LO: 1 046 000 medlemmer), Fællesrådet for Danske Tjenestemands- og Funktionærorganisationer i Danmark (FTF: 241 000 medlemmer), Finlands Fackförbunds Centralorganisation (FFC/SAK: 920 600 medlemmer), Tjänstemannaorganisationernas Centralförbund i Finland (TOC: 262 000 medlemmer), Althydusamband Islands (ASI: 42 000 medlemmer), Landsorganisationen i Sverige (LO: 1 800 000

medlemmer), Tjänstemännens Centralorganisation i Sverige (TCO: 922 000 medlemmer) og Landsorganisasjonen i Norge (LO: 700 000 medlemmer).

Medlemsavgiften var i 1978 35 svenske øre pr. medlem pr. år.

Det ble i 1978 holdt fire ordinære styremøter. Styret består av to representanter fra hver av NFS' medlemsorganisasjoner. Fra LO har Tor Halvorsen og Thor Andreassen møtt som valgte norske representanter. Kaare Sandegren deltok i styremøtene.

Presidiet leder det daglige arbeidet og besto i 1978 av Gunnar Nilsson (LO Sverige), formann, Oso Laakso (TOC Finland), viseformann, og Lennart Forsebäck, generalsekretær.

Presidiet hadde i løpet av 1978 14 protokollførte møter.

I sekretariatet i Stockholm var følgende ansatte: Lennart Forsebäck (generalsekretær), saksbehandlerne Jörgen Eckeröth og Sten Lindahl og sekretærene Mona Foster, Helen Ingberg, Marie Pettersson og Iréne Svensk.

Virksomheten innen NFS var i 1978 preget av programarbeid innen en rekke områder, såsom arbeidsmiljø, forskningspolitikk, sosialpolitikk og flernasjonale selskaper. Når det gjelder industri- og energipolitikk har arbeidsgrupper utarbeidet forslag til nordiske faglige program.

Ordnningen med de nye faste utvalg fungerte i 1978. En nærmere vurdering av NFS' organisasjon og struktur vil bli foretatt ved NFS' virksomhetskonferanse i mai 1979.

Deler av de faste utvalgs arbeid har vært særlig betydningsfulle, f. eks. i utvalget for økonomi og sysselsetting i samband med gjennomføringen av den aksjonsplan som styret vedtok i november 1977 for å påvirke den internasjonale økonomiske politikken. Utvalget for de flernasjonale selskaper har utformet felles nordiske faglige krav ved den revisjon av OECDs adferdskode for flernasjonale selskaper som skal finne sted i juni 1979, utarbeidet et forslag til bindende avtale om flernasjonale selskaper, og revisjon av NFS' handlingsprogram for flernasjonale selskaper.

Arbeidsgruppene har i 1978 fremlagt rapporter og forslag om industri-, energi- og datateknikkens konsekvenser for lønnsmotakerne, effektivisering av EFTAs arbeid og nordisk faglig utdanning i internasjonale spørsmål m. m.

Koordineringen på nordisk plan har foregått i overensstemmelse med tidligere fastsatte retningslinjer. Kontaktene med Nordisk Råd er ytterligere utviklet, bl. a. i møter med Nordisk Råds presidium og presidiesekretariatet. Kontaktene med Nordisk Ministerråd er opprettholdt særlig når det gjelder arbeids-, markeds- og arbeidsmiljøspørsmål, industri og energi. Særskilte møter har forekom-

met på presidie- og sekretariatsplan med det Nordiske Kultursekretariatet og med den Nordiske Investeringsbanken. Mellom svensk og norsk LO har det vært hyppig kontakt om planene om energi- og industripolitisk samarbeid. En viktig rolle for NFS er koordinering og samarbeid på nordisk plan overfor de internasjonale faglige organisasjoner (Euro-LO, FFI, TUAC, ILO). Særlig gjelder dette i Euro-LO, hvor nordiske felles holdninger og utspill forbedres i forhåndsmøter og styremøtene. Også overfor TUAC har virksomheten økt.

Av viktige saker til behandling på årets fire ordinære styremøter kan nevnes:

I Stockholm i januar ble vedtatt en uttalelse om FFIs utviklingscharter. FFIs generalsekretær, Otto Kersten, og avdelingssjef Enzo Friso, redegjorde om den faglige situasjonen i Sør-Amerika. Styret ble enig om en nordisk kandidat til stillingen som TUACs generalsekretær, Kari Tapiola, som senere også ble valgt på TUACs plenarmøte.

I København 4. april, ble NFS' forskningspolitiske program og uttalelser om Chile og Sør-Afrika vedtatt. I et brev til det Nordiske Ministerråd ga styret uttrykk for sin uro over den internasjonale økonomiske situasjon og foreslo visse felles nordiske tiltak. Denne uttalelsen må sees i sammenheng med den trepartskonferanse om økonomi og sysselsetting som ble avviklet i september i København på initiativ fra NFS.

I Ivalo, Finland, 24. august, ble styret forelagt rapporter om lønns-, pris- og konjunktursituasjonen i de nordiske land. Man ble enige om visse konkrete faglige krav overfor trepartskonferansen i København 7. september, og arbeidsmiljøutvalgets forslag til handlingsprogram ble vedtatt. En henvendelse ble sendt til EFTAs Ministerråd med krav om og forslag til aktivisering av EFTA, og om samarbeid EFTA-EF om økonomisk politikk.

I Stockholm, 4. desember, godkjente styret tilføyelser til NFS' handlingsprogram for flernasjonale selskaper. Kravene i samband med revisjonen av OECDs adferdskode for flernasjonale selskaper ble fastsatt og forslag til sosialpolitisk program samt prinsippforslag om nordisk faglig utdanning i internasjonale spørsmål godkjent.

100 000 svenske kroner ble bevilget til FFIs solidaritetsfond for bistandsprosjekt i det sørlige Afrika.

Det vesentlige av NFS' løpende arbeid foregår i de faste utvalg og arbeidsgrupper. Det er fire faste utvalg: ett for arbeidsmiljø, ett for økonomi og sysselsetting, ett for flernasjonale selskaper og ett for sosial- og familiepolitikk.

Åtte arbeidsgrupper var i arbeid i 1978 innen følgende emner: Industripolitikk, energi, datateknikkens konsekvenser for lønns-mottakerne, EFTA, Sør-Afrika, arbeidsrettslige aspekter i forbindelse med internasjonale boikottaksjoner, ny økonomisk verdens-ordning og utredning om faglig utdanning i internasjonale spørsmål.

Landsorganisasjonen i Norge har deltatt i de fleste utvalg og arbeidsgrupper med representanter fra de respektive avdelinger. Møtene er blitt avviklet på omgang i de forskjellige nordiske land. Samrådsorganet for faglig/kooperativ forsikringsvirksomhet kan også betraktes som en arbeidsgruppe. Formålet er å formidle informasjon, diskutere felles løsninger og etterstrebe så like vilkår som mulig for bl. a. arbeidsmarkedsforsikring og skadeforebyggende virksomhet. Samrådsorganet hadde to møter i 1978.

Formennene i NFS' medlemsorganisasjoner møttes 7. september i København og 3. desember i Stockholm.

I forbindelse med et forslag for gjennomføringsprogram av etappe II i det nye nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet, som var sendt NFS til uttalelse av Nordisk Ministerråd, møtte medlemsorganisasjonenes saksbehandlere i Stockholm 8. september. Et forslag til uttalelse ble utarbeidet og, etter presidiets godkjenning, sendt Nordisk Minister-råd.

På et møte 6. desember i Stockholm ble muligheten av å innføre en sosialklausul i GATT drøftet.

7. september 1978 ble den første nordiske trepartskonferanse avviklet i København etter krav fra NFS. På konferansen deltok de nordiske regjeringers arbeids- og finansministre, formennene i NFS' medlemsorganisasjoner, samt ledende representanter for de nordiske arbeidsgiverorganisasjoner.

Konferansens hovedformål var å bringe klarhet i organisasjonenes og regjeringers holdning til den internasjonale økonomiske utvikling og i samband med den å drøfte hva en kan gjøre for å aktivisere økonomien og sysselsettingen.

NFS avviklet følgende konferanser i 1978:

- Chile (14. februar i Stockholm).
- Arbeidsmiljø (25. april i Stockholm).
- Arbeidsmiljø (17. mai i Stockholm).
- Energipolitikk (24.—25. mai på Lidingö).
- Datateknikken i arbeidslivet (25.—27. oktober i Esbo, Finland).
- Medbestemmelse (6.—7. november i Stockholm).

Medlemsorganisasjonenes ungdomssekretærer har hatt tre møter i beretningsåret, og det er blitt avviklet to informasjonstreff: ett

for medlemsorganisasjonenes presse- og informasjonsansvarlige og ett for arbeidsmarkedsjournalister.

På initiativ fra NFS gjennomførte Euro-LO en felles europeisk aksjonsdag for sysselsetting 6. april 1978.

Nordisk koordinering av arbeid og støtte til utviklingsprosjekter, til frigjøringsbevegelsene og fagbevegelsen, særlig i det sørlige Afrika og Chile, har kommet i gjenge.

NFS sendte 29. januar—8. februar 1978 en delegasjon bestående av Thor Anderassen, Stig Gustafsson (TCO-Sverige) og Ingrid Wedin (LO-Sverige) til Chile. Delegasjonen hadde møter med representanter for fagbevegelsen, visse katolske organisasjoner og med den chilenske arbeidsminister.

En felles nordisk/FFI-delegasjon (Kristina Persson — LO/TCO Sverige, Kjeld Åkjær — LO Danmark, Vesla Vetlesen — LO Norge og Wogu Ananaba, FFI) besøkte det sørlige Afrika 3.—23. november 1978.

I løpet av året har NFS hatt møter og drøftet felles problemer med fagbevegelsen fra tysk (DGB), nederlandsk (FNV), italiensk (CGIL, CISL og UIL), belgisk (CSC og FGTB), britisk (TUC) og østerrisk (ØGB) fagbevegelse.

NFS' virksomhet har vært omfattende i 1978, de tilgjengelige ressurser tatt i betraktning.

I overensstemmelse med vedtekter og arbeidsprogram er koordinering og informasjonsutveksling prioritert. Spesielt gjelder dette internasjonal koordinering innenfor Euro-LO og TUAC. Kravet til innsats fra NFS' side har hatt en tendens til å øke, hvilket bl. a. har sammenheng med den bekymringsfulle internasjonale økonomiske situasjon og den økende oppmerksomhet internasjonalt samarbeid har fått.

Samtidig er imidlertid kravene på innsats fra NFS innom de øvrige prioriterte områder uforandret. Disse spørsmål og omorganisering av komitéene vil bli drøftet inngående på NFS' virksomhetskonferanse i mai 1979.

Den Europeiske Faglige Samorganisasjon (DEFS) (Euro-LO)

Hovedvirksomheten i Euro-LO var i 1978 også konsentrert om arbeid for å bedre den økonomiske situasjon/politikk og sysselsetting i Vest-Europa. Programmer, uttalelser og henvendelser ble utarbeidet med dette formål, bl. a. henvendelser til toppmøtet i Bonn i juli, til EFs toppmøte i Bremen samme måned, til EFTAs

Ministerråd og til EFs Kommisjon. Et ferdig utarbeidet forslag til økonomisk politikk og til samarbeid om økonomisk politikk ble overlevert av representanter for Euro-LO til formannen for de respektive møter.

En europeisk aksjonsdag for full sysselsetting ble avholdt 5. april 1978 med bred oppslutning om demonstrasjoner eller møter i de aller fleste medlemsland i DEFS. Ledende representanter besøkte på dagen formennene i Ministerrådene i EF, EFTA og Europarådet, foruten i EF-Kommisjonen. En felles henvendelse ble gjort til regjeringene.

I EFTAs Konsultative Komité og i EFs Sosiale og Økonomiske Komité har fagbevegelsen ved en serie anledninger gjort framstøt for en annen økonomisk politikk og for økonomisk-politisk samarbeid i Vest-Europa for full sysselsetting.

I EF har Euro-LO på trepartskonferansen ført fram samme oppfatninger. I vesentlig grad har Euro-LOs synspunkter på økonomisk politikk bygd på program eller syn framlagt av Nordens Faglige Samorganisasjon. Arbeidet med en vesteuropeisk trepartskonferanse om den økonomiske situasjon og politikk er fulgt opp i Euro-LO med forslag til Europarådet om avholdelse av konferanse. Den norske regjering fulgte opp forslaget fra DEFS med innbydelse til å holde konferansen i Norge. Forslaget har senere støtt på hindringer, men er ventet fulgt opp i 1979, enten med endret forslag om avholdelse i EFTA/EF-regi eller fornyet behandling i Europarådet.

Sekretariatet har en arbeidsgruppe i gang, som under ledelse av Clas Erik Odhner utarbeider et program for langsiktig økonomisk politikk.

Det Europeiske Faglige Institutt ble opprettet 10. februar 1978. Instituttet har sete i Brussel; Günther Köpke fra den europeiske Jern- og Metallarbeiderføderasjonen er tilsatt som direktør, og medarbeidere er ansatt. Euro-LOs styre er styre for instituttet med en engere gruppe som arbeidsutvalg. Lennart Bodström fra TCO-Sverige er representant for Norden i styret. Instituttet skal utføre analyser og utredninger for Euro-LO, særlig i økonomisk politikk, og kan sies å være en utredningsavdeling. Instituttet finansieres dels av bidrag fra medlemsorganisasjonene i DEFS, av et vesentlig bidrag fra EF og av bidrag fra EFTA. Instituttet utgjør den første internasjonale faglige felles-utredningsgruppe.

Styret i Euro-LO hadde 6 møter i 1978, i Brussel og Wien. Tor Halvorsen og Leif Haraldseth er representanter. Kaare Sandegren møter også i styret. Nordiske formøter holdes forut for hvert styremøte og koordinerer nordisk holdning.

En gruppe for energispørsmål er opprettet med hovedoppgave å

utforme et felles program for energi og å følge utviklingen i denne sektor. Ulf Sand og Nils Johannesen er LOs representanter.

Styret har nedsatt en gruppe som forbereder forslag om samarbeid mellom EFTA og EF.

Av særskilte saker som har vært behandlet av styret i 1978, nevnes for øvrig jordbruksutviklingen i fellesskapet, forhandlingene mellom EF og utviklingslandene (Lomé-konvensjonen), forslag om reduksjon av arbeidstida til 35 timer pr. uke — som nå ble gjort til vedtak, program om informasjonsplikt for flernasjonale konserner (grupper av selskaper), likestillingsprogram, valg til Europa-parlamentet, Sør-Afrika, Spanias — Hellas' — Portugals forhold til EF, forslaget om europeisk valutasamarbeid, arbeidet i EFTAs Konsultative Komité, EFs trepartskonferanse 9. november og en rekke andre saker.

Strammere regler for anerkjennelse av bransjekomiteer ble vedtatt. Det er forutsatt en prøveperiode og at kun godkjente bransjekomiteer f.o.m. kongressen 1979 deltar i styrets møter; det forutsetter at komitéene er åpne for forbund fra alle medlemsorganisasjoner i DEFS. Bransjeorganisasjonene for offentlig ansatte og for næringssektoren ble godkjent i 1979.

13 nye organisasjoner søkte i 1978 om medlemskap i Euro-LO, inklusive CGT-Frankrike, Intersindical-Portugal, Commisiones Obreras-Spania. Disse organisasjoner utgjør nesten resten av de faglige organisasjoner i Vest-Europa. Øyensynlig søker alle fagorganisasjoner i Vest-Europa til Euro-LO. Søknadene ble ikke tatt stilling til i 1978.

DEMOKRATISERING AV ØKONOMIEN

I Komitéen for demokratisering av økonomien behandles økt demokratisering i arbeidslivet. Det gis orienteringer om hva som skjer i andre europeiske land, f. eks. om den tyske medbestemmelserloven, som gir ansatte i storbedrifter rett til 50 % av representantene i bedriftsforsamlingen, og praksis på dette området. Spørsmålet om lønstakerfonds vil nå bli drøftet i Komitéen.

Det har vært holdt 4 møter i Brussel i 1978. På møtene er behandlet resolusjon om arbeidstakernes individuelle rettigheter (ytringsfrihet m. v.), resolusjon om medbestemmelse/bedriftsdemokrati, arbeidsprogram, resolusjon om fusjoner, direktiver fra EF om arbeidstakerrepresentasjon i selskapers styrende organer m. v. Et forslag om ansattes rett til informasjon i internasjonale konserner er programfestet av styret. Videre er behandlet medbestemmelse i det offentlige. Komitéen har gjennom DEFS' løpende kon-

takt med EF-kommisjonen og andre europeiske institusjoner og regjeringer. Det foreligger forslag fra Kommisjonen i EF om rettslig plikt i alle EF-landene for representasjon av de ansatte i bedriftens styrende organer. Komitéen deltar i denne beslutningsprosessen. I komitéen deltar Kai Aagaard. På et møte om offentlig medbestemmelse har Hans Øverby, Statstjenestemannskartellet, deltatt.

DEFS' KVINNEUTVALG

Evy Buverud Pedersen er LOs representant i utvalget, og Nordens representant i arbeidsutvalget med Margaretha Karlstam fra TCO, Sverige, som vararepresentant.

Sistnevnte har møtt i den tiden Evy Buverud Pedersen hadde permisjon.

Av saker som er behandlet i 1978 kan nevnes:

- sysselsettingssituasjonen for kvinner
- handlingsprogram for kvinner
- oppfølging av likelønnsprinsippet
- struktur og arbeidsmetoder i kvinneutvalget
- rapport om reduksjon av arbeidstiden.

Frie Faglige Internasjonale (FFI)

FFIs virksomhet i 1978 foregikk på følgende hovedfelter: Fremme av faglige rettigheter, faglig u-hjelp, ILO og arbeidet overfor FN-organer (IMF, ECOSOC, o.l).

Når det gjelder faglige rettigheter, bør arbeidet for å redde fengslede faglige ledere i Tunis nevnes. Et omfattende apparat er satt i sving fra generalsekretær Otto Kersten for å redde Habib Achour og hans medarbeidere.

Hva Chile angår, tok FFI skritt i 1978 for å etablere direkte kontakt mellom fagbevegelsen i Chile og FFIs medlemsorganisasjoner som yter bidrag til FFIs hjelpeprogram. På et møte i desember i Brussel møtte 6 faglige representanter FFIs Chile-komité for å legge opp til samarbeid om faglige prosjekter i Chile. FFIs Chile-program er forholdsvis omfattende, med de nordiske organisasjoner og tysk og nederlandsk LO som hovedbidragsyttere.

FFI sikter på å øke sitt engasjement i Latin-Amerika, og har opprettet en egen komité for Latin-Amerika. Denne kommer i tillegg til ORIT, FFIs regionalorganisasjon for Latin-Amerika, hvori også AFL-CIO (USA) deltar, selv om AFL-CIO er gått ut av FFI. Dette er et problematisk forhold. En rekke henvendel-

ser, protester og støttebidrag er gitt fra FFI og medlemsorganisasjoner i samband med forfølgelser i bl. a. Nicaragua, Bolivia, Chile og andre land i Latin-Amerika.

FFIs arbeid vedrørende Sør-Afrika er betydelig, dels som organ for opplysninger, dels kanaliseres humanitær hjelp til etterlatte, dels støtte til faglig tillitsmannsopplæring, dels støtte til fagorganisasjoner gjennom FFI. AIS og LO kanaliserer det meste av sine midler til Sør-Afrika via FFI. En koordineringsgruppe for hjelp til Sør-Afrika er oppnevnt. FFI og medlemsorganisasjonene har ved en rekke anledninger overfor sør-afrikansk regjering og FN tatt opp forholdene.

LO har ved flere anledninger tatt opp spørsmålet om koordinering av faglig u-hjelp i FFI. Sekretariatet styrkes nå på denne sektor.

FFI har også tatt opp faglige rettigheter i Tsjekkoslovakia og Sovjetunionen, gjennom ILO.

FFIs koordineringsarbeid for arbeidstakergruppa i ILO, Den internasjonale arbeidsorganisasjon, er vesentlig. FFI har eget kontor i Genève for dette formål. Under arbeidskonferansen 1978 spilte FFIs representanter og medlemsorganisasjonene en ledende rolle i valgene og på konferansen, i forbindelse med afrikansk fagbevegelse.

FFI bidrar til forsøkene på å påvirke den internasjonale situasjon gjennom sitt arbeid overfor GATT (Generalavtalen for Tollreduksjoner) bl. a. med forslag om sosialklausul og trepartsrepresentasjon, overfor Verdensbanken og Pengefondet. FFI gjorde også henvendelser til toppmøtene av OECD-land og søker i denne sammenheng å ivareta særlig utviklingslandenes fagorganisasjoners interesser.

FFIs charter for utvikling og ny økonomisk verdensordning er utsendt i 1978. Det danner grunnlag for medlemsorganisasjonenes holdning til forslagene om ny økonomisk verdensordning. Nordens Faglige Samorganisasjon har bidratt og utsendt egne kommentarer.

FFIs kongress 1979 finner sted i november i Madrid. Forut for kongressen planlegger FFI å ha utferdiget ulike opplegg for sysselsettingspolitikken i u-land. Ett opplegg går ut på å utarbeide en «håndbok» i sysselsettings/arbeidsmarkedspolitik. Prosjektet finansieres av AIS—LO, og Rune Gerhardsen har vært tilsatt.

Behovet for nærmere prioriteringer i FFIs arbeid og i anvendelsen av sekretariatet er fortsatt til stede. NFS forberedte i 1978 forslag om dette.

I FFIs styre er Thomas Nielsen, LO-Danmark, Nordens representant. Tor Halvorsen er 2. suppleant. LO deltar likevel i styremøtene med observatør.

FFIs KVINNEKOMITÉ

Aina Westin, LO, Sverige, er Nordens representant i FFIs Kvinnekomité, med Tuulikki Kannisto, SAK, Finland, og Harriet Andreassen, LO, Norge, som vararepresentanter.

Det er holdt to møter i 1978, og blant saker som er behandlet kan nevnes:

- kvinners aktivitet i faglig arbeid
- verdens sysselsettingskampanje, aktiviteter som omfatter kvinners sysselsettings spørsmål.
- nattarbeid
- yrkeskvinner med familieansvar
- spørsmål/forslag i forbindelse med FFI-kongressen 1979.

TUAC – Den faglige rådgivende komité i OECD

OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) er den økonomiske samarbeidsorganisasjonen for regjeringene i de industrialiserte demokratiske land i Vest-Europa, Nord-Amerika, Australia, New Zealand og Japan. Organisasjonen spiller en betydelig rolle når det gjelder økonomisk politikk, energi, u-hjelp og nord/sør-forhandlinger. Stor oppmerksomhet vekker de økonomiske landanalyser og de konjunkturoversikter organisasjonen fortløpende utarbeider. Hovedholdningen i disse analysene har i de siste år vært konservativ, idet synspunkter som setter full sysselsetting til side, har slått igjennom. Dette har ført til økt virksomhet for å påvirke OECDs arbeid. Følgelig er arbeid i gang med å effektivisere fagbevegelsens representative og rådgivende faglige komité — TUAC (Trade Union Advisory Committee). Arbeidsgiverne har sitt organ — BIAC (Business and Industry Advisory Committee).

Alle fagbevegelsene i FFI og WCL (World Confederation of Labour — den kristne internasjonale) i OECDs medlemsland er med i TUAC, samt AFL-CIO fra USA, og begge organisasjoner i Japan, Domei og Sohyo. TUAC er således også et samarbeidsorgan for vesteuropeisk, amerikansk og japansk fagbevegelse. På plenarmøtene møter samtlige medlemsorganisasjoner (38 nasjonale landsorganisasjoner i 22 land), andre internasjonale organisasjoner (NFS, Euro-LO, FFI, AVF) og yrkessekretariatene.

På plenarmøtene 16.—17. mars og 15. november møtte Tor Halvorsen, Ulf Sand og Kaare Sandegren fra LO. På plenarmøte 10. juli, som var innkalt for å behandle en uttalelse til det kommende økonomiske toppmøte i Bonn 16.—18. juli, møtte Per Brannsten og Kaare Sandegren. På plenarmøtet 16.—17. mars ble tidligere internasjonalt sekretær i FFC, Finland, Kari Tapiola, etter forslag fra NFS, enstemmig valgt til generalsekretær. Han overtok etter belgieren Henri Bernard. Formann i TUAC er Svend Backe Vognbjerg fra LO Danmark.

På plenarmøtet i november ble en enig om at TUAC må prioritere arbeidet med økonomisk politikk, sysselsetting, utdanning, energi og flernasjonale selskaper. (TUAC har tre faste arbeidsgrupper: økonomisk politikk, flernasjonale selskaper og utdanning). Det var enighet om å utarbeide statutter og forretningsorden for TUAC, og å utrede TUACs arbeidsoppgaver og organisasjon. Flexibiliteten i konsultasjonsprosedyren overfor OECD måtte innarbeides bedre. En rapport fra arbeidsgruppa for økonomisk politikk ble presentert av formannen, Clas Erik Odhner fra LO Sverige. Arbeidsgruppa har ved hvert møte konsultasjoner med eksperter fra OECD. Det foregår også konsultasjon om tilpasnings- og strukturpolitikk. I september og oktober fant det sted møter mellom bedriftsledere, TUAC-representanter og regjeringsrepresentanter om ungdomsarbeidsløshet.

TUACs arbeidsgruppe for utdanning ble dannet i 1978 og hadde to møter i 1978. Det er særlig problematikken om førskolealderen, overgang fra skole til arbeidsliv og yrkesopplæring man drøfter. 18. oktober møtte en delegasjon fra TUAC Ministerkomitéen for utdanning. Dette var første gang en komité på ministerplan i OECD møtte TUAC. På ministerkonferansen ble disse hovedtemaer tatt opp: Hvordan heve utdanningens kvalitet og utvide adgangen til utdanningstilbudene i en situasjon preget av økonomisk uvisshet og strukturendringer, og hvordan styrke utdanningssystemets rolle når det gjelder å forberede unge mennesker for arbeidslivet og lette deres sysselsettingsmuligheter? Disse temaene vil arbeidsgruppa følgelig arbeide med i tida framover.

Arbeidsgruppa for flernasjonale selskaper har i beretningsåret drøftet anvendelsen og revisjon av OECDs adferdskode for flernasjonale selskaper. NFS og andre medlemsorganisasjoner har bidratt til et felles TUAC-opplegg. NFS har foreslått at koden gjøres folkerettslig bindende og at OECDs komité for flernasjonale selskaper åpner for deltakelse for arbeidstakere (TUAC) og arbeidsgivere (BIAC).

TUAC utviklet i 1978 en bred analyse om og forslag til økono-

misk politikk og sysselsetting, presentert av en delegasjon ved det vestlige toppmøtet om økonomi og sysselsetting i Bonn i juli.

Den 16.—17. november 1978 ble et møte for faglige eksperter — foreslått av TUAC — arrangert med OECD og det Internasjonale Energibyrå (IEA). Man ble enige om å overveie framtidige møter og konsultative forbindelser mellom TUAC og IEA.

På slutten av året er TUACs sekretariat opptatt med å forberede utkast til uttalelse om faglige synspunkter til toppmøtet i Tokyo i juni eller juli 1979 om sysselsettingssituasjonen og den økonomiske politikk.

EFTAs Konsultative Komité

EFTAs Konsultative Komité består av representanter for fagorganisasjoner, arbeidsgivere, industriforbund og handelsstanden. Fra LO møter Kaare Sandegren.

Fagorganisasjonen har i 1978 fortsatt arbeidet for aktivisering og effektivisering av EFTA som samrådsorgan for økonomisk politikk og utvikling i Vest-Europa og som en plattform for samarbeid i Vest-Europa om økonomisk politikk. Nordens Faglige Samorganisasjon har konkret framsatt krav om effektivisering av EFTA-sekretariatets evne til å utføre økonomiske analyser, om bredere aktivitet fra EFTAs side for konsultasjoner med EF om økonomisk politikk, om bredere kontakt mellom EFTAs Ministerråd og Konsultative Komité for å sikre faglig innflytelse, samt krav om et møte mellom Ministerråd og Konsultative Komité for å drøfte disse spørsmål. Det siste krav er innfridd, og et slikt møte finner sted i første halvdel av 1979.

EFTAs Konsultative Komité møter 2—3 ganger i året.

EFTAs Konsultative Komité møter én gang i året representanter for EFs Økonomiske og Sosiale Komité til drøfting av felles problemer. Det skjedde i 1978 i Genève i juni. En har forsøkt å gjøre disse drøftinger om økonomisk utvikling og politikk i Vest-Europa mer meningsfulle. Mye arbeid gjenstår her.

I perioden har den Konsultative Komité jevnlig drøftet den økonomiske situasjon og økonomisk politikk. Ulikhet i oppfatninger om økonomisk politikk kommer fram; bl. a. gjenspeiler Sveits' offentlige- og arbeidslivsrepresentanter en uhyre konservativ holdning til økonomisk politikk og samarbeid. Dette er en hindring.

Av saker av betydning for øvrig kan nevnes tendensene til proteksjonisme, viljen til statsstøtte til bedrifter for strukturendringer, samarbeid med Jugoslavia, forhandlingene med Spania samtidig

som Spania nærmer seg EF, samarbeid mellom EFTA-bedrifter i 3.-markeder, opprinnelsesregler.

En undergruppe for økonomisk politikk (LOs representant: Per Brannsten) har forberedt holdninger til valutasamarbeid og statsstøtte.

LO har i 1978 gjort henvendelse til Regjeringen med anmodning om en positiv holdning fra Regjeringens side til idéen om å aktivisere EFTA som et hjelpemiddel til konsultasjon og samarbeid om økonomisk politikk i Vest-Europa. Regjeringen har reagert positivt.

Innen EFTA er det opprettet et støttefond for investeringer i Portugal (US \$ 100 millioner). I styret for fondet sitter en representant for LO som norsk medlem.

Bilaterale kontakter

ØST-EUROPA

Den direkte kontakt med Sovjetunionens LO fortsetter. I september 1978 besøkte LOs formann og internasjonale sekretær og Folkeferies ledelse sovjetisk LO for samtaler, bl. a. om turistsamarbeid og om andre saker. Nestformannen gjorde et besøk noe seinere. I disse samtaler tok en opp forholdet Norge—Sovjetunionen, den faglige og økonomiske situasjon i de to land, øst-vestforholdene, kontakten mellom øst- og vesteuropeisk fagbevegelse og enkelte spesielle spørsmål. Lederen for sovjetisk LOs internasjonale avdeling ble innbudt til et besøk i Norge etter nyttår 1979 og formannen i sovjetisk LO ventes seinere på året. Folkeferie A/S er gått i drøftinger med Centro-Tourist om turistsamarbeid.

Med ungarsk LO er samarbeidet utdypet ved arbeidsgruppe-drøftinger om det økonomiske system og fagbevegelsens rolle i Norge og Ungarn. De første drøftinger fant sted i Oslo sommeren 1978. Neste omgang vil finne sted i 1979. En større delegasjon med forbundsrepresentanter besøkte Ungarn i 1978.

Under LO-formannens deltakelse på jugoslavisk LO-kongress høsten 1978 ble det ført samtaler med formannen Mika Spiljak. LO ble tilbudt felles drøftinger om bedriftsdemokrati og selvstyreordningen.

USA

Kontakten med amerikansk LO er søkt utbedret ved nærmere forbindelse med AFL-CIOs representant i Paris, i sammenheng med arbeidet i TUAC.

EGYPT

Forslag om samarbeidsavtale bl. a. om tillitsmannsopplæring er overlevert egyptisk LO i september.

ISRAEL

Kontakt med israelsk HISTADRUT fortsetter. Under et besøk i Tel Aviv høsten 1978 ble forholdet Histadrut-Egypt drøftet, foruten muligheten for en nærmere kontakt mellom Histadrut og de nordiske organisasjoner, på bakgrunn av den vanskelige økonomiske situasjon og samfunnsmessige utvikling i Israel.

FORBUNDSREPubLIKKEN TYSKLAND OG STORBRItANNIA

Med DGB og TUC er etablert nærmere kontakt i forbindelse med oljespørsmål og industripolitisk samarbeid.

Delegasjonsutveksling med utlandet i 1978

Besøk i Norge og i utlandet

JANUAR

- 10.—20. Seminar for 15 egyptiske tillitsmenn på Sørmarka.
- 24.—26. Besøk av topplederdelegasjon fra Freier Deutscher Gewerkschaftsbund (DDR).
- 25.1.—6.2. NFS-delegasjon til Chile. Fra LO Norge deltok Thor Andreassen.

FEBRUAR

- 5.—7. Besøk av Irving Brown, AFL-CIO (USA).
- 12.—13. Besøk av generalsekretær Otto Kersten, FFI.
- 14.—17. LO-delegasjon til polsk LO under ledelse av Leif Haraldseth.

APRIL/MAI

- 30.4.—3.5. Ole Knapp, LO, og Reidar Albertsen, Nordisk Fengsels-tjenestemannsforbund, på besøk hos sovjetisk LO under 1. mai-feiringen.
- 2.—5.5. Delegasjon fra TUC (Storbritannia) i Oslo og Stavanger: Generalsekretær Lionel Murry, TUC, Frank Chapple, generalsekretær i Elektrikerforbundet, Jack Jones, generalsekretær i Transportarbeiderforbundet, Alan Hargreaves, leder av TUCs internasjonale avdeling.
- 21.—22.5. LO-delegasjon til DGB-kongressen i Hamburg: Tor Halvorsen, Kaare Sandegren.
- 23.—31.5. LO-delegasjon til Egypt: Tor Halvorsen, Kaare Sandegren, Knut Ribu, Lars Skytøen, Haakon Ødegaard.

JUNI

15. Besøk fra CGT (Frankrike).
26.—27. Delegasjon fra Jamaica.

AUGUST

22. 25 israelske fagforeningsfolk på studiereise i Norge.

SEPTEMBER

- 3.— 7. Delegasjonsbesøk hos den sovjetiske reiselivsorganisasjon Centro-Turist: Tor Halvorsen, Kaare Sandegren, Ronald Bye (Folkeferie).
4.— 9. Besøk av vesttysk ungdomsdelegasjon i Norge.
4.— 8. TUC-kongress i Brighton. LOs representant: Svein-Erik Oxholm.
6. Nordisk Samarbeidskomité i København.
7. Nordisk trepartskonferanse i København. Fra LO: Tor Halvorsen, Leif Haraldseth, Thor Andreassen, Otto Totland, Kaare Sandegren.
14.—15. Delegasjonsbesøk fra ungarsk LO til drøfting av miljøspørsmål og «livskvalitet».

OKTOBER

- 9.—20. 19 afrikanere fra ILOs opplæringscenter i Torino på seminar på Sørmarka.
16.—20. Norsk delegasjonsbesøk til ungarsk LO, ledet av Ole Knapp og Per Brannsten. Representanter fra 14 forbund.

NOVEMBER

- Delegasjon til India: Eidar Trulsen, LO, og Laila Nikolaisen, Norsk Folkehjelp.
16.—17. Euro-LO kollokvium i Saloniki. Fra LO: Johan-Ludvik Carlsen.
20.—25. Kongress i jugoslavisk LO. Fra LO: Tor Halvorsen, Kaare Sandegren.
23.—25. Delegasjonsbesøk i Israel. Fra LO: Tor Halvorsen, Kaare Sandegren, Tor Aspengren og Thor Andreassen.

Arbeiderbevegelsens Internasjonale Støttekomité (AIS)

AIS er det sentrale organ for arbeiderbevegelsen når det gjelder u-hjelpsarbeid, støttevirksomhet og humanitært hjelpearbeid. AIS er det koordinerende organ i slike spørsmål.

AIS' daglige arbeid ledes av arbeidsutvalget (AIS' formann, nestformann og sekretær), som treffer beslutning om bevilgninger av mindre størrelsesorden. Endelige beslutninger og store bevilgninger gjøres i AIS' styre. Styret består av arbeidsutvalget, tre representanter med varamenn oppnevnt av DNA, tre representanter med varamenn oppnevnt av LO, én representant med varamann oppnevnt av Norsk Folkehjelp og én representant med varamann oppnevnt av Arbeidernes Opplysningsforbund (AOF). LOs internasjonale kontor er sekretariat for AIS. I det konsultative råd oppnevner følgende organisasjoner representanter: Forbundene i LO, DNA, AOF, Framfylkingen, Arbeidernes Edruskapsforbund, Kristne Arbeideres Forbund og DNAs Kvinnesekretariat.

AIS' arbeidsutvalg:

Formann: Thor Andreassen.

Nestformann: Kaare Sandegren.

Sekretær: Odd Harald Røst (1. september 1977—3. juli 1978).

Johan-Ludvik Carlsen (3. juli 1978—).

AIS' styre:

Reiulf Steen — Vararepresentant: Ivar Leveraas.

Leonard Larsen — Vararepresentant: Bjørn Tore Godal.

Thorbjørn Jagland — Vararepresentant: Martin Kolberg.

Walter Kolstad — Vararepresentant: Evy Buverud Pedersen.

(Liv Eva Di Micco fungerte for Evy Buverud Pedersen under hennes permisjon.)

Else Ørbæk — Vararepresentant: Magne Johannessen.

Olaf Axelsen.

Kaare B. Werner — Vararepresentant: Vesla Vetlesen.

Alf Frotjold — Vararepresentant: Reidar Roll.

(Til 6/10-78)

(Til 6/10-78)

Georg Lieungh — Vararepresentant: Aslak Leesland.

(Fra 6/10-78)

(Fra 6/10-78)

AIS' konsultative råd:

Gunnar Torp — Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund

Øystein Larsen — Norsk Arbeidsmandsforbund

Kjell Christoffersen — Norsk Grafisk Forbund

Ole Ormseth — Arbeidernes Opplysningsforbund (—6/10-78)

Alf Frotjold — Arbeidernes Opplysningsforbund (6/10-78—)

Kristian Hytten — Bekledningsarbeiderforbundet

Ivar Bjørke — Kristne Arbeideres Forbund

Sigbjørn Johnsen — Arbeidernes Ungdomsfylking

Harry Jørgensen	— Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund
Torbjørn Berg	— Norsk Tolltjenestemannsforbund
Kolbjørn Aune	— Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund
Storm Lundberg	— Handel og Kontor i Norge
Anton Solheim	— Norsk Treindustriarbeiderforbund
Erling Evli	— Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet
Sigurd Kvilekval	— Norsk Jernbaneforbund
Magne Johannessen	— Norsk Skog- og Landarbeiderforbund
Reidar Albertsen	— Norsk Fængselstjenestemannsforbund
Victor H. Folvik	— Norsk Transportarbeiderforbund
Jens Torp	— Norsk Kommuneforbund
Bjørn Rudaa	— Norsk Tjenestemannslag
Björg Bergh	— Det norske Arbeiderpartis Kvinnesekretariat
Sverre Andresen	— Norsk Papirindustriarbeiderforbund
Erling Tollerud	— Norsk Sjømannsforbund

En del av det praktiske arbeidet for AIS utføres av Norsk Folkehjelp. Det gjelder utformingen av søknader om offentlige midler, utarbeidelse av prosjekter og regnskap for midler overfor offentlige organer. En enhet på tre medarbeidere i Norsk Folkehjelp arbeider spesielt med disse sakene. De virker i nært samarbeid med LOs internasjonale kontor. Internasjonal sekretær i LO er formann i Norsk Folkehjelps internasjonale utvalg.

AOF utarbeider opplegg for faglig opplæring av fagforeningsledere fra utviklingslandene, på vegne av AIS.

Landsorganisasjonen er i forhandlinger med NORAD om opprettelse av en rammeavtale for faglige u-hjelpsytelser. Gjennom Stortingsmelding 94 er det åpnet for anvendelse av statlige u-hjelpsmidler til oppbygging av og støtte til fagorganisasjonene og opplæring av tillitsvalgte i u-land. En tar sikte på årlige rammebevilgninger fra NORAD til dette arbeidet. I Sverige er en slik ordning allerede i funksjon.

Til AIS' Fond bevilger LO årlig kr. 300 000. Forbundene og AIS' medlemsorganisasjoner er anmodet om å bidra med faste bevilgninger, fortrinnsvis kr. 1,00 pr. medlem pr. år. Selv om bevilgningene til AIS' Fond ble fordoblet fra 1977 til 1978 (kr. 634 106 i 1978 mot kr. 309 356 i 1977), er ikke oppfordringen om kr. 1,00 pr. medlem oppfylt. Nær samtlige forbund bevilget til AIS' Fond i 1978.

Det er foreslått at det gjennom fagforeningskontingenten etter hvert skal ytes et fast beløp pr. uke til faglig u-hjelp.

For øvrig ytes fra forbund til bestemte formål over AIS' underfond for Chile, Portugal, Sørlege Afrika, Vietnam, Eritrea og inter-

nasjonalt humanitært hjelpearbeid. I 1978 bevilget følgende organisasjoner til disse underfond:

Chile: Norsk Kommuneforbund, Norsk Tjenestemannslag.

Sørlige Afrika: Norsk Tjenestemannslag, Dalen Arbeiderforening, Herøya Arbeiderforening, Tønsberg Bygningsarbeiderforening, Stavanger Stein-, Jord- og Cementarbeiderforening.

Vietnam/til naturkatastrofen i Vietnam: Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Norsk Arbeidsmandsforbund.

Eritrea: Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, avd. 147 — Hammerfest, Mo Jern- og Metallarbeiderforening.

Til Norsk Folkehjelps konti for det Sørlige Afrika er innkommet betydelige innsamlede midler. LO bevilget i 1978 kr. 200 000 til hjelp for den spanske fagbevegelse (UGT) etter oppfordring fra FFI, og kr. 200 000 til FFIs Solidaritetsfond.

Betydelige midler innhentes fra *offentlige kilder* — i første rekke fra Utenriksdepartementet, Regjeringens katastrofefond, Utvalget for hjelp til flyktninger fra det Sørlige Afrika og NORAD: kr. 150 000.00 til internasjonal humanitært hjelpearbeid, kr. 308 000.00 til FFIs sysselsettingsprogram (utarbeidelse av håndbok i sysselsettingspolitikk), kr. 1 356 000.00 til humanitært, juridisk og faglig arbeid i det Sørlige Afrika, kr. 1 000 000.00 til flomkatastrofen i India, kr. 155 000.00 til faglige kurs for egyptere og portigisere på Sørmarka og kr. 400 000.00 til husbygging for flyktninger og støtte til eldresenter i Portugal.

I 1978 ble søknader sendt NORAD for AIS av Norsk Folkehjelp om støtte til faglig opplæring i Portugal, jordbruksutvikling i Equador, utdanning av landarbeidere på Filippinene, tekstilopplæringscenter for kvinner i India. Disse søknader er pr. 31. desember 1978 ennå ikke besvart fra NORAD.

For søknader til NORAD gjelder regelen om at søkerorganisasjonen skyter inn 20 prosent egenandel av prosjektets kostnad. Denne summen må vanligvis AIS legge i bunnen ved sine søknader til NORAD. I alt disponerte AIS i 1978, medregnet midler søkt om og overført via Norsk Folkehjelp kr. 8 843 000.00. Anvendt er totalt kr. 3 781 000.00.

Nedenfor følger korte beskrivelser av prosjekter utført eller igang: *Jamaica:* Etablering av et opplærings- og utviklingscenter for fagbevegelsen. Prosjekt hvor de tre landsorganisasjonene på Jamaica deltar og hvor den jamaikanske regjering vil bidra med $\frac{2}{3}$ av kostnadene mens fagbevegelsen skyter til resten. Foreløpig et 3-årig prosjekt. Nordisk sosialturisme på Jamaica ble drøftet under den

jamaikanske turist/viseutenriksminister Stephensons besøk i LO sommeren 1978. Saken er overlatt Folkeferie. LO har i løpet av 1978 mottatt flere trepartsdelegasjoner fra Jamaica for orientering om norsk bedriftsdemokrati. Representanter for tre landsorganisasjoner på Jamaica har uttrykt ønske om et samarbeid med Norge om produksjon og import av bauxitt og aluminiumsoksyd. LO vurderer dette i samråd med Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund og Årdal og Sunndal Verk A/S.

Anmodning er mottatt om hjelp til opplæring av sjøfolk, utbygging av taubåtservicen i havnene, oppbygging av en sjømannspool etter norsk mønster og oppbygging av fiskeri-industrien på Jamaica.

Samarbeid om støtte til fagbevegelsen i Chile foregår gjennom FFIs koordineringskomité for Chile og CUTs utenlandskomité. For å sikre overføringskanaler og gode prosjekter hadde FFIs Chilekomité møte med representanter for de forskjellige faglige grupperinger i Chile i Brussel 12. desember 1978, hvor enighet ble oppnådd om å danne en felleskomité i Chile med representanter for de ulike fløyer innen chilensk fagbevegelse, for koordinering av støtte fra utlandet. LO, flere forbund og fagforeninger bevilger til AIS' støtte og hjelpearbeid i Chile. LO/AIS har siden 1974 kanalisert kr. 690 000.00 til Chilearbeidet. Ca. 1 mill. kroner er i ferd med å bli overført. AIS støttet chilenernes sultestreik i Oslo økonomisk som en solidaritetshandling med de sultestreibende i Santiago. AIS har for øvrig bidratt med dekning av utgifter til besøk av representanter fra foreningen for forsvunne fangers slektninger og organisasjonen for de politiske fangers familier, besøk av formannen i Chiles radikale parti i Oslo 1978, og ytte bidrag til Verdenssolidaritetskonferansen for Chile i Madrid i november 1978 (kroner 2500.00). AIS' formann, Thor Andreassen, ledet NFS' delegasjon til Chile 21. januar til 8. februar 1978.

AIS har etter oppfordring fra FFI i økende grad hatt oppmerksomheten rettet på andre land i *Latin-Amerika*, hvor forholdene kan være verre enn i Chile: Argentina, Uruguay, Nicaragua, Paraguay, Brasil, Bolivia. AIS og LO er i samarbeid med FFI og NFS stadig med i prosjekt, hjelpeaksjoner eller protestaksjoner for fagorganisasjoner i disse land. LOs internasjonale kontor og AIS står i kontinuerlig kontakt med flyktninger fra flere av disse land. Spørsmålet om støtte til faglig arbeid til flere land i *Latin-Amerika* er under vurdering. FFI har nettopp opprettet en egen samarbeidskomité for *Latin-Amerika*, som skal arbeide for å fremme menneskerettigheter og faglige rettigheter og organisasjoner i *Latin-Amerika*. LO deltar her. AIS bevilget kr. 10 000.00 til valgkampen til Partido Revolucionario Dominicano i den Dominikanske Repu-

blikk, kr. 2500.00 til reising av hus i regi av IFPAAW (landarbeider-internasjonale) og den lokale faglige landarbeiderorganisasjonen — MCI, i Guatemala. Dessuten har AIS søkt NORAD om kr. 222 000.00 til et jordbruksutviklingsprosjekt i Ecuador.

AIS følger utviklingen i landene i det *Sørlige Afrika* og har stadig besøk av representanter fra de forskjellige frigjøringsbevegelsene: SWAPO i Namibia, Patriotisk Front (ZANU og ZAPU) i Zimbabwe (tidligere Rhodesia) og PAC og ANC (SA) i Sør-Afrika. AIS har ytt økonomisk støtte til SWAPO, PAC og ANC (SA), ZANU og ZAPU. Opplysnings- og innsamlingskampanjen «Solidaritet med det Sørlige Afrika», som drives av AIS/LO og Norsk Folkehjelp, fortsatte i 1978. Kampanjen er koordinert med internasjonale fagbevegelser. Det er produsert og distribuert diverse materiale. Folderen «Solidaritet med det Sørlige Afrika» er distribuert i 43 000 eksemplarer (av et opplag på 100 000). Brosjyren «Sør-Afrika — 12 ansikter» ble ferdigtrykt i 1978. Av et opplag på 20 000 er 15 000 allerede sendt ut. Postgiroinnbetalingskort ble lagt ut på alle landets postkontorer i tidsrommet 1. september til 10. oktober 1978. Foredragsmaterieell ble utarbeidet og artikler skrevet av bl. a. Frank Molobi (Black Allied Workers Union), sendt fag- og A-pressen.

AIS har bevilget kr. 250 000.00 av egne midler til kampanjen, hvorav kr. 108 000.00 er anvendt til sanitæranlegg i leir for rhodesiske flyktninger i Botswana (1977) og kr. 100 000.00 er sendt til ANC (SA)s humanitære arbeid blant flyktninger fra Sør-Afrika (1978). Et samarbeidsprosjekt med ANC (SA) om utstyr til og trening av førstehjelpsinstruktører i ANC (SA)s flyktningeleire er under utarbeidelse i Norsk Folkehjelp.

Støtte til det humanitære, juridiske og faglige arbeid i Sør-Afrika gjennom FFI beløp seg i 1978 til kr. 1 356 000.00. Det er flere prosjekter under utredning. Gjennom FFI foregår koordinering av denne hjelpen i et eget utvalg. NFS koordinerer de nordiske holdninger.

Gjennom FFI søkes øvd påvirkning på regjeringer og selskaper for press på Sør-Afrika, stopp i investeringer og for faglige rettigheter.

NFS virker overfor de nordiske regjeringer i Sør-Afrika-spørsmålet (Jfr. NFS' 14-punktsprogram). En faglig nordisk/FFI-delegasjon besøkte det sørlige Afrika i november 1978 for å vurdere nytten av tidligere og anvendelse av fremtidige overføringer til prosjekter, å knytte kontakter og bringe inntrykk til norsk opinion. Det ble bl. a. påvist stigende aktivitet blant svarte arbeidstakere og at medlemstallet øker i fagforeningene. Forberedelser er gjort for

å danne en landsorganisasjon, FOSATU (Federation of South African Trade Unions).

Det har i 1978 vært midler til disposisjon for faglige prosjekter i Botswana, Zambia og Namibia i samarbeid med FFI. Gjennomføringen av disse er blitt forsinket. En vurderer nå å nytte disse midler til faglig opplæring av kontraktarbeidere i Sør-Afrika.

I *Portugal* har AIS inngått samarbeid med den nyopprettede arbeideropplysningsorganisasjonen José Fontana-stiftelsen om faglig opplæring av tillitsmenn. Et prosjekt på 100 faglige grunnkurs, 50 videregående grunnkurs og 6 kurslederkurs, i samarbeid med svensk, tysk og portugisisk fagbevegelse er under utvikling. AIS har bevilget kr. 112 000.00 av egne midler til denne virksomheten. Søknad om kr. 811 000.00 er sendt til NORAD (senere videresendt Utenriksdepartementet). Oversettelse av Einar Gerhardsens «Tillitsmannen» til portugisisk er under arbeid. I september 1978 deltok to tillitsmenn fra José Fontana-stiftelsen, sammen med tre fra ledelsen i den egyptiske arbeideropplysningsorganisasjonen WEA, på et kurs i Norge for å studere AOFs oppbygging og virksomhet. AOF hadde ansvaret for gjennomføringen av kurset som ble finansiert av NORAD-midler. AIS bevilget kr. 15 901.05 til tiltaket.

AIS samarbeider med fagbevegelsen i *Tanzania* (JUWATA, tidligere kalt NUTA). AIS er bl. a. anmodet om å gi hjelp til kjøp av ny presse til fagbevegelsens trykkeri, om støtte til stipend og om hjelp til etablering av fagforeningsskole.

I første omgang arbeider AIS nå med å støtte JUWATAs egen avispresse med det nødvendige tekniske utstyr, slik at de kan få gitt ut sin fagforeningsavis i betydelig større opplag og format enn i dag. AIS har bevilget inntil kr. 350 000.00 til prosjektet. AIS anser dette for å være ett av sine hovedprosjekter. Norsk Papirindustriarbeiderforbund er knyttet til prosjektet, sammen med Arbeiderpressens Samvirke A/L, som sendte en av sine fagfolk til Dar es Salaam høsten 1978 for samtaler og for vurdering av behov. Arbeiderpressens Samvirke A/L har sagt seg villig til å bistå med opplæring for avisdrift i Tanzania og i Norge i samarbeid med AOF. Det er planer om at en norsk representant skal følge prosjektet i 2—3 år framover.

I januar 1978 ble et faglig kurs for 14 *egyptiske* tillitsmenn gjennomført. AIS finansierte besøk av en egyptisk representant på den britisk/norske sommerskole i august, besøk av tre representanter fra ledelsen i den egyptiske arbeideropplysningsorganisasjonen WEA, sammen med to portugisiske fagforeningsledere fra José Fontana-stiftelsen, for studier av AOF i september. AOF var ansvarlig for gjennomføringen av kursene, som fant sted på Sørmarka. Kursene

ble gjennomført med støtte fra NORAD. AIS bevilget kr. 40 113.90. Under LOs besøk i Egypt 23.—31. mai 1978 ble mulige samarbeidsprosjekter mellom norsk og egyptisk fagbevegelse drøftet.

LO sendte ved årsskiftet 1978/79 forslag til rammeavtale mellom landsorganisasjonene i Egypt (ETUF) og Norge til Kairo. I rammeavtalen tas sikte på samarbeid om utveksling av delegasjoner, informasjon, forelesere, studiegrupper, studiemateriell m. m., opplæring av tillitsmenn og hjelp til yrkesopplæring. Samarbeidsavtalen er tenkt finansiert av offentlige midler og midler fra AIS.

AIS/Norsk Folkehjelps *Vietnaminnsamling* 1975/76 innbrakte 7,8 mill. kroner. Midler som står igjen (ca. 270 000 kroner) er besluttet anvendt til innkjøp av utstyr og verktøy til yrkesskolen i tilknytning til opplæringscenteret for videregående utdanning av offshoreteknikere som ISOT (International School of Technology) forestår for NORAD i Ba Ria i det sørlige Vietnam. LO er forespurt av TOCODO (Vietnamesisk LO) om hjelp til anskaffelse av to fryseskip (500—1000 tonn) til transport av matvarer. LO undersøkte i samråd med Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund muligheten for støtte ved anvendelse av u-hjelpsmidler. TOCODO anmodet LO om hjelp til de katastroferammede fra oversvømmelsene høsten 1978. Til dette formål har AIS/Norsk Folkehjelp mottatt kr. 50 000.00 fra Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, kr. 10 000.00 fra Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund og kr. 10 000.00 fra Norsk Arbeidsmandsforbund. Selv har AIS bevilget kr. 50 000.00. Midlene nyttes til innkjøp av medisiner i samarbeid med FN's høykommissær for flyktninger.

I forbindelse med den flomkatastrofe som rammet de nordøstlige områder av India høsten 1978, iverksatte Norsk Folkehjelp og AIS en innsamlingsaksjon som i løpet av noen måneder innbrakte over kr. 400 000.00. I tillegg bevilget Regjeringens katastrofefond 1 mill. kroner. To representanter fra ovennevnte organisasjoner besøkte India 7.—17. november 1978 for, i samarbeid med indisk fagbevegelse, å finne egnede prosjekter. Midlene vil bli benyttet til gjenreisning av to landsbyer rundt Durgapur i Burdwan i den sørlige delen av Vest-Bengal. FFI's asiatiske regionalorganisasjon (ARO) koordinerer hjelpen til de faglige landsorganisasjoner som er tilsluttet FFI: INTUC (Indian National Trade Union Congress) og HMS (Hind Mazdoor Sabha).

I samarbeid med FFI har AIS søkt NORAD om kr. 100 000.00 i støtte til et tekstilopplæringscenter for kvinnelige jordbruksarbeidere i India. Prosjektet tar sikte på å gi kvinnelige sesongarbeidere i jordbruket helårsbeskjeftigelse gjennom håndspinning, veving osv.

Samarbeid pågår mellom NORAD/LO/ILO om opplæring av til-

litsvalgte fra u-land ved *ILOs utdanningscenter i Torino, Italia*. Prøvevirksomhet har pågått siden 1. mai 1978. Opplegg er nå gjort for et prosjekt over 4 år med kurs for fagforeningsledere fra u-land. LOs kvinnesekretær, Evy Boverud Pedersen, har siden 1. mai 1978 vært knyttet til prosjektet og har gjennomført et prøvekurs. Deltakerne besøkte Norge i to uker i oktober 1978. 19 afrikanske fagforeningstillitsvalgte fra Kenya, Tanzania, Zambia, Somalia og Namibia (SWAPO) deltok.

Av prosjekter som var til behandling i AIS i 1978 og som ikke er nevnt ovenfor, kan nevnes: Søknad er sendt NORAD om 166 757 kroner til utdanning av landarbeidere på *Filippinene*. Kursene gjelder utdanning av ledere i organisasjonsarbeid, oppfriskningskurs for slike ledere, kurs om lovgivningen som berører landarbeiderne og deres organisasjoner og tekniske kurs. Utførende organisasjon er FFF (Federation of Free Farmers of the Philippines) tilsluttet IFPAAW (International Federation of Plantation, Agricultural and Allied Workers = landarbeiderinternasjonalen). Prosjektet er foreslått av FFI og vurdert av AOF og Norsk Skog- og Landarbeiderforbund.

Etter anmodning fra ELF (Eritrean Liberation Front) bevilget AIS kr. 5000.00 til innkjøp av førstehjelpsutstyr. Utstyret ble innkjøpt i samråd med Norsk Folkehjelp og sendt ELF's humanitære hjelpeorganisasjon ERCCS (Eritrean Red Cross Crescent Society).

Bevilgning kr. 308 000.00 fra Utenriksdepartementet til utarbeidelse av en håndbok i sysselsettingspolitikk i forbindelse med *FFI sysselsettingskampanje*. LO har rekruttert norsk saksbehandler til prosjektet i FFI, Rune Gerhardsen, på deltidsbasis. Fra NORAD mottar LO årlig støtte til løpende *informasjon* blant sine medlemmer om norsk utviklingshjelp, Norges økonomiske samkvem med u-landene, forholdet mellom u- og i-land generelt og med vekt på FNs innsats. Informasjonsarbeidet utføres av AOF i samråd med LOs internasjonale kontor.

AIS bevilget kr. 49 000.00 i støtte til et seminar om menneskerettighetsarbeidet med bakgrunn i *Charta 77*.

Utviklingen i hjelpearbeidet og mulighetene for en rammeavtale med NORAD har aktualisert spørsmålet om omorganisering og effektivisering av ansvar og saksbehandlingen. Dette er under vurdering i AIS/LO.

Internasjonalt ungdomsarbeid

Nordens Faglige Samorganisasjon.

LO har i løpet av året deltatt på to ungdomsmøter som har vært holdt for NFS' medlemsorganisasjoner. Hovedemnene på møtene som ble holdt i København og Stockholm, var tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten i de nordiske land, samt koordinering av deltakelsen i DEFS' og FFIs ungdomsaktiviteter.

Møtene utarbeidet konkret et forslag til revidering av DEFS' retningslinjer for ungdomsarbeid. Forslaget ble etter vedtak på NFS' styremøte i Stockholm 24.—25. august 1978 oversendt DEFS som forslag til vedtak på DEFS' 2. ungdomskonferanse i Wien i desember 1978.

Forslaget ble imidlertid innarbeidet i det forslag til endring av retningslinjene som DEFS' koordineringsutvalg for ungdomsarbeid la fram til vedtak på konferansen. Med små endringer fra NFS' opprinnelige forslag ble dette vedtatt.

Euro—LO

DEFS har hatt en omfattende ungdomsaktivitet i form av arbeidsgrupper, seminarer og avviklingen av den 2. ungdomskonferanse i Wien.

LO har deltatt på seminar om yrkesutdanning i Berlin og den 2. ungdomskonferanse i Wien.

På ungdomskonferansen ble det vedtatt en ny organisasjonsform der koordineringsutvalget heretter skal utgjøres av 7 medlemmer. Norden er representert ved LO Danmark.

På ungdomskonferansen ble det blant annet vedtatt rapporter om ungdomsarbeidsløsheten, yrkesutdanning og tillitsmannsopplæring.

Av medlemsorganisasjonene i DEFS har LO hatt et nært samarbeid med DGB (Vest-Tyskland). En delegasjon fra DGB bestående av 8 deltakere, gjestet LO i tiden 4.—9. september 1978. Under besøket ble det blant annet drøftet ungdomsarbeidsløsheten, yrkesopplæring av ungdom og ungdomsarbeidet i DEFS.

En delegasjon fra LO var i tiden 27. november til 2. desember på besøk i DGB. Delegasjonen som besøkte DGB sentralt og delstaten Niedersachsen hadde miljøspørsmål som hovedtema under besøket.

Men også det framtidige ungdomsarbeid mellom DGB og LO ble diskutert.

FFI

Det ble i 1978 holdt et ungdomsseminar i Berlin der temaet var «Ny økonomisk verdensordning».

I tilknytning til seminaret i Berlin holdt FFI's ungdomsgruppe møte der det ble lagt fram rapport over ungdomsaktiviteten i FFI.

Likeledes ble et forslag til aktiviteter i 1979 behandlet og vedtatt på møtet.

LO var representert ved begge anledninger.

ILO — Arbeidskonferansen 1978

ILOs 64. arbeidskonferanse ble holdt i Genève i dagene 7.—28. juni 1978.

SAMMENSETNINGEN AV DEN NORSKE DELEGASJONEN

Den norske delegasjonen hadde følgende sammensetning:

Regjeringsutsendinger:

Underdirektør Halldor Heldal, Sosialdepartementet, delegasjonens formann. Avdelingsdirektør Edvin Saastad, Forbruker- og Administrasjonsdepartementet, delegert. Førstekonsulent Odd Bruaas, Sosialdepartementet. Ambassaderåd Oddmund Graham, Norges faste delegasjon i Genève. Ambassadesekretær Håkon Cordt-Hansen, Norges faste delegasjon i Genève, stedfortredende delegerte og rådgivere.

Som rådgivere for de regjeringsdelegerte:

Underdirektør Odd Friberg, Direktoratet for Arbeidstilsynet. Førstesekretær Eva Haagensen, Sosialdepartementet. Spesialinspektør Håkon Markusen, Direktoratet for Arbeidstilsynet. Stortingsrepresentant Odd With, Stortinget.

Arbeidsgiverrepresentanter:

Siviløkonom Erik Hoff, Norsk Arbeidsgiverforening, delegert. H.r.adv. Arne Jacobsen, Norsk Arbeidsgiverforening, stedfortredende delegert og rådgiver. Kontorsjef Odd Moseby, Norsk Arbeidsgiverforening, rådgiver. Kontorsjef Gaute Egeberg, Norsk Arbeidsgiverforening, rådgiver. Avdelings-sjef Harald Lie, Norske Kommuners Sentralforbund, rådgiver.

Arbeidstakerrepresentanter:

H.r.adv. Olaf Sunde, Landsorganisasjonen i Norge, delegert. Sekretær Svein-Erik Oxholm, Landsorganisasjonen i Norge, stedfortredende delegert og rådgiver. Formann Albert Uglem, Statstjenestemannskartellet, rådgiver. Formann Walter Kolstad, Norsk Transportarbeiderforbund, rådgiver. Forhandlingsjef Knut Bartnes, Akademikernes Fellesorganisasjon, rådgiver. Lærer Gudrun Landbø, Norsk Lærerlag, rådgiver.

Kommunal- og arbeidsministeren, statsråd Arne Nilsen, deltok i konferansen i tiden 12. og 13. juni. Statsråden var ledsaget av statssekretær Berit Haldorsen og ekspedisjonssjef Kåre Halden.

Departementsråd Emil Vindsetmo, Sosialdepartementet, deltok i konferansen 9.—14. juni.

Til behandling forelå følgende dagsorden:

- I. Generaldirektørens rapport.
- II. Finans- og budsjettspørsmål.

- III. Rapporter om gjennomføringen av konvensjoner og rekommandasjoner.
- IV. Den offentlige administrering av arbeidslivet: Rolle, funksjon og organisasjon.
- V. Organisasjonsfriheten og framgangsmåten ved fastsettelse av lønns- og arbeidsvilkår i den offentlige sektor.
- VI. Revisjon av konvensjon nr. 32 av 1932 vedrørende vernetiltak mot ulykker under lasting og lossing av skip.
- VII. Arbeids- og hviletid i veitransport.

For hvert enkelt av de temaer som er angitt under III—VII ble det satt opp en egen 3-partskomité. I tillegg til dette ble det satt opp en egen 3-partskomité til behandling av de resolusjonsforslag som var sendt inn. Videre ble det satt opp en egen 3-partskomité til behandling av strukturspørsmålene.

Arbeidstakernes representanter ble fordelt på de forskjellige komiteene således:

Uglem, Bartnes og Gudrun Landbø ble samtlige påmeldt i komiteen for organisasjonsfrihet og framgangsmåten ved fastsettelsen av lønns- og arbeidsvilkår i den offentlige sektor — Uglem som ordinært komitémedlem og de 2 øvrige som stedfortredende komitémedlemmer.

Oxholm ble påmeldt som ordinært komitémedlem i komiteen som behandlet revisjon av konvensjon nr. 32 om vern mot ulykker under lasting og lossing av skip.

Kolstad ble påmeldt som ordinært komitémedlem i komiteen vedrørende arbeids- og hviletid i veitransport.

Sunde ble påmeldt som stedfortredende medlem i resolusjonskomiteen og i strukturkomiteen, men ble allerede etter en dag flyttet opp som ordinært medlem av resolusjonskomiteen.

Fullmaktskomiteen er en av Arbeidskonferansens faste komiteer. Komiteen består bare av 3 medlemmer — 1 fra regjeringsgruppen, 1 fra arbeidsgivergruppen og 1 fra arbeidstakergruppen. Medlemmene til denne komiteen velges av de respektive grupper. I likhet med tidligere år ble Sunde også dette året valgt som arbeidergruppens representant i denne komiteen.

Bartnes tjenestegjorde delvis som stedfortredende medlem i resolusjonskomiteen samtidig som han arbeidet i komiteen vedrørende organisasjonsfrihet og framgangsmåten ved fastsettelse av lønns- og arbeidsvilkår i den offentlige sektor.

I alt 129 land med til sammen mer enn 1700 delegater og rådgivere fra henholdsvis regjeringene, arbeidsgiverne og arbeidstakerne var representert på konferansen.

Konferansen valgte enstemmig Pedro Ojeda Paullada, arbeids- og sosialminister i Mexico, til president på konferansen.

Som visepresident for arbeidskonferansen fra arbeidergruppen ble valgt Agus Sudono fra Indonesia.

I løpet av de 21 dagene som konferansen varte, ble det holdt 3 spesielle møter — et for å markere det internasjonale Anti-Apartheid År, et for å høre den franske statsminister Raymond Barre tale til konferansen og et for å minnes 100-års dagen for ILO's første generaldirektør Albert Thomas' fødsel.

Under møtet vedrørende det internasjonale Anti-Apartheid År holdt Oxholm et innlegg i Plenum på vegne av norsk LO.

I debatten vedrørende generaldirektørens rapport understreket det store flertall av talerne, at det å skaffe nye arbeidsplasser og det å forbedre

arbeids- og levestandardene, måtte ansees som de mest betydningsfulle oppgavene for ILO i ILO's framtidige arbeid.

FINANS- OG BUDSJETTKOMITEEN

ILO's budsjett legges opp for en 2-års periode. Budsjettet fastsettes i US \$. ILO's utgifter er imidlertid for den aller største delen — ca. 70 % — i Sw.fr. For budsjettperioden 1978—1979 hadde man fastsatt budsjettet i US \$ ut fra den forutsetningen at kursen på US \$ ville stå i 2,51 Sw.fr. I mai 1978 var imidlertid kursen på Sw.fr. helt nede i 1,77. For å dekke de vedtatte programmer, var det derfor nødvendig med ikke ubetydelige tilleggsvilgninger i US \$. Under hensynstaken til dette ble det vedtatt at den samlede kontingent som skal utliknes på medlemsstatene for 1979, skal settes til US \$ 122 618 425.—. Dette innebærer en forhøyelse av det tidligere vedtatte budsjett på US \$ 225 mill. som følge av fallet i kursen på innveksling av US \$ i Sw.fr.

GJENNOMFØRING AV KONVENSJONER OG REKOMMANDASJONER

Komiteen som behandler gjennomføringen av konvensjoner og rekommandasjoner er en av arbeidskonferansens aller viktigste komiteer. Dette er den komiteen som overvåker hvorvidt medlemsstatene overholder de forpliktelser som de har påtatt seg i henhold til de konvensjoner som de har ratifisert og de rekommandasjoner som de har sluttet seg til. Komiteens viktigste funksjon er å gjøre medlemsstatene oppmerksom på feil og mangler i medlemsstatenes oppfølging av slike konvensjoner og rekommandasjoner. Komiteen er således et rent overvåkingsorgan når det gjelder medlemsstatenes oppfyllelse av de forpliktelser som de har påtatt seg.

I løpet av de siste årene har det ved 2 anledninger hendt at komiteens rapport ikke er blitt vedtatt på grunn av manglende quorum. Dette hadde, som naturlig er, skapt alvorlige bekymringer for at hele ILO's overvåkings-system ville komme til å bryte sammen. Det var derfor med atskillig lette at man i år konstaterer at komiteens rapport ble vedtatt. Rapporten henleder oppmerksomheten spesielt på 9 land for vedvarende overtredelse av sine plikter i henhold til ratifiserte konvensjoner. Blant disse er Argentina, Chile, Uruguay, Etiopia og Indonesia.

DEN OFFENTLIGE ADMINISTRERING AV ARBEIDSLIVET: ROLLE, FUNKSJON OG ADMINISTRASJON

Denne saken var oppe til 2. gangs behandling og resulterte i at det ble vedtatt en konvensjon supplert med en rekommandasjon. Disse tar sikte på å trekke opp retningslinjer for den nasjonale politikk vedrørende de offentlige tiltak for administrering av arbeidslivet, omfattende så vel sysselsetting som lovgivning, arbeids- og levestandarder og forholdene mellom arbeidslivets parter. Behovet for å konsultere og å samarbeide med arbeidslivets parter er sterkt understreket. Videre er det i konvensjonen pekt på betydningen av desentralisering når det gjelder det offentliges virksomhet på sysselsettingsområdet.

ORGANISASJONSFRIHETEN OG FRAMGANGSMATEN VED FASTSETTELSE AV LØNNS- OG ARBEIDSVILKAR I DEN OFFENTLIGE SEKTOR

Også denne saken var oppe til 2. gangs behandling. Det ble vedtatt en konvensjon supplert med en rekommandasjon. Begge tar sikte på å sikre

de offentlig ansatte full organisasjonsfrihet. Nasjonal lovgivning vil imidlertid etter denne konvensjonen og rekommandasjonen kunne gjøre unntak fra disse bestemmelsene for så vidt angår de væpnede styrker, politiet og personer i det øverste ledersjikt.

Konvensjonen sikrer de offentlig ansatte forhandlingsrett.

VERNETILTAK MOT ULYKKER UNDER LASTING OG LOSSING AV SKIP

Denne saken var oppe til 1. gangs behandling, idet det var ansett for absolutt nødvendig å revidere konvensjon nr. 32 som ble vedtatt i 1932, på grunn av den tekniske utvikling som hadde funnet sted — særlig etter siste verdenskrig — i vesentlig grad hadde endret forholdene under laste- og lossearbeid fra hva disse var da den tidligere konvensjon ble vedtatt i 1932. Behandlingen av denne saken resulterte i et utkast til en konvensjon og en rekommandasjon. Dette utkastet vil nå bli sendt til medlemsstatene til uttalelse før saken kommer opp til 2. gangs behandling i 1979.

Det foreliggende utkast til konvensjon og rekommandasjon går ikke bare på beskyttelsestiltak når det gjelder håndtering av last, men det går også på helsetiltak når det gjelder håndtering av farlige eller giftige stoffer.

ARBEIDS- OG HVILETID I VEITRANSPORT

Også denne saken var oppe til 1. gangs behandling og også her ble det vedtatt et utkast til en konvensjon supplert med en rekommandasjon. Disse utkastene vil likeledes bli sendt medlemsstatene til uttalelse før saken kommer opp til 2. gangs behandling i 1979.

Siden siste verdenskrig har det funnet sted en så stor utvidelse i langtransporten med bil ut over de enkelte lands grenser, at dette har skapt et påtrengende behov for internasjonale bestemmelser, ikke bare av hensyn til de som er beskjeftiget i denne transportvirksomheten, men også av hensyn til de øvrige veifarende.

Hovedinnholdet i de foreliggende utkast er, at den enkelte kjørers maksimale samlede kjøretid ikke skal overskride 9 timer i døgnet eller 48 timer i uken og at det ikke skal kunne kjøres mer enn 4 timer i sammenheng uten avbrekk for hviletid. Videre er det foreslått at den sammenhengende hviletid i løpet av en hvilken som helst 24-timers periode, ikke skal være kortere enn 11 timer.

STRUKTURSPØRSMALENE

Den komiteen som ble satt ned på konferansen for å se på ILO's strukturspørsmål, gjennomgikk det arbeid som hadde vært gjort siden forrige arbeidskonferanse av det strukturutvalg som siden da hadde arbeidet med saken.

Det var ikke ventet at den komiteen som var satt ned på årets arbeidskonferanse, skulle komme fram til noen endelige konklusjoner. Hensikten med komiteen var at man skulle drøfte de angjeldende strukturspørsmålene med henblikk på å gi strukturutvalget ideer og synspunkter som kunne lette det videre arbeidet med denne saken.

Komiteen ga uttrykk for stor tilfredshet med det arbeid som hittil hadde vært utført av det nedsatte strukturutvalg. Dette har vært ledet av den norske regjeringsrepresentanten, underdirektør Halldor Heldal.

Behandlingen av denne saken resulterte i at utvalgets mandat ble forlenget med ytterligere et år. Dette var i samsvar med innstillingen fra ILO's styre.

RESOLUSJONENE

Det var i alt sendt inn ikke mindre enn 18 forskjellige resolusjonsforslag. Noen av disse lå så nær opp til hverandre at de ble samarbeidet til et resolusjonsforslag.

Resolusjonskomiteen rakk bare å ferdigbehandle 2 av resolusjonsforslagene.

Den ene av de 2 resolusjonene som ble ferdigbehandlet, gjaldt oppfølging av Israel-resolusjonen av 1974. Forslaget om denne resolusjonen var satt fram av regjeringene for Syria og Libya. Den andre resolusjonen som ble ferdigbehandlet, gjaldt sysselsettingsspørsmålene for ungdom. I denne resolusjonen anmodes det så vel om nasjonale tiltak fra den enkelte stat som internasjonale tiltak fra ILO for å komme arbeidsløsheten blant ungdom til livs.

Ved avstemningen i Plenum oppnådde ikke Israel-resolusjonen quorum — d.v.s. at mer enn halvparten stemte enten for eller imot resolusjonen — med den følge at resolusjonen ikke ble vedtatt. Derimot ble ungdoms-resolusjonen vedtatt.

Med den strid som det har stått om resolusjonen av 1974 — en resolusjon som var en av de medvirkende årsakene til at USA gikk ut av ILO — må det ansees som en fordel at den nye Israel-resolusjonen ikke ble vedtatt på årets konferanse. En vedtakelse av denne ville utvilsomt ha ført til ny oppblussing av de gamle stridighetene om resolusjonen av 1974 og skjerpet motsetningsforholdene mellom de forskjellige grupperingene — noe som ingen ville være tjent med uansett hvilken oppfatning man måtte ha om Israels forhold til Araberstatene.

FULLMAKTENE

Det forelå i alt 13 klager på fullmaktene. Fire av disse ble avvist fordi de var kommet inn for seint. Av de øvrige 9 gjaldt en klage arbeidsgiverdelegaten. Resten av klagen gjaldt arbeidstakernes delegater og/eller rådgivere.

For samtlige lands vedkommende, med unntak av Chile, kom fullmaktskomiteen enstemmig til det resultat at klagen ikke kunne tas til følge. Sunde hadde dog en særuttalelse både når det gjaldt New Zeeland og Tyrkia. Begge særuttalelsene gjaldt det forhold at regjeringene ikke hadde konsultert samtlige representative organisasjoner og søkt å komme fram til enighet med disse om sammensetningen av arbeidstakerdelegasjonene.

Sunde hadde også en særuttalelse når det gjaldt Uruguay.

Tilstandene i Uruguay er svært lik de tilstandene som hersket i Chile under de verste forfølgelsene av aktive fagforeningsfolk. Med utgangspunkt i dette, hevdet Sunde i sin særuttalelse at det umulig kunne eksistere noen virkelig representativ fagbevegelse i Uruguay under disse forhold og at den eneste grunnen til at han ikke tok konsekvensen av dette og krevde fullmaktene til arbeidstakerdelegasjonen fra Uruguay underkjent på denne arbeidskonferansen, var at regjeringen i Uruguay hadde bebudet ny lovgivning i nærmeste framtid for fagforeningsvirksomheten i landet. Under henvisning til dette og videre under henvisning til at Uruguay har ratifisert både konvensjonen om fagforeningsfrihet og konvensjonen om forhandlingsrett, regnet han med at denne nye lovgivningen nødvendigvis måtte stemme overens med disse konvensjonene slik at virkelig representantative organisasjoner igjen ville bli tillatt i landet.

For Chiles vedkommende delte komiteen seg i et flertall og et mindretall. Flertallet, som besto av regjeringsrepresentanten fra Bangladesh, A. M. Mesbahuddin og arbeidsgiverrepresentanten fra Danmark, J. Amundsen, inntok det standpunkt at klagen ikke kunne tas under behandling, idet de hevdet at saken var avgjort under arbeidskonferansens behandling av saken i 1976 da forslaget om å underkjenne fullmaktene ikke ble vedtatt på grunn av manglende quorum.

Mindretallet, Sunde, gikk imot dette syn i en minoritetsrapport hvor han bestred at konferansen hadde truffet noen avgjørelse, idet følgende av manglende quorum etter ILO's vedtekter alene er at voteringen ikke anses gyldig.

Ved votering under navneopprop stemte 185 delegater for Sundes rapport, ingen stemte imot den, men 149 avsto.

Da det heller ikke denne gangen var avgitt tilstrekkelige stemmer til at det var quorum, ble Sundes minoritetsrapport heller ikke denne gangen vedtatt.

Dette er femte gangen Sunde tar en minoritetsrapport når det gjelder Chile uten at dette har ført fram.

Straks resultatet av voteringen forelå, tok formannen i arbeidergruppen, kanadieren Morris, ordet og rettet sterk kritikk mot de som på denne måten gjennom fravær og ved å avstå, manøvrerte ut det sentrale spørsmål i saken, nemlig hvorvidt fullmaktene skulle godkjennes eller ikke. Han bebudet at arbeidergruppen også neste år ville kreve fullmaktene underkjent dersom tilstanden ikke hadde endret seg vesentlig i Chile. Etter dette oppfordret han samtlige arbeidstakerrepresentanter til å forlate møtet i protest. Dette ble så gjort.

Etter dette erklærte konferansens president møtet for hevet, idet det ville være umulig å fortsette forhandlingene med en hel gruppe fraværende.

STYREVALGET

ILO's styre velges hvert 3dje år. Valget skjer gruppevis slik at arbeidergruppen velger for seg, arbeidsgivergruppen for seg og regjeringsgruppen for seg. For å bli valgt må en kandidat oppnå mer enn halvparten av delegatenes stemmer. Med delegater menes i denne forbindelse inntegnede delegater og ikke tilstedeværende.

Ved de valg som fant sted på årets arbeidskonferanse, ble Sunde gjenvalgt som ordinært styremedlem.

Styret består av i alt 56 ordinære styremedlemmer. Av disse har arbeidsgivergruppen og arbeidergruppen hver 14 medlemmer, mens regjeringene har 28 medlemmer — altså like mange som arbeidergruppen og arbeidsgivergruppen til sammen. I tillegg til dette har hver av gruppene like mange «deputy» styremedlemmer som de har ordinære styremedlemmer. Også disse møter på styremøtene med tale- og forslagsrett, men uten stemmerett.

I tillegg til dette har arbeidergruppen en reserveliste på 14 medlemmer. Dersom noen av de ordinære eller «deputy»styremedlemmene har forfall, kalles det inn folk fra denne reservelisten for å fylle deres plass.

DEN TREDJE EUROPEISKE REGIONALE KONFERANSEN

Under årets arbeidskonferanse møttes de europeiske styremedlemmene fra alle 3 gruppene for å drøfte og ta standpunkt til dagsordenen for den

3dje europeiske regionale ILO-konferansen. Man ble her enige om følgende dagsorden:

1. Rapporten fra generaldirektøren.
2. Ungdom og arbeid.
3. Retningslinjer og praksis når det gjelder forbedring av arbeidsvilkår og arbeidsmiljø i Europa.

Konferansen vil bli holdt i Geneve.

Tidspunktet for konferansen vil sannsynligvis bli oktober 1979.

NESTE ØST—VEST FAGLIGE KONFERANSE

Under arbeidskonferansen møttes de 4 europeiske styremedlemmene fra arbeidergruppen sammen med Aguiriano for å drøfte tidspunktet og dagsordenen for kommende Øst—Vest faglige konferanse.

Aguiriano redegjorde for de svarene som var kommet inn på hans forespørsel om tidspunkt og dagsorden. Hans redegjørelse viste at det var kommet inn så få uttalelser at man ikke hadde noe representativt grunnlag verken for å fastsette tidspunktet eller dagsordenen.

Under disse omstendigheter besluttet man at Aguiriano skulle telegrafere til samtlige forespurte nasjonale organisasjoner som ikke hadde avgitt svar eller som ikke hadde uttalt seg om disse spørsmålene og be disse innen 5. august 1978 å ta standpunkt til de 2 spørsmålene.

Han ville deretter telefonisk konsultere hvert enkelt av de 4 styremedlemmene på bakgrunn av de samlede uttalelser som da ville foreligge.

På bakgrunn av denne konsulteringen ville så tidspunkt og dagsorden bli fastsatt. Deretter ville ekspertgruppen bli kontaktet omgående.

6. Forsikringsspørsmål

Kollektiv hjemforsikring

Ved utgangen av 1978 omfattet den kollektive hjemforsikring 20 fagforbund med til sammen ca. 447 000 medlemmer. Ca. 49 000 medlemmer, eller ca. 11 prosent av medlemmene, har reservert seg fra forsikringen. Det er således nær 400 000 medlemmer som omfattes av forsikringen. I dette tall skjuler det seg også ca. 23 500 pensjonister som har gratis forsikring.

I 1978 har Norsk Kommuneforbund, Norsk Tjenestemannslag og Norsk Sjømannsforbund besluttet på sine landsmøter å tilmelde seg ordningen. Fra det tidspunkt disse avtaler har trådt i kraft vil 23 av LOs 33 forbund, som utgjør ca. 90 prosent av den totale medlemsmasse, være tilsluttet kollektiv hjemforsikring.

Skadeutbetalingene i 1978 beløper seg til 32 mill. kroner fordelt på ca. 11 900 skader.

Skadeutviklingen i 1978 viser både økning i antallet skader pr. 1000 medlemmer og en betydelig økning i beløp pr. skade.

Fra kollektiv hjemforsikring ble innført for det første forbund i 1967 og til utgangen av 1978 er det til sammen utbetalt erstatninger for 105 mill. kroner.

Premien for den kollektive hjemforsikringen ble fra 1. juli 1977 fastsatt til kr. 88.00 pr. år. Om en tar hensyn til den alminnelige prisutviklingen, de økende verdier i hjemmene og det bedre dekningsomfang, er premien i dag rimeligere enn ved starten i 1967. Ved opprettelsen av ordningen var premien kr. 30.00.

Riksskattestyret har godkjent premien til kollektiv hjemforsikring som del av fagforeningskontingenten og premien er derfor skattefri fra 1. juli 1977.

Grunnforsikringen

Grunnforsikringen, som er den fellesordning som har avløst Fagorganisasjonens Stønadskasse, har tilslutning fra 20 fagforbund med ca. 400 000 medlemmer. Grunnforsikringen bygger på en avtale

mellom LO og Samvirke. Det enkelte forbund slutter seg til avtalen, og forsikringen er obligatorisk innen det enkelte forbunds område. Premien er innkalkulert i fagforeningskontingenten og utgjør ca. kr. 59.00 pr. medlem pr. år for de medlemsgrupper som omfattes av forsikringen.

I 1978 er det fra grunnforsikringen til sammen utbetalt ca. 19,5 mill. kroner i erstatninger til medlemmer og deres etterlatte i 6725 erstatningstilfeller. Fra grunnforsikringen ble innført i 1971 er det fra ordningen utbetalt mer enn 125 mill. kroner i erstatninger.

Siden grunnforsikringen ble innført i 1971 har ytelsene blitt utvidet to ganger uten endringer i premien. Dette er muliggjort på grunn av at forsikringen er en selv bærende ordning, hvor overskuddet i sin helhet tilbakeføres de forsikrede. De enkle rutiner og den rimelige administrasjon er vesentlige faktorer når det gjelder å holde et lavt premienivå.

Premien inngår som del av fagforeningskontingenten og er skattefri.

På grunn av at det i grunnforsikringen ikke er tatt inn reguleringsbestemmelser har utviklingen med den reduserte kroneverdi ført til at forsikringssummene målt i 1971-kroner nærmest er halvert. Såvel forbundene som LO er opptatt av en styrking av grunnforsikringen.

Gruppehjemforsikringen

Sju fagforbund med ca. 210 000 medlemmer har sluttet avtale om gruppehjemforsikring for sine medlemmer. Forsikringen bygger stort sett på samme ordning som kollektiv hjemforsikring, men med noe dårligere vilkår. Ordningen bygger på det prinsipp at det enkelte medlem gjennom tilbud fra forbundet/Samvirke kan slutte seg til forsikringen på frivillig grunnlag. Premien innkreves fra den enkelte over postgiro. Tilslutningsprosenten til denne forsikringsordningen er vesentlig lavere enn til kollektiv hjemforsikring. Premien for gruppehjemforsikringen var i 1978 kr. 105.00 pr. år.

Riksskattestyret har ikke godkjent premien som del av fagforeningskontingenten. Premien blir således ikke skattefri.

Fire av de tilsluttede sju forbund har i 1978 gjort vedtak om å avvikle avtale om gruppehjemforsikringen og tilslutte seg kollektiv hjemforsikring.

LOs samleforsikring

Denne forsikringsformen ble innført fra 1. januar 1972 etter avtale mellom LO og Samvirke. Det enkelte forbund ble tilbudt å slutte seg til avtalen, og premien var 35 øre pr. medlem pr. år.

Fra 1. januar 1976 inngikk premien i LO-kontingenten slik at alle forbund innen LO omfattes av samleforsikringen. Premien er fortsatt 35 øre pr. medlem pr. år.

Forsikringen dekker løssøre og kontorinnredninger, garantiforsikring, reiseforsikring o.s.v. for forbundenes forskjellige organisasjonsledd, valgte tillitsmenn og ansatte og medlemmer som er ute på faglige oppdrag i normal faglig virksomhet. Forsikringen dekker også det samme for LO sentralt, LOs distriktskontorer, samorganisasjoner og på LO-skolene.

Informasjons- og opplysningsvirksomheten i forsikring

I samarbeide med AOF og Samvirke har det i 1978 blitt iverksatt en rekke tiltak med sikte på skolering og informasjon i forsikrings-spørsmål.

Det er avviklet 26 helgekurs med til sammen 712 deltakere, 175 brevringer i kurset: «Vi forsikrer oss» med 1 889 deltakere samt 4 ukekurs for medlemmer i de lokale skadeutvalgene med til sammen 100 deltakere.

En vesentlig del av informasjons- og opplysningsvirksomheten har hatt som siktemål å muliggjøre og stimulere desentraliseringsprosessen i forsikring.

Ved utgangen av 1978 var det opprettet 89 skadeutvalg i grunnorganisasjonene som bl. a. tar hånd om den desentraliserte skadeservice. Disse prosjekter fungerer for ca. 170 000 fagorganiserte.

Fagorganisasjonens Stønads-kasses Fond

Forpliktelsene som påhviler FSKs fond etter at Grunnforsikringen ble innført består i de forskottsrettigheter medlemmene har krav på etter FSKs tidligere vedtekter. Utbetalingene fra Fondet er fortsatt betydelige på grunn av at store medlemsgrupperinger fyller betingelsene etter vedtektene.

For å dekke Fondets forpliktelser i henhold til vedtektene ble det nødvendig i 1978 å utlikne kr. 20.00 pr. medlem, som ble innbetalt i to terminer.

I 1978 er det fra Fondet utbetalt kr. 3 495 960.00 i forskott ved

fylte 60 år/30 års medlemskap. Det er i året vedtatt og gjennomført en samordning av komitéer og utvalg som stiller med forsikringssspørsmål i fagbevegelsen. Fondet ledes av et Interimstyre med følgende sammensetning:

Formann: Thor Andreassen, styremedlemmer: Harry Jørgensen, Sverre Andresen, Erling Sandvik og Gunnar Torp. Varamann: John Stene.

Styret er underlagt et Fellesutvalg for kollektive forsikringer som består av en representant for hvert av de tilsluttede forbund.

Den norske fagorganisasjons pensjonskasse

Styret i Den norske Fagorganisasjons pensjonskasse består av: Sekretariatet og to representanter for funksjonærene, Gudrun Authen og Synøve Andersen med Inger Sofie Rasmussen og Solveig Natland som vararepresentanter. Da Gudrun Authen gikk av med pensjon 16. mars 1978 ble Synøve Andersen og Inger Sofie Rasmussen funksjonærenes representanter med Solveig Natland og Audny Brannsten som vararepresentanter.

Arbeidsutvalget: Thor Andreassen, Tor Halvorsen, Olaf Sunde, Jens Torp og Gudrun Authen.

Varamann for de 4 første er Finn Nilsen og Synøve Andersen for Gudrun Authen.

Fra 16. mars 1978 er Synøve Andersen valgt som representant for funksjonærene til arbeidsutvalget med Inger Sofie Rasmussen som vararepresentant. Til arbeidsutvalgets møter innkalles også vararepresentantene. Dessuten innkalles en representant fra tillitsmannspensjonistene, Fritz W. Hannestad.

Fra funksjonærpensjonistene innkalles Martha Hermansen, men fra 16. mars 1978 ble Gudrun Authen valgt som representant.

I 1978 var det (inkludert nye pensjonister) utmeldt 39 medlemmer. Samlet antall betalende medlemmer ved årsskiftet 336.

De løpende pensjoner fordeler seg slik: 305 alderspensjoner, 183 enkepensjoner, 16 uførepensjoner og 3 ekstra enkepensjoner.

7. Andre saker

Forsvarskommisjonens innstilling

I høst forelå innstillingen fra Forsvarskommisjonen, som hadde *Ronald Bye* som formann. I sin uttalelse til Forsvarsdepartementet kom LO inn på de mer prinsipielle sidene av forsvarspolitikken, men uttalte seg ikke om detaljer i forsvarets oppbygging.

Vi gjengir LOs uttalelse i sin helhet:

1. Landsorganisasjonen i Norge vil ta utgangspunkt i den brede enighet som har hersket om norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk de senere tiår. Etter LOs oppfatning muliggjør forslagene fra kommisjonen en opprettholdelse av denne brede enigheten. Landsorganisasjonen vil med henvisning til dette gi sin tilslutning til hovedlinjene i utredningen, både hva angår forsvarets utvikling og fordelingen av ressursene innenfor forsvaret.

Norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk har hatt sin forankring i det vestlige forsvarssamarbeid, og LO slutter seg til kommisjonens forutsetninger om at denne politikken videreføres.

LO er enig i at vår ressursutnyttelse og ressursbevaring utenfor den norske kysten, og spesielt i nord-områdene og for Svalbard, stiller økende krav til sikkerhets- og forsvarspolitikken.

LO har merket seg at alle hovedsyn på norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk er kommet fram i kommisjonens utredning. En har dermed fått en seriøs drøfting av de ulike alternativer.

2. Landsorganisasjonen vil framholde at forsvaret er en del av samfunnet. Forsvaret må alltid vurderes i sin samfunnsmessige sammenheng politisk som økonomisk. LO ser det som vesentlig at forsvaret er seg bevisst sin samfunnsmessige rolle.

Forsvarets omfattende virksomhet utgjør et vesentlig innslag i norsk økonomi. LO legger også vekt på forsvarets rolle som arbeidsgiver. Forsvaret står for en stor del av sysselsettingen, — ikke minst i distriktene.

De rent forsvars- og sikkerhetspolitiske vurderinger må ha vesentlig betydning for hvilke ressurser som settes inn. Dette rokker imidlertid ikke ved den realitet at forsvarsutgiftene til enhver tid må innpasses i en samfunnsmessig helhetsramme. På denne bakgrunn påligger det forsvarsmyndighetene et særlig ansvar for bruken av de ressurser forsvaret tildeles.

Selv om hovedlinjene for forsvarsutgiftene er gitt i og med de oppgaver som pålegges forsvaret, må utformingen av budsjettene

for det enkelte år ta sitt utgangspunkt i den alminnelige økonomiske situasjon.

3. Forsvarets videre utvikling må underlegges hensynet til nedrustning og avspenning samtidig som det tas hensyn til den foreliggende realitet som betinger et fysisk forsvar av norske interesser.
4. Ut fra Norges spesielt viktige strategiske situasjon og målsettingen om å unngå krisesituasjoner, går LO ut fra at det legges tilstrekkelig vekt på det utrednings- og beslutningsapparat som skal håndtere slike problemer, spesielt i nord-områdene. Forsvars- og sikkerhetspolitikken er til enhver tid underlagt norske myndigheters styring og kontroll.
5. Landsorganisasjonen i Norge begrenser sin uttalelse til disse hovedspørsmål. Når det gjelder de arbeidstakerinteresser som mer direkte knytter seg til kommisjonens opplegg, viser LO til den fellesuttalelsen som Statstjenestemannskartellet har avgitt på vegne av de berørte forbund.»

Folk og Forsvar

LO er tilsluttet organisasjonen Folk og Forsvar. *Yngve Hågensen* avløste på siste årsmøtet Leif Haraldseth som nestformann i organisasjonen, og er, sammen med redaktør Olav Brunvand, LOs representant i Folk og Forsvars styre. Karl M. Olsen, Norges Befalsforbund, har vært vararepresentant.

Vi gjengir her fra Folk og Forsvars årsmelding for 1978 den generelle oversikt over virksomheten:

«I løpet av perioden har Folk og Forsvar fått en tilvekst på to nye organisasjoner. 60 organisasjoner er pr. 31. desember 1978 tilsluttet Folk og Forsvar.

I alt er det gjennomført eller medvirket til gjennomføring av et 70-talls arrangementer, med til sammen ca. 13 200 deltakere.

I hovedtrekk kan en si at virksomheten har vært konsentrert om konferanser, kurs, familiebesøk/befaringer til militære etablissementer, studieturer og utgivelse av «Kontakt Bulletin».

Videre har en, i likhet med tidligere år, formidlet foredragsholdere til møter og kurs arrangert av våre tilsluttede organisasjoner, skoler og enkeltpersoner, som har bedt om det.

Etter tilråding fra styret og vedtak på siste årsmøte har en i arbeidsplanen lagt spesiell vekt på følgende oppgaver:

- En bredest mulig informasjon om Forsvarskommisjonens innstilling.
- I samråd med våre medlemsorganisasjoner bidra til økte kunnskaper om vårt totalforsvar.
- Gjennom vår generelle virksomhet medvirke til at ungdommen får bedre kunnskaper om vårt forsvar og de muligheter Forsvaret gir for utdanning under tjenestetiden, og for de som ønsker å velge Forsvaret som arbeidsplass for kortere eller lengre tid.

- Tilpasse/justere programmene for de enkelte konferansetyper, slik at de i størst mulig grad engasjerer deltakerne og følger opp den dags-aktuelle situasjon.

Denne klare prioritering har vært retningsgivende for valg av konferansetyper og temaer på de enkelte konferanser.

I likhet med tidligere år har hovedtyngden av virksomheten vært viet konferanser. Til sammen er det i løpet av året avviklet 24 konferanser med til sammen ca. 1600 deltakere eller 67 deltakere pr. konferanse.

Et sammendrag av vår øvrige virksomhet, som lar seg registrere i tall, viser følgende:

- Ytt bistand til forberedelse og gjennomføring av 11 sikkerhetspolitiske kurs/seminar arrangert av organisasjoner tilsluttet Folk og Forsvar. Til sammen har 326 personer deltatt på disse kurs/seminar.
  - På forespørsel formidlet foredragsholdere til 19 arrangementer med en samlet deltakelse på ca. 1000 tilhørere.
  - Arrangert en studietur til NATOs hovedkvarter i Brussel med 45 deltakere.
  - 13 familieturer/befaringer til våre militære garnisoner er i samarbeid med Forsvaret avviklet med til sammen ca. 10 200 deltakere.
  - Vårt tidsskrift «Kontakt Bulletin» er kommet ut med 8 nummer, hvorav to som dobbeltnummer. Opplaget har variert fra 3200 til 4000 eksemplarer.
  - I et antall av ca. 11 000 eksemplarer er informasjonsmaterieil med tilknytning til vår forsvars- og sikkerhetspolitikk distribuert til skoler, institusjoner og enkeltpersoner som har bedt om det.
  - Et sammendrag av Forsvarskommisjonens innstilling er trykt i et antall av 10 000 eksemplarer. Dette har vært et meget populært tiltak, og mesteparten av opplaget er distribuert.
  - En delutgave av innstillingen er likeledes trykt i et antall av 5000 eksemplarer.
- Denne utgave omhandler en del prinsipielle synspunkter på «ulike forsvarspolitiske ordninger» — herunder geriljaforsvar og ikke-voldsforsvar. Dette er temaer som opptar en del av dagens ungdom, og en regner med at disse spørsmål også vil være aktuelle i tiden som kommer.

Som det går fram av foranstående, har deltakelsen på våre konferanser i året som gikk, vært meget stor. Dette har særlig vært tilfelle ved våre totalforsvarskonferanser.

Hovedinntrykket en sitter igjen med etter årets virksomhet, er at folk i langt større grad enn tidligere er opptatt av vår sikkerhets- og forsvarspolitikk.»

Kvinner Frivillige Beredskap

Landsorganisasjonen har fire representanter i Hovedkomitéen for Kvinner Frivillige Beredskap: Lillian Bekkevad, Harriet Andreassen, Alida Storhaug og Evy Buverud Pedersen, som også er medlem av arbeidsutvalget. I Evy Buverud Pedersens permisjon møter Alida Storhaug i arbeidsutvalget.

I forbindelse med NOU 1973:37 Kvinnetjenesten i Forsvaret, og

Stortingsmelding nr. 62 (1974—1975) ble KFB's stilling styrket, og det er ansatt generalsekretær. Et utvalg hvor bl. a. Harriet Andreassen var medlem, har utarbeidet forslag til nye retningslinjer. Dette skal behandles i arbeidsutvalget og Hovedkomitéen. Forslaget innebærer noen endringer i KFB's arbeid sentralt, i fylkene og i kommunene.

Innvandringsspørsmål

Rådet for innvandringsspørsmål ble opprettet våren 1976. Det er et rådgivende organ for berørte departementer når det gjelder retningslinjer for utforming og praktisering av norsk innvandringspolitikk. Rådet skal uttale seg om saker som blir forelagt av vedkommende departementer. Det kan også selv ta opp viktige spørsmål av prinsipiell interesse.

Rådet har 15 medlemmer med personlige varamedlemmer oppnevnt av Regjeringen etter forslag fra en rekke organisasjoner og myndigheter. Oppnevningssperioden er 4 år.

LO har følgende medlemmer og varamedlemmer i Rådet:

Sekretær Liv Buck, (sekretær Erling Evli) og konsulent Per Brandstén, (advokat Karl Nandrup Dahl).

Rådet har i 1978 holdt fire møter.

I tillegg til ovennevnte mandat fikk Rådet i 1978 i oppdrag av Kommunal- og arbeidsdepartementet å følge utviklingen av forholdet mellom innvandrerminoriteter og nordmenn i samfunnet som helhet for bedre å kunne foreslå eventuelle tiltak og drive forebyggende og opplysende virksomhet. Dette er et arbeid som må foregå over tid og krever kontakter på grasrotplanet og i de viktigste miljøer der innvandrere og nordmenn ferdes sammen.

Rådet holdt 11. mai 1978 møte med deltakere fra ulike LO-forbund som organiserer innvandrere. Forhåndsmøte ble holdt i LO 10. mai med representanter fra de samme forbund.

Hensikten med møtet i departementet var bl. a. å diskutere diverse forslag fremmet av en planleggingsgruppe i forbindelse med gjennomføringen av det oppdrag Rådet var blitt pålagt av Kommunal- og arbeidsdepartementet. I møtet deltok foruten LOs representanter i Rådet for innvandringsspørsmål og Arbeidernes Opplysningsforbund, følgende forbund:

Norsk Jernbaneforbund, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet, Norsk Musikerforbund, Norsk Skog- og Landarbeiderforbund, Norsk Sosionomforbund, Norsk Nærings- og Nytel-

sesmiddelarbeiderforbund, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Bekledningsarbeiderforbundet, Oslo og Omegn krets av Den norske Postorganisasjon og Norsk Arbeidsmandsforbund.

I møtet ble det fra fagbevegelsens side gitt en bred orientering om situasjonen på arbeidsplassene. Det kom fram at språkvanskene er den største barrieren. Videre kom det forslag om at bedriftsklubben på en del av de bedrifter der det er sysselsatt mange innvandrere, kunne oppnevne *egne utvalg* der både innvandrere og nordmenn er med.

Disse utvalgene kunne ha som oppgave å følge utviklingen mellom innvandrere og nordmenn på arbeidsplassen, ta for seg de problemer som måtte oppstå og søke å bedre forholdene lokalt, samt være kontakt til klubbstyret — og derigjennom til Rådet for innvandrings spørsmål.

Erfaringene bør spres til andre bedrifter.

Nevnte utvalg vil fortrinsvis passe i større bedrifter, men det ble understreket at en også bør få kontakt med mindre bedrifter der forholdene kan være noe annerledes. Likeså bør en søke å få kontakt med en del arbeidsplasser ute i distriktene. Man kunne også tenke seg at kunnskaper om innvandrerne og deres bakgrunn/kultur/religion o.s.v. ble lagt inn i fagbevegelsens *tillitsmannsopplæring*. Videre at et opplegg, noe likt familieundervisningen (i kommunene), ble satt i gang for innvandrerne på bedriften — med hovedvekt på *norsk og samfunnslære*.

Av saker som Rådet har arbeidet med kan nevnes Rådets uttalelse til Kommunal- og arbeidsdepartementet om familiejenforening, innvandring av utdanningssøkende ungdom m. m.

I uttalelsen framhever Rådet:

at norske myndigheter ikke ensidig bør legge norske ønsker eller norske begreper til grunn ved fastsettelsen av hvem som skal gis adgang som familiemedlem. Det bør således ikke innføres noe krav om at barn gis adgang bare hvis begge foreldrene skal bo her. Heller ikke ønsker Rådet å begrense adgangen til å omfatte bare barn av samme kull, eller til bare en hustru hvis lovlig og reelt ekteskap med flere hustruer er etablert på forhånd. Rådet understreker at en ved praktisering av reglene må søke å ta hensyn til barnets eller barnas tarv, og til eventuell gjenværende ektefelles ønsker. Likeledes understreker Rådet at myndighetene må følge utviklingen i familieinnvandringen i tiden framover.

Rådet mener videre at det må følges en restriktiv praksis for innvandring av utdanningssøkende ungdom utenfor kjernefamiliekretsen, spesielt ungdom i grunnskolealder. En noe mer liberal adgang anbefales gitt til yrkesutdanning og utdanning på universitets- og høyskolenivå. Rådet peker på at det er nødvendig med et samarbeid mellom skole og

fremmedkontrollmyndigheter for å kunne sikre seg at det i slike tilfelle dreier seg om seriøse elever og studenter med en realistisk studie- og finansieringsplan. En mener i den forbindelse at det normalt ikke bør gis adgang til deltidsarbeid i mer enn 20 timer i uka, og først etter minst 2 semestres studier med en viss studiemessig framgang. Adgang til feriearbeid bør likevel gis fra første år. Videre mener Rådet at ungdom som er kommet til Norge for å få utdanning, ikke bør gis lettere adgang enn andre arbeidssøkende til å ta arbeid, hvis utdannelsen avbrytes eller når den er fullført. Også hensynet til de store vanskeligheter ungdom med kortvarig skolegang i Norge vil få på det norske arbeidsmarkedet, spiller etter Rådets mening en viktig rolle i den sammenheng.

Rådet peker endelig på at reglene for studiestønning til utenlandske studenter vil være av betydning for reguleringen av innvandringen. I tråd med det som er sagt om adgangen til deltidsarbeid, mener Rådet at det ikke bør gis studiestønning til utenlandske studenter det første studieåret. En er klar over at dette kan ramme bl. a. ubemidlede studenter fra u-land, men ser likevel en slik begrensning som nødvendig for å sikre at innvandringen av utdanningsøkende skjer under trygge vilkår.

Denne uttalelsen ligger nå til behandling i de berørte departementer.

Rådet har også lagt fram innstilling til Kommunal- og arbeidsdepartementet om endrede retningslinjer for regulering av og kontroll med innvandringen til Norge. Denne innstillingen er sendt til høring til en rekke instanser, bl. a. til LO. Innstillingen og kommentarene fra høringsrunden blir viktige dokumenter for den nye stortingsmeldingen om innvandringen som vil komme i 1979.

Rådet har konsentrert sin uttalelse til innstillingen om følgende tre hovedtemaer:

1. Forutsetninger, prinsipper og virkemidler i norsk innvandringspolitikk — noen vurderinger.
2. Drøfting av mulige nye virkemidler for en kontrollert og sosialt ansvarlig innvandring.
3. Entrepriser — særlige retningslinjer og kontroll.

Rådet har i sin tilråding drøftet følgende nye virkemidler for å avløse innvandringsstoppen:

Periodevis fastsetting av maksimumstall for inntak av utenlandske arbeidstakere basert på bred samfunnmessig vurdering.

Arbeidsmarkedsmessig vurdering av enkelte søknader.

Gruppevis organisert innvandring.

Underretning til og samarbeid mellom lokale myndigheter.

Landsorganisasjonens forslag om avtale med enkelte typiske utvandringsland.

Tvungen offentlig arbeidsformidling.

Organisasjonsplikt — tariffavgift.

Rådet trekker den hovedkonklusjon at innvandringsstoppen verken bør oppheves eller erstattes av nye ordninger for innvandring før en i rimelig grad har oppnådd den «opprydning» som har vært og stadig er hensikten med innvandringsstopp.

LOs representanter i Rådet for innvandringspørsmål har framholdt følgende særsynspunkter i uttalelsen:

1. Vår innvandringspolitikk må begrense antall utenlandske arbeidstakere til det antall som kan gis sosialt akseptable levevilkår i landet.
2. Vi må foreta en arbeidsmarkedsmessig vurdering av omfanget av innvandringen — den må begrenses dels for å unngå at norske arbeidstakere får økede sysselsettingsproblemer i bestemte bransjer, og dels for å tilpasse innvandringen til den offentlige forvaltningskapasitet til å behandle innvandrerens problemer.
3. Det maksimumsantall utenlandske arbeidstakere som skal gis adgang til landet bør reguleres etter drøftelser mellom arbeidsmarkedsmyndighetene og hovedorganisasjonene i arbeidslivet.
4. Den gruppevise fastsatte innvandring til Norge bør i framtiden baseres på organisert innvandring som nærmere utformes i traktater mellom regjeringene i de land hvor innvandrerne kommer fra og den norske regjering. Slik traktatfestet organisert innvandring gjør det mulig å forberede både bedriftene og arbeidstakerne i innvandringslandene og innvandrerne selv på skifte av livssituasjon som vandring til et annet land medfører.
5. Regjeringen må nærmere overveie hvilke land som Norge bør opprette traktater med for organisert gruppevis innvandring. En slik konsentrasjon av innsatsen overfor bestemte land er for øvrig en kjent framgangsmåte i vår bistandpolitikk overfor stater med dårlig utviklet økonomi.

Konsekvensene til ovennevnte synspunkter vil være:

- a) En traktatfestet organisert gruppevis av innvandring til Norge vil medføre at formidling av utenlandske arbeidstakere under traktaten vil foregå i regi av offentlig arbeidsformidling i Norge. Dette vil innebære såkalt tvungen offentlig arbeidsformidling for utenlandske arbeidstakere.
- b) En traktatfestet organisert gruppevis innvandring binder ikke vårt standpunkt til spørsmålet om organisasjonsplikt eller innføring av obligatorisk tariffavgift for utenlandske arbeidstakere.
- c) Utenlandske arbeidstakere som engasjeres i utenlandske entrepriser i Norge vil ikke omfattes av systemet med fastsetting av et bestemt maksimumsantall for innvandring til Norge. Arbeidstakere i Norge knyttet til entrepriser forutsettes tvert imot å forlate landet etter at oppdraget er utført, slik at integrering i norsk samfunn ikke er aktuelt.

I Landsorganisasjonens handlingsprogram for 1977—81 er innvandringspørsmål sparsomt berørt, men under kapitel Arbeid og trygghet er det fastsatt følgende prinsippprogram:

«Landsorganisasjonen i Norge vil regulere innvandringen gjennom avtale mellom arbeidskraftmyndighetene og organisasjonene i arbeidslivet. Gjennom lovregulering og avtaler sikre at utenlandske arbeidstakere likestilles med norske i alle forhold.»

De synspunkter som LOs representanter i Rådet for innvandringspørsmål har gjort gjeldende, er således i nøye samsvar med handlingsprogrammet for 1977—81.

Med brev av 13. mars 1978 har LO framkommet med sine synspunkter til Kommunal- og arbeidsdepartementet på innstillingen

fra Rådet for innvandrings spørsmål vedrørende Norges alminnelige innvandringspolitikk. LOs synspunkter er som følger:

«Kommunal- og arbeidsdepartementet har i brev av 16. desember 1977 anmodet Landsorganisasjonen om å framkomme med synspunkter på den uttalelse som ble avgitt den 22. november 1977 fra Rådet for innvandrings spørsmål vedrørende Norges alminnelige innvandringspolitikk.

Landsorganisasjonen finner at de omstendigheter og forhold som dannet grunnlaget for de hovedsynspunkter på innvandringspolitikken som Landsorganisasjonen har fremmet i Rådet for innvandrings spørsmål, ikke har endret seg på en måte som skulle tilsi noen omvurdering av Landsorganisasjonens synspunkter.

De erfaringer vi har innvunnet og de problemer som har meldt seg siden Rådet for innvandrings spørsmål avga sin innstilling i november 1977 har etter Landsorganisasjonens vurdering snarere forsterket og understreket det grunnlag Landsorganisasjonen henviser til i sine særuttalelser for Rådet for innvandrings spørsmål.

Det gjenstår som kjent flere viktige prinsipp spørsmål knyttet til norsk innvandringspolitikk som Rådet for innvandrings spørsmål ikke har sluttbehandlet. Dette gjelder bl. a. viktige spørsmål knyttet til utenlandske arbeidstakers arbeidsvilkår og lønnsvilkår i Norge, gjenforening av innvandrerfamilier, finansiering av utenlandske statsborgeres utdanning i Norge og f. eks. spørsmål knyttet til kontrollen med utenlandske arbeidstakers vilkår under sysselsetting på kontinentalsokkelen.

Vi forutsetter at Kommunal- og arbeidsdepartementet forelegger Landsorganisasjonen de uttalelser som Rådet for innvandrings spørsmål måtte gi til de sider ved innvandringspolitikken som fortsatt er under utredning.»

Videre kan nevnes at Rådet i 1978 har gitt ut et hefte med foredrag av prof. dr. med. Leo Eitinger om forholdet mellom innvandrere og nordmenn.

Folkevalgtes arbeidsvilkår og økonomiske vilkår

En offentlig utredning om folkevalgtes arbeidsvilkår og økonomiske vilkår ble bl. a. sendt LO til uttalelse. Vi gjengir her den uttalelsen som ble sendt til Kommunal- og arbeidsdepartementet.

«De problemstillinger utredningen reiser, har flere ganger vært tatt opp av Landsorganisasjonen og de enkelte organisasjonsledd i fagbevegelsen, sist på Landsorganisasjonens kongress i mai 1977. Vårt utgangspunkt har alltid vært at det må legges opp til ordninger som sikrer alle lik adgang og økonomisk mulighet til å delta i det lokale representasjonsdemokrati i kommuner og fylkeskommuner.

Landsorganisasjonen vil spesielt framheve grupper som skift- og turnusarbeidere og andre med ubekvem arbeidstid. Disse gruppene har vansker med å kunne delta i forskjellige typer virksomhet, bl. a. som folkevalgte ombud. Landsorganisasjonen vil også henlede oppmerksomheten på det som synes å bli en stadig klarere tendens mot underrepresentasjon i de folkevalgte organer av enkelte lønsmottakergrupper og over-

representasjon av andre. Det ser ut til at offentlig ansatte og personer i høyere stillinger, både i privat og offentlig virksomhet, har lettere for å kunne påta seg oppgaver som folkevalgte. Dette problemet må det i hovedsak være partienes ansvar å finne løsninger på gjennom sine nominasjonsprosesser. En kan ikke se bort fra at dette problemet har sammenheng med de alminnelige arbeidsvilkår og økonomiske vilkår for de folkevalgte. Landsorganisasjonen vil også i denne forbindelse peke på behovet for ordninger som kan stille alle likt i mulighetene for å forberede seg til møter o.s.v.

Også på andre måter må det sørges for ordninger og praktiske tiltak som gjør det lettere for folkevalgte å være borte fra arbeid eller hjem for å ivareta sine tillitsverv. Likestilling i vid forstand er et sentralt mål for fagbevegelsen. Med bakgrunn i dette vil Landsorganisasjonen støtte utredningen når det uttales at det er viktig å sørge for at de folkevalgte kan gjøre bruk av ordninger som landbruksvikarer, husmorvikarer, barnehager, barnevakt m.v. Lokalt bør det utformes ordninger av denne typen. Den enkelte folkevalgte må gis rett til full dekning av utgifter i denne forbindelse.

Det er i den senere tid blitt mer vanlig med folkevalgte i heldagsstilling. Dette gjelder ordførere, varaordførere, kommunalråder og flere. Utredningen fremmer ikke forslag om lovregulering av heldagspolitikernes adgang til å vende tilbake til tidligere arbeid. Landsorganisasjonen er enig i at en slik adgang vanskelig kan lovhjemles. En bør imidlertid vurdere om det på andre måter finnes muligheter for å pålegge såvel arbeidsgivere som kommuner og fylkeskommuner sterke forpliktelser i denne forbindelse.

Stort sett er Landsorganisasjonen enig i de forslag til lovbestemmelser som utredningen fremmer om folkevalgtes økonomiske vilkår. Det er Landsorganisasjonens prinsipielle oppfatning at de som deltar i det kommunale og fylkeskommunale arbeid gis en lovhjemlet rett til dekning av alle utgifter i tilknytning til utøvelsen av vervet. Dette gjelder utgifter til reise, skyss, kostgodtgjørelse, barnevakt, hjemmehjelp m.v. Tap av arbeidsinntekt må dekkes i forhold til den enkeltes faktiske bruttoinntekt, slik at rettigheter i sosiale ordninger ikke tapes. LO er også enig i de forslag til endringer i kommune- og fylkeskommuneloven om godtgjørelse for arbeid som utredningen foreslår.

Spørsmålet om pensjon til folkevalgte må etter Landsorganisasjonens oppfatning ses i sammenheng med prinsippet om dekning av tapt arbeidsinntekt. Prinsippet må være at den enkelte ikke taper pensjonsrettigheter i forhold til Folketrygden.

Ordninger med full dekning av tapt arbeidsfortjeneste vil sikre at de folkevalgte ikke taper pensjonsrettigheter. Under forutsetning av at dekning av tapt arbeidsinntekt og godtgjørelse for arbeid medregnes i den pensjongivende inntekt, vil dette redusere behovet for særskilte pensjonsordninger for folkevalgte.

Tomtefeste og festeavgifter.

LO har gitt uttalelser til Justisdepartementet og Prisdirektoratet om forskjellige spørsmål i forbindelse med tomtefeste. Uttalelsene gjelder for det første foreslåtte endringer i Tomtefesteloven, som

trådte i kraft 1. januar 1976, og for det andre forskrifter om forhøyelse av festeavgifter.

LOs uttalelser bygger på den oppfatning at festeavgifter er en form for arbeidsfri inntekt som av prinsipielle grunner er betenkelig. LO går dessuten inn for en utvidelse av retten til å løse inn tomta. Etter loven har man i dag innløsningsrett til festetomter når det er gått 50 år fra kontraktsinngåelsen. Men retten gjelder bare kontrakter som er inngått etter at loven trådte i kraft 1. januar 1976. Departementet kan samtykke til innløsning (kjøp) av tomt bortfestet også før dette tidspunkt. I så fall må søknad være sendt departementet senest to år før festetiden er ute. Departementets forslag går ut på at en skal fjerne den nåværende frist for søknad om dispensasjon. LO støtter dette.

LO går mot et forslag om å utvide retten til å heve festekontrakter. Dette gjøres ut fra den oppfatning at festeren i størst mulig grad bør kunne føle seg trygg på at han ikke må fravike eiendommen. LO går også mot et forslag om rett til å fjerne urimelige kontraktsvilkår i festeavtaler mot vederlag. Dette er gjort ut fra den oppfatning at urimelige vilkår bør bortfalle uten erstatning, og at det beste vil være at en, istedenfor dette forslag, endrer loven slik at festerne får utvidet rett til innløsning av tomta.

Når det gjelder forhøyelse av festeavgifter, har LO i en uttalelse til Prisdirektoratet gått inn for at festeavgifter holdes på et så lavt nivå som mulig.

Sentralisering av personregistre.

Etablering av et landsregister for rettigheter i løsøre/sentralisering av de nåværende personregistre.

I en uttalelse om denne saken til Justisdepartementet har LO støttet opp om forslaget om sentralisering av personregistrene, men på den betingelse at det ikke foretas oppsigelser av de personer som i dag er beskjeftiget med registerføringen ved landets sorenskriverembeter. Departementet går inn for at disse må få tildelt andre arbeidsoppgaver. Det antas at sentraliseringen, basert på EDB, vil medføre økonomiske besparelser.

LO peker i sin uttalelse på behovet for at personvernensynet blir ivaretatt, og viser særskilt til den nye lov om personregistre m. v.

8. Administrasjon og organisasjon

LOs administrasjon

Landsorganisasjonen har åtte valgte tillitsmenn:

Formann: Tor Halvorsen,

Nestformann: Leif Haraldseth,

Hovedkasserer: Thor Andreassen,

Sekretærer: Liv Buck, Svein-Erik Oxholm, Harriet Andreassen,
Ole Knapp og Yngve Hågensen.

Kontorsjef: Kjell Lien.

Administrasjonen hadde disse avdelingskontorene og avdelingsledere:

Informasjonskontoret: Richard Trælnes.

Fri Fagbevegelse: Knut Ribu (redaktør).

Internasjonalt kontor: Kaare Sandegren.

Juridisk kontor: Olaf Sunde.

Miljøkontoret: Børre Pettersen.

Teknisk kontor: Egil Ahlsen.

Økonomisk kontor: Ulf Sand.

Kvinnesekretær: Evy Buverud Pedersen.

Revisjonskontoret: Arne G. Strangel.

Etter vedtak i Sekretariatet 28. november 1977 ble det fra 1. januar 1978 foretatt en viss omorganisering og utvidelse av administrasjonen. Sekretariatets vedtak hadde sin bakgrunn i vedtak på Kongressen om bl. a. den service LO skal yte overfor forbundene.

Omleggingen innebar plassering av de ansatte i tilknytning til en avdeling (enhet). Dette førte til at kvinnesekretæren, den nyooprettede stilling som skolesekretær og ungdomssekretæren ble plassert på Informasjonskontoret.

Sekretæren for bl. a. forskningsspørsmål og sekretæren for samarbeidsspørsmål fikk tilknytning til Miljøkontoret.

Tallet på jurister ble utvidet fra fem til seks.

Internasjonalt kontor ble utvidet med to saksbehandlere, med en av dem som stedfortreder for avdelingslederen.

Økonomisk kontor ble utvidet med en økonom samtidig som utredningslederen ble underlagt kontoret.

Et par avdelingskontorer har også fått noe større kontorpersonale.

To nye stillinger ble opprettet på tillitsmennenes avdeling.

Den tidligere informasjonssjef, Per Haraldsson, ble overført for å arbeide med bestemte oppdrag. Han er også stedfortreder for kontorsjefen.

Informasjonssekretær Erik Nilsen ble overført som personlig sekretær for tillitsmennene.

Øvrige personendringer vil framgå under de respektive kontorets beretninger.

Evy Buverud Pedersen har fått permisjon fra 1. mai 1978 for å overta oppdrag ved ILO's kurssenter i Torino, Italia.

I denne tida har Liv Eva Di Micco fungert i stillingen som kvinnesekretær.

Tallet på ansatte ved hovedadministrasjonen var ved årets utgang 103.

Sekretariatet

I årets løp har tre medlemmer av Sekretariatet fratrudd som tillitsmenn i sine forbund og har dermed også trådt ut av Sekretariatet. Det er Rasmus Solend, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, Håkon A. Ødegaard, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, og Thorvald Karlsen, Norsk Tjenestemannslag. I samsvar med vedtektene har varamedlemmene rykket opp, og Sekretariatet hadde ved utgangen av året denne sammensetning:

Av tillitsmennene i LO: Tor Halvorsen, Leif Haraldseth, Thor Andreassen og Liv Buck. Varamedlemmer for disse: Svein-Erik Oxholm, Harriet Andreassen, Ole Knapp og Yngve Hågensen.

Øvrige medlemmer:

1. Øystein Larsen, Norsk Arbeidsmandsforbund.
2. Finn Nilsen, Bekledningsarbeiderforbundet.
3. Otto Totland, Handel og Kontor i Norge.
4. Lars Skytøen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund.
5. Arne Born, Norsk Kommuneforbund.
6. Einar Hysvær, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund.
7. Henrik Aasarød, Norsk Sjømannsforbund.
8. Walter Kolstad, Norsk Transportarbeiderforbund.

9. Roar Helgesen, Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer.
10. Else Ørbæk, Telefolkenes Fellesforbund.
11. Eivind Strømme, Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet.

Varamedlemmer:

1. Sverre Kortvedt, Norsk Jernbaneforbund.
2. Arild Kalvik, Norsk Grafisk Forbund.
3. Rolf Hauge, Norsk Papirindustriarbeiderforbund.
4. Knut Nakken, Norsk Skog- og Landarbeiderforbund.
5. Olaf Axelsen, Norsk Treindustriarbeiderforbund.
6. Nils H. Johannessen, Norsk Elektriker og Kraftstasjonsforbund.

Det skal være ni varamedlemmer, men de tre siste plassene kan først besettes av Representantskapet gjennom suppleringsvalg. Inn-til det kan skje har følgende nye forbundsformenn møtt som observatører: Arthur Svensson, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Odd Isaksen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, og Dagfinn Habberstad, Norsk Tjenestemannslag.

LOs kvinnesekretær, Evy Buverud Pedersen, og formannen i Statstjenestemannskartellet, Albert Uglem, møter i Sekretariatet med tale- og forslagsrett. Det samme gjelder formannen i Fagorganisasjonens Funksjonærgruppe, Inger Halvorsen (Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet). Under Evy Buverud Pedersens permisjon har hennes vikar, Liv Eva Di Micco, møtt i Sekretariatet.

Representantskapet

Det har vært holdt to møter i Representantskapet, 18. og 19. januar og 8. juni.

Møtet 18. og 19. januar behandlet opplegget til tariffrevisjonen og er omtalt på sidene 7—10 i avsnittet om Tariffrevisjonen 1978.

Det andre møtet — 8. juni — behandlet:

1. Beretning for 1977.
2. Regnskap for 1977.
3. Ansettelse av distriktssekretær i Trondheim.
4. Innstilling fra Organisasjonskomiteén.
5. Den faglige situasjon.

Både beretningen og regnskapet for 1977 ble innstilt til godkjenning overfor Kongressen.

Som sekretær ved distriktskontoret i Trondheim ble ansatt *Kjell Flønes, Klæbu*.

Etter innstilling fra Organisasjonskomitéen og Sekretariatet vedtok Representantskapet disse

Retningslinjer for LOs samarbeidsorganer i fylkene:

1. *Formål.*

Samarbeidsorganet er et hjelpeorgan for Landsorganisasjonen i Norge, underlagt LOs vedtekter og vedtak fattet av LOs kongress, representantskap og sekretariat.

Samarbeidsorganet har til formål:

- a) å ivareta de fagorganisertes interesser overfor fylket/fylkeskommunene,
- b) å samordne de fagorganisertes interesser overfor andre organer på fylkesplan,
- c) å virke for å styrke aktiviteten i de lokale samorganisasjonene,
- d) å følge opp fagbevegelsens handlingsprogram.

2. A. *Fylkeskonferansen.*

Fylkeskonferansen skal bestå av fra 20 til 35 representanter alt etter behovet for forbundsvis og geografisk spredning. Representantene velges av de lokale samorganisasjoners årsmøte. Ved valgene skal hensyn tas så vel til forbundsvis som geografisk spredning. Samorganisasjonene kan velge fra 1 til 4 representanter, hvorav en skal være formannen.

Dessuten møter utvalget for familiepolitikk, likestilling — likeverd og fylkesorganets styre.

B. *Styre.*

Samarbeidsorganet skal ha et styre som sammen med LOs distriktskontor skal ha ansvaret for konferansens forberedelse, gjennomføring og oppfølging av vedtak.

Styret utgjøres av tilsynsutvalget for LOs distriktskontor. Når det gjelder tilsynsutvalgene for distriktskontorene i Kristiansand, Porsgrunn, Trondheim og Oslo/Akershus, foretar Sekretariatet de nødvendige suppleringsvalg, slik at styrets tre medlemmer kommer fra samme fylke.

Styret, i samarbeid med LOs distriktskontor, skal forberede sakene som skal behandles av fylkeskonferansen.

3. *Økonomi.*

Senest to måneder før avholdelsen skal styret legge fram for LO forslag om foreløpig program og budsjett for fylkeskonferansen.

4. *Konstituering.*

Den første fylkeskonferansen, som skal bestå av formennene i de lokale samorganisasjonene, drøfter den framtidige sammensetting og innstiller overfor Landsorganisasjonen, som skal godkjenne den endelige fordeling og sammensetting.

Tor Halvorsen innledet om den faglige situasjon og redegjorde for resultatet av tariffrevisjonen. Det ble gitt orienteringer om stats- og kommuneoppgjørene ved *Albert Uglem* og *Arne Born*. Deretter

var det ordskifte. Formannens orientering og ordskiftet ble tatt til etterretning.

Et «hyrdebrev» fra biskopene i samband med Stortingets behandling av lovforslaget om selvbestemt abort ble tatt opp i ordskiftet av Bjørn Hansen, Arbeiderpartiets Presseforbund. Han foreslo følgende uttalelse, som ble vedtatt:

«Landsorganisasjonens kongress i 1977 fattet følgende vedtak: «LO-kongressen oppfordrer de politiske partier i arbeiderbevegelsen til å fremme lov om selvbestemt abort tidlig i stortingsperioden 1977—81».

Landsorganisasjonens representantskap konstaterer at denne oppfordring er blitt fulgt av Regjeringen og av flertallet i Odelstinget. Vi ber Lagtinget bifalle lovvedtaket uten anmerkninger i møtet fredag 9. juni 1978.

Representantskapet uttrykker tilfredshet med den behandling saken har fått, og henstiller til Regjeringen å gjennomføre loven om selvbestemt abort så hurtig det er praktisk forsvarlig. Det må sikres at adgangen til selvbestemt abort blir den samme over hele landet.

Landsorganisasjonens representantskap beklager det «hyrdebrev» som norske biskoper har sendt ut om abortloven. Representantskapet merker seg at Kirken går mot en sosialpolitisk sak som er reist og gjennomført av norsk arbeiderbevegelse. Representantskapet har også merket seg biskopenes taushet i abortspørsmålet i den periode da Kristelig Folkeparti satt med det politiske ansvar for Sosialdepartementet, da de årlige aborttall ble firedoblet.

Representantskapet betrakter «hyrdebrevet» som en nedvurdering av kvinnens evne og vilje til moralsk ansvar, en nedvurdering vi vil ta avstand fra.»

Medlemstallet

Medlemstallet ved årets utgang var 699 213. Herav var 30,4 prosent kvinner.

Tallet på forbund ved slutten av året var 34 — ett mindre enn året før, idet Norges Befalslag og Luftforsvarets Befalsforbund fra 1. juni ble sluttet sammen til Norges Befalsforbund.

Honnør for langvarig medlemskap

Av beretningen for 1977 går det fram at det er innstiftet et jakke-merke for 40 års medlemskap i LO. Ordningen er nå satt i verk. Det er laget et merke som forbundene kan kjøpe til kostpris, p. t. kr. 25.00 pr. stk. Merkene blir distribuert via Informasjonskontoret.

Representasjon innenlands

Landsorganisasjonen har vært representert på følgende forbunds-
landsmøter:

Norsk Jernbaneforbund:

15. og 16. februar i Oslo. Ole Knapp.

Norges Befalsslag og Luftforsvarets Befalsforbund felles landsmøte:

30. mai—2. juni i Oslo. Ole Knapp.

Folkets Hus Landsforbund:

9. og 10. september i Oslo. Tor Halvorsen.

Norsk Sjømannsforbund:

18.—22. september i Oslo. Harriet Andreassen og Yngve Hågensen.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund:

24.—28. september i Oslo. Svein-Erik Oxholm og Ole Knapp.

Norsk Kommuneforbund:

1.—7. oktober i Oslo. Leif Haraldseth og Svein-Erik Oxholm.

Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund:

8.—13. oktober i Oslo. Liv Buck og Ole Knapp. (Tor Halvorsen innledet 10. oktober.)

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund:

15.—20. oktober i Oslo. Tor Halvorsen og Thor Andreassen.

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer:

25.—28. oktober i Oslo. Ole Knapp og Yngve Hågensen.

Norsk Tjenestemannslag:

30. oktober—3. november i Oslo. Tor Halvorsen og Liv Buck.

Folk og Forsvar:

Ordinært årsmøte i representantskapet. Yngve Hågensen og Kaare Sandegren.

Arbeidernes Opplysningsforbund:

Årsmøte i representantskapet 27. april: Thor Andreassen, Svein-Erik Oxholm.

Vern og Velferd:

Årsmøte 30. januar. Harriet Andreassen.

Trygdekontorenes Landsforening:

Landsmøte 30. mai—1. juni. Svein-Erik Oxholm.

Forbrukerrådet:

Landsmøte 20.—21. juni. Harriet Andreassen, Erik Nilsen og Else Ørbæk.

De Samvirkende Fagforeninger:

Årsmøte i representantskapet 11. april. Liv Buck.

A/S Statsansattes Hus:

Ordinær generalforsamling 31. mars. Thorleif Holth.

Andelsselskapet Folketeaterbygningen:

Generalforsamling 4. april. Rutner Rønnestad.

Forsikringselskapene Samvirke:

Ordinær generalforsamling 14. juni. Tor Halvorsen og Thor Andreassen.

Allbygg A/S:

Generalforsamling 21. april. 1 representant fra distriktskontoret i Bergen.

Tiden Norsk Forlag A/S:

Generalforsamling 24. april. Thor Andreassen.

Folkets Brevskole:

Generalforsamling 20. april. Richard Trælnes.

Den norske Spaniakomiteén:

Årsmøte 10. mai. Leif Haraldseth og Kaare Sandegren.

Fellesutvalget for forberedelse til pensjonsalderen:

Årsmøte 12. mai. Harriet Andreassen.

Norsk Arbeiderpresse A/S:

Generalforsamling 29. mai. Thor Andreassen.

Arbeiderbladet og Aktietrykkeriet A/S:

Generalforsamling 8. mai. Tor Halvorsen.

Vern og Velferd:

Årsmøte 30. mai. Leif Haraldseth.

Arbeiderungdommen:

Årsmøte 30. mai. Leif Haraldseth.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag:

Landsmøte 16. og 17. juni. Liv Buck.

Folkeferie, Ferie- og Fritidsorganisasjonen, Aksjeselskapet og Dovrefjell Hotell:

Generalforsamling 6. juni. Thor Andreassen.

Norges Fiskarlag:

Landsmøte 6.—8. september. Liv Buck.

Norsk Bonde- og Småbrukarlags Kvinneutvalg:

Landsmøte 2. og 3. september. Liv Eva Di Micco.

Representasjon i utlandet

Tjänstemannaorganisationernas Centralförbund (TOC), Finland:

21. kongress 5.—7. juni. Leif Haraldseth.

Deutscher Gewerkschaftsbund (DGB), Tyskland:

11. ordinære kongress 21.—27. mai. Tor Halvorsen.

Trades Union Congress (TUC), England:

11. ordinære kongress 4.—8. september. Svein-Erik Oxholm.

Schweizerischer Gewerkschaftsbund (SGB), Sveits:
Kongress 26.—28. oktober. Harriet Andreassen.
Confederation of Trade Unions of Yugoslavia (CCTUY):
Kongress 21.—23. november. Tor Halvorsen.
Federatie Nederlandse Vakbeveging (FNV), Nederland:
Kongress 18.—20. desember. Leif Haraldseth.
Fellesrådet for Tjenestemands- og Funktionærorganisationer (FTF), Danmark:
Kongress 21.—23. november. Leif Haraldseth.

Diverse styrer og utvalg

Landsorganisasjonen har representanter i en rekke styrer, utvalg og komitéer innenfor arbeiderbevegelsen, samarbeidende organisasjoner og offentlig virksomhet. (Styrer og utvalg som er nevnt annet sted i beretningen er i alminnelighet ikke tatt med.)

Arbeiderbladet og Aktietrykkeriet A/S:
Tor Halvorsen og Thor Andreassen.

Arbeidsforskningsinstituttene:
Egil Ahlsen, med Ragnar Røberg Larsen som varamann.

Arbeidsmarkedsforskning:
Kontaktutvalg under Kommunal- og arbeidsdepartementet:
Per Brannsten med Evy Buverud Pedersen som varamann.

Arbeidsrettsrådet:
Tor Halvorsen og Olaf Sunde.

Arbeidsrettens medlemmer:
Henry Nicolaysen og Tor Aspengren.

Arbeidstilsynet (Kommunal- og arbeidsdepartementet):
Leif Haraldseth og Børre Pettersen, med Gry Midle som vararepresentant.

Bedriftsdemokratinemnda:
Steinar Halvorsen og Harry O. Hansen, med Karl Nandrup Dahl og Harriet Andreassen som varamenn.

Bedriftshelsetjenesten, råd for helsetjeneste ved bedrifter (Under Sosialdepartementet):
Svein-Erik Oxholm, med Harriet Andreassen som varamann. Nils Totland, med Esther Kostøl som varamann. Bjørg Bakken, med Oddbjørn Møller som varamann.
Ekspertgruppe for bedriftshelsetjenesten: Børre Pettersen, med Svein Fjæstad som varamann.

De Samvirkende Fagforeninger, Oslo:

I styret: Einar Strand og Liv Buck, med Kjell Lien som varamann.

I representantskapet: Einar Strand og Liv Buck, med Kjell Lien som varamann.

Delpensjonsutvalget (Sosialdepartementet):

Svein-Erik Oxholm.

Direktoratet for utviklingshjelp (NORAD):

I styret: Leif Haraldseth.

I Rådet: Liv Buck med Sissel Rønbeck som varamann.

Folkeferie:

Organisasjonen: Tor Aspengren, Leif Haraldseth.

Aksjeselskapet: Tor Aspengren.

Dovrefjell Hotell A/S: Tor Aspengren, Leif Haraldseth.

Fagerfjell Turistsenter: Tor Aspengren, Thor Andreassen.

Fellesutvalget for forberedelse til pensjonsalderen:

Medlem av styret og arbeidsutvalget: Liv Buck.

A/L Folketeaterbygningen:

Liv Buck varamann til representantskapet.

Folketrygdfondet:

Hovedstyret: Tor Halvorsen. 2. fondsstyre: Tor Halvorsen.

A/L Folkets Hus, Oslo:

Liv Buck — varaordfører i representantskapet.

Folkets Hus Landsforbund:

I styret: Thor Andreassen, med Ole Knapp som varamann. Liv Buck, med Leif Haraldseth som varamann. Rasmus Solende, med Walter Kolstad som varamann. John Stene, med Sverre Kortvedt som varamann.

Folk og Forsvar:

I styret: Yngve Hågensen.

Fondet til fremme av bransjeforskning m. v.:

Ragnar Røberg Larsen.

Fondsstyret for Utøya:

Yngve Hågensen.

Fondet for vekst og omstilling i industrien og

Fondet til fremme av forsknings- og utviklingsarbeider i industrien — (Industrifondet og Utviklingsfondet):

Tor Halvorsen.

Forbrukernes forsikringskontor:

I styret for kontoret: Liv Buck.

I forsikringsskadenemnda: Liv Buck.

Forsikringsrådet:

Steinar Halvorsen.

Garanti-Instituttet for eksportkreditt:

Styret: Leif Haraldseth, med Liv Buck som varamann.

Rådet: Per Brannsten, med Kjell Arne Sveum som varamann.

GATT. De multilaterale handelsforhandlinger (under Utenriksdepartementet):

Ulf Sand.

Husbanklån — utvalg til utredning om betalingsprosenter for husbanklån (Kommunal- og arbeidsdepartementet):

Øistein Gulbrandsen.

IFIM — Institutt for industriell miljøforskning:

Ragnar Røberg Larsen, med Harry O. Hansen som varamann.

ILO-komiteén (Sosialdepartementet):

Svein-Erik Oxholm og Olaf Sunde, med Karl Nandrup Dahl, Erling Tollerud og Ivar Nes som varamenn.

ILOs styre (Governing Body):

Olaf Sunde.

Industriseminaret:

Fra LO: Ragnar Røberg Larsen, med Per Brannsten som varamann.

Industriøkonomisk Institutt (IØI) — (Industridepartementet):

Fra LO: Rådet: Liv Buck, med Evy Buverud Pedersen som varamann. Ulf Sand, med Kjell Arne Sveum som varamann. Bjarne Bårdsen, med Ingeborg Jacobsen som varamann.

Styret: Ragnar Røberg Larsen, med Per Brannsten som varamann.

Kunst på arbeidsplassen:

Knut Ribu, med Evy Buverud Pedersen som varamann.

Landsbanken A/S:

Fra LO: Thor Andreassen.

Likestillingsrådet:

Tor Aspengren og Liv Buck, med Finn Nilsen og Evy Buverud Pedersen som varamenn.

NORDEN — Norsk forening for nordisk samarbeid:

I representantskapet: Tor Halvorsen.

I hovedstyret: Liv Buck (varamann).

Norges Eksportråd:

Ulf Sand.

Norges Krigsskaderåd:

Thorleif Holth.

Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd:

Rådet: Ragnar Røberg Larsen, med Knut Ribu som varamann. Liv Buck, med Egil Ahlsen som varamann.

Arbeidsutvalget: Ragnar Røberg Larsen.

Norsk Arbeiderpresse A/S:

Tor Aspengren, Rasmus Solend, Thor Andreassen.

Norsk Produktivitetsinstitutt:

Radet: Tor Halvorsen, med Liv Buck som varamann, Leif Haraldseth, med Harriet Andreassen som varamann, Yngve Hågensen, med Evy Buverud Pedersen som varamann, Egil Ahlsen, med Ragnar Røberg Larsen som varamann.

Norsk Samband for De Forente Nasjoner:

Styret: Tor Halvorsen (formann).

Næringslivets forskningsfond for undervisningsformål:

Mona Persvold.

Produktkontrollrådet (Lov om produktkontroll):

(under Miljøverndepartementet.)

Fra LO: Harriet Andreassen, med Børre Pettersen som varamann.

Produktkontroll — merke- og klassifiseringssystem for gifter og helsefarlige stoffer:

Børre Pettersen.

Rikslønnsnemnda (under Kommunal- og arbeidsdepartementet):

Fra LO: Leif Haraldseth, med Einar Strand, Tor Halvorsen, Liv Buck og Ragnar Røberg Larsen som varamenn.

Rikstrygdeverket:

Styret: Liv Buck, med Evy Buverud Pedersen som varamann.

Røykskaderådet:

Fra LO: Egil Ahlsen, med Ragnar Røberg Larsen som varamann.

Rådet for innvandrings spørsmål:

Liv Buck og Per Brannsten, med Erling Evli og Karl Nandrup Dahl som varamenn.

Rådet for Norges-informasjon i utlandet:

Per Haraldsson, med Richard Trælnes som varamann.

Rådet for Produksjonsteknisk Etterutdanning:

Tor Andersen.

Rådet for Videregående Opplæring (RVO):

(under Kirke- og undervisningsdepartementet.)

Knut Aagesen, med Henrik Aasarød som varamann.

Rådgivende utvalg for import fra utviklingsland, (NORIMPOD):

(under Handelsdepartementet.)

Fra LO: Leif Haraldseth, med Liv Buck som varamann. Fra oktober er Liv Buck representant, med Kaare Sandegren som varamann.

Rådgivende utvalg for arbeidet med kreftfremkallende stoffer i yrkeslivet:
(under Kommunal- og arbeidsdepartementet.)

Børre Pettersen med Oddbjørn Møller som varamann.

Rådgivende utvalg for bedriftsopplæring for årene 1978 og 1979:
Ragnar Røberg Larsen og Harry O. Hansen.

Rådgivende utvalg for maktfordelingen i Norge:
Tor Halvorsen.

Rådgivende utvalg for den praktisk-kommersielle vegledning av eksportører og produsenter i utviklingsland:
(under Handelsdepartementet.)
Fra LO: Leif Haraldseth, med Liv Buck som varamann.

Samarbeid LO/Norsk Lærergag:
Fra LO: Leif Haraldseth, Ole Knapp, Kaare Sandegren, Richard Trælnes, Mona Persvold.

Samarbeidskomité — Norsk Pensjonistforbund — forbundene — LO:
Fra LO: Liv Buck, med Svein-Erik Oxholm som varamann, Eivind Strøm-
men og Else Ørbæk. Varerepresentant: Arild Kalvik.

Samordningsnemnda for yrkesrettleging:
Fra LO: Svein Fjæstad, med Evy Buverud Pedersen som varamann.

SAMVIRKE — Forsikringselskapene:
Styret: Thor Andreassen, Tor Aspengren og Harry Jørgensen.
Representantskapet: Leif Haraldseth, Olaf Sunde, Rasmus Solend, Håkon
A. Ødegaard, Aage Tømmereek og Olaf Axelsen.

*SINTEF — selskapet for industriell og teknisk forskning (Norges Tekniske
Høgskole):*
Styremedlem: Tor Aspengren, med Ragnar Røberg Larsen som varamann.

Sjøgrenseutvalget:
Karl Nandrup Dahl.

Statens Edruskapsråd:
Representantskapet: Kjell Lien, med Liv Buck som varamann.

Statens Feriefond:
Fra LO: Leif Haraldseth, med Ragnar Røberg Larsen som varamann.

Statens Teknologiske Institutt:
Fra LO: Egil Ahlsen og Yngve Hågensen, med Ragnar Røberg Larsen og
Harry O. Hansen som varamenn.

A/S Statsansattes Hus:
Styret: Leif Haraldseth.

Statstjenestemannskartellet:
Styret: Leif Haraldseth, med Svein-Erik Oxholm som varamann.

Støytvalget (under Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd):
Ragnar Røberg Larsen.

Tiden Norsk Forlag:
Thor Andreassen.

UNESCO — Den norske nasjonalkommisjon for UNESCO:
Per Haraldsson med Kjell Lien som varamann.

Utvalg for vurdering av utslippsavgiften som virkemiddel i forurensningspolitikken (under Miljøverndepartementet):

Fra LO: Harriet Andreassen og Børre Pettersen.

Samarbeidskomitéen LO — Det norske Arbeiderparti

Samarbeidskomitéen har hatt disse medlemmene:

Fra Landsorganisasjonen: Tor Halvorsen, Leif Haraldseth, Thor Andreassen, Otto Totland.

Fra Arbeiderpartiet: Reiulf Steen, Gro Harlem Brundtland, Ivar Leveraas, Trygve Bratteli, Odvar Nordli.

Komitéen har hatt 40 møter, og en har såvidt mulig tatt sikte på å holde ukentlige møter unntatt i sommermånedene.

Komitéen har drøftet en rekke saker, hvorav vi nevner:

Industrisaker: Tofte Hurum (treforedling), komité for utredning av struktur- og eierforholdene i treforedlingsindustrien, leveranser av utstyr til F 16-flyene, NOROL-Statoil, Strømmen Staal, Strømmens Værksted, Statfjord B, Volvo-avtalen og Tandberg Radiofabrikk.

Økonomisk politikk: Den økonomiske politikken generelt og myndighetenes tiltak, vedrørende fellesuttalelse se side 12, tariffrevisjonen, jordbruksoppgjøret, pris- og inntektsstoppen, spørsmålet om stimulering av aksjemarkedet, diverse skattespørsmål, sykelønnsordningen, spørsmålet om gebyr på sjekker, spørsmålet om offentlig komité for gjennomgåelse av forsikringslovgivningen, konflikten ved A/S Vinmonopolet, spørsmålet om å bruke oljeressursene i forbindelse med industrisamarbeid med andre land, det nye valutasystemet (EMS) til avløsning av «valutaslangen».

Andre saker: Spørsmålet om endringer i arbeidsmiljøloven, arbeidsmiljøloven på kontinentalsokkelen, utredningen om statens arbeidsgiversammenslutning, grunnlovsfesting av medbestemmelsesrett for arbeidstakerne, videreutvikling av bedriftsdemokratiet (utvalg), sysselsettingen i gruveindustrien, forhandlingsrett for trygdede og pensjonister.

Faglig/politisk samarbeid: Den europeiske aksjonsdagen for full sysselsetting, 1. mai-parolene for 1978 og 1979, styringskomité for arbeidet med Det norske Arbeiderpartis historie til 100-årsjubileet i 1987, utdeling av Einar Gerhardsens stipend, organisering av Arbeiderbevegelsens Arkiv.

Fellesmøte av Sekretariatet i LO og Sentralstyret i Arbeiderpartiet ble holdt på Sjørmarka 28. august. Det ble vedtatt uttalelser om den politiske og økonomiske situasjon, om Volvo-avtalen og om videreutvikling av bedriftsdemokratiet. Uttalelsene er gjengitt under de respektive kapitler i beretningen, henholdsvis side 103, 123 og 139.

Samarbeidskomitéen LO/NKL

Samarbeidskomitéen LO/NKL hadde møte på Dovrefjell Hotell i dagene 25.—27. august 1978.

Til stede:

Fra LO: Tor Halvorsen, Leif Haraldseth, Thor Andreassen, Otto Totland, Per Haraldsson.

Fra NKL: Peder Sjøiland, Jarle Benum, Bjørn Strand, Edvard Nygaard, Harald Korsell.

Møtet ble holdt på Dovrefjell Hotell etter innbydelse fra Folkeferie A/S, som deltok i møtet med representantene Tor Aspengren og Ronald Bye.

Møtet hadde følgende sakliste:

1. Den faglige situasjon, innledning v/Tor Halvorsen.
2. Utviklingen i S-lagene og NKL, innledning v/Edvard Nygaard og Peder Sjøiland.
3. Den framtidige utvikling av Folkeferie A/S, innledning v/ Tor Aspengren og Ronald Bye.
4. Eventuelt.

I forbindelse med den framtidige utvikling av Folkeferie A/S, drøftet Samarbeidskomitéen spørsmålet om utvidelse av aksjekapitalen i Folkeferie A/S. Man ønsket å henvende seg til NKL, Samvirke, LO og fagforbundene med anmodning om å delta i forhøyelse av aksjekapitalen. Samarbeidskomitéen anbefalte en forhøyelse av aksjekapitalen, og det var enighet om en henvendelse som skulle gå ut til interessentene.

Når det gjelder punkt 1 og 2 på saklista, ble det gitt generelle orienteringer som Samarbeidskomitéen tok til etterretning.

Under oppholdet på Dovrefjell var det innvielse av tilbygget til hotellet med svømmehall, festsal og konferanserom.

Samarbeidskomitéen LO/Norsk Pensjonistforbund

Samarbeidskomitéen LO/Norsk Pensjonistforbund har eksistert siden 1975. Vedtak om opprettelsen av den ble gjort 14. november 1974 etter et møte som styret i Norsk Pensjonistforbund hadde med LOs administrasjon.

Medlemmer av Samarbeidskomitéen i 1978 har vært:

Norsk Pensjonistforbund:

Johan H. Olsen, Leon K. Hasle, Ragna Karlsen og Astrid Ruud.

Landsorganisasjonen i Norge:

Representanter: Liv Buck, Eivind Strømmen, Else Ørbæk.

Vararepresentanter: Svein-Erik Oxholm, Arild Kalvik.

I spesielle saker har utvalget samarbeid med Arbeidernes Opplysningsforbund, Norsk Folkehjelp og Folkeferie. Nevnte organisasjoner har oppnevnt følgende i Samarbeidskomitéen:

Arbeidernes Opplysningsforbund:

Erling Opsahl.

Norsk Folkehjelp:

Kåre B. Werner.

Folkeferie:

Representant: Willy Jansson.

Vararepresentant: Sverre Gjerholm.

Samarbeidskomitéen har i 1978 holdt tre møter. *Liv Buck* har vært formann og *Ragna Karlsen* sekretær.

Den viktigste sak utvalget har behandlet i 1978 er forhandlingsretten for pensjonister. Etter mange års arbeid har pensjonistene endelig oppnådd å få medbestemmelse over sine rettigheter.

Reglene for forhandlinger/drøftelser mellom Regjeringen og pensjonistene/funksjonshemmedes organisasjoner er som følger:

1. Det opprettes et forhandlings- og kontaktutvalg for pensjonistenes/funksjonshemmedes organisasjoner og Regjeringen med denne sammensetning:

3 medlemmer fra Regjeringen. Formann og nestformann i utvalget utpekes blant disse,

2 medlemmer (med varamedlemmer) fra Norsk Pensjonistforbund.

3 medlemmer (med varamedlemmer) fra funksjonshemmedes interesseorganisasjoner. Medlemmene oppnevnes av Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon og Norges Handikapforbund.

1 medlem (med varamedlem) fra Landsorganisasjonen.

Medlemmene kan møte med rådgivere.

2. Forhandlings- og kontaktutvalget skal ha dette mandat:

2.1 Drøfte spørsmål i forbindelse med statlige trygdeordninger og andre støttetiltak m. v. som er av betydning for de trygdede.

Før de årlige forslag om stats- og trygdebudsjettet fremmes for Stortinget skal de viktige spørsmål som er av betydning for ytelsene til de trygdede i det kommende budsjettår drøftes (f.eks. totalrammen for pensjonsoppgjøret og fordelingen på de forskjellige ytelser).

Tilsvarende drøftelser skal finne sted i samband med årlige inntektsoppgjør m. v.

2.2 Regjeringen kan legge fram andre saker for utvalget.

2.3 Utvalget kan på eget initiativ, eller etter initiativ av pensjonistenes og funksjonshemmedes organisasjoner, ta opp andre spørsmål som berører forholdet mellom staten, folketrygden og de trygdede.

Også spørsmål som det tidligere har vært forhandlet om kan på tilsvarende måte tas opp i utvalget på nytt.

2.4 I forhandlings- og kontaktutvalget drøftes spørsmål som kan bli gjenstand for forhandlinger/drøftelser i nedenfor nevnte underutvalg og rammen om disse.

B.

3. Forhandlinger/drøftelser i underutvalg.

3.1 Regjeringen utpeker et embetsmannsutvalg til å føre forhandlinger på vegne av staten i underutvalgene.

Norsk Pensjonistforbund og Landsorganisasjonen oppnevner inntil 5 representanter til å føre separate forhandlinger på vegne av alderspensjonistene i underutvalgene.

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon og Norges Handikapforbund oppnevner inntil 5 representanter til å føre separate forhandlinger på vegne av de funksjonshemmede i underutvalgene.

Fordelingen av representanter mellom interesseorganisasjonene avtales mellom disse.

Det kan holdes felles møter i underutvalgene i den utstrekning partene finner det hensiktsmessig.

3.2 Forhandlingene/drøftelsene i underutvalgene ledes av et medlem av embetsmannsutvalget.

3.3 Under forhandlingenes gang kan spørsmål legges fram for forhandlings- og kontaktutvalget, som også skal ha rapport om resultatet.

C.

4. Møtene i forhandlings- og kontaktutvalget og underutvalgene foregår for lukkede dører.

Det skal føres protokoll fra møtene. Protokollene skal følge saken dokumenter til Stortinget.

Sosialdepartementet besørger nødvendig sekretærhjelp.

D.

5. Pensjonistenes og funksjonshemmedes organisasjoner kan hver for seg eller i fellesskap be om sær møter med Sosialdepartementets politiske ledelse. Likeens kan de be om sær møter med representanter fra de berørte departementer (på embetsplan) om detaljspørsmål. Organisasjonene skal også på embetsplan kunne få nødvendig tallmateriale, opplysninger om prisutvikling m. v.

E.

Etter en prøvetid på 3 — tre — år skal reglene tas opp til drøftelse for å se om de virker etter sin hensikt.»

Som medlemmer av *Kontaktutvalget* er oppnevnt:

Fra Norsk Pensjonistforbund:

Ragna Karlsen, Leon K. Hasle, representanter.
Johan H. Olsen, Astrid Ruud, vararepresentanter.

Fra Landsorganisasjonen i Norge:

Representant: Liv Buck. Vararepresentant: Svein-Erik Oxholm.

Som medlemmer av *Underutvalget* er oppnevnt:

Fra Norsk Pensjonistforbund:

Ragna Karlsen, Leon K. Hasle, Johan H. Olsen.

Fra Landsorganisasjonen i Norge:

Liv Buck, Svein-Erik Oxholm.

Samarbeidskomitéen LO/Norsk Pensjonistforbund har videre drøftet en påtenkt brosjyre «LO og pensjonistene».

Samarbeidskomitéen har fått henvendelser fra utenlandske organisasjoner som Den Europeiske Faglige Samorganisasjon og Pensjonistforbundet i Italia, tilsluttet CGIL (italiensk LO). Nevnte organisasjoner ønsker informasjon om Pensjonistforbundet i Norge.

LOs uttalelse til NOU 1978:12 — Pensjonistutredningen — er gjen-gitt på side 154.

Samarbeidsnemnda

mellom Norges Fiskarlags Landskvinneutvalg, Norsk Bonde- og Smaabrukarlags Kvinnegrupper, S-lagenes Kvinnegrupper og LO

LOs medlemmer i Samarbeidsnemnda er Harriet Andreassen og Evy Buverud Pedersen.

Liv Eva Di Micco har møtt mens Evy Buverud Pedersen har hatt permisjon.

Samarbeidsnemnda har hatt tre møter i 1978.

Av saker som er behandlet kan nevnes:

- Samarbeidsutvalget, hva vi vil med utvalget, hvordan det bør arbeide og hvordan bør sekretariatet fungere,
- Norges Familieråd — familiepolitisk råd,
- Forbrukerrådet og landsmøtet,
- Stortingsmelding om forbrukerpolitikken,
- Likestillingsrådet,
- Debatthefta om forbrukerpolitikk,
- Regionalt samarbeid om forbrukerpolitiske spørsmål,
- Aktuelle felles arbeidsoppgaver.

På landsmøtet for Norsk Bonde- og Smaabrukarlags Kvinnegrupper på Hønefoss måtte Liv Eva Di Micco som gjest fra LOs utvalg for familiepolitikk — likestilling — likeverd.

Samarbeidsutvalg med Kristne Arbeideres Forbund

Mellom Landsorganisasjonen, Det norske Arbeiderparti og Kristne Arbeideres Forbund er opprettet et samarbeidsutvalg. Det består av:

Fra LO: Harriet Andreassen, Olaf Axelsen og Jon Nilsen..

Fra DNA: Herlof Gjerde, Bjørg Bergh og Martin Kolberg.

Fra NKAF: Eigel Liane, Sverre Schønning og Ivar Bjørke.

LOs internasjonale kontor.

Det internasjonale arbeid er nærmere omtalt i kapittel 5.

Ifølge vedtak av Sekretariatet 28. november 1977 ble LOs internasjonale kontor utvidet med to saksbehandlere som tiltrådte i juni 1978. Fra 1. februar 1979 har kontoret fått to nye kontorfunksjonærer. En av kontorfunksjonærene tiltrådte 1. desember 1978 som oversetter i Den Europeiske Faglige Samorganisasjon.

Hennes stilling i LO er besatt.

Internasjonalt kontor består nå av internasjonal sekretær/avdelingsleder, 1 nestleder/saksbehandler, 1 saksbehandler, 1 oversetter/saksbehandler og 3 kontorfunksjonærer. Internasjonal avdeling i Norsk Folkehjelp arbeider i tilknytning til LOs internasjonale kontor.

Internasjonal avdeling arbeider i nær kontakt med LOs øvrige avdelinger og gjør tjeneste som service-kontor for forbundene.

Service-virksomheten medførte også i 1978 forelesninger og foredrag ved bl. a. LO-skolens faglige kurs og en rekke konferanser. Videre ble det ytt assistanse ved oversettelse- og tolkevirkosmhet, Kontoret ytet i 1978 tolketjeneste ved landsmøtene i Norsk Kommuneforbund og Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund.

Det internasjonale kontor virker som sekretariat for Arbeiderbevegelsens Internasjonale Støttekomité (AIS), hvor internasjonal sekretær er nestformann.

Den ene av kontorets nye saksbehandlere har nå overtatt som sekretær for AIS og har AIS som spesielt arbeidsområde.

Internasjonal sekretær, Kaare Sandegren, deltar i DNAs internasjonale utvalg og er formann for Norsk Folkehjelps internasjonale utvalg.

Virksomheten foregår overfor Regjeringen, særlig Utenriksdepartementet og Handelsdepartementet og NORAD, ved bilateral faglig kontakt og overfor de internasjonale faglige organisasjoner. Delegasjonsbesøk til og fra Norge formidles.

Internasjonal sekretær deltar i styremøtene i Den Europeiske Faglige Samorganisasjon, Nordens Faglige Samorganisasjon, TUAC — den faglige rådgivende komité for OECD — og EFTAs konsultative komité.

Han er representant for Norge i EFTAs Industrialiseringsfond i Portugal, og er med i den 4-mannsgruppen som forbereder de øst-vest faglige Europa-konferansene. Den tredje skal holdes i Genève i oktober 1979.

Etter forslag fra LO ble stilling som arbeiderattaché ved ambassaden i Bryssel opprettet i 1977. En representant for fagbevegelsen er

tilsatt. Regjeringen er anmodet om å opprette arbeiderattaché-stilling i Genève og Washington i 1980.

I samarbeid med NORAD er det inngått avtale om tillitsmannsopplæring for fagorganiserte fra u-land ved ILOs opplæringscenter i Torino. Evy Buverud Pedersen fra LO har tjenestegjort som kursleder i ett år. En ny representant tilsettes i 1979.

LOs juridiske kontor

Ved kontoret har det inntil høsten 1978 vært ansatt 5 advokater og 5 kontorfunksjonærer i full stilling. Etter september 1978 ble det ansatt ytterligere en advokat og en kontorfunksjonær i full stilling.

Det har vært sendt ut 3523 betenkninger og brev i løpet av året. Dessuten er det utarbeidet 431 prosesskrift av forskjellig slag og 245 rapporter, innstillinger, forelesningsdisposisjoner, artikler m. v.

I 1978 er det innkommet 4639 brev til det juridiske kontor og det har vært behandlet 1735 saker. Av disse er 1271 opprettet i 1978, hvorav 1033 er kommet direkte til kontoret og 238 er anvist til kontoret fra Administrasjonen.

De fleste sakene er blitt avsluttet ved betenkninger. Medfører sakene rettslige skritt eller ytterligere undersøkelser som fører med seg en videre behandling, blir det opprettet egen sak i hvert enkelt tilfelle med betegnelse i samsvar med behandlingsmåten. Det har i årets løp vært behandlet 594 slike saker ved kontoret. Av disse er 310 opprettet i 1978. Disse 594 sakene fordeler seg således:

Arbeidsrettssaker: Kontoret har behandlet 117 arbeidsrettssaker hvorav 64 lokale saker vedr. LO/N.A.F.-ordningen for manglende innbetaling til trygdekontorene og oppsigelses/avskjedssaker. Det er avsluttet 61 saker hvorav 18 fra tidligere år. Av disse er 4 tapt, 5 vunnet, 43 forlikt, 7 saker er avsluttet på annen måte og 2 saker er avvist fra Arbeidsretten. Ved årets utgang gjensto 56 saker.

Sivile saker: Kontoret har behandlet 101 sivile saker hvorav 10 lagmannsrettssaker, 5 høyesterettssaker og 86 saker for lavere domstoler. I 1978 er 48 av disse sakene avsluttet hvorav 26 er vunnet eller forlikt, 2 er tapt, 17 er avsluttet på annen måte og 3 er overført til annen advokat. Ved årets utgang gjensto 53 saker.

Tvangssaker: Kontoret har behandlet 17 inkassosaker. Av disse er en hevet med full innbetaling, fire avsluttet på annen måte. Ved årets utgang gjensto 12 saker.

Diverse saker: Kontoret har behandlet 13 straffesaker, en voldgiftssak, 3 skiftetvistsaker, en husleiesak, en skjønnsak og 4 trygdesaker. Av disse er 4 saker vunnet, 2 tapt, 4 avsluttet på annen måte. Ved årets utgang gjensto 7 straffesaker, en husleiesak, en skiftetvistsak, en voldgiftssak og 3 trygdesaker.

Registersaker: Disse sakene er opprettet med henblikk på videre behandling uten søksmål for domstolene. Kontoret har behandlet 336 slike saker hvorav 179 fra tidligere år, mens 157 saker er opprettet i 1978. Av disse sakene er 86 avsluttet eller forlikt. Ved årets utgang gjensto 250 saker.

Oppsigelses/avskjedssaker: Det har vært behandlet 87 oppsigelses/avskjedssaker hvorav 7 for Arbeidsretten, 41 for lokale arbeidsretter, 13 for lavere retter, en tvangssak og 25 registersaker. Ved årets slutt gjensto 45 slike saker. Alle disse sakene går inn i omtalen av de ovenfor nevnte arbeidsrettssaker, sivile saker, registersaker, lagmannsrettssaker og tvangssaker.

Gjennom de første sakene er det innkommet meget betydelige beløp for de LO-organiserte.

Undervisning m. v.:

Steinar Halvorsen har forelest i 21 timer til sammen i Narvesen Funksjonærforening, Bergen fagl. Samorganisasjon, Samarbeidsrådet på LO-skolen, Landbrukets Sentralforbund, Rogaland Distriktshøgskole, Norges Industriforbund og Sørmarka.

Karl Nandrup Dahl har forelest i 70 timer, bl. a. ved LO-skolen, Universitetet, Juristforeningen og AOF.

Kai Aagaard har forelest i 25 timer på LO-skolen og 3½ time på HK-kurs på Sundvollen.

Bjørn Kolby har forelest i 45 timer på LO-skolen trinn I og 15 timer for øvrig.

Komitéer og utvalg:

For de komitéer og utvalg som LOs juridiske kontorer er representert i, vises det til beretningens omtale av de enkelte utvalg.

LOs miljøkontor

LOs Miljøkontor har i 1978 hatt fire medarbeidere, to saksbehandlere og to kontorfunksjonærer.

Miljøkontoret har i 1978 hatt 153 forelesningsoppdrag, hvcrav 57 har vært oppdrag utenfor bevegelsen. Landsorganisasjonens syn har derfor blitt gjort kjent langt ut over våre egne rekker. Sentrale saker har vært: Lov om arbeidervern og arbeidsmiljø, forskriftsarbeidet, opplæringsspørsmål, bedriftshelsetjeneste og internasjonalt arbeid i forbindelse med miljøspørsmål.

Kontoret har i 1978 hatt 167 reisedager.

LO har vært representert i utvalg for behandling av spesielle spørsmål i tilknytning til arbeidsmiljøet. Det gjelder disse utvalgene:

Koordineringsutvalg for yrkesbetinget kreft

Utvalget er nedsatt av Kommunal- og arbeidsdepartementet og har til oppgave å samordne innsatsen for bekjempelse av yrkesbetinget kreft og med utgangspunkt i kunnskap å gi råd til myndighetene på dette feltet.

Utvalget har vært nyttig for fagbevegelsen, da mulighetene for opplysninger på området nå er bedre enn tidligere.

LO har vært representert ved *Børre Pettersen* fra miljøkontoret og *Oddbjørn Møller*, Jern og Metall.

Arbeidsgruppen om dagslys og utsyn.

Med utgangspunkt i Arbeidsmiljølovens § 1, b), nedsatte Statens Arbeidstilsyn en arbeidsgruppe med representanter fra fagbevegelsen og arbeidsgiversiden for å vurdere kravet til dagslys og utsyn.

Fagbevegelsens representanter i utvalget har vært: *Svein Fjæstad*, LO, *Sidsel Bauck*, Handel og Kontor, og *Arvid Nordli*, Jern og Metall.

Utvalg for verne- og miljøarbeid i den videregående skole.

Utvalget har overlevert sin innstilling til Rådet for videregående opplæring, med forslag til retningslinjer for hvordan den videregående skole bør organisere vernetjenesten. Utvalget hører under Kirke- og undervisningsdepartementet. Landsorganisasjonen har vært representert i utvalget ved *Svein Fjæstad*, miljøkontoret.

Standardiseringskomitéen for personlig verneutstyr.

Komitéen oppnevnt av Norges Standardiseringsforbund arbeider aktivt for å få personlig verneutstyr som er i samsvar med de tek-

niske og sikkerhetsmessige krav som stilles og verneutstyr som skal tilpasses den enkelte bruker.

Landsorganisasjonen har vært representert i utvalget ved *Svein Fjæstad*.

Utvalg for arbeidsmiljø og helse — Universitetsforlaget.

Universitetsforlaget arbeider med spørsmål knyttet til fjernundervisning, og dette utvalget er oppnevnt for å utarbeide et opplegg på arbeidsmiljø og helse, som skal brukes i fjernundervisningen, f. eks. Fjernsynet.

Landsorganisasjonen har vært representert i utvalget ved *Svein Fjæstad*.

Helsefarlige stoffer.

Arbeidet med helsefarlige stoffer har krevd mye av tida ved Miljøkontoret. Arbeidet har vært konsentrert om utfyllende bestemmelser til §§ 11 og 18 i Arbeidsmiljøloven. § 11 gjelder giftige og andre helsefarlige stoffer, og arbeidet med dette har for det meste foregått internt i Statens Arbeidstilsyn med mange konsultasjoner fra Miljøkontorets side.

Når det gjelder § 18 — om produsenter og importører av slike stoffer — har arbeidet vært organisert av Statens Forurensnings-tilsyn med en egen arbeidsgruppe der LO har vært representert ved *Børre Pettersen*.

Gruppen har som oppgave å utarbeide et klassifiserings- og merkesystem for stoffer og produkter som skal brukes i arbeidslivet. Stoffer og produkter som kan føre til ULYKKE — HELSESKADER — SÆRLIGE UBEHAG OG ULEMPER er merkepliktige i henhold til loven.

Vi viser ellers til kapittel 2 — Arbeids- og næringslivet, der saker vedrørende arbeidsmiljøloven m. v. er omtalt.

Presse- og informasjonsvirksomheten

Under avsnittet *LOs administrasjon* er omtalt den omlegging som har funnet sted innen administrasjonen, en omlegging som bl. a. berører Informasjonskontoret. I presse- og informasjonsvirksomheten er det følgende medarbeidere: Informasjonssjef, informasjonssekretær, kvinnesekretær, skolesekretær og ungdomssekretær, redaktør for Fri Fagbevegelse og to redaksjonssekretærer. En hospi-

tant var tilknyttet virksomheten i første halvår. Vedkommende ble så tilsatt som journalist i Fri Fagbevegelse, men sa seinere opp stillingen for å bli redaktør av Kartell-Nytt (Statstjenestemannskartellet). Personalet ellers består av kontorsekretær, første kontorfullmektig og tre kontorfullmektiger.

Beretningen om virksomheten er splittet opp slik at Skolesekretærens virksomhet i hovedsak vil være å finne under LOs Skoleutvalg, Ungdomssekretærens virksomhet under LOs Ungdomsutvalg og Kvinnesekretærens virksomhet under Utvalg for Familiepolitikk — Likestilling — Likeverd. Informasjonsvirksomheten, den innadvendte og utadvendte, skriftlige og muntlige, har vært drevet i fortsettelse av hva som har skjedd tidligere. En har med utgangspunkt bl. a. i omorganiseringen forsøkt å se noe nærmere på prioriteringen. Hovedtyngden av virksomheten har på denne bakgrunn vært lagt på bedring av kontakten med massemedia, fagbladredaktørene og LOs distriktskontorer. Videre har skoleinformasjonen vært prioritert. Som følge av denne prioriteringen har det vært lagt vekt på å holde en kontinuerlig kontakt med representanter for massemedia. Det har vært holdt flere pressekonferanser og hver uke sendt pressemeldinger til aviser og kringkasting. Det er også holdt flere møter med fagbladredaktørene, og distriktssekretærene har vært innkalt til én uke-konferanse. I tillegg ble det ved de to representantskapsmøtene i 1978 holdt to distriktssekretærsamlinger.

Det er lagt vekt på å bygge ut den interne informasjon som i hovedsak omfatter distriktskontorene, fagbladredaktørene og tillitsmenn. Utbyggingen av denne virksomheten skal fortsette.

Det er gjort opplegg for tilbud om skoling av medarbeidere i massemedia. Bl. a. er det utarbeidet en plan for en-dagsseminar i sju regioner, tre-dagers seminar for medarbeidere i A-pressen, og i samarbeid med Institutt for Journalistikk et ukekurs for journalister.

Informasjonsavdelingen har ansvaret for produksjon av materiell, og bl. a. med bakgrunn i Kongressen i 1977 ble en del materiell siste år revidert og trykt i nytt opplag. Det gjelder bl. a. brosjyren om Landsorganisasjonen, også den på fremmede språk. Avdelingen hadde ansvaret for markedsføringen av LO-debatt 1978—79, som omfatter debattene «Inntektspolitikk — Lavtlønn», «Bedrifts-demokrati» og «Olje — Energi». I tilknytning til selve debatteftene ble det utarbeidet plakater, artikler, annonser, foredragsdisposisjoner og overheadtransparenter. I alt ble de tre debatteftene trykt i 105 000 eksemplarer.

I løpet av 1978 ble følgende materiell og brosjyrer trykt:

Avtaler:

Hovedavtalen 1978/81

Datamaskinbaserte systemer

Rikslønnsnemndas kjennelse av 19. mai 1978 — Tariffoppgjøret
LO—N.A.F.

Sluttvederlagsordningen, Opplysnings- og utviklingsfondet.

Program:

Handlingsprogrammet 1977/81

Brosjyrer:

Landsorganisasjonen i Norge — presentasjonsbrosjyre

Å vurdere mennesker

Sammendrag av de viktigste forslagene i NOU 1978: 2 — Evalu-
eringsutvalgets innstilling, EVA II.

Hva betyr inntektsstoppen for deg?

Europeisk aksjon for full sysselsetting

Skolekatalogen

LO-debatt 1978—79:

LO-debatt — Bedriftsdemokrati

LO-debatt — Inntektspolitikk — lavtlønn

LO-debatt — Olje — energi

LO-debatt — Svarark

LO-debatt — Plakat

LO-debatt — Annonser

Trykksaker på fremmede språk:

LO i Norge på: Engelsk

Tysk

Italiensk

Skoleinformasjonen ble aktualisert i løpet av 1978. Allerede tidlig på året startet innsamlingen av materiale om norsk arbeiderbevegelse utgitt av Tiden Norsk Forlag, Folkets Brevskole, Arbeidernes Opplysningsforbund eller LO. En katalog ble laget i samarbeid med de nevnte organisasjoner. Denne katalogen er trykt i et opplag på 25 000, og spredt til samtlige ungdomsskoler og videregående skoler. Katalogen har ført til økt etterspørsel etter materiell fra Landsorganisasjonen, og vi har i tillegg til distribusjonen av materiell hatt besøk fra skoler. Det har vært både mindre grupper og opp til flere klasser samtidig.

Fri Fagbevegelse er i 1978 kommet ut med 21 nummer, dvs. hver 14. dag med unntak av sommermånedene og ved nyttårsskiftet.

Bladet har i løpet av året brakt mye stoff om miljø- og vernearbeidet. Det har også vært mer stoff om internasjonalt faglig arbeid enn tidligere år. Det har særlig vært knyttet til LOs aktivitet i spørsmål om Sør-Afrika, ny økonomisk verdensordning, sysselsettingen i industrialiserte land. Bladet er sendt ut gjennom postverket som dagsavis, noe som har ført til en raskere distribusjon enn før.

De redaksjonelle retningslinjer er uforandret fra tidligere år. De tar hensyn til at bladet kommer ut hver annen uke, og stoffet blir tilpasset dette forholdet. Det kan ikke være dagsaktuelt og har mer preg av orienteringer om viktige saker. Redaksjonen har deltatt i pressereiser arrangert av Folkeferie og NORAD. Redaksjonen var ansvarlig for en pressereise til Sovjetunionen og var representert i en LO-delegasjon til Egypt.

LOs revisjonskontor

Landsorganisasjonens Revisjonsutvalg har i 1978 bestått av: Harry Jørgensen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund (formann), Jens Torp, Norsk Kommuneforbund, Storm Lundberg, Handel og Kontor i Norge.

Det er i løpet av året holdt 5 møter.

Kontoret beskjeftiget ved årets utgang foruten revisjonssjefen, 3 registrerte revisorer og 5 revisjonsmedarbeidere. Det har ikke vært noen endring i personalet i 1978.

Arbeidsområdet ved utgangen av 1978 omfatter regnskapene for Landsorganisasjonen i Norge, herunder distriktskontorene, Den norske Fagorganisasjons Pensjonskasse, Fagorganisasjonens Stønadskasses Fond, Folkets Hus, Folkets Hus Landsforbund, Folkets Hus Fond, Arbeidernes Opplysningsforbund, Landsorganisasjonens skole Sørmarka, Norsk Pensjonistforbund, Handels- og Kontorfunksjonærenes Fellesforening i Oslo, Hotell- og Restaurantarbeiderforbundets stedlige styre i Oslo, Statstjenestemannskartellet, Statsansattes Hus A/S, Norsk Arbeiderpresse A/S, Østkantens Folkets Hus. De Samvirkende Fagforeninger, AKAN, A/S Idekommunikasjon, Ringsaker Folkehøgskule, 36 fagforbund med underregnskaper.

Kontoret har videre hatt en del spesialoppdrag, bl. a. kontroll i flere av forbundenes utenbys avdelinger.

To av revisorene har forelest i revisjon og regnskapsføring ved kurs arrangert av forbundene.

Revisjonsarbeidet er utført i samsvar med gjeldende bestemmelser om revisjon og god revisjonsskikk, herunder kontroll med at de

økonomiske disposisjoner som er foretatt har hjemmel i vedtekter og protokollerte vedtak i de organisasjoner og selskaper som sorterer under Revisjonskontorets arbeidsområde.

Arne G. Strangel har i 1978 vært medlem av Ankenemnda for verdsettelse av aksjer (Riksskattestyret) og varamann i Ettersynskomiteén ved Norges Banks hovedsete. Sammen med revisjonssjef Knut Braaten i NKL er han hovedrevisor i Liv- og Skadeforsikrings-selskapene Samvirke.

LOs tekniske kontor

Personalet ved Teknisk kontor har i 1978 bestått av avdelingsleder og to konsulenter — samt en kontorfunksjonær.

Arbeidet ved kontoret har i stor utstrekning gått ut på å bistå forbundene i forbindelse med tvister vedrørende akkorder og bruken av lønssystemer og spørsmål når det gjelder innføring og bruk av EDB, noe som har medført hyppige bedriftsbesøk og befaringer.

Fra kontorets side er det blitt lagt mye vekt på arbeid i komitéer, utvalg, styre og råd.

Det er blitt opprettet en rekke særavtaler i tilknytning til Rammeavtalen om datamaskinbaserte systemer, og kontoret har bistått ved opprettelse av disse.

En er nå kommet godt i gang med kurs for datatillitsmenn, og det er opprettet god kontakt med disse.

En rekke forelesninger er holdt for institusjoner, læresteder og for AOF.

Arbeidet med forskningsprosjekter som forbund har fått tildelt forskningsmidler til, fortsetter, og kontoret bistår ved disse.

Tidsskriftet «Bedriftsutvalgene» er redigert av kontoret og ut-sendt i et opplag på 8500 pr. måned. Det har i 1978 bl. a. inneholdt følgende artikler: Omfattende arbeidsmiljøprosjekt ga positive virkninger for miljøet og det økonomiske resultat — Arbeidsplassundersøkelsene i miljøarbeidet — En datatillitsmanns praktiske erfaringer — Innsyn og innflytelse i styre og bedriftsforsamling — Forskning og brukere av forskning — Hva er produktivitet? — Jobbtilfredshet i internasjonalt søkelys — Borregaard har gode erfaringer med fastlønn — Roboter erstatter mennesker på Volvo-Torslanda — Felles lønssystem for alle i Kjemisk og Bygg gjennomført — Sunt vett og sosialt gangsyn viktigst i arbeidet med «psyko-sosiale forhold» — Tilfredshetsundersøkelser og arbeids-

miljø — Svensk LO og utviklingen av datateknologien — Produktivitet og lønnsgrad skal utredes — Hvor ligger norsk industris teknologiske muligheter i framtida? — Produktiviteten er grunnlaget for vårt yrkes- og samfunnsnivå — Ergonomi — arbeidsplassens tilpasning til mennesket — Sysselsettingspolitikk i automasjonens tidsalder — Prøve med kvalitetssirkler i 3 norske bedrifter — Bedriftsøkonomisk og samfunnsøkonomisk lønnsomhet — Økt effektivitet løser ingen kriser — Oversyn over den aktuelle industri-situasjon — Handlingsprogram for arbeidsmiljø — LO-debatt 78-79: Bedriftsdemokrati — Dataprojekt i fagbevegelsen — Automatisering og databehandling — Teknologi og samvittighet.

LOs økonomiske kontor

I 1978 har det ved kontoret vært ansatt fire økonomer. Øistein Gulbrandsen har siden januar 1978 hatt permisjon, da han ble utnevnt til statssekretær. Kontoret har dessuten fire funksjonærer på heltid.

Økonomisk kontor utfører en rekke faste oppgaver. Hver måned blir det utarbeidet oversikter over medlemstallet i Landsorganisasjonen og tilsluttede forbund og detaljoppgaver over endringer i konsumprisindeksen. Kontoret gir ut publikasjonen «Økonomisk Informasjon» i et opplag på 4500, der en tar med lønnsstatistikk, arbeidsmarkedsstatistikk og annet aktuelt statistisk og økonomisk stoff. Publikasjonen sendes forbund, distriktskontorer og andre. En kvartalsvis oversikt over produksjonsindeksen i bergverksdrift, industri og kraftforsyning blir også sendt forbund og distriktskontorer.

Kontoret har utarbeidet tabeller over medlemsmassenes sammensetning og fordeling, og oversikter over tariffsaker og konflikter behandlet og godkjent av Sekretariatet. Det utarbeides også en statistisk-økonomisk oversikt.

Kontoret har utformet utkast til uttalelser og notater bl. a. om pris- og lønsspørsmål, arbeidskraftpolitikk, lavtlønsspørsmål og inntektsfordeling m. m. Det har vært foretatt en rekke beregninger bl. a. i forbindelse med tariffoppgjøret i 1978 og i forbindelse med pris- og inntektsstoppen. Ellers er det foretatt ulike beregninger for å besvare forespørsler fra administrasjonen, forbundene, myndighetene og innenlandske og utenlandske organisasjoner. Kontoret har vært sterkt engasjert i arbeidet i forbindelse med den endelige utformingen av pris- og inntektsstoppen. Økonomene har ellers

skrevet artikler og holdt foredrag om aktuelle økonomiske spørsmål, prispolitiske spørsmål m. v.

Ulf Sand har vært medlem av en rekke offentlige utvalg og komitéer, bl. a. medlem av styret i Norges Eksportråd, medlem av Det Tekniske Beregningsutvalg, medlem av Den økonomiske komité for visse økonomiske spørsmål, særlig tollspørsmål, medlem av LOs Industri- og Oljeutvalg, medlem av LOs utvalg for familiepolitikk — likestilling — likeverd, medlem av rådet for Industri-økonomisk Institutt, medlem av Det rådgivende utvalg for departementet i forbindelse med inntektsstoppen.

Per Brannsten har bl. a. vært medlem av Betalingsformidlingsutvalget, Arbeidsdirektoratets styre, Rådet for innvandringsspørsmål, Rådet for Distriktenes Utbyggingsfond, Kontaktutvalget for arbeidsmarkedsforskning, Dagpengeutvalget og Utvalget for kraftintensiv industri.

Kjell Arne Sveum har vært medlem av et arbeidsutvalg for drøfting av tiltak med sikte på å fremme norsk eksport (Eksporttiltaksutvalget) og et utvalg som skal utrede spørsmål i tilknytning til bruk av tjenesteboliger. Dessuten har han vært norsk LOs representant i arbeidsgruppen for industri- og energipolitikk i Nordens Faglige Samorganisasjon, og varamann for Ulf Sand i Rådet for Industriøkonomisk Institutt.

Stein Reegård har vært medlem av Budsjettnemnda for jordbruket, medlem av offentlig utvalg som skal utrede økt adgang til deltidsarbeid (Deltidsutvalget), medlem av et offentlig utvalg som skal vurdere omsetningssystemet for grønnsaker, frukt, bær (Grønnsakutvalget), medlem av arbeidsgruppe som skal skaffe materiale om kunstneres inntektsforhold (Levekårsgruppa), medlem av styringsgruppe for utredning om norsk emballasjeindustri, rådgiver i Det Tekniske Beregningsutvalget.

Landsorganisasjonens faste utvalg

Landsorganisasjonen har følgende faste utvalg: Utvalg for familiepolitikk-likestilling-likeverd, Sekretariatets rådgivende finanskomité, forskningsutvalg, industri- og energiutvalg, kulturutvalg, styringskomité for miljøspørsmål, organisasjonskomité, koordinerende utvalg for skole- og utdanningsspørsmål, sosialpolitisk utvalg og ungdomsutvalg.

LOs UTVALG FOR FAMILIEPOLITIKK — LIKESTILLING — LIKEVERD

LOs utvalg for familiepolitikk — likestilling — likeverd besto i 1978 av følgende:

Harriet Andreassen, Landsorganisasjonen i Norge, formann, Evy Boverud Pedersen, Landsorganisasjonen i Norge, sekretær, (i hennes permisjon har fungerende kvinnesekretær, Liv Eva Di Micco, vært utvalgets sekretær).

Øvrige medlemmer: Kåre Hansen, Handel og Kontor i Norge, Arvid Nordli, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Per Karlsen, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, Else Ørbæk, Norsk Tele Tjeneste Forbund, Else Moe, Norsk Kommuneforbund, Erik Nilsen og Ulf Sand, Landsorganisasjonen i Norge.

Dessuten tiltrer Richard Trælnes fra LOs informasjonskontor. Utvalget har hatt 6 møter i 1978.

Det er opprettet utvalg i alle fylker, og det er foretatt nyvalg for inneværende kongressperiode. Utvalgene arbeider i hovedtrekk etter samme mandat som det sentrale utvalg, men med følgende tillegg:

«Det forutsettes at utvalget på eget initiativ tar opp saker på lokalt plan som har spesiell karakter i forhold til eget distrikt, f. eks. i forhold til fylkespartiets organer og fylkeskommunale organer.»

LOs distriktssekretærer er sekretærer for utvalgene, og distriktskontorene fungerer som sekretariat.

Ved opprettelsen av LOs fylkesorgan skal hele det lokale utvalg være med i fylkets faglige samarbeidsorgan, en organisatorisk tilknytning som vil bedre de lokale utvalgenes arbeidsmuligheter.

Utvalgene har avgitt uttalelser om NOU 1978: 6 — Arbeid for kvinner og NOU 1977: 34 — Om folkevalgtes arbeidsvilkår og økonomiske vilkår. LOs uttalelser til disse utredninger er tatt inn i beretningen under kapittel 2 og 7.

Utvalgene har videre fått oversendt og har deltatt aktivt i rådslaget «Nærmiljøet vårt», som er utarbeidet av DNAs kvinnesekretariat. Programheftet «Nærmiljøet vårt», som ble et resultat av rådslaget, er sendt tilbake til utvalgene for kommentarer og eventuelle endringsforslag. Fra Kvinnesekretariatets side er det gitt uttrykk for tilfredshet med den aktivitet som ble vist fra våre lokale utvalg.

Det er bra møteaktivitet i alle utvalg, og det arbeides med forskjellige saker — én sak er «gjenganger» i alle utvalg, nemlig barnehagesituasjonen. I enkelte utvalg har de nedlagt et ganske

stort arbeid for å kartlegge antall barnehageplasser/behov og planer i de enkelte kommuner.

I flere fylker er det holdt familiepolitiske konferanser og konferanser med representanter i de kommunale likestillingsutvalg.

Den 3. mars 1978 ble det holdt en familiepolitisk konferanse for formennene og sekretærene i de lokale utvalg, og emnene for konferansene var — LOs ungdomsutvalgs arbeid — LOs handlingsprogram og organisasjonsstrukturen.

Representanter fra det sentrale og de lokale utvalgene har deltatt i en rekke møter og konferanser, hvorav kan nevnes:

Studietur til Finland, 12.—16. juni,

for å bli kjent med finsk familie- og sosialpolitikk. Harriet Andreassen og Bjørn Kolby fra Sosialpolitisk utvalg.

Norsk Forening for familieplanlegging — årsmøte, 19. april.

Else Ørbæk og Else Moe.

Regional konferanse, 9. og 10. juni

i Bø i Telemark «Kvinnens rett til arbeid» — Liv Eva Di Micco.

Forbrukerrådets landsmøte, 19.—21. juni.

Harriet Andreassen, Else Ørbæk og Erik Nilsen.

Likestillingsrådets kontaktkonferanse med organisasjonene,

21. og 22. november på Geilo — «Ungdom og Likestilling»

Harriet Andreassen og Liv Eva Di Micco.

Det sentrale utvalget sto som innbyder og arrangør for en kvinne-delegasjon fra Sovjet i tida 16.—23. september.

Programmet besto bl. a. av besøk i LO, bedriftsbesøk, besøk i skole, barnehage og sykehjem i Nannestad kommune, hvor en også la blomster på krigsminnesmerket i Trandumskogen.

SEKRETARIATETS RÅDGIVENDE FINANSKOMITÉ

Sekretariatets Rådgivende Finanskomiteé har i 1978 bestått av: Thor Andreassen, formann, Leif Haraldseth, Harry Jørgensen, John Stene, Olav Habberstad, Jens Torp, Gunnar Torp. Varamann: Storm Lundberg.

Komiteéen har hatt 5 møter og har avgitt tilråding i bl.a. følgende saker: Sarpsborg Arbeiderblad — konvertering av byggelån, Rikstrygdeverket — sykepengeordningen, Folkeferie A/S — aksjekapitalutvidelse, Oscar Torp-heimen — reising av to anneks, Kommunevalgkampen — bevilgning.

LOs FORSKNINGSUTVALG

LOs Forskningsutvalg har i 1978 hatt følgende sammensetning: Ragnar Røberg Larsen, formann, Knut Ribu, sekretær, Harry O. Hansen, Børre Pettersen, Egil Ahlsen, Lars Skytøen, Kristen Nygaard, Sidsel Bauck og Odd Andreassen.

Fagbevegelsens representasjon i forskning omfatter nå:

Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF), Råd og arbeidsutvalg.

Verkstedindustriens forskningskomité, Komité for el-kraftteknikk, Komité for skipsforskning, Komité for bygg og anlegg, Norsk Byggforskningsinstitutt, Institutt for fjellsprenningsteknikk, Komité for automatisering og databehandling, Kontinentalsokkelkomitéen, Arbeidsmiljøkomitéen, Støyforskningsutvalget.

Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd (NAVF), Styret og råd for forskning for samfunnsplanlegging (RFSP).

Norges Landbruksvitenskapelige Forskningsråd (NLVF).

Norges Fiskeriforskningsråd (NFFR).

Hovedkomitéen for Norsk Forskning, Arbeidsforskningsinstituttene, Arbeidsmiljørådet, Fondet til fremme av bransjeforskning, Industriøkonomisk Institutt, Institutt for industriell Miljøforskning, Industriseminarer.

I tillegg til denne representasjon har arbeidet med å sikre de ansatte representasjon i instituttene besluttende organer fortsatt. Det forhandles også om representasjon fra de ansatte i forskningsrådene.

I samarbeid med forbundene er det i gang flere prosjekter om bruk av datasystemer og de sosiale konsekvensene av dette.

Etter søknader er det bevilget midler til arbeidsmiljøforskning fra Kommunal- og Arbeidsdepartementet og NTNF.

Følgende forbund har fått innvilget søknader:

- Norsk Arbeidsmandsforbund,
- Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund,
- Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund,
- Norsk Grafisk Forbund,
- Handel og Kontor i Norge,
- Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet,
- Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund,
- Norsk Kommuneforbund,
- Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund,
- Norsk Olje- og Petrokjemiforbund,
- Norsk Papirindustriarbeiderforbund og
- Norsk Transportarbeiderforbund.

Samlede bevilgninger er ca. 4 millioner kroner.

Ved alle forskningsprosjekter er det opprettet prosjekt- eller styringskomitéer, hvor LO, forbundene og/eller deres lokale organisasjoner er representert.

Landsorganisasjonen støtter prosjektet Arbeidsmiljø- og arbeidsførhet.

Det har vært arbeidet med å arrangere en konferanse med deltagelse fra fagbevegelsen og forskere som har arbeidet med prosjekter i tilknytning til arbeidslivet. Hensikten er å drøfte erfaringer med samarbeidet og å finne fram til nye forskningsområder av felles interesse. Konferansen er fastlagt til begynnelsen av januar 1979.

LOs KULTURUTVALG

Medlemmer av LOs kulturutvalg har i årets løp vært:

Liv Buck — formann, LO, Odd Harald Røst, LO, Sigurd Lønseth, Norsk Musikerforbund, Bjørn Sørensen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, Haagen Ringnes, Norsk Tjenestemannslag, Marte Kjær-Andersen, Norsk Kommuneforbund, Jens Petter Jensen, Norsk Papirindustriarbeiderforbund og Georg Lieungh, Arbeidernes Opplysningsforbund.

LOs kulturutvalg har et utstrakt samarbeid med Folkets Hus Landsforbund, Tiden Norsk Forlag, Arbeiderbevegelsens Arkiv, Teatersentralen i Oslo, DNAs kulturutvalg, Arbeidernes Ungdomsfylking og Framfylkingen. Nevnte organisasjoner har i 1978 vært representert i LOs kulturutvalg med følgende personer: Gunnar Andersen, Kåre Myhr, Arne Kokkvold, Johnny E. Johansen (fra 1979 — Odd Rune Wivegh), Pål Nordenborg, Tom A. Ludvigsen og Haakon Pettersen.

AOF er Kulturutvalgets sekretariat, og Gunnar Gregersen, AOF er utvalgets sekretær.

Utvalgets mandat er som følger:

1. Kulturutvalget skal være et konsultativt organ for LO, fagforbundene og fagforeningene i kulturpolitiske spørsmål og saker som vedrører kulturelle aktiviteter.
2. a) Utvalget skal, i samarbeid med AOF, informere fagbevegelsen om den kulturpolitikk myndighetene fører.
b) Utvalget skal utforme kulturtiltak som har som spesielt siktemål å tjene de fagorganisertes interesser.
c) Utvalget skal støtte og eventuelt gjennomføre kulturtiltak, spesielt innenfor fagbevegelsen.
3. Utvalget bør etablere kontakter med kulturarbeidere, og være

åpent for initiativ fra kulturarbeidere som ønsker kontakt med fagbevegelsen.

4. Kulturarbeidet får årlig avsatt et visst beløp til sin virksomhet. Utvalget holder LOs sekretariat løpende orientert om sin virksomhet.
5. AOF er kulturutvalgets sekretariat. Kulturutvalgets virksomhet bør i størst mulig grad koordineres med AOF's arbeid på tilsvarende felter.
6. Det forutsettes et samarbeid med Folkets Hus Landsforbund, Tiden Norsk Forlag A/S, Arbeidernes Ungdomsfylking, Framfylkingen, DNA's Kulturutvalg og Teatersentralen i Oslo.

I 1978 har LOs kulturutvalg hatt fem møter. I tillegg er det avviklet et fellesmøte mellom LOs og DNA's kulturutvalg, hvor emnet «Nordsat — fram til i dag» — en vurdering av utredningen om en nordisk TV-satellitt, summering av remissvarene samt en orientering om det videre arbeid med satellittprosjektet ble tatt opp til diskusjon. Innledere var Bjørn Skau og Lars Buer.

I en uttalelse til Nordisk Ministerråd har LO sagt ja til nordisk satellitt for radio og TV. Det heter bl. a. i uttalelsen som LO har gitt:

«Etter å ha satt oss inn i og vurdert så vel muligheter som konsekvenser i forbindelse med satellittfjernsyn, stiller Landsorganisasjonen i Norge seg positiv til et nordisk satellittsamarbeid».

LO legger vekt på hva prosjektet kan bety for Island, Grønland, Færøyene og Sønderylland. Dessuten vil en kunne få like mot-takerforhold for hele den norske befolkning. I uttalelsen blir det også understreket at en nordisk satellitt vil gi et bedre tilbud til en rekke grupper som innvandrere og samer.

Etter LOs oppfatning vil en slik løsning være fordelaktig for Norge både ut fra økonomiske og tekniske betraktninger.

Mulighetene for bedre kjennskap til hverandres kulturelle og politiske liv i Norden blir av LO vurdert som en positiv konsekvens av satellittsendingene. LO ser det ikke som noen avgjørende innvending at seerne kan velge importerte underholdningsprogrammer framfor mer seriøse samfunnsorienterte program.

Hensynet til sysselsettingen er også tatt opp i uttalelsen. LO går ut fra at prosjektet vil gi oppdrag til vår egen elektronikkindustri.

Avslutningsvis heter det i uttalelsen: «Landsorganisasjonen vil anbefale at man går videre i det nordiske samarbeidet når det gjelder de hovedtanker utredningen hviler på. Det samme gjelder de problemer som utredningen nevner, og som det må finnes løsninger på før et nordisk samarbeid med satellittfjernsyn kan bli til virkelighet.

Vi tenker da bl. a. på forholdet til reklame i TV, som Finland har i dag. Landsorganisasjonen har tidligere uttalt seg imot reklame både i radio og fjernsyn, og vil fastholde dette standpunkt.

Et annet fellesmøte fant sted 21. april på «Frysja», hvor emnet var viet Stortingets behandling av Bygningsloven og § 74, 2. ledd — «Skjønnhetsparagrafen». På dette møte ble det vedtatt å sende en uttalelse til DNA v/Reiulf Steen som følger:

«DNAs kulturutvalg, LOs kulturvalg og DNAs miljø- og ressursutvalg er kjent med at Lagtinget 21. april 1978 skal behandle forslaget om å ta § 74, 2 ut av Bygningsloven. Vi ber om at denne paragrafen blir beholdt. Den er et viktig instrument for våre politiske myndigheter i arbeidet for å verne miljøer og forme våre omgivelser.»

Et tredje fellesmøte behandlet temaet «Kunstnerpolitikken — på rett vei?». Innledere var statssekretær Halvdan Skard, Kirke- og undervisningsdepartementet, Steinar Halvorsen, LO, Sigurd Lønseth, Norsk Musikerforbund, og fra DNA's kulturutvalg Pål Hougen og Brit F. Warsinski.

Høsten 1978 ble LOs egen kulturkonferanse avviklet i LOs sekretariatsal med innledning bl. a. av LOs formann, Tor Halvorsen, om LOs engasjement på kultursektoren. På samme konferanse deltok videre kultursjef Rune Blomkvist fra svensk LO samt Rune Rosengren fra Skådebanan i Sverige, forlagsdirektør Trygve Johansen i Tiden Norsk Forlag A/S og kontorsjef Johnny Johansen fra Teatersentralen i Oslo.

Kulturkonferansen ble innledet med et «kulturtreff» på Det norske Teater med Evert Taube-kabareten.

I 1978 har LOs kulturutvalg hatt til rådighet kr. 125.000,— (økonomisk ramme).

Utvalget støttet følgende tiltak i 1978:

1. Industrierbeiderdagene på Rjukan	kr. 60.000.—
2. Skogsarbeiderdagene, Austmarka	» 10.000.—
3. Husmannsdagene, Ringebu/Fron	» 10.000.—
4. Premier til konkurransen om nye arbeidssanger	» 10.000.—
5. Turné russiske amatørkunstnere på besøk i Norge Det ble gjennomført 13 forestillinger på arbeidsplasser, skoler m. m.	» 30.000.—
6. Askim og Omegn faglige samorganisasjon — jubileumsberetning for Østfold	» 14.000.—
7. Folkets Hus Landsforbunds kulturkonferanse i 1979	» 10.000.—

Kulturutvalget har deltatt på Foreningen Norden's kurs om Barn og Litteratur på Bohusgården i Uddevalla i september 1978. LOs representanter var Mathilde Oftedal Broch og Sigmund Fjellbu.

Kulturutvalget har deltatt på nordisk reise/kulturseminar i Sandefjord i november 1978, med AOF/Folkeferie som arrangør. LO var representert med Richard Trælnes, Thorleif Holth og Liv Buck.

Kulturutvalget har deltatt på konferanse i november 1978 om prinsipielle og praktiske spørsmål vedrørende film og kino som ledd i det alminnelige kulturbilde. LOs representanter var Pål Nordenborg og Jon Nilsen.

Kulturutvalget er med i et AOF-utvalg med mandat å arbeide fram en kulturutredning til AOF's jubileum i 1981. LOs representanter er Liv Buck, Sigurd Lønseth og Odd Harald Røst.

Kulturutvalget er med i en norsk referansegruppe under Kirke- og undervisningsdepartementet for det kultur- og programpolitiske utredningsarbeidet i forbindelse med NORSAT. LOs representant er Richard Trælnes.

Kulturutvalget er med i arbeidsgrupper i Kirke- og undervisningsdepartementet med henholdsvis Steinar Halvorsen og Stein Regaard når det gjelder:

1. å klarlegge grunnlaget for forhandlinger som kan fremme økt bruk av kunst,
2. å utrede kunsternes økonomiske stilling.

Kulturutvalget er representert i DNA's kulturutvalg ved Liv Buck, og i DNA's mediautvalg ved Liv Buck.

LOs kulturutvalgs medlem, Gunnar Andersen, er representert i det offentlig oppnevnte Kulturbyggutvalget.

LOs kulturutvalg har deltatt aktivt i forbindelse med det framlagte regelverk til lov om kulturminner. Vi har forlangt å bli representert i det nye Kulturminnerådet. Oppnevningen vil i sin tid bli foretatt av Miljøverndepartementet.

LOs kulturutvalg har deltatt aktivt i oppnevningen av medlemmer til Statens Museumsråd. Oppnevningen er foretatt i Kirke- og undervisningsdepartementet og vi har fått med Alf Frotjold, Inger Holgersen og Anton Vaksaker. Alf Frotjold er oppnevnt som utvalgets formann. Utvalgets mandat er å være rådgiver for departementet i spørsmål om museumsvirksomheten i Norge.

LOs kulturutvalg er av LOs administrasjon anmodet om å utarbeide forslag til Landsorganisasjonens uttalelse til NOU 1978:41 — Import og distribusjon av spillefilm. Uttalelsesfristen er 1. februar 1979, og en arbeidsgruppe nedsatt av LOs Kulturutvalg, be-

stående av Richard Trælnes, Gunnar Gregersen og Pål Nordenborg, arbeider med saken.

Liv Buck er med i rådgivende utvalg for kulturavtaler med utlandet — oppnevnt av Utenriksdepartementet.

Liv Buck er videre med i Utvalget for Statens Stipend- og Garantiinntekter for kunstnere — oppnevnt av Kirke- og undervisningsdepartementet.

LOs STYRINGSKOMITE FOR MILJØSPØRSMÅL

I 1978 har komitéen hatt fire møter og behandlet 16 saker.

Komitéen har slik sammensetning: Leif Haraldseth, LO, formann, Børre Pettersen, LO, sekretær, Evy Buverud Pedersen, Svein Fjæstad, Ragnar Røberg Larsen, Harry O. Hansen, Richard Trælnes og Olaf Sunde, alle fra LO, Lars Nilsen, Norsk Arbeidsmandsforbund, Per Torkildsen, Norsk Grafisk Forbund, Sidsel Bauck, Handel og Kontor i Norge, Gry Midle, Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet, Oddbjørn Møller, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Arthur Svensson, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Henry Engebretsen, Norsk Kommuneforbund, Per Karlsen, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, Jens Petter Jensen, Norsk Papirindustriarbeiderforbund, Erik Engebretsen, Norsk Sjømannsforbund, Nils Totland, Statstjenestemannskartetlet, Viktor Folvik, Norsk Transportarbeiderforbund, Alf Frotjold, Georg Lieung, Arne Semmerud, Asbjørn Hultgren og Terje Kristiansen, AOF, Kåre B. Werner, Bjørn Sørensen og Tor Berg, Norsk Folkehjelp. Dessuten deltar en representant for LOs internasjonale kontor.

ORGANISASJONSKOMITEEN

En av Organisasjonskomitéens viktigste oppgaver i 1978 var behandlingen av forslag til retningslinjer for LOs samarbeidsorganer i fylkene — jfr. vedtak på Kongressen i mai 1977.

Organisasjonskomitéen besluttet å oversende forslaget til retningslinjer til distriktssekretærene til uttalelse. De ble bedt om å komme med forslag såvel om størrelsen som om spredningen av representasjonen til fylkeskonferansen i de respektive fylkers områder. I samme forbindelse ble også distriktssekretærene bedt om oppgave over antall foreninger, samorganisasjoner og antallet medlemmer i de respektive samorganisasjoner, samt den geografiske og forbundsvisse fordeling av styrene i de respektive samorganisasjoner innen hvert enkelt distrikt.

Retningslinjer for LOs samarbeidsorganer i fylkene ble vedtatt på møtet i LOs representantskap 8. juni 1978 (se side 236). I forbindelse med opprettelsen av LOs samarbeidsorganer i fylkene vedtok også Representantskapet på møtet 8. juni Organisasjonskomitéens forslag til nødvendig endring av § 8 i Samorganisasjonenes vedtekter.

Retningslinjene er trykt i eget hefte sammen med vedtektene for samorganisasjonene.

Organisasjonskomitéen har hatt en rekke andre saker til behandling i årets løp, hvorav kan nevnes:

Organisasjonsretten til utenlandske arbeidstakere, organisasjonsforholdene for privatpraktiserende leger, tannlegeassistenter i Rogaland, sekretærene i Norsk Selskap til Skibbrudnes Redning, organisering av ambulansepersonell i private firmaer, av personalet i Norsk Forfattersentrum, av norske næringsmiddelteknologer, organisasjonsforholdene ved Condeep-plattformen og i boligbyggelagene, avtaleforholdet for rengjøringsassistenter ved trygdeboligene i OBOS, og organisasjonsforholdene for arbeidstakere i kommunale, interkommunale og fylkeskommunale bedrifter.

Organisasjonskomitéen har i 1978 hatt følgende medlemmer: Ole Knapp, LO, formann, Olaf Sunde, LO, og Erik Nilsen, LO, Ole Flesvig, Norsk Arbeidsmandsforbund, Bjarne Bårdsen, Bekleddningsarbeiderforbundet, Odd Isaksen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, Kåre Haga, Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund, Roar Helgesen, Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer, Kåre Hansen, Handel og Kontor i Norge, Jan Balstad, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Wilhelm Thoresen, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Jens Torp, inntil landsmøtet i Norsk Kommuneforbund i høst, deretter Torger Oxholm, Rolf Frøysland, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, Rolf Hauge, Norsk Papirindustriarbeiderforbund, Knut Nakken, Norsk Skog- og Landarbeiderforbund, Albert Uglem, Statstjenestemannskartetlet, M. A. Bakke, Norsk Transportarbeiderforbund, og Olaf Axelsen, Norsk Treindustriarbeiderforbund.

LOs KOORDINERINGSUTVALG FOR SKOLE- OG UTDANNINGSSPØRSMÅL

Utvalget har hatt denne sammensetningen:

Ragnar Røberg Larsen, formann, Knut Aagesen, sekretær til 1. oktober, Mona Persvold, sekretær fra 1. oktober, Odd Andreassen, Birger Breivik, Bjørn Engebretsen, Erik Engebretsen, Nils H. Johan-

nessen, Rolf Lasse Lund, Leif Skau, Kjell Terkelsen, Sverre Worum, Arne Aasvistad.

LO ansatte ny skolesekretær som begynte den 1. august.

Samarbeid skole — arbeidsliv:

Forsøkene med alternativ opplæring/utvidet skoletilbud i 14 kommuner har fortsatt i 1978.

Forsøkene avsluttes 31. august 1979. Det er nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe for dette temaet hvor LO er representert i gruppens rådgivende utvalg.

Forsøksrådet for skoleverket har avholdt to konferanser for å oppsummere erfaringene med forsøkene. LOs skoleutvalg har vært representert på begge konferansene og holdt innledning om tillitsmenn som instruktører/lærere i skolen.

Fagbevegelsen har deltatt aktivt i samarbeidet skole — arbeidsliv over hele landet. Bergen er ett av de stedene hvor dette samarbeidet har gitt gode resultater. Hver av byens 21 ungdomsskoler er adoptert av en bedrift og skolene har på den måten en permanent kontakt til arbeidslivet. Samorganisasjonen koordinerer arbeidet.

Landsorganisasjonen har under utarbeiding en undervisningspakke til bruk i undervisningen om fagbevegelsen i skolen. Opplegget skal utprøves i fire kommuner i løpet av 1. halvår 1979.

Det har vært kontakt mellom LO og N.A.F. med tanke på en felles henvendelse til skolene om å utvide undervisningen om arbeidslivet.

Distriktshøgskolene:

Fagbevegelsen er nå representert i alle distriktshøgskolestyrene. Oddvar Gøthesen har fått et 2-årig stipend fra Lederopplæringsrådet. Stipendietiden begynner den 1. januar 1979 og Oddvar Gøthesen skal i denne tiden være knyttet til Koordineringsutvalget. Arbeidet skal utføres i nært samarbeid med Agder distriktshøgskole, Kristiansand pedagogiske høgskole og Agder ingeniør- og distrikthøgskole med tanke på kontakten mellom skole og arbeidsliv.

Ny lærlinglov:

NOU 1978: 30 — Om lærlinglov ble framlagt 2. august og sendt LO til uttalelse.

Koordineringsutvalget hadde fellesmøte med de berørte forbundene 4. desember, hvor utredningen ble diskutert. Svar fra LO og forbundene ble avgitt januar 1979.

Skoleinformasjon:

Det er lagd en skolekatalog med oversikt over egnet undervisningsmaterieell om fagbevegelsen og adresser til forbund og distrikts-

kontorer. Øpplaget på 25 000 eks. er sendt skoler, bibliotek, bokhandlere og forbund.

I forbindelse med debatten om Evalueringsutvalgets innstilling er det lagd en brosjyre om «Å vurdere mennesker».

Informasjon om fagbevegelsen og skolespørsmål har vært gitt på en rekke kurs og møter i løpet av året.

Internasjonalt:

Skolesekretæren har deltatt på møte i TUACs utdanningsgruppe hvor resolusjon til OECDs undervisningsministermøte ble behandlet.

SOSIALPOLITISK UTVALG

Utvalget har i 1978 hatt slik sammensetning:

Svein-Erik Oxholm, Landsorganisasjonen, formann, Harriet Andreassen, LO, Arne Born, Norsk Kommuneforbund, Jacob Eitrheim, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Unni Ravn Frogner, Norsk Tjenestemannslag, Gunnar Torp, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Sverre Andresen, Norsk Papirindustriarbeiderforbund, Gerd Reinsvollsvveen, Norsk Sosionomforbund, og Johnny Saltnes, Norsk Tjenestemannslag, med Bjørn Kolby, Landsorganisasjonen, som sekretær.

Astrid Murberg Martinsen, DNAs stortingsgruppe, og Leif Eriksen, Sosialdepartementet, har tiltrådt utvalget.

På bakgrunn av de innkomne forslag til Kongressen foretok Sekretariatet en vurdering av hvilket sosialpolitisk hovedspørsmål som burde prioriteres i perioden 1977—81:

- senkning av den alminnelige pensjonsalder
- forkortelse av arbeidstiden
- utvidelse av ferien

Sekretariatet konkluderte med at feriespørsmålet skulle gis høyeste prioritet. Sekretariatet uttalte videre at vi i perioden skulle søke å innføre lavere pensjonsalder for yrkesgrupper med spesielt byrdefullt arbeid, dessuten utrede muligheten for pensjonssystemer som i større utstrekning åpner adgang for individuelle valg av pensjonsalder og en kombinasjon av trygd og arbeidsinntekt.

Kongressen sluttet seg til dette, med utvidelse av ferien som første prioritet.

Utvalget har fortsatt sitt arbeid med disse hovedspørsmål.

Når det gjelder pensjonsspørsmålet, nevnes at Regjeringen har oppnevnt et utvalg som skal utrede reformer i trygdellovgivningen

som åpner større muligheter for kombinasjonsordninger mellom arbeid og trygd for eldre personer som fortsatt er arbeidsføre, men som føler behov for å redusere sin arbeidsinnsats.

LO er representert i utvalget.

Det foreligger dessuten en utredning om aldersgrenser i Staten (NOU 1978:43).

Sosialpolitisk utvalg har i 1978 bl. a. behandlet pensjonsutredningen fra Leveraas-utvalget, forslag til midlertidig lov om regulering av legetjenesten, utredningen om tilgang på og spredning av legespesialiteter i Norge, samt spørsmålet om innføring av pasientforsikring.

LOs UNGDOMSUTVALG

Formann: Yngve Hågensen, LO. Sekretær: Kjell Terkelsen, LO. Medlemmer: Martin Kolberg og Ove K. Larsen, AUF, Rolf K. Larsen og Jan Aaboen, AOF, Aud Trønnes, DNA, Håkon Pettersen, Framfylkingen, Tor Slette Johansen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, Karl P. Olsen, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Einar S. Birkeland, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Magne Thorvaldsen, Statstjenestemannskartellet, Sture Arntzen, Handel og Kontor i Norge, Berit Korsedal, Hotell og Restaurantarbeiderforbundet, og Lisbet Halvorsen, Norsk Kommuneforbund.

Følgende andre har vært medlemmer i 1978:

Jon Nilsen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund 17. mars—15. desember. Kjellbjørg Mathiesen, Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet 17. mars—15. desember. Sigmund Fjeldbu, Framfylkingen 1. januar—30. oktober.

I 1978 har utvalget hatt fem møter.

På organisasjonssiden er utvidelsen av ungdomsutvalget med representanter fra 7 fagforbund og opprettelsen av LOs ungdomsutvalg i fylkene de viktigste saker.

Etter at forbundene er kommet med har ungdomsvirksomheten fått større bredde. Det muliggjør et høyere aktivitetsnivå, som er nødvendig for å gi den fagorganiserte ungdommen et tilfredsstillende tilbud om aktivitet.

Ved årsskiftet har flere av LOs ungdomsutvalg i fylkene kommet godt i gang med virksomhet. De fylker som ennå ikke har startet, vil komme i gang i begynnelsen av 1979.

LOs ungdomsutvalg i fylket utgjøres av følgende:

LO 4, AUF 2, AOF 1 og Framfylkingen 1.

LOs distriktskontorer er sekretariat for utvalgene.

Statens Ungdomsråd — STUI.

LOs ungdomsutvalg har vært representert på følgende konferanser/seminar arrangert for organisasjonene i det sentrale ungdomsarbeidet:

Den 54. ungdomskonferanse i Oslo 8. mai: Magne Thorvaldsen og Kjell Terkelsen.

Den 55. ungdomskonferanse på Hadeland 25. og 26. november: Jon Nilsen.

Konferanse «om lov om oppvekstmiljø» i Oslo 7. april: Lisbet Halvorsen, Kjell Terkelsen og Jon Nilsen.

Mediaseminar arrangert av Statens Ungdomsråd i samarbeid med NRK: Aud Trønnes.

Jon Nilsen har vært medlem av «Ungdommens mediautvalg».

Likestillingsrådets konferanse 21.—22. november på Geilo.

Hovedemne her var «Aktuelle likestillingsproblemer blant unge mennesker»: Grethe Fossli representerte LOs ungdomsutvalg på konferansen.

Studie- og opplysningsarbeidet.

LOs ungdomsutvalg har i samarbeid med AOF avholdt 6 uke-kurs, med til sammen 113 deltakere.

Organisasjoner som er med i det sentrale ungdomsarbeid har vært innbudt til disse ungdomskursene.

I samarbeid med LOs distriktskontorer er det avholdt 23 helgekurs med 486 deltakere.

En arbeidsgruppe er nedsatt med oppgave å utarbeide et bedre kurstilbud til unge fagorganiserte. Ved årsskiftet er arbeidet kommet godt i gang.

Det er blitt laget en ungdomsavis som vil bli utgitt i begynnelsen av 1979.

Samarbeid med AUF og Framfylkingen.

Kontakten med AUF og Framfylkingen har vært god. Gjennom LOs ungdomsutvalg har vi koordinert arbeidet blant de yngre i arbeiderbevegelsen.

I likhet med tidligere år har AUFs skolesekretær fått økonomisk støtte fra de fleste av fagforbundene, hvilket har gjort det mulig å finansiere en del av utgiftene til lønn og reisevirksomhet.

Ordningen blir administrert av LOs ungdomsutvalg.

Framfylkingen har laget et informasjonsopplegg som bærer navnet «Ole, familien og samfunnet». LOs ungdomsutvalg har bidratt til finansieringen av materialet.

Folk og Forsvar.

På konferansene «**UNGDOMMEN OG FORSVARET**» har vi vært representert på følgende steder:

- Levanger 21.—22. februar: 3 deltakere.
- Elverum 1.—2. mars: 5 deltakere.
- Bergen 11.—12. april: 2 deltakere.
- Tromsø 19.—20. september: 5 deltakere.
- Sandefjord 25.—26. september: 3 deltakere.
- Lillehammer 21.—22. november: 2 deltakere.

Reiseinstruktør.

Kjell Terkelsen har virket som reiseinstruktør i 1978.
STUIs tilskudd har vært kr. 50 000.

INTERNASJONALT UNGDOMSARBEID

Det henvises til beretningens kapitel om internasjonalt arbeid — internasjonalt ungdomsarbeid.

Det har vært følgende representasjon i 1978:

Nordens faglige Samorganisasjon.

København 30. januar. Hovedemne på møtet var TUAC/OECDs konferanse om ungdomsarbeidsløsheten, samt tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten i de nordiske land.

Følgende deltok: Yngve Hågensen, Erik Nilsen og Kjell Terkelsen, alle LO.

Stockholm 24. mai. Møtet drøftet det framtidige ungdomsarbeidet i Den Europeiske Faglige Samorganisasjon, og det videre arbeid i Nordens Faglige Samorganisasjon mot ungdomsarbeidsløsheten. Erik Nilsen, LO, deltok.

Den Europeiske Faglige Samorganisasjon.

Berlin 30. april—5. mai. Seminar om yrkesutdanning for ungdom. Kjell Terkelsen, LO, og Ragnar Guran, AOF, deltok.

Forbundsrepublikken Tyskland, 27. november—2. desember.

Delegasjonsbesøk hos DGB. Følgende deltok: Erik Nilsen, LO, Kjell Terkelsen, LO, Berit Korsedal, Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet, Johanne Jacobsen, Den Norske Postorganisasjon, Jan A. Olsen, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, Karl Per Olsen, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund.

Den Europeiske Faglige Samorganisasjons 2. ungdomskonferanse.

Wien, Østerrike, 13.—16. desember. Følgende deltok: Erik Nilsen, LO, Lisbet Halvorsen, Kommuneforbundet, og Kjell Terkelsen, LO.

Frie Faglige Internasjonale.

Berlin, 23.—27. oktober. Konferanse om «Ny økonomisk verdensordning», og møte i Frie Faglige Internasjonales ungdomsutvalg. Tor Andersen, LO, deltok.

Folkets Hus Landsforbund

Når beretningen for året 1978 skal skrives, er det naturlig å ta utgangspunkt i den begivenhet som i en lengre periode av året preget Landsforbundets liv og virke, nemlig avviklingen av det 10. ordinære landsmøte i Oslo Folkets Hus i tiden 9. og 10. september 1978.

Landsmøtet er Folkets Hus Landsforbund's høyeste myndighet, og kommer sammen hvert 3. år. Alle registrerte medlemsorganisasjoner har anledning til å sende minst en representant til landsmøtet.

Oppslutningen omkring landsmøtet var stor, med ny rekorddeltagelse på i alt 120 representanter og innbudte gjester. Blant de gjester som hilste landsmøtet skal nevnes LO-formannen Tor Halvorsen, og presidenten for den svenske Folkets Hus organisasjonen, Åke Wictorsson.

Viktigste saken på dagsordenen var revisjon av handlingsprogrammet, og det tillegg til programmet som ble enstemmig vedtatt. Det nye innholdet i programmet dreier seg om Folkets Hus bevegelsen — barn, ungdom og de eldre, med særlig vekt på det ansvar bevegelsen har for å skape gode og tjenlige lokaler for den allsidige virksomhet disse nevnte grupper driver i vårt samfunn.

Foruten vanlige landsmøtesaker forelå innstilling på valg av nytt styre for perioden 1978—1981. Innstillingen ble enstemmig godkjent, og ga styret følgende sammensetning:

LO-oppnevnte: Thor Andreassen (formann), Liv Buck, Rasmus Solend og John Stene.

Varamenn: Ole Knapp, Leif Haraldseth, Walter Kolstad og Sverre Kortvedt.

Landsmøtevalgte: Egil Nilsen (nestformann), Otto Olsen og Kåre W. Larsen.

Varamenn: Rolf Bækkevold, Aage Wallén og Magne Mæhlumshagen.

Avtroppende formann, Einar Strand, ble takket og hyllet for lang og solid innsats i styret gjennom mange år.

Forbundets virksomhet:

Folkets Hus-sekretæren, Gunnar Andersen, har ledet Landsforbundet's administrasjon i beretningsperioden, og det er avviklet i alt 6 styremøter med til sammen 115 saker til behandling. I forhold til året i forveien er dette en økning i saksmengden på 17 saker. De aller fleste saker som Landsforbundet får til behandling dreier seg om saker i forbindelse med søknader om lån. (Det henvises til beretningen for Folkets Hus Fond).

Medlemstallet i Folkets Hus Landsforbund har en nettotilvekst på 2 medlemsorganisasjoner, slik at det totale medlemstallet ved årsskiftet 78/79 var 280.

Folkets Hus-sekretæren har deltatt på i alt 96 møter og befaringer i 1978. Dette er omtrent som vanlig de seinere åra.

Av enkeltsaker som Landsforbundet har arbeidet med, og som bør gis spesiell omtale i en årsberetning, skal nevnes

1. Avvikling av 6 distriktskonferanser i slik rekkefølge:

Ski 21. januar, Hønefoss 18. februar, Rjukan 11. mars, Raufoss 8. april, Trondheim 13. april og Ålesund 14. april 1978.

Nyordningen med å legge distriktskonferansene til lørdager har virket tilfredsstillende, og sannsynligvis bidratt til å gjøre det lettere for enkelte representanter å delta på konferansen. Likevel har oppslutningen omkring arrangementene variert en del fra distrikt til distrikt, med særlig god oppslutning i vår nordlige landsdel.

Blant de mange saksemner som preget innholdet i konferansene bør nevnes:

- a) Revisjon av handlingsprogrammet
- b) Kulturbyggutvalgets oppgave og mandat
- c) Samarbeidsavtalen F.H.L./AOF
- d) Forsikringsordningen
- e) Vanlige driftsforhold.

Det er hittil avviklet i alt 3 serier med distriktskonferanser. Ordningen er i ferd med å etablere seg som en fast virksomhet i Landsforbundets driftsform, og styret i forbundet har vedtatt å starte opp den 4. konferanseserien høsten 1979.

2. Samarbeidsavtalen som Folkets Hus Landsforbund og AOF inngikk i 1973 med hovedhensikt å utvikle faglige studiesentra i våre Folkets Hus/Samfunnshus, har medvirket til åpning av en rekke slike sentra i løpet av året.

Ved utgangen av 1978 var i alt 40 slike sentra i funksjon og det er en økning på 18 i forhold til antallet ved forrige års-

skifte. I tillegg arbeides det seriøst med planer om utvikling av ytterligere 11 nye studiesentra, hvorav de aller fleste sannsynligvis vil være satt i drift i løpet av 1979.

Hittil er det bevilget i alt kr. 1 194 597.00 til innkjøp av inventar og teknisk utstyr, hvorav kr. 674 579.00 i løpet av beretningsåret.

Ifølge oppgaver disponerer de lokale AOF-foreningene til sammen 4 802 m² gulvflate i de 40 studiesentra som hittil er opprettet.

Behovet for opplæring og studietiltak er stadig like stort, og en kan forvente at ordningen med studiesentra i våre hus vil utvikle seg i takt med dette behovet.

3. Kulturbyggutvalget, hvor Landsforbundet er representert ved sin sekretær, har hatt en rekke arbeidsmøter og foretatt mange reiser i årets løp.

Utvalget har et vidt mandat som bl. a. tar sikte på å drøfte og klarlegge prinsippene som skal gjelde i en framtidig, landsomfattende utbyggingsplan for kulturbygg i videste forstand.

En slik plan kan vanskelig utarbeides før alle viktige sider omkring reising av kulturbygg er nærmere utredet, som da også er utvalgets hovedoppgave å ta seg av.

Utvalget har i beretningsåret arbeidet spesielt med spørsmålet om en bedre samordning av de gjeldende tilskottsregler for kulturbygg.

Når det gjelder utvalgets utredningsarbeid tar en sikte på å avslutte dette ved årsskiftet 1979/80.

4. Folkets Hus Landsforbund har i beretningsperioden registrert en stadig økning i både mengden og størrelsen av de offentlige bidragene til våre medlemsorganisasjoner.

Disse midlene har muliggjort en omfattende rehabilitering av en rekke anlegg tilhørende Folkets Hus-bevegelsen. Her skal spesielt framheves Sarpsborg Folkets Hus. Det ble gjenåpnet i begynnelsen av 1978 etter et omfattende restaurerings- og ombyggingsarbeid til nærmere 10 mill. kroner. Av disse ble ca. 7 mill. kroner finansiert gjennom kommunale bevilgninger.

Landsforbundet har utarbeidet en oversikt som viser at de offentlige bidragene til våre medlemsorganisasjoner ligger på nærmere 40 mill. kroner i den siste 3-års periode.

Det skal opplyses at dette beløpet er utelukkende summen av de overføringsbeløp Landsforbundet har kunnet registrere. Det faktiske tilskottsbeløp ligger sannsynligvis en del høyere.

5. Ny leveringsavtale mellom Folkets Hus Landsforbund og Norsk Olje A/S.

Avtalen er å betrakte som en fornyelse og en forbedring av tidligere avtale om oljelevering mellom F.H.L. og Norsk O.K.

Den nye avtalen gjelder for tidsrommet 1. mai 1978 til 1. mai 1983, m.a.o. i en 5-års periode, og omfatter leveranse av fyringsolje/parafin fra Norol's depoter rundt om i landet. Det er en god avtale som er kommet i stand, og betydelig bedre enn tidligere avtale. Rabatten for vanlig fyringsolje øker ifølge avtalen fra 2 øre pr. liter til 8 øre pr. liter, og en tilsvarende rabattøkning er også kommet i stand for de øvrige leveringsproduktene.

Under forutsetning av at inngått avtale ikke sies opp seinest 3 mndr. før avtaletidens utløp, fornyes avtalen automatisk for ett år av gangen, og på samme leveringsvilkår som tidligere.

6. Folkets Hus Landsforbund har i løpet av året vært representert ved følgende arrangement i inn- og utland:

Åpning av Gjerdrum Nye Folkets Hus 28. januar. 10-års jubileum ved Hamar Folkets Hus 23. februar. Årsmøte i Folkeferie 6. juni. Folkets Hus-seminar på Gotland 25. juni—1. juli. Årsmøte i AOF 27. april. Åpning av Sarpsborg Nye Folkets Hus 21. april. Åpning av Husnes Samfunnshus 16. juni. Folkeferies informasjonskonferanse 20.—22. september. 60-års jubileum i Ski Folkets Hus 21. oktober. Åpning av Raufoss Nye Folkets Hus 6. oktober. Åpning av Notodden Samfunnshus 1. desember. Åpning av AOF-sentret i Sarpsborg 29. november. Åpning av AOF-sentret på Hamar Vest 8. desember.

Folkets Hus Fond

I protokollen fra LO-Kongressen 1910 kan man lese:

«Landsorganisationen utligner en ekstrakontingent av 1 kr. pr. medlem. Disse penger anvendes til et laanefond for opførelser av Folkets Hus, saaledes at de foreninger, der ønsker laan til saadanne formaal, bevilges av fondet i den rækkefølge laaneandragenderne indkommer. Laanet bør være rentefrit. Som sikkerhet for laanet fordres 1ste prioritet i foretagendet.»

Ja, slik lød forslaget fra Norsk Arbeidsmandsforbund's avdeling i Vestfjorddalen. Forslaget ble riktignok vedtatt i en noe annen form, men like fullt var dette kimen til opprettelse av Folkets Hus Fond, som i beretningsåret 1978 hadde en forvaltningskapital på nærmere 26 mill. kroner, et beløp som øker med ca. 1,5 mill. kroner i året, takket være LO-avsetninger og renteinntekter av gitte lån.

I løpet av beretningsperioden har styret i Folkets Hus Landsforbund mottatt og behandlet i alt 32 søknader om lån. Ved sammenligning med fjoråret er dette en økning på 5 søknader. Av mottatte søknader ble 29 innvilget slik de forelå, mens behandlingen av 2

søknader ble utsatt inntil nærmere opplysninger ble innhentet. En søknad ble avslått.

Til sammen dreier innvilget lånebeløp seg om kr. 3 251 000.00. Dette er kr. 298 000.00 mer enn det som ble innvilget i 1977.

Foruten vanlige søknader om lån har styret i Folkets Hus Landsforbund, på vegne av Folkets Hus Fond, mottatt og behandlet 4 søknader om prioritetsfravikelse og 4 søknader om avdragsutsettelse, hvorav samtlige ble imøtekommet.

Når det gjelder rentebehandlingen på lån utgått fra Folkets Hus Fond, har den variert i takt med rentenivået i samfunnet, likevel hele tiden på et noe lavere nivå. Årsaken til dette er sjølsagt at også Folkets Hus Fond, på samme vis som alle andre låneorganer, har behov for en viss avkastning på sine midler, og aller helst en avkastning som står i noenlunde forhold til utviklingen av kroneverdien. Dersom det ikke var slik, ville fondets kapital gradvis skrumpe inn, og det burde ingen være tjent med, aller minst de mange medlemsorganisasjoner som trenger den økonomiske ressurs fondspengene representerer.

Spørsmålet om ny rentebehandlingsmåte er til utredning og vurdering.

Arbeiderbevegelsens Arkiv

Året 1978 var arkivets 69. driftsår. Utenom den vanlige løpende tilveksten fra organisasjoner og andre forbindelser er det i år mottatt større og mindre samlinger av utrykt og trykt stoff fra 16 organisasjoner og 10 privatpersoner. Særlig er det grunn til å understreke at arbeiderbevegelsens veteraner stadig tilfører arkivet verdifullt materiale. Innsiget av arkivstoff holder seg stadig på et høyt nivå.

Fra sin dublettsamling har arkivet sendt stoff til en rekke institusjoner i inn- og utland. Spesielt har Distriktshøgskolen på Lillehammer kjøpt en større samling. Bytteforbindelsen med arkiver i utlandet har vært opprettholdt. Det er i år kjøpt inn i alt 1286 bøker og skrifter, derav 41 hovedoppgaver. 105 ruller mikrofilm er innkjøpt fra Universitetsbiblioteket. Følgende materiale er overført til mikrofiche: LOs sekretariatsprotokoller 1899—1946, DNAs sentralstyreprotokoller 1887—1902, DNAs stortingsgruppeprotokoller 1906—1964, Christiania arbeidersamfund: 25 medlems- og forhandlingsprotokoller.

Arbeidet med å legge om billedarkivet er i god gjenge. Det nødvendige avfotograferingsarbeidet gjøres av fotograf Ørnelund. Ca. 1000 bilder er nå registrert etter det nye systemet.

For hele året var besøket på lesesalen ca. 2700. Besøket var størst i november med 310, minst i juli med 131. Fra arkivet er det lånt ut 1356 bøker og skrifter, 620 fotos og 16 faner. Det er som vanlig tatt tusenvis av fotostatkopier.

Dette er et hjelpemiddel som i mange tilfeller erstatter utlån av bøker og skrifter, og som letter forskningen, særlig i det utrykte materiale. All den litteraturen og alt det materialet som brukes på lesesalen er nå som før ikke kommet med på statistikken. Det samme er tilfelle med alle de henvendelser som besvares pr. brev og telefon. Lesesalbesøket har gått noe opp og fjernlån av bøker og skriftlige og telefoniske henvendelser har økt betraktelig.

Arbeiderbevegelsen har nå lokale arkiver i Tønsberg, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø. I Moss er det også nedsatt en komité med forretningsfører *Otto Olsen* som formann. Alle lokalavdelingene har vært kontaktet. Dessverre ser det ut til at dårlig økonomi mange steder hindrer aktivt innsamlingsarbeid. Under arkivlederens besøk i Tromsø i høst lyktes det å få bevilget penger fra Universitetsbiblioteket til innsamling. Lokalkjente tillitsmenn i nordnorsk arbeiderbevegelse er nå i gang med arbeidet, og arkivstoffet går meget raskt inn. Etter initiativ fra Lillehammer faglige Samorganisasjon og Distriktshøgskolen for Oppland er det satt i gang arbeid for å bygge opp et lokalarkiv for Lillehammer og Gudbrandsdal. Arkivlederen har i høst deltatt i flere møter her, og saken blir nå trolig løst i samarbeid mellom Maihaugen og Distriktshøgskolen og de lokale arbeiderorganisasjonene. Tanken er her med tida å få et tverrpolitisk lokalarkiv. Lillehammer kommune har alt bevilget penger til et slikt arkiv.

I likhet med tidligere år er det gitt orientering om arkivet. Det har vært tre gruppebesøk i arkivet, LO-skolen, Oslo krets av Norsk Postforbund og de ansatte i Arbeiderbladets arkiv. Den årlige boklista «Aktuelle bøker og skrifter i Arbeiderbevegelsens Arkiv» er sendt ut. Kort over ny utenlandsk litteratur er sendt til Universitetsbibliotekets samkatalog. Arkivet laget en stor utstilling i samband med Industriarbeiderdagene på Rjukan.

Det synes som om arbeiderbevegelsens egne tillitsmenn bruker arkivet mer enn tidligere. Tilgangen på studenter og forskere har også i dette året vært god. Kontakten med forskningsmiljøene ved universitetene og distriktshøgskolene er god.

Også i år har en forsøkt å oppspore materiale fra norske arbeiderledere i utenlandske arkiver. Flere utenlandske forskere har benyttet arkivet og mange henvendelser fra forskningsinstitusjoner i utlandet har vært besvart.

Svein Damslara deltok i september på den årlige konferansen i

International Association of Labour History Institutions i Paris og i Internationale Tagung der Historiker der Arbeiterbewegung i Linz. På vegne av de nordiske arkivene har Damslorå søkt Nordisk Kulturfond om penger til et 3-årig forskningsprosjekt om fagbevegelsens samarbeid i Norden fram til 1914. Søknaden ble avslått og det foreligger begrunnelse for avslaget. En søknad på 16 500 kroner til en Arbeidskonferanse for arbeiderbevegelsens arkiver i Norden har imidlertid Nordisk Kulturfond innvilget. Konferansen skal finne sted i Oslo 1. kvartal 1979 med Arbeiderbevegelsens Arkiv som arrangør.

Arkivet har også i år veiledet en praktikant fra Statens Bibliotekskole. Flere elever fra samme skole har laget bibliografiske arbeider på grunnlag av arkivets stoff, og noen oppgaver er under arbeid.

Arkivets samlede budsjett for 1978 var på 1 334 000 kroner. Av dette har Staten ytt 500 000 kroner, resten er bevilget av Opplysnings- og Utviklingsfondet. Det har i år vært holdt tre styremøter.

Arkivets styre:

Ivar Leveraas, formann, Jan Aaboen, Jakob Grava, Kjell Lien, Dagfinn Mannsåker, Odd Harald Røst og Gunhild Wang.

Personale:

Til 1. august var Svein Damslorå fungerende arkivleder. Fra 1. august kom Arne Kokkvoll tilbake som arkivleder.

Arkivet har ellers to bibliotekarer, arkivsekretær, kontorsekretær og arkivassistent. I ferien ble tatt inn to ekstrahjelpere til maskinskrivearbeid og rengjøring.

LOs Husmorsenter

Styret har for året 1978 bestått av følgende:

Formann: Rønnaug Rønbeck. Nestformann: Solveig Aakervik. Sekretær Ruth Axelsen. Kasserer: Aslaug Haugness. Styremedl.: Ida Arnesen (form. i kaffekomitéen), Herborg Brommeland fra S-lagenes kvinnegrupper.

Varamenn: Randi Mørk, Solveig Werner og Anna Isaksen.

Representanter til Oslo Arbeiderpartis representantskap: Rønnaug Rønbeck med pers. varamann Aslaug Haugness, og Solveig Aakervik, med pers. varamann Ruth Axelsen.

Det har vært holdt 4 styremøter og 8 medlemsmøter med gjennomsnittlig 65 medlemmer på hvert møte.

Det har vært arrangert sommertur til Uddevalla med 60 deltakere. Ved foredrag på møtene har det vært dagsaktuelle emner som har vært tatt opp — en del også med filmledsakelse.

Det har videre vært arrangert en medlemsutlodning til inntekt for somerturen til Uddevalla, og et enkelt julegavesalg på novembermøtet for å støtte opp om økonomien.

Medlemsstokken er på ca. 150.

Bevilgninger:

Rachel Grepp-Heimen	kr. 2 000.—
Norsk Folkehjelps Sanitet, Oslo-avdelingen	» 1 000.—
Feriehjemmet «Svestad»	» 500.—
Feriehjemmet «Furukollen»	» 500.—
U.N.R.W.A. til utdanning for piker	» 1 500.—
	<hr/>
	kr. 5 500.—

LOs distriktskontorer

LO har 15 distriktskontorer. To nye distriktssekretærer har begynt i 1978 — Svein Rasmussen i Tromsø og Kjell Flønes i Trondheim. Sistnevnte tok over etter Ulf Guttormsen som ble distriktssekretær for Jern- og Metall.

Oddvar Gøthesen ved kontoret i Kristiansand fikk permisjon fra midten av november for å overta annet oppdrag for fagbevegelsen (se under skoleutvalget). Aage Bjorvand tok over som leder av kontoret.

Det har vært holdt tre konferanser for distriktssekretærene, to av dem i forbindelse med representantskapsmøter.

ØSTFOLD

Distriktssekretær: Rolf-Thore Hildebrandt.

Organisasjonsoversikt:

I kontorets arbeidsområde var det pr. 1. januar 1978 — 8 samorganisasjoner, 243 fagforeninger/grupper, med et samlet medlemstall på 48 677.

Pr. 31. desember 1978 var det 8 samorganisasjoner, 235 fagforeninger/grupper, med et samlet medlemstall på 48 782, heri inkludert Østfold-avdelingene.

Endringer i foreningene:

Borregaard Tekstilarb.forening, har gått inn i Supralarbeidernes forening fra januar 1978.

Avd. 81 — Stasjonsholdspersonalet i Østfold er gått inn i Kongsvinger avd. fra 1. april 1978.

Ø. Østfold Transportarb.forening, Trøgstad, er oppløst i desember 1977. En del av medlemmene er gått inn i Oslo & Omegns Bussarb.forening, og resten til andre forbund.

Indre Østfold krets av Norsk Postforbund, Mysen, er gått inn i Moss krets av Norsk Postforbund.

Gruppe — Erla Vaskeri, Rakkestad, er gått inn i Rakkestad Kjemiske Arbforening.

Utgåtte foreninger:

Tune Papirarbeiderforening er gått ut p.g.a. nedleggelse av bedriften i 1978.

Sellebak Fagforening, Fredrikstad, er gått ut.

Avd. 456 Indre Østfold Baker/Kond.arb.forening er gått ut.

Nye foreninger:

Østfold avd. av Norsk Lokomotivmannsforbund. Halden fra 1977.

Rakkestad Kjemiske Arbeiderforening.

Møter:

Tilsynsutvalget har i 1978 hatt 9 møter og behandlet i alt 31 saker.

Møter i samorganisasjonene:

Distriktssekretæren har deltatt i 37 møter i samorganisasjonenes styrer/felles fagforeningsstyremøter og årsmøter.

Følgende emner har vært spesielt behandlet:

Hovedavtalen — Lov om Arbeidervern og Arbeidsmiljø — Tariffsituasjonen — Lokale fagl./politiske debattopplegg — Sysselsettingssituasjonen i fylket — Agitasjons- og verveopplegg — Informasjon om LO i skoleverket.

Det har vært holdt én fylkeskonferanse for samorganisasjonenes arbeidsutvalg, hvor fylkeskommunens arbeidsoppgaver og LOs Handlingsprogram ble behandlet, etter innledninger av fylkesordfører Oddvar Olsen og distriktssekretæren.

LOs samarbeidsorgan for Østfold:

Konstituerende møte for LOs samarbeidsorgan for Østfold fylke ble avholdt 21. juni, og 1. ordinære fylkeskonferanse ble avviklet i Fredrikstad i dagene 7.—9. september.

Innledere på konferansen var: Yngve Hågensen, Richard Trælnes og distriktssekretæren.

Møter i fagforeningene:

Distriktssekretæren har deltatt i 14 møter i lokale fagforeninger, hvor Hovedavtalen, Tariffsituasjonen og diverse organisasjonssaker er behandlet.

Studie- og opplysningsarbeidet:

Distriktssekretæren har forelest 45 dager/kvelder på 37 forskjellige kurs for:

AOF — Fagforbund — Samorganisasjoner — Fagforeninger — AUF — Videregående skoler — Østfold Ingeniørhøyskole — Østfold Distriktshøyskole — samt arbeidsplassene.

Det er forelest i følgende emner:

LOs oppbygging og virke — Organisasjonskunnskap — Forhandlingsteknikk — Arbeidsmiljøloven — Hovedavtalen — LOs sosiale oppgaver — Samarbeid/Konflikt.

Kontoret har avviklet tre dagkonferanser om Arbeidervern og Arbeidsmiljø, samt én fylkeskonferanse om Familiepolitikk — Likestilling og Likeverd.

Det er i 1978 avviklet to faglige ungdomskurs med til sammen 30 deltakere.

Faglig grunnkurs:

Distriktssekretæren har vært formann i Redaksjonsutvalget for utvikling av nytt faglig grunnkurs.

I den forbindelse har sekretæren deltatt i 10 møter, og brukt 27 dager til materiellutvikling og materiellutprøving.

Andre møter:

Distriktssekretæren har representert kontoret på i alt 93 møter i:

AOFs Distriktsutvalg — AOF-foreninger — Østfold Arbeiderparti — Østfold Arbeiderparti's Kvinneutvalg — Lokale Arbeiderpartier — Oscar Torp Heimen — Arbeidsutvalg, Hovedkomitéen og Programkomitéen for Bygningsarbeiderdagene 79 — Folkets Hus — Landsbanken — Det regionale Høgskolestyret — Østfold Distriktshøyskole — Videregående skoler — Arbeids- og tiltaksnemnda i fylket — Industrirådet for fylket — Inko-tjenesten i fylket — Arbeidsdirektoratet — Kirke/Undervisningsdepartementet — Sarpsborg sykehus — LOs familiepolitiske utvalg, samt Representantskapsmøter, sekretærkonferanser o. a. møter i Landsorganisasjonen.

Twister:

Kontoret har deltatt i 15 møter i forbindelse med opprettelse av overenskomster og tvister.

Agitasjon:

Sekretæren har deltatt i 8 agitasjonsmøter i forbindelse med nyorganisering.

Det er i 1978 organisert ca. 200 i tilslutning til ulike forbund gjennom direkte bistand fra kontoret.

Representasjon:

Distriktssekretæren har representert kontoret ved:

Gjenåpningen etter ombyggingen av Folkets Hus, Sarpsborg.

Konferanse mellom Østfold Arbeiderparti og Bohuslåns Sosialdemokratiske parti vedrørende sysselsetting.

Reisedager:

Distriktssekretæren har i 1978 hatt i alt 165 reisedager.

OSLO OG AKERSHUS

Distriktssekretær: Øivind Hvattum.

Organisasjonsoversikt:

I distriktskontorets arbeidsområde var det pr. 31. desember 1978 417 fagforeninger med 155 000 medlemmer, hvorav 271 fagforeninger med 127 000 medlemmer i Oslo og 246 fagforeninger med 28 360 medlemmer i Akershus.

Det er i alt 11 lokale faglige samorganisasjoner.

Oslo faglige Samorganisasjon har fastlønnnet sekretær og det vises til Samorganisasjonens egen beretning nedenfor.

Møter i samorganisasjonene og fagforeningene:

Distriktssekretæren har deltatt i 39 møter i samorganisasjonene, dvs. styremøter, felles fagforeningsstyremøter, representantskapsmøter og årsmøter.

Sekretæren har innledet på en rekke av disse møtene om aktuelle emner og orientert om LOs virksomhet.

Sekretæren har innledet på medlemsmøter i 7 fagforeninger.

Faglig/politisk virksomhet:

Sekretæren har deltatt i 42 møter, dels i fylkespartiets regi og dels i faglig/politisk utvalgs regi.

Andre møter:

Sekretæren har deltatt i 57 andre møter bl.a. om rådgivende yrkesutvalg i den videregående skole, seminarer om storbyens problemer, utvalg om bevaring av industriarbeidsplasser i Oslo-regionen, arbeidervernnemndene i Akershus, LOs representantskap, tilsynsutvalget og sekretærkonferanser.

Opplysningsarbeid.

Sekretæren har hatt 33 forelesninger på ukeskurs, helgekurs og kveldskurs arrangert av samorganisasjoner, fagforeninger og AOF. Det er videre gitt orientering om fagbevegelsen på 4 ungdomsskoler og 3 videregående skoler.

Sekretæren har også orientert på kurs som arbeidsformidlingen har arrangert for kvinner som ønsker å gå ut i arbeidslivet, og for fremmedarbeidere, i alt på 8 kurs.

Det har vært arrangert helgekonferanser, informasjonskonferanser, kvinnekongresser og ungdomskonferanser sammen med Fylkespartiet, AUF og AOF.

Fylkeskonferanse.

For Akershus ble det holdt konstituerende fylkeskonferanse den 28. september. Ole Knapp innledet. Det var 47 til stede.

Som styre for det faglige samarbeidsorganet ble valgt Odd M. Lundquist, Eva Disch og Kjell Mathisen.

Oslo faglige samorganisasjon

Oslo faglige samorganisasjon hadde ved utgangen av året 171 fagforeninger (avdelinger) fra 28 forbund. Det totale medlemstallet var 127 000.

Formann er for tiden Ivar Ødegaard, Jernbaneforbundet. Nestformann er Vally Børnich, Tjenestemannslaget. Sekretær/kasserer som er fastlønnet er Arne Jensen, Sjømannsforbundet.

Kontingenten, som ble pålagt fra 1. januar 1978 er 7 øre pr. ukemerke for heltbetalende, og 5 øre pr. ukemerke for halvtbetalende.

Det har vært avholdt 13 styremøter og behandlet 50 saker. En del av de viktigste sakene har også vært behandlet på representantskapsmøtene.

Det har vært avholdt 8 representantskapsmøter hvor følgende saker har vært behandlet: Tariffoppgjøret 1978 — 1. mai — Orientering om sikkerhetskonferansen i Beograd — Årsmøte — Utdannings- og sysselsettingsmuligheter i Oslo — Statsbudsjettet og den økonomiske situasjon — Den videre utbygging av T-banen i Oslo — Boligsituasjonen. I tillegg til dette har det vært avholdt en helgekonferanse for styret og Familiepolitisk utvalg, hvor hovedtemaet var LOs internasjonale engasjement og Arbeidsmiljøloven.

Det gjennomsnittlige frammøtet til representantskapsmøtene har vært 92, dvs. 28 prosent.

Det er vedtatt uttalelser om: Tariffoppgjøret 1978 — 1. mai — Industriens situasjon i Oslo — Tonsåsen og Nystølen Rekonvalesent hjem — Nøytronbomben — Jotun/Alnabru — Streiken ved Vinmonopolet — Den økonomiske situasjon — Boligsituasjonen.

SAMORG er representert i følgende offentlige komitéer og nemnder: Oslo kommunale Lærlingnemnd — Prøvenemnder og yrkesutvalg — Inn-taksnemnda for de videregående skoler — Kontaktutvalget for skolestyret/arbeidslivets organisasjoner — Distriktsstyret i Statens Arbeidstilsyn — Arbeids- og tiltaksnemnda — Næringsutvalget — Heimevernets distrikts-råd — Arbeidervernnemnda i Oslo.

1. mai-demonstrasjonen ble som i fjor arrangert av SAMORG alene. Oslo Arbeiderparti, Oslo AUF og Framfylkingen deltok i arrangementet som hadde samlet henholdsvis 8000 på torgmøtet og 5000 i demonstrasjons-toget. Talen ble holdt av LOs formann Tor Halvorsen.

Det internasjonale samarbeidet har fortsatt, med Nordisk Hovedstads-konferanse i Stockholm — SAMORG-delegasjon til Moskva — Representant til Arbeiderkonferansen i Leningrad — Møte med fagl./pol. delegasjon fra Libanon — representasjon i Chileaksjonen i Norge.

Økonomien har bedret seg som følge av kontingentforhøyelsen og at kartellforeningene nå innbetaler kontingenten direkte til SAMORG.

HEDMARK

Distriktssekretær: Aage Sjøgård.

Organisasjonsoversikt:

I distriktskontorets arbeidsområde var det pr. 1. januar 1977 18 samorganisasjoner som omfattet 404 fagforeninger og 15 fylkesvise foreninger med til sammen 32 466 medlemmer.

Pr. 31. desember 1978 var det 18 samorganisasjoner som omfattet 403 fagforeninger og 15 fylkesvise foreninger med til sammen 33 614 medlemmer.

Møter:

Distriktskontorets tilsynsutvalg har i 1978 hatt ni møter.

Sekretæren har i årets løp hatt ni kontordager i Kongsvinger.

Sekretæren har i årets løp deltatt eller medvirket i 39 møter i samorganisasjonene, 20 møter i fagforeninger/klubber, 11 agitasjonsmøter og 121 andre møter/konferanser.

Twister:

Distriktskontoret har vært engasjert i 28 tvistesaker. I tillegg har det vært en rekke henvendelser fra medlemmer og arbeidsgivere om organisasjons- og forhandlingsspørsmål.

Opplysningsarbeid:

I samarbeid med AOF og Hedmark Arbeiderparti er det avviklet to skolepolitiske konferanser med til sammen 97 deltakere.

Temaene som er behandlet er Evalueringutvalgets innstilling 2 og utbyggingen av yrkesfaglige studietilbud i Hedmark.

Distriktskontoret har avviklet to faglige ungdomskurs med 61 deltakere.

Et kurs for tillitsmenn i Nord-Østerdal er avviklet, hvor temaene var Hovedavtalen og Arbeidsmiljøloven.

For øvrig har sekretæren forelest/innledet på en rekke kurser og konferanser som er avviklet i fylket.

Sekretæren har orientert om LO ved følgende skoler: Presterud skole, Ankerskogen videregående skole, Elverum videregående skole, Elverum Ungdomsskole og Trontum videregående skole.

I forbindelse med LO/AOF/Norsk Folkehjelps aktivitetsskampanje for et bedre arbeidsmiljø arrangerte kontoret dagskonferanser i Hamar, Elverum og Kongsvinger og totalt var det 180 deltakere på konferansene.

Sekretæren har forelest om LO på to yrkesorienterende kurs for ungdom.

LOs samarbeidsorgan:

Det konstituerende møte i LOs samarbeidsorgan i fylket ble avviklet den 2. september. Hovedkasserer Thor Andreassen innledet.

Reisedager/møtekvelder:

Sekretæren har i 1978 hatt 181 reisedager/møtekvelder.

OPPLAND

Distriktssekretær: Roar Løver.

Organisasjonsoversikt:

I distriktskontorets arbeidsområde var det pr. 1. januar 1978 — 11 samorganisasjoner som omfattet 275 fagforeninger med 24 854 medlemmer.

31. desember 1978 var det 11 samorganisasjoner med 272 fagforeninger og 26 167 medlemmer.

Oppløste foreninger:

i 1978, som er registrert ved kontoret: Søndre Land Jern- og Metallarbeiderforening avd. 197.

Nyorganisering:

I 1978 er det organisert 63 personer gjennom distriktskontoret. I forbindelse med nyorganiseringen har sekretæren deltatt i 10 møter.

Møter:

Tilsynsutvalget har hatt 7 møter og behandlet 26 saker.

Samorganisasjonene/fagforeninger:

24 møter i samorganisasjonene og 9 møter i fagforeninger.

Emner til behandling.

Orienteringer om tariffoppgjøret, LOs nye samarbeidsorgan på fylkesplan, LOs Handlingsprogram, og nye debattopplegg fra LO.

Faglig/politiske møter:

12 møter.

Andre møter og konferanser:

74 møter.

Opplysningsarbeidet:

Sekretæren har forelest ved følgende ukekurs/dagskoler:

AOFs dagskole, Hunndalen.

Norsk Papirindustriarbeiderforbunds grunnkurs I, på Sørmarka.

Norsk Transportarbeiderforbunds grunnkurs I på Dovrefjell Hotell, Dombås.

AOFs dagskole på Otta Hotell, Otta.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbunds dagskole, grunnkurs I på AOFs kurssenter Oslo.

Norsk Bygningsindustriarbeiderforbunds grunnkurs II på Dovrefjell Hotell, Dombås.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbunds dagskole på Raufoss.

Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, Dovrefjell Hotell, Dombås.

Norsk Lokomotivmannsforbund, tillitsmannskurs, Rapham, Otta.

AOFs dagskole på Raufoss.

Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund tillitsmannskurs, Dovrefjell Hotell, Dombås.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund på Sørmarka.

I tillegg har sekretæren forelest på flere samlinger for faglige fylkesforeninger, helgekonferanser og kurs, samt på skoler av forskjellige slag.

Emner har vært:

Hovedavtalen, del A. Lover/avtaler. Forhandlingsteknikk. LOs oppbygging og virksomhet. Konflikter og samarbeid. Kvinner og fagbevegelsen og LOs Handlingsprogram.

Twistesaker/forhandlinger:

Sekretæren har deltatt i noen lokale forhandlinger i forbindelse med tariffoppgjøret.

En direkte forhandling om en oppsigelsessak og en rekke henvendelser og konsultasjoner om oppsigelser og andre problemer i forbindelse med lønns- og arbeidsforhold.

Reisedager:

Sekretæren har hatt 136 reisedager.

BUSKERUD

Distriktssekretær: Thorbjørn Hagen.

Ar rapport — LOs distriktskontor, Drammen.

Pr. 31. desember 1978 var det i kontorets virkeområde ca. 40 200 medlemmer mot 39 000 i 1977.

Det er 290 fagforeninger og 14 samorganisasjoner i Buskerud og Nordre Vestfold.

Oppløste fagforeninger:

Norderhov Skog- og Landarbeiderforening avd. 432 gått inn i Ringerike avd. 367.

Vestre Krødsherad Skog- og Landarbeiderforening avd. 225.

Nyorganisering:

Arbeide med nyorganisering har fortsatt, og kontoret har vært i kontakt med ansatte i følgende firmaer hvor folkene er organisert. Buskerud Diesel, Gol. — Bergland Gjestgiveri, Sokna. — Lifa avd. Sigdal. — Vedlikeholdsarbeiderne ved Soknabruket.

Twister:

Kontoret har i 1978 hatt 16 tvistesaker til behandling. Det har i tillegg vært en rekke henvendelser fra medlemmene og arbeidsgiverne om organisasjons- og forhandlingsspørsmål.

Faglig/politisk arbeid:

Det har fra kontorets side vært arbeidet med å reorganisere en del faglige/politiske utvalg i kommunene.

Vi har avholdt en helgekonferanse for disse, og det er lagt opp et spesielt arbeide for Drammen med sikte på Kommunevalget i 1979.

Samorganisasjonskonferanser:

LO-kontoret har i 1978 avholdt konstituerende konferanse i LOs samarbeidsorgan for Buskerud og Nordre Vestfold.

LO—AOF — Arbeidsmiljøloven:

LOs distriktskontor har i samarbeid med AOFs avdelingskontor lagt opp og avholdt en rekke møter og kurser hvor sekretæren har innledet om Arbeidsmiljøloven og aktuelle saker i den forbindelse.

Møter i samorganisasjonene/Tilsynsutvalget:

Sekretæren har deltatt i 43 styremøter — felles fagforeningsmøter og 8 møter i Tilsynsutvalget.

Møter i fagforeninger og klubber:

Sekretæren har deltatt i en rekke møter i fagforeninger og klubber om faglig/politiske emner: Pris- og inntektspolitikk. Organisasjonsarbeide og Arbeidsmiljøloven o.l.

Opplysningsarbeidet:

Sekretæren har forelest på 28 kurs i forskjellige emner som: Organisasjonskunnskap — LOs oppbygging og virke — Hovedavtalen — Forhandlingsteknikk — Arbeidsmiljøloven — Sykelønnsordningen o.l.

LO-kontoret har avviklet 3 helgekonferanser for ungdom.

Den andre onsdagen og torsdagen i måneden har sekretæren hatt kontor-dager i Hønefoss og Gol med en rekke henvendelser i organisasjonsspørsmål, twister o.l.

Sekretær Thorbjørn Hagen har hatt 137 reisedager.

TELEMARK OG VESTFOLD

Distriktssekretærer: Harald E. Olsen og Gerhard Lunde Larsen.

Korttidssekretærer: Odd Kristensen, ved anleggene på Norsk Hydro Rafnes, og ved Saga Petrokjemi A/S & Co., Rønningen.

Odd Kristensen var utsatt for en alvorlig ulykke den 18. august 1978, noe som medfører et lengre sykefravær.

Medlemsoversikt:

Pr. 31. desember 1978 var det 365 fagforeninger med ca. 57 700 medlemmer.

Det er 12 samorganisasjoner i kontorets område.

Møter:

Sekretærene har deltatt i følgende møter og konferanser:

Agitasjon/nyorganisering	22
Twister	7
Møter i fagforeninger	30
Møter i samorganisasjoner	38
Faglig/politisk	24
AOFs Distriktsutvalg- og planleggingsmøter/Industriarbeiderdagene -78 på Rjukan	27
Møter i andre organisasjoner	69

Representasjon:

Kontoret har vært representert ved:

Åpningen av Telemark Sentralsykehus Yrkesmed. avd. i Porsgrunn,
Telemark og Vestfold Arbeiderpartis årsmøter,
Kristne Arbeideres landsmøte i Kragerø,
Larvik Arbeiderpartis 75-årsjubileum,
Åpningen av Samfunnshuset, Notodden.

Opplysningsarbeidet:

Sekretærene har holdt 24 forelesninger på kurs arrangert av AOF, forbundene, samorganisasjonene, fagforeninger og egne arrangementer, og deltatt i 15 helgekurs.

Egne helge- og dagskonferanser:

Sammen med Norsk Folkehjelp og AOF arrangerte kontoret 4. mars en fylkeskonferanse i Vestfold om Vernetjenesten. Konferansen ble holdt på Grand Hotell, Larvik, med Viktor Foldvik, Norsk Transportarbeiderforbund, som hovedinnleder. Til stede 180 deltakere.

En liknende konferanse for Telemark ble holdt den 1. april i Ibsenhuset, Skien, med ca. 150 deltakere. Børre Pettersen, LO, var hovedinnleder.

Vår årlige helgekongress for samorganisasjonene ble holdt i dagene 8.—10. desember på Hotell Wassiloff, Stavern, med 62 deltakere og en del gjester.

Ungdomskurs:

Kontoret har arrangert 4 helgekurs for fagorganisert ungdom, med i alt 84 deltakere.

Lokale utvalg for «Familiepolitikk — Likestilling — Likeverd».

Grunnet spesielle årsaker har Telemark lokale utvalg bare holdt 2 møter. Vestfold lokale utvalg har holdt 5 møter.

Utvalgenes medlemmer har deltatt i en fire-fylkers konferanse om «Kvinnens rett til arbeid». Konferansen var arrangert av Arbeidsdirektoratet.

Utbyggingen av petroktjemisk industri i Bamble:

Anleggsperioden for Norsk Hydros anlegg på Rafnes ble offisielt avsluttet ved utgangen av juni 1978.

I den 4-årige anleggsperioden har det i alt vært «innom» ca. 20000 arbeids-

takere for kortere eller lengre tid. Toppbemanningen var i en periode 2500 og en regnet her med at ca. 15—20 prosent var «fremmed» arbeidskraft (utenfor Norden).

Totalinvesteringene har vært ca. 3 milliarder kroner.

På Saga Petrokjemi, Rønningen, gjenstår fullførelsen av en fabrikk (HD Polyetylen), som forventes startet våren 1979.

Ved årsskiftet 1978/79 var det ca. 350 anleggsarbeidere tilbake.

Investeringene ved Saga-anleggene har vært ca. 1600—1700 mill. kroner.

Organisasjonstilslutningen til LO-foreningene ved Hydro-Rafnes og Saga-Rønningen har stadig vært stigende. Dette i sterk konkurranse med organisasjoner utenom LO.

LO-foreningene er nå de største foreningene.

Petrokjemisk forening, Rafnes, avd. 4 NOPEF, hadde ved årsskiftet ca. 300 medlemmer. NOPEF avd. 14, Saga, hadde ca. 200 medlemmer.

Organisasjonsarbeidet fortsetter.

Kontoret er representert i:

1. Vestfold Arbeids- og Tiltaksnemnd.
2. Vestfold Nærings-Ressurs- og miljøstyre.
3. Ankenemnda for trygdesaker i Vestfold.
4. Vestfold og Telemark Industriråd.
5. LO-funksjonærenes og Hydroarbeidernes Samarbeidskomitéer.
6. Samarbeidskomitéen Telemark Distriktshøgskole/Industrien.
7. Hovedkomitéen og arbeidsutvalget for «Industridagene Rjukan -78».
8. Forsøksprosjekt for «Utplassering av lærere i Bedrifter».
9. Styringsgruppe for INKO-kontoret i Telemark.
10. Utvalg for «Skole — Arbeidsliv».

Kontordager:

Det er faste kontordager, én dag pr. måned i Horten, Holmestrand og Notodden.

Tilsynsutvalget har hatt 10 møter.

Reisedager/møtekvelder:

Harald E. Olsen har hatt 157 reisedager/møtekvelder og Gerhard Lunde Larsen 171.

AGDER-FYLKENE

Organisasjonsoversikt:

Distriktssekretærer: Oddvar Gøthesen og Aage Bjorvand.

I distriktets område var det pr. 31. desember 1978 237 fagforeninger, ca. 29 000 medlemmer og 15 samorganisasjoner.

Agitasjon:

Det er holdt 14 møter i fagforeninger og på arbeidsplassene.

Opplysningsarbeidet:

I perioden 1. januar—31. desember har det, i samarbeid med AOFs avdelingskontor for Agderfylkene, vært avviklet ca. 80 studietiltak. Tiltakene fordeler seg stort sett på hovedspørsmålene:

1. Lov om arbeidervern og arbeidsmiljø.
2. «Vi bygger landet.»

LOs utvalg for familiepolitikk — likestilling — likeverd:

Aust-Agder Utvalget har holdt 5 møter.

Vest-Agder Utvalget har holdt 1 møte.

Det har vært holdt ett fellesmøte for utvalgene i Aust- og Vest-Agder.

Nye overenskomster og tvister:

Kontoret har medvirket til opprettelse av 6 overenskomster.

Videre har kontoret medvirket til løsning av 2 tarifftvister.

Representasjon:

Sekretærene representerer fagbevegelsen i:

Vest-Agder Arbeids- og Tiltaksnemnd.

Distriktsstyret for Statens Arbeidstilsyn.

Det lokale utvalget av N.P.I.

Reisedager:

I tida 1. mai—31. desember har Aage Bjorvand hatt 26 reisedager.

Tilsynsutvalget:

Tilsynsutvalget har avholdt to møter.

ROGALAND

Distriktssekretær: Erling Høiland.

Pr. 31. desember hadde Rogaland ca. 230 fagforeninger med ca. 46 000 medlemmer og 9 samorganisasjoner.

Agitasjonsmøter:

LO-sekretæren har medvirket i 9 møter for forskjellige forbundsområder.

Tvister:

Det er holdt 2 møter v/Consul Konfeksjonsfabrik A/S.

Møter:

Distriktssekretæren har deltatt på 18 møter i samorganisasjonene, og 78 fagforeningsmøter og andre institusjoner samt 6 møter i faglig/politisk utvalg.

Opplysningsarbeidet:

Sekretæren har forelest på 26 kurs arrangert av AOF og andre. Det vil si: Stavanger Ingeniørskole — Gymnas — Stavanger Handels Gymnas — ungdomsskoler og yrkesskoler i distriktet.

Representasjon:

LO var representert ved statsrådsbesøk i Rogaland og på bedriftsbesøk sammen med stortingsgruppa fra Rogaland. Deltatt på Representantskapsmøte i Oslo. Møte med Sovjetrussisk opplysningsdelegasjon og Norsk—Sovjetisk Samarbeidsbesøk i Stavanger, Norrønakonferansen og Dansk LO delegasjon. Har også representert LO ved årsmøter i Rogaland Arbeiderparti og Rogaland Arbeiderpartis kvinneutvalgs årsmøte, samt 5 andre årsmøter i forskjellige lag.

Rogaland Fylkes Samarbeidsorgan:
Konstituert Fylkes samarbeidsorgan.

Tilsynsutvalget:
Tilsynsutvalget har hatt 5 møter i 1978.

Kontordager Haugesund:
Distriktssekretæren har hatt to månedlige kontordager i Haugesund i 10 av årets måneder.
Distriktssekretæren har hatt 165 reisedager/kvelder.

HORDALAND

Distriktssekretærer: Finn Lien og Olav Lerø.

Organisasjonsoversikt:

Pr. 31. desember 1978 var det i kontorets virkeområde 10 samorganisasjoner omfattende 237 fagforeninger og klubber med ca. 58 650 medlemmer. Kvinnherad faglige Samorganisasjon med 12 foreninger og ca. 1300 medlemmer er opprettet i perioden. Samlet for hele fylket 314 fagforeninger med ca. 66 500 medlemmer.

Møtevirkomheten:

Sekretærene har deltatt i 321 møter og konferanser som fordeler seg slik:
12 forhandlingsmøter, hvorav 4 med Norsk Arbeidsgiverforening.
19 møter i samorganisasjonene.
7 agitasjonsmøter.
128 fagforenings-, bedriftsmøter og bedriftsbesøk.
144 andre møter med samarbeidende organisasjoner, fylkeskommunale og kommunale utvalg og nemnder.
4 møter i tilsynsutvalget.
7 møter i LOs lokale utvalg for familiespørsmål.

Opplysningsvirkomheten.

Sekretærene har dessuten hatt 84 forelesninger og kursdager om faglige emner på ukekurs, helgekurs, kvelds- og dagskoler arrangert av AOF, Norsk Folkehjelp, forbund, samorganisasjoner og fagforeninger. Videre er forelest på ungdomsskoler, yrkesskoler, gymnas og Bergen Lærerskole, Salgslederklubben i Bergen, AOFs bedriftslederskole og på tilpasningskurs for voksne døde. Videre er forelest på en rekke bedriftsinterne kurs om emner knyttet til arbeidsmiljø. Kontoret har sammen med N.A.F. arrangert Samarbeidsrådets seminar for bedriftsutvalgsmedlemmer. Kontoret har i samarbeid med Amerikansk Ambassade arrangert seminar på Voss om amerikansk fagbevegelse med 34 deltakere.

Representasjon:

Sekretærene representerer fagbevegelsen i Hordaland Arbeids- og Tiltaksnemnd, Ankenemnda for Trygdesaker, Hordaland Fylkes Oljeutvalg, utvalg for behandling av søknader for arbeids- og oppholdstillatelse, utvalg for behandling av søknader om ekstraordinære sysselsetingsmidler, Rådgivende utvalg i Statens Teknologiske Institutt, Produktivitetsutvalget, Håndverksnemnda under Industridepartementet, skoleutvalget for Hordaland fylke,

styret i Landsbanken A/S, Bergen, styret i Hordaland Arbeiderparti, faglig/politisk utvalg i Hordaland, distriktstyret for Statens Arbeidstilsyn 8. distrikt og AOFs distriktsutvalg.

Reisedager:

Finn Lien har hatt 76 og Olav Lerø 84 reisedager/møtekvelder i 1978.

SOGN OG FJORDANE

Distriktssekretær: John Bjarne Hjelmeland.

Organisasjonsoversikt:

I kontorets arbeidsområde var det pr. 1. januar 1978 10 samorganisasjoner, 133 fagforeninger/grupper, hvorav 12 fylkesomfattende, og 2 som dekker Hordaland/Sogn og Fjordane, med til sammen 11 700 medlemmer.

Pr. 31. desember 1978 var det 10 samorganisasjoner, 138 fagforeninger/grupper, og et samlet medlemstall på 12 156.

I tillegg til disse har man ca. 440 medlemmer av Sjømannsforbundet i innenriksfart og ca. 520 i utenriksfart, som står tilsluttet Bergen. I fiskeflåten ca. 170 som står tilsluttet Alesund.

Endringer i foreningene:

Ø. Ardal Hotell og Kaféarb.forening og Ardalstangen Hotell og Kaféarb.forening er sammensluttet til Ardal Hotell- og Kaféarb.forening.

Nye foreninger:

Indre Nordfjord Handel og Kontor.

Eid Handel og Kontor.

Ytre Sogn Kommunale forening.

Leikanger Fylkeskommunale forening.

Gulen Kommunale forening.

Lærdal Næringsmiddelarbeiderforening.

Sogndal Konservesgruppe.

Sogndal avd. av NFATF.

NTL avd. distriktshøgskolen Sogndal.

Utgåtte foreninger:

Nord-Vågsøy Næringsmiddelarbeiderforening.

Alma Skog- og Landarbeiderforening.

Agitasjon/Nyorganisering:

Kontoret har medvirket i flere agitasjonsopplegg og har bistått ved nyorganisering av medlemmer, særlig til Handel og Kontor og Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet, men også fra andre forbund.

Kontoret har vært hyppig besøkt av arbeidstakere som ønsket organisering eller annen hjelp.

Kontoret har fått fast abonnement på kinoreklamen ved kinoen i Førde.

Representasjon:

Sekretæren representerte kontoret ved Flora fagl. Samorganisasjons 20-års jubileum.

Møter:

Tilsynsutvalget holdt i 1978 to møter.

LOs Samarbeidsorgan holdt konstituerende møte 23. september.

Møter i samorganisasjonene/fagforeningene:

Sekretæren har deltatt i 9 møter/årsmøter i samorganisasjonene, og 9 møter/årsmøter i fagforeninger.

Studie- og Opplysningsarbeidet:

Sekretæren har forelest i 8 kurs i ett eller flere emner:

Samvirkekurs, Taleteknikk, Bedriftsmiljø, Møteledelse, Bedriftstillitsmannen, Grunnkurs I, Handlingsprogrammet og Jeg og Metall.

Sekretæren deltok også på en studietur til Spania i anledning av kurset «Spania i fokus».

Faglig/politisk arbeid:

Distriktsssekretæren holdt 1. mai-talen i Dale i Sunnfjord og Afjorddalen i Hyllestad, og har ellers deltatt i 16 faglig/politiske møter.

Andre møter/konferanser:

Sekretæren har deltatt på 25 møter/konferanser av en dag eller lenger varighet.

Reisedager:

Distriktsssekretæren har i 1978 hatt 125 reisedager/møtekvelder.

MØRE og ROMSDAL

Distriktsssekretær: Johnny Røed.

Pr. 1. januar 1978 var det i Møre og Romsdal 15 samorganisasjoner med 270 fagforeninger og ca. 30 100 medlemmer. Pr. 31. desember 1978 var det 15 samorganisasjoner med 275 fagforeninger og ca. 32 000 medlemmer.

Oppløste fagforeninger:

Batnfjord Treindustriarbeiderforening.

Nye fagforeninger:

Sykkylven kommunale forening, Tingvoll kommunale forening, N.E.K.F. avd. 130, Vestnes, Averøy kommunale forening, Vannylven kommunale forening og Indre Sunnmøre kommunale forening.

Tvister:

Kontoret har vært engasjert i 17 tvistesaker.

Agitasjonsmøter:

Sekretæren har medvirket på 8 møter og bedriftsbesøk fra forskjellige forbundsområder.

Møtevirksomheten:

Tilsynsutvalget for kontoret har hatt 7 møter.

Sekretæren har vært til stede på 38 årsmøter og andre møter i samorganisasjonene. 11 møter i fagforeninger/klubber.

Sekretæren har deltatt på 39 møter i andre av våre organisasjoner.
I kommunale og fylkeskommunale styrever og utvalg 34 møter.
I alt 129 møter.
Sekretæren har hatt 5 kontordager i Alesund og 4 i Kristiansund.

Opplysningsarbeid:

Sekretæren har forelest på 26 kurs arrangert av AOF, fagforeninger og forbund om bl. a. Hovedavtalen, LOs oppbygging og virke, Lov og avtaleverket, Miljøloven, Sykelønnsordningen, LOs Handlingsprogram, faglig/politisk samarbeid. Orientert om LO på 4 skoler i 11 klasser.

Videre er det gitt informasjon om aksjonen «Vi bygger Landet» på de fleste møtene i samorganisasjonene og i fagforeningene.

LOs faglige samarbeidsorgan ble konstituert i september 1978.

Reisedager:

Sekretæren har hatt 135 reisedager.

TRØNDELAGSFYLKENE

Distriktssekretærer: Rikhard Haugen og Ulf Guttormsen/Kjell Flønes.
I kontorets arbeidsområde var det pr. 1. januar 1978 26 samorganisasjoner med til sammen 349 fagforeninger. Pr. 31. desember samme antall samorganisasjoner med 347 fagforeninger.

Pr. 1. januar 1978 var det 433 fagforeninger med ca. 58 700 medlemmer og pr. 31. desember 1978 429 fagforeninger med ca. 58 800 medlemmer.

Nye foreninger:

NEKF avd. 208 — Rennebu.

Avd. 117 av NSLF Bjugn og Ørland.

Rissa Handel og Kontor.

Lysøysund og Bjugn Bygningsarbeiderforening.

Utgåtte foreninger (medl. overført til annen avd.):

Frøya Handel og Kontor, Børsa Handelsfunksj. forening, Impregneringsarb. for. Lundamo, Beitstad Sag- og Høvleriarbeiderforening, Binde Sagarbeiderforening, Kirknesvåg Høvleriarbeiderforening, Steinkjer Mur- og Murarbeiderforening og Hermetikkarb. for. Trondheim.

Tariffarbeidet:

Kontoret har ført forhandlinger i 6 tvistesaker.

Møtevirksomheten:

Tilsynsutvalget har hatt 6 møter. Sekretærene har vært til stede på 34 møter i samorganisasjonene fordelt på årsmøter og styremøter, 4 fagforeningsmøter, 2 møter vedr. revisjon av overenskomster og 105 møter i forbindelse med representasjon, opplysningsarbeid og faglige saker i forskjellige organisasjoner.

Opplysningsvirksomhet og informasjon:

Sekretærene har holdt 41 forelesninger om bl. a. Arbeidsmiljøloven, Lov- og avtaleverket, Hovedavtalen, faglige spørsmål, Bedriftshelsetjenesten, Bedriftsdemokrati, Faglig/politisk samarbeid «Vi bygger landet».

Det har vært holdt 3 helgekurs for fagorganisert ungdom med til sammen 50 deltakere og 4 samorg-konferanser.

Reisedager:

Rikhard Haugen har hatt 110, Kjell Flønes 41 og Ulf Guttormsen 15 reisedager.

NORDLAND

Distriktssekretærer: Hans Nordahl Jensen og Odd M. Bakkejord.

Organisasjonsoversikt.

I Nordland var det pr. 31. desember 1978 21 samorganisasjoner omfattende 283 avdelinger, og 65 avdelinger utenom samorganisasjoner. I alt 348 avdelinger med ca. 37 000 medlemmer.

Utgåtte avdelinger:

Bodø Befalslag (slått sammen med LBF).

Nye avdelinger:

Straumsgjøn Kjemiske Industriarbeiderforening.

Den norske Postorg., Ofoten krets.

Jern- og Metall avd. Brønnøysund.

Jern- og Metall avd. Bø i Vesterålen.

Det er stiftet ny samorganisasjon i Øksnes.

Representasjon:

Sekretærene har representert LO på div. møter i følgende organisasjoner/institusjoner:

- Kontaktmøte Nordland fylkes Næringsutvalg.
- Nordland Industriforening.
- Teknologidagene i Narvik.
- Statens Arbeidstilsyn 11. distrikt.
- Nordland fylkes arbeids- og tiltaksnemd.
- Ankenemnda for trykkesaker.
- AUF i Nordland.
- Västerbottens Sos.dem. partidistrikt.
- Nordland Koop. Fylkeslag.
- Kommuneforbundets distriktsstyre.
- AOFs distriktsutvalg.
- STI avd. Nord-Norge.
- Norrbottens Sos.dem. partidistrikt.
- Arbeiderbevegelsens Nordkalottkonferanse.
- Utvalget for kontakt skole — næringsliv.
- Bedriftsforsamlingen i Statoil.
- Studieselskapet for Nord-Norsk Næringsliv.
- AOF i Norden — tilstelning i Bodø.
- Samarbeidsrådet i LO—N.A.F.
- Felles forbundsstyremøte i Oslo.
- Delegasjonsreise til Sovjet.
- Nordland fylkes Fiskarlag.
- Industriprosjektgruppa for Nord-Norge.
- Nord-Norsk Oljeråd.
- Nordland Arbeiderparti.
- Nordland Arbeiderpartis FPU.
- Interimstyre for Feriesenter i Valnesfjord (Nordland fylke).

Opplysningsarbeidet:

Sekretærene har holdt forelesninger på 17 kurs arrangert av AOF og div. forbund. Kontoret har arrangert 10 studietiltak, herav 4 helgekurs for ungdom og 3 dagskonferanser om Arbeidsmiljøloven. Det er holdt forelesninger om LO på følgende skoler/organisasjoner:

Bodø Videregående skole, Skoledirektørens kurs for lærere,
Bodø Rotary, Saltdal Videregående skole, Voksenopplæringskurs,
Rognan, Fauske Videregående skole, Nordland Distriktshøyskole,
Asphaugen Videregående skole, Bodø.

I samband med presentasjon av Idéboka for Nord-Norge deltok sekretærene på i alt 8 møter.

LOs samarbeidsorgan for Nordland.

Samarbeidsorganet ble konstituert på et møte i Bodø 10. oktober 1978. Følgende saker ble bl. a. behandlet:

- Saltfjell — Svartisutvalgets innstilling.
- Noroff-saken.
- Faglig handlingsprogram for Nordland.
- Den faglig-politiske situasjon.

LOs utvalg for Familiepolitikk — likestilling — likeverd.

Det er holdt 3 møter i utvalget samt ett helgekurs.

Div. møter.

Sekretærene har dessuten deltatt på 37 møter i fagforeninger, samorganisasjoner og andre organisasjoner innen arbeiderbevegelsen.

Tilsynsutvalget har hatt 5 møter og behandlet 32 saker.

Reisedager.

Hans N. Jensen	112
Odd M. Bakkejord	116

TROMS

Distriktssekretær: Svein Rasmussen.

Organisasjonsoversikt:

I Troms fylke var det pr. 31/12-78 om lag 185 fagforeninger, med ca. 18.500 medlemmer.

I samme fylke var det til samme tid 6 faglige samorganisasjoner.

Nye samorganisasjoner:

Skjervøy faglige samorganisasjon.
Bardu faglige samorganisasjon.
Målselv faglige samorganisasjon.

Ny fagforening:

Bekledningsarbeiderforbundet

Avd. ved NOFI A/S, Skjervøy.

Oppløste samorganisasjoner:

Indre Troms faglige samorganisasjon.

Oppløste foreninger:

Indre Troms faglige samorganisasjon.
Indre Troms Bygningsarbeiderforening, Tromsø.
Tromsø Kjemiarbeiderforening.
Avd. 108—11 NTL — Statens Planteinspeksjon.
Grasmyr Jern- og Metallarbeiderforening.
Tranøy Bygningsarbeiderforening er gått sammen med Lenvik Bygningsarbeiderforening.

Møter:

Kontorets tilsynsutvalg har i 1978 hatt 4 møter.
LOs lokale utvalg for familiepolitikk, likestilling og likeverd har hatt 4 møter.
10 møter i samorganisasjonene, i fagforeningene 4 møter.
Andre møter og konferanser, 51.

Representasjon:

Sekretæren representerte LO på generalforsamlingen i Tromsø Fryseri og kjøleanlegg A/S, avholdt i Tromsø 3. april.
Representert LO-kontoret under Norrbotten Socialdemokraternes Kongress i Boden i tiden 14.—17. april.
Representert LO-kontoret under Troms Fiskarlags årsmøte i Tromsø 22. juni.
29. september—1. oktober. — Representerte LO på Regional Nordkalottkonferanse i Kiruna.
10. november og desember. — Representerte LO på Tromsø Elektrikerforenings 25 års jubileum.

Faglig virksomhet:

I løpet av 1978 er det reorganisert/opprettet 3 faglige samorganisasjoner i fylket.
3. juni ble Skjervøy faglige samorganisasjon reorganisert etter å ha ligget nede i nærmere 12 år.
I oktober ble Indre Troms faglige samorganisasjon oppløst idet den ikke har vært i virksomhet på nærmere 7 år.
I november og desember ble det istedet dannet to nye samorganisasjoner i Indre Troms — henholdsvis i Målselv og i Bardu kommuner.
I oktober ble det avholdt formannsmøte i Tromsø, der LOs samarbeidsorgan i Troms ble konstituert.
På vegne av Bekledningsarbeiderforbundet var sekretæren i april på NOFI A/S, Skjervøy, og dannet forening tilsluttet forbundet.

Faglig/politisk virksomhet:

Sekretæren har hatt en rekke møter i Troms Arbeiderpartis faglig/politiske utvalg.

Studiearbeidet:

Sekretæren har forelest på skoler og en rekke faglige og politiske kurs i 1978.

Kontoret:

Sekretær Svein Rasmussen har hatt 57 reisedager.
Rapporten gjelder for sekretær Svein Rasmussens tjeneste ved kontoret fra tiltredelsen 1. april 1978.

FINNMARK

Distriktssekretær: Odd Holmgren.

Organisasjonsoversikt:

I kontorets distrikt var det 12 samorganisasjoner i 1978. Disse omfattet 185 fagforenings og klubber med i alt ca. 11 000 medlemmer.

Tilsynsutvalget

har hatt 5 møter og behandlet 15 saker og 108 søknader om LO-stipend. Sekretæren har rapportert om deltakelse i 90 møter/konferanser.

Møter i samorganisasjoner:

Sekretæren var til stede på årsmøtet i Alta faglige samorganisasjon og på årsmøtet i Hammerfest faglige samorganisasjon. Ellers var sekretæren med på møter i Porsanger faglige samorganisasjon, to møter i Nordkapp faglige samorganisasjon og et møte i Sør-Varanger faglige samorganisasjon.

LOs faglige fylkesorgan ble konstituert på møte 12. oktober.

Fagforeningsmøter:

Sekretæren har deltatt i 7 møter med fagforeninger/klubber, hvorav tre årsmøter.

Arbeidsmiljøloven:

Sekretæren har forelest på fire arbeidsmiljøkurs og deltatt i en aktivitetskampanje om arbeidsmiljøloven.

Distriktskontoret holdt arbeidsmiljøkonferanse for fiskeindustriarbeiderne 14.—16. september i samarbeid med Norsk Folkehjelp i Hammerfest.

Opplysningsarbeid ellers:

Sekretæren har holdt foredrag og forelest om ulike emner i tilknytning til fagbevegelsen på flere steder i fylket. Av emnene kan nevnes: LOs oppbygging og virke og emner i forbindelse med Samvirkeforsikring og AKAN.

Representasjon m. v.:

Sekretæren har deltatt i arbeids- og tiltaksnemnda i fylket, i Finnmark Arbeiderpartis styre og årsmøte, i AOFs arbeidsutvalg og distriktsutvalgsmøter, i faglig/politisk utvalg, i konferanser vedrørende Nordkalottsarbeidet, i Finnmark Fiskarlags jubileumsårsmøte, i møte vedrørende dannelse av Framfylking i Finnmark, på Arbeiderpartiets kvinnekongress i Lakselv, på årsmøter i lokale arbeiderpartier, på generalforsamling i Fi-No-Tro, på møte i prosjektgruppa for elektronisk industri i Finnmark, på faglig/politisk konferanse i Finnmark arbeiderparti og på et faglig møte i Tromsø for LO-sekretærene, forbundssekretærene og AOF-instruktørene for drøfting av innstilling om utvikling av nytt materiell til Faglig grunnkurs.

Reisedager:

Sekretæren har hatt 182 reisedager i 1978.

9. Statistisk oversikt

Tabell I

er en oppstilling av Landsorganisasjonens medlemstall fra 31. desember 1930 til 31. desember 1977. I perioden 1930 til 1939 var det en jevn stigning. I krigsårene fra april 1940 til mai 1945 sank medlemstallet, men ved utgangen av 1945 hadde medlemstallet steget igjen.

I 10-årsperioden 1957—1967 steg medlemstallet med 29 332 medlemmer eller 5,4 prosent og i perioden 1967—1977 med 121 999 medlemmer eller 21,4 prosent.

Tabell II

viser medlemsbevegelsen for de enkelte forbund 1967—1977.

Tabell III

viser forandring i medlemstallet fra 31. desember 1976 til 31. desember 1977 innenfor de enkelte fylker både i absolutte og relative tall.

Tabell IV

er utarbeidet på grunnlag av forbundenes årsrapporter og viser antall avdelinger/foreninger og medlemmer i de ulike forbund pr. 31. desember i 1976 og 1977 samt endringer i året.

Ved utgangen av 1976 sto 36 forbund (av dem 2 fellesforbund) med til sammen 673 694 medlemmer fordelt på 3 971 avdelinger/foreninger tilsluttet Landsorganisasjonen. Pr. 31. desember 1977 var de tilsvarende tall 36 forbund (av dem 2 fellesforbund) med 692 209 medlemmer fordelt på 3 973 avdelinger/foreninger.

Medlemstallet viser en stigning på 18 515 medlemmer eller 2,7 prosent fra 1976 til 1977.

Tabell V

gir et bilde av organisasjonsforholdene, ordnet geografisk. Medlemmer i alle forbund er fordelt på byene og enkelte herreder innenfor hvert fylke. Medlemmer i avdelinger på Svalbard, avdelinger i ut-

landet og i landsomfattende avdelinger og direkte medlemmer er ført opp for seg. Landet sett under ett viser at det i byene var 447 877 medlemmer og i landdistriktene 216 720 medlemmer. På Svalbard og Jan Mayen var det 493 medlemmer og i utenlandsavdelinger 1 414 medlemmer. Antall direkte medlemmer var 12 492.

I landsomfattende avdelinger/foreninger er det registrert 41 763 medlemmer, men av disse er 28 554 medlemmer tatt med under underavdelinger i byer og herreder i de enkelte fylker der de hører hjemme.

Det er til sammen 27 612 medlemmer som ikke kan fordeles på fylker.

Tabell VI

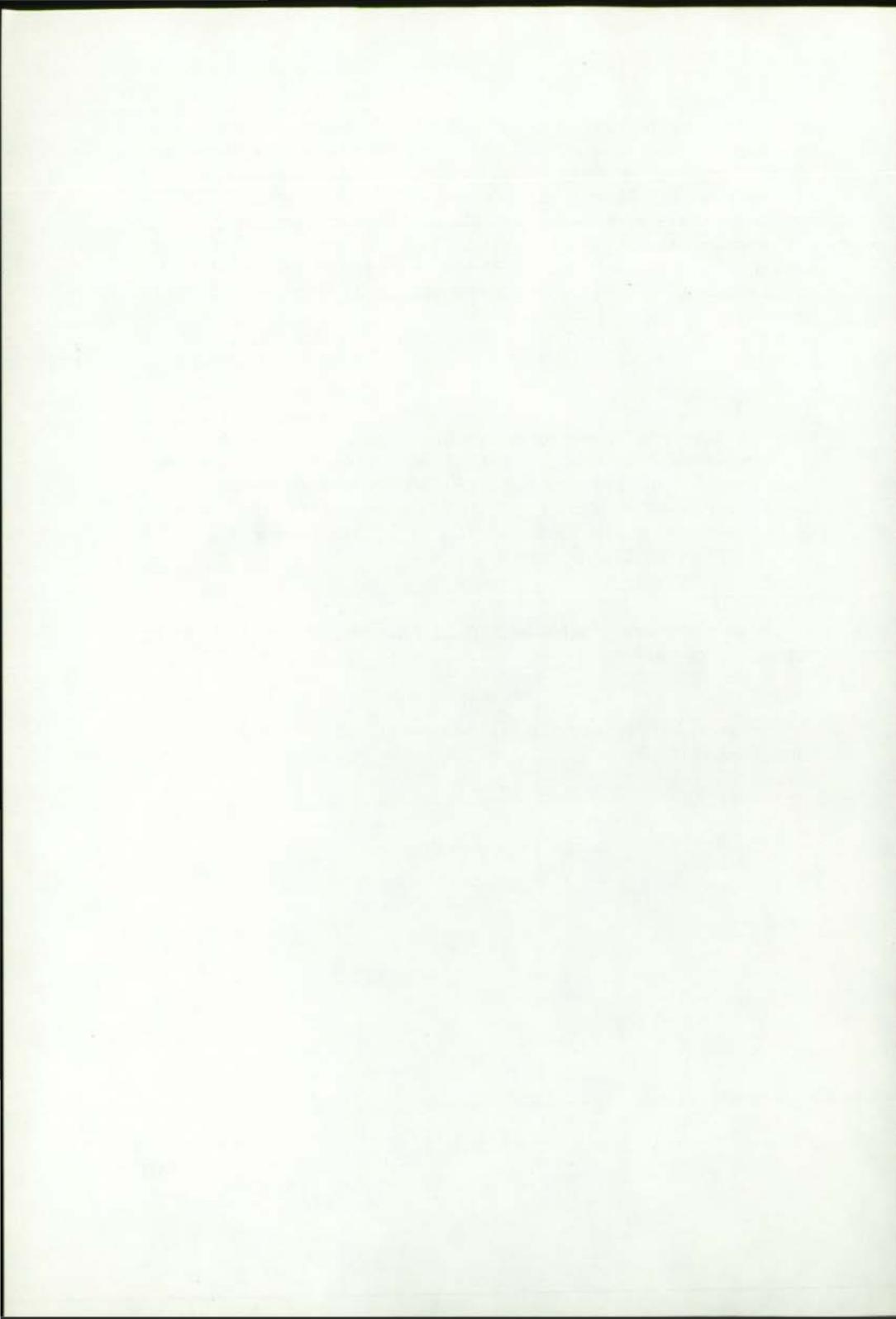
viser en fylkesvis fordeling av medlemmer i alt og herav menn og kvinner samt kvinnelige medlemmer i prosent av medlemmer i alt innenfor de ulike forbund. Antall kvinnelige medlemmer i Landsorganisasjonen utgjør pr. 31. desember 1977 196 558 eller 28,4 prosent av samlet medlemstall i 1977. Tilsvarende tall i 1976 var: 183 779 eller 27,3 prosent.

Tabell VII

gir en oversikt over fagblader, antall nummer og gjennomsnittlig opplag i året 1977.

Tabell VIII

gir en oversikt over tariffsaker behandlet i Landsorganisasjonen i løpet av 1978.

Tabell I, 1977.

**Sammendrag av Landsorganisasjonens medlemstall
pr. 31. desember 1930—1977.**

		Antall avdelinger	Antall medlemmer
31. desember	1930	1 861	139 591
—	1935	2 635	224 340
—	1940	3 556	306 341
7. mai	1945	3 199	267 726
31. desember	1945	3 704	339 920
—	1950	4 605	488 442
—	1951	4 747	503 397
—	1952	4 871	515 593
—	1953	5 020	526 016
—	1954	5 079	538 587
—	1955	5 119	542 105
—	1956	5 175	545 416
—	1957	5 172	540 878
—	1958	5 193	543 513
—	1959	5 207	541 408
—	1960	5 129	541 549
—	1961	5 116	562 019
—	1962	5 128	565 062
—	1963	5 091	566 970
—	1964	4 995	570 953
—	1965	4 922	574 295
—	1966	4 776	574 030
—	1967	4 683	570 210
—	1968	4 599	574 113
—	1969	4 982	582 289
—	1970	4 448	594 377
—	1971	4 367	601 920
—	1972	4 202	603 742
—	1973	4 110	613 803
—	1974	4 065	635 801
—	1975	4 054	655 030
—	1976	3 971	673 694
—	1977	3 973	692 209

Tabell II, 1977.

Medlemsbevegelsen

	Forbund	Medlemstall			
		Pr. 31. des. 1967	Pr. 31. des. 1968	Pr. 31. des. 1969	Pr. 31. des. 1970
1	Arbeiderpartiets Presseforbund . . .	468	483	458	474
2	Forbund for Arb.l. og Tekn. Funksj.	7 019	7 400	7 626	8 370
3	Arbeidsmandsforbundet	27 239	27 302	27 092	27 975
4	Befalslaget	3 412	3 381	3 246	3 296
5	Bekledningsarbeiderforbundet ¹⁾ ⁵⁾ . .	12 923	12 551	23 517	23 002
6	Bygningsindustriarbeiderforb. ⁶⁾ . . .	48 463	48 040	48 492	48 799
7	Elektriker- og Kraftstasjonsforb . . .	13 480	13 844	14 201	15 216
8	Fengselstjenestemannsforbundet . . .	841	927	932	967
9	Gråfisk Forbund	13 407	13 388	13 542	13 689
10	Gullmedarbeiderforbundet	999	1 023	1 071	1 077
11	Handel og Kontor i Norge	40 377	40 025	41 103	41 333
12	Hotell- og Restaurantarbeiderforb . .	9 918	11 175	10 406	10 567
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet . .	78 013	78 451	84 320	89 538
14	Jernbaneforbundet	17 665	17 444	17 195	16 733
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund . . .	32 374	33 567	34 184	34 867
16	Kjøttindustriarbeiderforbundet ²⁾ . .	4 466	4 572	4 671	-
17	Kommuneforbundet	68 569	71 205	74 298	79 267
18	Lensmannsetatens Landslag	752	764	799	812
19	Lokomotivmannsforbundet	1 850	1 883	1 870	1 861
20	Losforbundet ³⁾	363	347	309	289
21	Luftforsvarets Befalsforb. ⁴⁾	1 746	1 764	1 653	1 601
22	Murerforbundet ⁶⁾	4 585	4 505	4 292	4 162
23	Musikerforbundet	1 216	1 265	1 268	1 291
24	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund ⁷⁾	-	-	-	-
25	Nærings- og Nytelsesmiddel arb. f. ⁸⁾	23 445	23 537	24 034	29 777
26	Papirindustriarbeiderforbundet	17 846	17 517	17 371	17 806
27	Politiforbundet ⁹⁾	2 302	2 350	2 356	2 364
28	Postfolkenes Fellesforbund	11 089	11 610	11 851	12 747
29	Sjømannsforbundet	37 527	35 527	32 885	29 361
30	Skinn- og Lærarbeiderforbundet ⁸⁾ . .	1 195	1 097	1 036	1 033
31	Skog- og Landarbeiderforbundet . . .	17 368	16 895	16 282	15 220
32	Skotøyarbeiderforbundet ¹⁾	2 929	2 795	-	-
33	Sosionomforbundet ⁹⁾	-	-	-	-
34	Sufflørforbundet ¹⁰⁾	-	-	-	18
35	Tekstilarbeiderforbundet ¹⁾	9 187	8 650	-	-
36	Telefolkenes Fellesforbund	10 391	10 565	10 766	10 609
37	Tjenestemannslaget	20 320	21 903	22 774	23 848
38	Tolltjenestemannsforbundet	926	913	881	875
39	Transportarbeiderforbundet	20 103	20 006	19 855	19 720
40	Treindustriarbeiderforbundet	5 387	5 417	5 628	5 788
41	Urmaker Svenneforbundet	50	25	25	25
	Riket	570 210	574 113	582 289	594 377

1) Bekledningsarbeiderforbundet, Skotøyarbeiderforbundet og Tekstilarbeiderforbundet er fra 1. januar 1969 sluttet sammen til ett forbund: Bekledningsarbeiderforbundet. 2) Kjøttindustriarbeiderforbundet er fra 1. januar 1970 sluttet sammen med Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbundet. 3) Norsk Losforbund gikk ut av LO 1. mars 1973. 4) Luftforsvarets Befalsforbund ble tilmeldt LO fra 1. januar 1964. 5) Norsk Skinn- og Lær-

1967—1977.

Medlemstall							Løpenr.
Pr. 31. des. 1971	Pr. 31. des. 1972	Pr. 31. des. 1973	Pr. 31. des. 1974	Pr. 31. des. 1975	Pr. 31. des. 1976	Pr. 31. des. 1977	
494	528	549	557	573	613	694	1
9 106	9 244	9 646	10 128	10 900	11 710	12 274	2
28 045	28 561	27 826	29 244	31 002	32 743	32 033	3
3 015	2 920	3 027	3 008	3 045	2 994	2 791	4
21 102	20 513	19 663	19 339	18 787	19 235	19 525	5
48 059	46 947	47 189	48 407	49 574	53 613	54 774	6
15 659	16 197	16 428	16 865	17 882	18 658	19 371	7
1 009	1 031	1 083	1 152	1 226	1 323	1 449	8
13 988	14 009	14 026	14 134	14 182	14 123	14 200	9
1 060	1 076	1 078	1 037	936	955	941	10
43 892	42 253	42 042	43 135	46 953	50 211	53 284	11
10 157	9 173	8 819	9 035	10 035	11 039	11 461	12
92 011	91 911	96 809	103 885	104 737	106 035	108 128	13
16 200	15 870	15 510	15 087	15 031	14 919	14 758	14
35 583	35 771	36 370	38 449	38 400	39 037	38 993	15
-	-	-	-	-	-	-	16
83 383	89 542	94 202	100 823	107 747	115 634	122 557	17
796	835	834	840	870	912	944	18
1 847	1 848	1 833	1 812	1 840	1 840	1 936	19
288	288	-	-	-	-	-	20
1 550	1 547	1 486	1 481	1 512	1 511	1 489	21
3 970	3 740	3 558	3 350	3 181	-	-	22
1 338	1 361	1 412	1 439	1 404	1 430	1 373	23
-	-	-	-	-	170	1 059	24
29 848	28 575	28 887	29 434	29 873	30 900	31 404	25
17 526	16 866	16 643	16 795	16 907	16 954	16 448	26
2 470	2 562	2 593	2 519	2 519	-	-	27
13 136	14 020	14 653	15 409	15 784	16 189	16 883	28
28 423	27 482	28 750	28 408	27 967	25 534	25 038	29
1 011	915	-	-	-	-	-	30
14 041	13 414	12 707	11 992	11 774	11 711	11 548	31
-	-	-	-	-	-	-	32
972	1 259	1 455	1 719	1 905	2 057	2 322	33
24	25	23	24	24	27	31	34
-	-	-	-	-	-	-	35
10 787	10 866	11 209	11 586	12 100	12 650	13 303	36
25 277	27 057	28 374	29 364	31 300	33 178	34 791	37
862	832	812	820	826	793	786	38
19 330	19 059	18 507	18 583	18 512	18 988	19 178	39
5 636	5 620	5 775	5 916	5 697	5 983	6 418	40
25	25	25	25	25	25	25	41
601 920	603 742	613 803	635 801	655 030	673 694	692 209	

arbeiderforbund er fra 1. januar 1973 sammensluttet med Norsk Bekledningsarbeiderforbund. 6) Murerforbundet sluttet sammen med Bygningsindustriarbeiderforbund 1. januar 1976. 7) Norsk Olje- og Petrokjemiforbund (NOPEF) gikk inn i LO 1. april 1977. Petrokjemisk forening — Rafnes gikk med i NOPEF 1. mai 1977. 8) Politiforbundet utmeldt av LO 31. desember 1975. 9) Sosionomforbundet er tilmeldt LO fra 1. oktober 1971. 10) Sufflørforbundet ble tilsluttet LO fra 1. januar 1970.

Tabell III, 1977.

**Medlemstallets forandring 1976—1977,
geografisk satt opp.**

	Pr. 31. des. 1977		Pr. 31. des. 1976		Medlemstallets forandring	
	Av- delinger	Med- lemmer	Av- delinger	Med- lemmer	Absolutt + ell. ÷	Prosent- vis + ell. ÷
Østfold	215	48 414	222	47 785	629	1,32
Akershus	246	28 353	244	27 386	967	3,53
Oslo	162	122 787	168	120 550	2 237	1,86
Hedmark	366	33 992	370	32 639	1 353	4,15
Oppland	259	26 167	255	24 854	1 313	5,28
Buskerud	249	39 082	254	38 974	108	0,28
Vestfold	156	27 654	153	26 417	1 237	4,68
Telemark	188	29 625	191	28 580	1 045	3,66
Aust-Agder	87	9 180	87	8 903	277	3,11
Vest-Agder	130	20 632	134	20 292	340	1,68
Rogaland	209	45 125	197	44 115	1 010	2,29
Hordaland	275	62 821	283	61 234	1 587	2,59
Sogn og Fjordane	132	12 171	126	11 359	812	7,15
Møre og Romsdal	249	28 938	237	28 661	277	0,97
Sør-Trøndelag	224	45 467	223	44 361	1 106	2,49
Nord-Trøndelag	177	17 187	177	16 441	746	4,54
Nordland	316	36 139	320	35 198	941	2,67
Troms	140	19 476	138	18 269	1 207	6,61
Finnmærk	132	11 387	134	10 903	484	4,44
Svalbard og Jan Mayen	1	493	1	610	÷ 117	÷ 19,18
Utlandet	11	1 414	9	1 404	10	0,71
Direkte medlemmer	—	12 492	1	11 854	÷ 413	÷ 3,20
Landsomfattende avdelinger.	49	¹⁾ 13 213	47	¹⁾ 12 905	1 359	11,46
Riket	²⁾ 3 973	692 209	²⁾ 3 971	673 694	18 515	2,75

¹⁾ I 1976 er 24 672 medlemmer og i 1977 — 28 550 medlemmer i landsomfattende foreninger i Tjenestemannslaget ført opp under underavdelinger i fylkene der de hører hjemme.

²⁾ Summen av avdelinger i 1976 er 4 258 og i 1977 — 4 315. Det skyldes at i 1976 er 287 og i 1977 — 342 underavdelinger i landsomfattende foreninger i Tjenestemannslaget ført opp som egne avdelinger i fylkene der de hører til.

Tabell IV, 1977.

Avdelings- og

Løpe- nr.	Forbund	Antall avdelinger/foreninger/grupper			
		Pr. 31. des. 1976	Tilsluttet i årets løp	Utgått eller nedlagt i årets løp	Pr. 31. des. 1977
1	Arbeiderpartiets Presseforbund.	35	3	-	38
2	Forb. for Arb.ledere og Tekn. F.	127	6	1	132
3	Arbeidsmandsforbundet	35	-	2	33
4	Befalslaget	62	-	-	62
5	Bekleddningsarbeiderforbundet .	167	4	9	162
6	Bygningsindustriarbeiderforb. .	360	2	6	356
7	Elektriker- og Kraftstasjonsforb.	239	2	3	238
8	Fengselstjenestemannsforbundet	22	-	-	22
9	Grafisk forbund	93	-	-	93
10	Gullmedarbeiderforbundet	18	-	2	16
11	Handel og Kontor i Norge	212	3	3	212
12	Hotell- og Restaurantarb.forb. . .	64	2	-	66
13	Jern- og Metallarbeiderforb. . . .	215	1	-	216
14	Jernbaneforbundet	124	-	7	117
15	Kjemisk Industriarbeiderforb. . .	202	4	2	204
16	Kommuneforbundet	475	16	-	491
17	Lensmannsetatens Landslag	23	-	-	23
18	Lokomotivmannsforbundet	9	-	-	9
19	Luftforsvarets Befalsforbund . . .	29	-	1	28
20	Musikerforbundet	15	-	-	15
21	Nortk Olje- og Petrokjemiforb. ³⁾	1	-	-	22
22	Nærings- og Nytelsesm.arb.forb.	378	12	9	381
23	Papirindustriarbeiderforb.	68	-	4	64
24	Postfolkene Fellesforbund:				
	Postforbundet	37	-	-	37
	Den norske Postorganisasjon ⁵⁾	41	-	13	28
25	Sjømannforbundet	42	-	4	38
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	428	8	12	424
27	Sosionomforbundet	19	1	-	20
28	Sufflørforbundet	-	-	-	-
29	Telefolkene Fellesforbund:				
	Tele Tjeneste Forbundet	41	-	1	40
	Telegrafmennenes Landsforb. . .	15	-	-	15
30	Tjenestemannslaget	54	1	1	54
31	Tolltjenestemannsforbundet	22	-	1	21
32	Transportarbeiderforbundet	167	-	5	162
33	Treindustriarbeiderforbundet . . .	130	3	1	132
34	Urmaker Sønneforbundet	2	-	-	2
	Riket	3 971	2	-	3 973

1) Netto tilgang. 2) Netto avgang. 3) Norsk Olje- og Petrokjemiforbund (NOPEF) gikk inn i LO 1. april 1977. Petrokjemisk forening — Rafsnes gikk med i NOPEF 1. mai 1977.

4) Forbundet spesifiserer ikke mannlige og kvinnelige medlemmer. 5) Poståpnerne Landsforbund og Postmannslaget gikk sammen til ett forbund: Den norske Postorganisasjon 1. januar 1977.

medlemsbevægelsen 1977.

Antall medlemmer						Løpe- nr.
Pr. 31. des. 1976		Inntrådt i årets løp	Uttrådt i årets løp	Pr. 31. des. 1977		
I alt	Herav kvinner			I alt	Herav kvinner	
613	50	1) 81	-	694	71	1
11 710	369	1) 564	-	12 274	558	2
32 743	4 783	4 709	5 419	32 033	5 657	3
2 994	8	160	363	2 791	8	4
19 235	13 856	1) 290	-	19 525	14 238	5
53 613	531	8 590	7 429	54 774	715	6
18 658	85	1 965	1 252	19 371	97	7
1 323	118	185	59	1 449	142	8
14 123	3 565	1) 77	-	14 200	3 698	9
955	166	-	a) 14	941	163	10
50 211	31 290	11 634	8 561	53 284	33 910	11
11 039	8 318	3 015	2 593	11 461	8 882	12
106 035	8 668	1) 2 093	-	108 128	9 847	13
14 919	1 000	954	1 115	14 758	1 000	14
39 037	5 987	4 541	4 585	38 993	6 212	15
115 634	68 518	14 671	7 748	122 557	73 712	16
912	28	105	73	944	45	17
1 840	-	126	30	1 936	1	18
1 511	-	-	a) 22	1 489	-	19
1 430	207	121	178	1 373	208	20
170	28	1) 889	-	a) 1 059	a) 127	21
30 900	11 804	1) 504	-	31 404	12 308	22
16 954	1 578	1 209	1 715	16 448	1 618	23
						24
7 665	1 194	541	364	7 842	1 347	
8 524	a) -	1) 517	-	9 041	a) -	
25 534	3 000	-	a) 496	25 038	3 000	25
11 711	291	910	1 073	11 548	346	26
2 057	1 407	329	64	2 322	1 604	27
27	26	6	2	31	29	28
						29
9 494	2 633	1) 412	-	9 906	2 723	
3 156	229	1) 241	-	3 397	293	
33 178	14 830	1) 1 613	-	34 791	15 930	30
793	24	37	44	786	34	31
18 988	983	213	23	19 178	960	32
5 983	826	1 253	818	6 418	1 075	33
25	-	-	-	25	-	34
673 694	187 779			692 209	200 558	

Tabell V, 1977.

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	ØSTFOLD													
		Fylket		Fr.stad		Halden		Moss		Sarpsborg		Askim		Øvrige komm. tlla.	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	3	42	1	11	1	17	-	-	1	14	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.led. og Tekn. Funksj.	6	1 285	1	388	1	217	1	74	1	386	1	154	1	46
3	Arbeidsmandsforbundet	1	1 374	-	-	-	-	1	1 374	-	-	-	-	-	-
4	Befalslaget	3	53	1	29	-	-	-	-	-	-	-	-	2	24
5	Bekleddingsarbeiderforbundet	15	2 093	2	470	3	688	3	646	3	219	1	14	3	56
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	23	3 766	5	988	3	504	1	555	2	894	3	295	9	530
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	9	1 500	2	341	1	177	1	212	2	313	3	457	-	-
8	Fængselstjenestemannsforbundet	1	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	30
9	Grafisk Forbund	13	1 342	2	149	2	116	3	73	3	858	1	83	2	63
10	Gullsmedarbeiderforbundet	1	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	21
11	Handel og Kontor i Norge	8	3 204	1	1 046	1	438	1	443	1	974	2	247	2	56
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	4	492	1	175	1	53	1	112	1	152	-	-	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	10	9 386	1	4 192	1	775	1	2 051	1	751	1	496	5	1 121
14	Jernbaneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	11	4 258	5	1 443	1	192	2	1 045	1	300	1	1 188	1	90
16	Kommuneforbundet	27	7 041	6	1 911	1	932	2	773	4	852	1	476	13	2 097
17	Lensmannsetatsens Landslag	1	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	65
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	3	212	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	212
20	Musikerforbundet	3	75	1	42	1	24	-	-	1	9	-	-	-	-
21	Norsk Olje og Petrokjølforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nytelsesmld.arb.forb.	11	1 643	2	678	2	27	2	280	3	270	1	267	1	121
23	Papirindustriarbeiderforbundet	14	5 740	-	-	3	1 804	1	739	9	2 845	-	-	1	352
24	Postfolkene Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	5	287	1	83	1	39	1	59	1	73	1	33	-	-
	Den norske Postorganisasjon	2	509	-	-	-	-	-	-	2	509	-	-	-	-
25	Sjømannsforbundet	1	829	1	829	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	14	489	1	42	2	50	1	5	1	30	-	-	9	362
27	Sosionomforbundet	1	69	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	69
28	Sufflorforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkene Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	2	290	-	-	-	-	-	-	1	248	-	-	1	42
	Telegrafmennenes Landsforbund	1	65	-	-	-	-	-	-	1	65	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	1 ¹⁾	858	1	57	2	78	-	-	-	-	-	-	8	723
31	Tolltjenestemannsforbundet	2	90	-	-	1	56	-	-	-	-	-	-	1	34
32	Transportarbeiderforbundet	11	991	2	225	2	147	2	260	3	264	-	-	2	95
33	Treindustriarbeiderforbundet	9	335	1	32	1	96	1	3	1	58	1	12	4	134
34	Urmaker Sønneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	226	48 414	38	13 131	31	6 430	25	8 704	43	10 084	17	3 722	72	6 343

1) 11 underavdelinger med 858 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	AKERSHUS																			
		Fylket		Asker		Bærum		Eidsvoll		Frogn		Nes		Skedsmo		Ski		Ullensaker		Øvrige komm. tlla.	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	1	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	28	-	-	-	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.lid. og Tekn. Funksj.	6	433	-	-	1	97	-	-	1	17	-	-	2	210	-	-	-	-	2	109
3	Arbeidsmandsforbundet	1	957	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	957	-	-	-	-	-	-	-
4	Befalslaget	7	281	-	-	-	-	-	1	32	-	-	2	44	1	5	3	200	-	-	-
5	Bekleidningsarbeiderforbundet	7	545	-	-	-	-	1	68	-	-	-	2	235	1	80	-	-	-	3	162
6	Byggningsindustriarbeiderforbundet	34	3 095	1	213	4	485	4	547	1	53	3	242	4	860	3	156	3	124	11	415
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	19	916	1	57	2	166	2	101	1	26	1	38	2	174	1	64	1	19	8	271
8	Fengselstjenestemannsforbundet	1	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	34
9	Grafisk Forbund	4	91	-	-	-	-	1	15	-	-	-	-	1	63	-	-	-	-	2	13
10	Gullsmedarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Handel og Kontor i Norge	9	2 332	-	-	2	1 206	1	63	1	76	1	95	1	722	-	-	1	73	2	97
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	1	13	-	-	-	-	-	1	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	19	4 837	1	202	2	1 386	1	401	1	107	1	447	2	616	1	168	2	93	8	1 417
14	Jernbaneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	16	1 465	2	58	1	104	1	84	1	1	-	1	284	2	136	-	-	-	8	798
16	Kommuneforbundet	40	8 204	4	1 469	9	1 772	2	516	1	158	1	204	4	854	1	307	1	324	17	2 600
17	Lensmannseta tens Landslag	1	86	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	86
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	4	199	-	-	1	13	-	-	-	-	-	-	1	73	-	-	2	113	-	-
20	Musikerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjernforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nyttelsesmid.arb.forb.	12	402	2	17	-	-	2	48	-	-	1	9	2	84	-	-	1	3	4	241
23	Papirindustriarbeiderforbundet	2	257	1	141	1	116	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Postfolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	1	130	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	130
	Den norske Postorganisasjon	1	263	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	263	-	-	-	-	-	-
25	Sjømannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	47	1 228	1	4	3	32	5	77	-	-	9	167	1	11	1	10	1	35	26	892
27	Sosionomforbundet	1	181	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	181
28	Sufflorforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	2	515	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	515	-	-	-	-	-	-
	Telegrafmennes Landsforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	16	1 486	-	-	3	103	-	-	1	53	1	21	3	289	1	13	2	649	5	358
31	Tolltjenestemannsforbundet	1	54	-	-	-	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	1	37	-	-	1	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33	Treindustriarbeiderforbundet	8	284	-	-	1	15	1	31	-	-	1	42	1	26	1	50	-	-	3	120
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tll sammen	262	28353	13	2 161	32	5 586	22	1 964	9	623	19	1 265	34	6 308	13	989	17	1 633	103	7 924

1) 16 underavdelinger med 1486 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	OSLO		HEDMARK																		
				Fylket		Hamar		Kongs- vinger		Elve- rum		Rings- aker		Stange		Åmot		Åsnes		Øvrige komm. tlla.		
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	1	135	2	84	1	40	1	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.ljed. og Tekn. Funksj.	9	2 192	9	412	2	135	1	22	1	40	-	-	-	-	-	-	-	-	4	163	
3	Arbeidsmandsforbundet	1	1 902	2	1 491	1	1 175	-	-	-	-	1	52	-	-	-	-	-	-	1	316	
4	Befalslaget	3	423	4	141	2	57	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	35	-	-	
5	Bekleddingsarbeiderforbundet	3	1 938	15	986	3	552	1	70	1	25	2	131	-	1	47	-	-	-	7	161	
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	12	8 655	38	6 211	3	661	2	496	2	470	4	1 809	5	445	1	46	3	295	18	1 989	
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	6	2 686	14	764	2	196	1	126	2	92	-	-	2	97	1	31	-	-	6	222	
8	Fengselstjenestemannsforbundet	1	462	2	56	1	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	18	-	-	
9	Grafisk Forbund	6	6 270	5	215	1	89	2	76	1	43	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7	
10	Gullmedarbeiderforbundet	2	275	1	33	1	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
11	Handel- og Kontor i Norge	2	13 476	18	2 502	1	1 120	1	304	1	197	2	178	-	1	84	1	81	11	538	-	
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	3	2 760	4	423	1	234	1	81	1	74	-	-	-	-	-	-	-	-	1	34	
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	3	18 918	15	3 000	1	845	1	504	1	274	3	784	2	89	-	-	-	-	7	504	
14	Jernbaneforbundet	16	5 450 ^{*)}	14	1 213	14	1 213	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	1	1 916	9	557	2	74	2	204	1	113	-	-	1	61	-	-	-	-	3	105	
16	Kommuneforbundet	43	23 738	29	5 536	5	962	1	555	1	528	1	494	3	1 009	1	98	2	256	15	1 634	
17	Lensmannsetats Landslag	-	-	3	75	1	28	1	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	24	
18	Lokomotivmannsforbundet	1 ^{*)}	587 ^{*)}	1	187	1	187	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
19	Luftforsvarets Befalsforbund	2	41	2	32	-	-	1	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	14	
20	Musikerforbundet	3	811	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
22	Nærings- og Nytelsesmld.arb.forb.	11	4 457	28	1 342	5	470	3	28	3	127	3	328	1	63	2	5	1	10	10	311	
23	Papirindustriarbeiderforbundet	-	-	1	454	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	454	-	-	-	-	
24	Postfolkene Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Postforbundet	1	2 407	4	323	1	146	1	74	1	75	-	-	-	-	-	-	-	-	1	28	
	Den norske Postorganisasjon	1	2 787	1	468	-	-	-	-	1	468	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
25	Sjømannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	3	114	121	4 439	-	-	11	389	10	315	10	562	7	387	7	153	9	354	67	2 279	
27	Sosionomforbundet	1	557	1	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	54	
28	Sufførforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
29	Telefolkene Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Tele Tjeneste Forbundet	7	2 849	1	365	1	365	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Telegrafmennenes Landsforbund	1	1 155	1	92	-	-	1	92	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
30	Tjenestemannslaget	85 ^{*)}	9 833 ^{*)}	14	1 263	3	327	2	140	1	108	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8 693	
31	Tolltjenestemannsforbundet	1	213	1	34	-	-	1	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
32	Transportarbeiderforbundet	4	5 321	7	608	1	321	1	56	1	34	1	41	-	-	-	-	-	-	3	156	
33	Treindustriarbeiderforbundet	4	464	12	647	-	-	-	-	2	161	2	85	-	-	-	-	-	-	-	8 401	
34	Urmaker Svenneforbundet	1	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Til sammen		238	122 787	379	33 992	54	9 268	36	3 316	32	3 193	29	4 464	21	2 151	15	918	18	1 049	174	9 633	

^{*)} Omfatter medlemmer i Oslo, Akershus Østfold. ^{*)} Omfatter medlemmer i Oppland, Hedmark. ^{*)} 76 underavdelinger med 8 116 medlemmer. ^{*)} 13 underavdelinger med 1066 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	OPPLAND														
		Fylket		Gjøvik		Lillehammer		V. Toten		Ø. Toten		Øvrige komm. tils.				
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.			
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	2	38	1	25	1	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.led. og Tekn. Funksj.	8	564	1	132	1	24	2	271	-	-	-	-	4	187	-
3	Arbeidsmandsforbundet	1	1 630	-	-	1	1 630	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Befalslaget	4	79	-	-	2	59	-	-	1	9	-	-	1	11	-
5	Bekleddingsarbeiderforbundet	8	1 414	1	458	1	333	-	-	2	252	4	371	-	-	-
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	38	2 972	4	936	3	709	1	5	2	41	28	1 281	-	-	-
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	18	851	1	131	2	109	2	68	-	-	-	-	13	543	-
8	Fengselstjenestemannsforbundet	1	11	1	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Grafisk Forbund	7	432	1	244	1	49	2	80	-	-	-	-	3	59	-
10	Gullsmedarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Handel- og Kontor i Norge	19	2 236	1	859	1	396	2	231	1	36	14	714	-	-	-
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	3	250	1	106	1	107	-	-	-	-	-	-	1	37	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	8	4 199	2	1 322	1	356	1	2 207	-	-	-	-	4	314	-
14	Jernbaneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	7	530	1	94	1	27	-	-	-	-	-	-	5	409	-
16	Kommuneforbundet	16	4 462	1	915	2	851	2	490	1	242	10	1 974	2	54	-
17	Lensmannsetatens Landslag	2	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	Musikerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nytelsemidl.arb.forb.	23	827	2	260	3	294	-	-	2	39	16	234	-	-	-
23	Papirindustriarbeiderforbundet	2	642	1	261	1	381	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Postfolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	3	265	2	145	1	120	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25	Sjømannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
27	Sosionomforbundet	61	1 602	5	191	1	55	2	23	3	180	50	1 153	-	-	-
28	Sufflørforbundet	1	63	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	63	-
29	Telefolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	1	433	1	433	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Telegrafmennenes Landsforbund	1	153	-	-	1	153	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	12	821	1	41	4	284	-	-	1	25	6	471	-	-	-
31	Tolltjenestemannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	12	708	5	207	2	252	1	10	-	-	-	-	4	239	-
33	Treindustriarbeiderforbundet	13	931	2	158	1	209	-	-	-	-	-	-	10	564	-
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	271	26167	35	6 929	32	6 411	15	3 375	13	824	176	8 628	-	-	-

¹⁾ 12 underavdelinger med 821 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr	Forbund	BUSKERUD)															
		Fylket		Drammen		Kongsberg		Ringe- rike		Modum		Nedre Elker		Øvre Elker		Øvrige komm. tils.	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	1	21	1	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.led. og Tekn. Funksj.	7	892	1	163	2	504	1	123	-	-	-	-	-	-	3	102
3	Arbeidsmandsforbundet	1	1 104	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1 104	-	-	-
4	Befalslaget	3	171	-	-	1	40	2	131	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Bekledningsarbeiderforbundet	12	992	4	356	1	18	2	285	1	20	2	293	-	-	2	25
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	21	3 153	6	1 204	1	227	2	788	4	169	2	185	2	85	4	497
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	20	1 180	3	450	3	125	3	168	3	88	-	-	1	73	7	278
8	Fengselstjenestemannsforbundet	1	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	29
9	Grafisk Forbund	6	1 022	1	641	1	16	2	259	-	-	-	-	-	-	2	106
10	Gullsmedarbeiderforbundet	2	26	1	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11
11	Handel- og Kontor i Norge	13	2 203	1	1 203	2	346	1	244	1	144	-	-	1	51	7	275
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	3	290	1	160	1	70	1	60	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	14	7 044	1	3 052	1	2 535	3	518	4	399	-	-	1	244	4	296
14	Jernbaneforbundet	14	2 759	14	2 759	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	19	3 233	3	965	-	-	1	31	2	87	1	415	2	252	10	1 483
16	Kommuneforbundet	22	6 194	10	2 881	1	473	1	742	1	326	1	330	1	202	7	1 240
17	Lensmannsetatens Landslag	1	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	60
18	Lokomotivmannsforbundet	1)	358	1	358	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	Musikerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nytelsesmidl.arb.forb.	13	576	3	413	2	20	2	89	1	2	-	-	-	-	5	52
23	Papirindustriarbeiderforbundet	19	4 031	6	1 013	1	172	3	1 159	2	431	1	71	3	324	3	861
24	Postfolkenes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	3	321	1	190	1	27	1	104	-	-	-	-	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	1	353	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	353	-	-
25	Sjømannsforbundet	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	33	733	1	10	2	61	7	333	6	61	1)	45	-	-	16	223
27	Sosionomforbundet	1	62	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	62
28	Sufflerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkenes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	1	332	1	332	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Telegrafmennes Landsforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	10)	900	-	-	2	158	1	239	-	-	-	-	-	-	7	503
31	Tolltjenestemannsforbundet	1	16	1	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	5	494	2	451	-	-	2	40	-	-	-	-	-	-	1	3
33	Treindustriarbeiderforbundet	10	471	1	117	1	43	2	102	3	104	2	102	-	-	1	3
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	259	39082	64	16770	23	4 830	37	5 411	28	1 831	10	1 441	13	2 688	84	6 111

1) Omfatter medlemmer i Buskerud og Vestfold, 2) Omfatter også Øvre Elker 3) 10 underavdelinger med 900 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	VESTFOLD																	
		Fylket		Holme- strand		Horten		Larvik		Sande- fjord		Stavern		Tønsberg		Svelvik		Øvrige komm. tils.	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	3	76	-	-	-	-	1	33	1	15	-	-	1	28	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.led. og Tekn. Funksj.	6	452	-	-	1	167	1	113	1	54	-	-	1	33	-	-	-	-
3	Arbeidsmandsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	85
4	Befalslaget	3	181	-	-	1	97	-	-	-	-	1	76	1	8	-	-	-	-
5	Bekledningsarbeiderforbundet	5	863	-	-	-	-	1	76	1	75	-	-	2	599	1	113	-	-
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet ..	16	2 776	1	56	1	104	5	1 100	2	649	1	60	2	622	2	104	2	81
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	7	645	1	25	1	47	1	56	1	138	-	-	2	369	1	10	-	-
8	Fengselstjenestemannsforbundet	2	83	-	-	1	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	60
9	Grafisk Forbund	7	468	-	-	2	54	1	69	1	49	-	-	2	253	-	-	1	43
10	Gullsmedarbeiderforbundet	2	216	-	-	-	-	-	-	1	12	-	-	1	204	-	-	-	-
11	Handel- og Kontor i Norge	7	1 076	1	110	2	250	1	253	1	126	-	-	1	333	-	-	1	4
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet ..	4	367	-	-	1	15	1	63	1	197	-	-	1	92	-	-	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	10	9 697	2	1 208	1	2 691	1	943	1	1 718	1	107	2	2 794	1	147	1	89
14	Jernbaneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	14	1 654	2	111	1	22	2	156	1	835	2	236	2	79	-	-	4	215
16	Kommuneforbundet	17	4 286	2	427	1	530	2	642	2	695	1	49	1	1 006	1	90	7	847
17	Lensmannsetatsens Landslag	1	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	27
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	2	43	-	-	-	-	-	-	-	-	1	31	1	17	-	-	-	-
20	Musikerforbundet	1	21	-	-	1	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	2	11	-	-	1	10	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
22	Nærings- og Nytelsesmid.arb.forb.	12	579	-	-	2	9	3	230	2	38	-	-	4	250	-	-	1	52
23	Papirindustriarbeiderforbundet	4	526	-	-	-	-	1	116	-	-	-	-	-	-	1	109	2	301
24	Postfolkenes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	1	233	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	233	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	1	230	-	-	-	-	1	230	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25	Sjømannsforbundet	1	1 216	-	-	-	-	-	-	1	1 216	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	10	198	-	-	-	-	1	31	-	-	-	-	-	-	1	4	8	163
27	Sosionomforbundet	1	67	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	67
28	Sufflerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkenes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	1	228	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	228	-	-	-	-
	Telegrafmennenes Landsforbund	1	170	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	170	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	1)	739	-	-	2	201	-	-	-	-	1	84	-	-	-	-	8	454
31	Tolltjenestemannsforbundet	1	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	28	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	10	304	2	14	2	17	2	79	2	22	-	-	2	172	-	-	-	-
33	Treindustriarbeiderforbundet	4	189	1	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	36	2	138
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	167	27654	12	1 966	21	4 258	25	4 190	19	5 839	8	643	31	7 519	9	613	42	2 626

1) 11 underavdelinger med 739 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	TELEMARK													
		Fylket		Not- odden		Pors- grunn		Skien		Kragere		Tinn		Øvrige komm. tils.	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	2	32	-	-	-	-	1	30	-	-	1	2	-	-
2	Forb. f. Arb.l.ed. og Tekn. Funksj.	12	1 259	2	75	4	835	1	18	1	72	2	153	2	106
3	Arbeidsmandsforbundet	1	1 159	-	-	1	1 159	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Befalslaget	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Bekledningsarbeiderforbundet	5	298	1	30	1	17	1	97	-	-	1	142	1	12
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	14	2 193	3	152	-	-	3	1 498	1	62	1	65	6	416
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	20	928	3	65	4	458	2	113	1	42	2	84	8	166
8	Fengselstjenestemannsforbundet	1	14	-	-	-	-	1	14	-	-	-	-	-	-
9	Grafisk Forbund	7	336	1	8	1	54	2	147	1	57	1	5	1	65
10	Gullsmedarbeiderforbundet	1	51	-	-	-	-	-	-	1	51	-	-	-	-
11	Handel og Kontor i Norge	10	1 742	2	120	2	811	1	499	1	56	1	155	3	101
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	4	379	1	50	1	143	1	149	-	-	1	37	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	7	3 201	-	-	2	1 258	1	741	2	636	-	-	2	566
14	Jernbaneforbundet	1	88	-	-	-	-	-	-	-	-	1	38	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	16	7 274	4	1 296	5	4 791	4	308	1	38	2	841	-	-
16	Kommuneforbundet	15	5 261	1	428	2	1 023	4	2 138	1	289	1	379	6	1 006
17	Lensmannsetatens Landslag	1	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	27
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	Musikerforbundet	1	22	-	-	-	-	1	22	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	2	375	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	375
22	Nærings- og Nytelseamid.arb.forb.	11	519	2	8	4	122	2	363	-	-	1	4	2	272
23	Papirindustriarbeiderforbundet	8	1 262	-	-	1	144	3	882	3	172	-	-	1	64
24	Postfolkene Fellesforbund:														
	Postforbundet	3	254	-	-	1	40	1	147	-	-	-	-	1	67
	Den norske Postorganisasjon	1	292	-	-	-	-	1	292	-	-	-	-	-	-
25	Sjømannsforbundet	2	496	-	-	1	492	-	-	1	4	-	-	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	24	426	3	61	-	-	2	82	2	4	1	26	16	253
27	Sosionomforbundet	1	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	45
28	Sufflerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkene Fellesforbund:														
	Tele Tjeneste Forbundet	2	215	-	-	-	-	1	157	-	-	1	58	-	-
	Telegrafmennes Landsforbund	1	215	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	215
30	Tjenestemannslaget	1)	9 582	-	-	-	-	1	12	-	-	-	-	8	570
31	Tolltjenestemannsforbundet	1	34	-	-	-	-	1	34	-	-	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	12	694	1	48	5	213	2	302	1	28	1	12	2	91
33	Treindustriarbeiderforbundet	1	2	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	196	20625	24	2 339	35	11560	38	8 047	17	1 511	18	2 001	64	4 187

1) Herav 8 underavdelinger med 570 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	AUST-AGDER															
		Fylket		Arendal		Grimstad		Risør		Lillesand		Tvedestrand		Øvrige komm. tils.			
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.		
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	2	14	1	3	-	-	1	11	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.l.ed. og Tekn. Funksj.	4	169	1	79	-	-	1	22	-	-	-	-	-	-	2	68
3	Arbeidsmandsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Befalslaget	1	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	27
5	Bekledningsarbeiderforbundet	3	166	-	-	-	-	1	15	-	-	1	20	-	-	1	131
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	6	553	2	420	1	51	1	24	1	39	-	-	-	1	19	-
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	4	378	2	329	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	49	-
8	Fengselstjenestemannsforbundet	1	24	1	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Grafisk Forbund	1	56	1	56	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Gullemedarbeiderforbundet	1	44	1	44	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Handel og Kontor i Norge	6	280	1	179	1	30	1	35	1	7	-	-	-	2	29	-
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	1	52	1	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	6	2 705	1	1 812	1	331	1	347	1	75	1	122	1	18	-	-
14	Jernbaneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	5	745	2	118	-	-	-	-	1	91	-	-	-	2	536	-
16	Kommuneforbundet	8	1 067	1	654	1	213	1	254	1	132	1	103	3	611	-	-
17	Lensmannsetatsens Landslag	1	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	23	-
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	Musikerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nytelsesmid.arb.forb.	5	177	2	110	2	64	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-
23	Papirindustriarbeiderforbundet	4	325	-	-	-	-	2	166	-	-	1	46	1	113	-	-
24	Postfolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	1	95	1	95	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	1	119	1	119	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25	Sjømannsforbundet	2	147	1	129	-	-	1	18	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	14	212	-	-	1	8	-	-	-	-	-	-	-	13	204	-
27	Sosionomforbundet	1	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	28	-
28	Sufførforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	1	140	1	140	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Telegrafmennenes Landsforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	1	324	1	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	313	-
31	Tolltjenestemannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	6	385	3	336	-	-	2	41	1	8	-	-	-	-	-	-
33	Treindustriarbeiderforbundet	2	25	1	14	-	-	1	11	-	-	-	-	-	-	-	-
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	93	9 180	26	4 724	7	697	13	944	6	852	4	291	37	2 172	-	-

1) 6 underavdelinger med 324 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	VEST-AGDER													
		Fylket		Farsund		Flekkefjord		Kr.sand		Mandal		Vennesla		Øvrige komm. tils.	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	1	13	-	-	-	-	1	13	-	-	-	-	-	-
2	Forb. f. Arbl.ed. og Tekn. Funksj.	4	408	-	-	1	15	1	295	1	57	-	-	1	41
3	Arbeidsmandsforbundet	1	1 448	-	-	-	-	1	1 448	-	-	-	-	-	-
4	Befalslaget	3	108	1	14	-	-	2	94	-	-	-	-	-	-
5	Bekleddningsarbeiderforbundet	8	711	-	-	4	138	3	456	1	117	-	-	-	-
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	9	1 610	1	78	1	55	2	964	2	192	2	249	1	72
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	7	582	1	187	1	18	2	290	1	38	1	15	1	34
8	Fengselstjenestemannsforbundet	1	15	-	-	-	-	1	15	-	-	-	-	-	-
9	Grafisk Forbund	4	195	1	12	1	34	1	142	1	7	-	-	-	-
10	Gullsmedarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Handel- og Kontor i Norge	6	775	1	27	1	47	1	506	1	103	1	63	1	29
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	2	363	-	-	-	-	1	330	1	33	-	-	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	7	3 151	1	36	1	273	2	1 615	1	1 060	-	-	2	167
14	Jernbaneforbundet	13	586	-	-	-	-	13	586	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	11	2 154	1	411	2	18	6	1 538	-	-	-	-	2	192
16	Kommuneforbundet	13	2 809	1	196	1	288	7	1 613	1	383	1	232	2	97
17	Lensmannsetatens Landslag	1	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	19
18	Lokomotivmannsforbundet	1	124	-	-	-	-	1	124	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	2	80	1	9	-	-	1	71	-	-	-	-	-	-
20	Musikerforbundet	1	37	-	-	-	-	1	37	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nyttelsesmid.arb forb.	10	572	2	26	1	46	4	479	1	6	-	-	2	15
23	Papirindustriarbeiderforbundet	2	1 011	-	-	-	-	-	-	-	-	1	927	1	84
24	Postfolkene Fellesforbund:														
	Postforbundet	2	219	-	-	1	27	1	192	-	-	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	1	263	-	-	-	-	1	263	-	-	-	-	-	-
25	Sjømannsforbundet	2	1 881	1	67	-	-	1	1 814	-	-	-	-	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	3	30	-	-	-	-	2	18	-	-	-	-	1	12
27	Sosionomforbundet	1	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	37
28	Sufflørforbunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkene Fellesforbund:														
	Tele Tjeneste Forbundet	1	229	-	-	-	-	1	229	-	-	-	-	-	-
	Telegrafmennes Landsforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	9	625	1	53	-	-	4	375	-	-	-	-	4	197
31	Tolltjenestemannsforbundet	1	42	-	-	-	-	1	42	-	-	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	6	374	-	-	1	25	2	300	1	3	-	-	2	46
33	Treindustriarbeiderforbundet	6	161	1	86	2	58	1	10	1	3	-	-	1	4
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	139	20632	14	1 202	18	1 037	65	13850	13	2 002	6	1 486	23	1 046

¹⁾ Omfatter medlemmer i Aust- og Vest-Agder. ²⁾ 9 underavdelinger med 625 medlemmer.

Løpnr.	Forbund	ROGALAND															
		Fylket		Elgersund		Haugesund		Sandnes		Stavanger		Karmøy		Sauda		Øvrige komm. tils.	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	2	23	-	-	-	-	-	-	1	20	1	3	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.led. og Tekn. Funksj.	9	855	1	44	1	13	1	137	1	327	-	-	1	36	4	298
3	Arbeidsmandsforbundet	4	2 656	-	-	-	-	1	537	1	1 505	-	-	-	-	2	614
4	Befalslaget	1	110	-	-	-	-	-	-	1	110	-	-	-	-	-	-
5	Bekleddingsarbeiderforbundet	8	1 355	1	11	1	66	1	865	-	-	1	2	-	-	4	411
6	Byggningsindustrialarbeiderforbundet	15	3 930	1	101	2	574	1	863	5	1 896	-	-	1	35	5	461
7	Elektriker- og Kraftset.forb.	8	1 122	-	-	1	117	-	-	4	848	1	81	1	47	1	29
8	Fengselstjenestemannsforbundet	3	134	-	-	1	8	-	-	1	24	-	-	-	-	1	102
9	Grafisk Forbund	4	1 204	-	-	1	105	-	-	3	1 099	-	-	-	-	-	-
10	Gullsmedarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Handel- og Kontor i Norge	7	2 434	1	72	1	253	-	-	1	1 844	-	-	1	49	3	216
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	3	518	-	-	1	212	-	-	1	270	-	-	1	36	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	11	10078	1	346	1	2 257	1	1 423	1	3 563	1	145	1	47	5	2 297
14	Jernbaneforbundet	14	719	-	-	1	89	-	-	13	630	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industrialarbeiderforbund	12	2 966	2	261	1	103	1	170	4	496	2	1 004	1	892	1	40
16	Kommuneforbundet	33	6 499	2	286	6	998	2	965	11	2 695	1	299	1	207	10	1 049
17	Lensmannsetatens Landslag	1	54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	54
18	Lokomotivmannsforbundet	1	73	-	-	-	-	-	-	1	73	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	1	77	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	77
20	Musikerforbundet	1	85	-	-	-	-	-	-	1	85	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	17	640	-	-	1	29	2	7	9	473	-	-	-	-	5	131
22	Nærings- og Nytelsesmld.arb.forb.	21	1 984	2	74	3	298	2	157	6	1 308	-	-	1	2	7	145
23	Papirindustrialarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Postfolkens Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	2	443	-	-	1	105	-	-	1	343	-	-	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	2	427	-	-	1	123	1	304	-	-	-	-	-	-	-	-
25	Sjemannsforbundet	4	2 950	1	10	1	1 036	-	-	1	1 901	-	-	1	3	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	2	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	24
27	Sosionomforbundet	1	116	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	116
28	Sufflerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkens Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	2	471	-	-	1	221	-	-	1	250	-	-	-	-	-	-
	Telegrafmenneskes Landsforbund	2	265	-	-	1	66	-	-	1	199	-	-	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	20	1 300	-	-	1	14	-	-	6	224	-	-	-	-	13	1062
31	Tolltjenestemannsforbundet	2	66	-	-	1	24	-	-	1	42	-	-	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	9	1 196	1	21	2	172	2	170	2	810	2	23	-	-	-	-
33	Treindustrialarbeiderforbundet	6	346	1	25	1	16	1	47	1	210	-	-	-	-	2	48
34	Urmaker Sønneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	228	45125	14	1 251	32	6 899	16	5 645	79	21245	9	1 557	10	1 354	68	7 174

¹⁾ Herav 19 underavdelinger med 1 276 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	HORDALAND																	
		Fylket		Bergen		Kvam		Kvinnherad		Odda		Stord		Vaksdal		Voss		Øvrige komm. tlls.	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	2	25	1	21	-	-	-	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.l.ed. og Tekn. Funksj.	6	678	1	401	-	-	1	14	-	-	1	105	-	-	-	-	3	158
3	Arbeidsmandsforbundet	3	2 618	1	1 779	-	-	1	65	-	-	-	-	-	-	-	-	1	774
4	Befalslaget	3	324	2	290	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	34	-	-
5	Bekledningsarbeiderforbundet	26	4 483	8	2 868	3	55	1	15	1	7	-	-	1	802	1	58	11	678
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	16	4 119	9	3 573	1	20	1	2	1	42	1	187	1	7	1	208	1	80
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	14	2 071	3	1 466	1	27	1	22	2	133	2	255	1	14	1	54	3	100
8	Fengselstjenestemannsforbundet	1	33	1	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Grafisk Forbund	5	1 101	3	1 084	-	-	-	-	1	11	-	-	-	-	1	6	-	-
10	Gullmedarbeiderforbundet	4	221	2	166	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	20	1	35
11	Handel og Kontor i Norge	14	4 555	3	3 862	2	58	1	36	1	184	1	48	2	94	1	198	3	75
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	5	1 415	3	1 286	-	-	-	-	1	32	-	-	-	-	1	97	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	21	10 514	7	7 501	2	108	2	420	1	15	1	1 534	-	-	1	196	7	740
14	Jernbaneforbundet	15	1 160	15	1 160	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	15	3 664	3	732	1	562	1	431	3	1 458	-	-	1	14	-	6	467	-
16	Kommuneforbundet	46	11 674	23	8 901	1	94	2	312	1	414	1	153	1	125	1	302	16	1 373
17	Lensmannsetatens Landslag	1	103	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	103
18	Lokomotivmannsforbundet	1	153	1	153	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	1	6	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	Musikerforbundet	2	136	2	136	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjernforbund	1	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	23
22	Nærings- og Nytelsesmid.arb.forb.	31	2 450	8	1 636	-	-	1	80	2	21	1	13	1	134	3	107	15	459
23	Papirindustriarbeiderforbundet	2	244	1	147	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	97
24	Postfolkene Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	1	957	1	957	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	1	760	1	760	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25	Sjømannsforbundet	3	2 219	1	2 191	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	1	25
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	4	44	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	38
27	Sosionomforbundet	1	134	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	134
28	Sufflerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkene Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	2	1 049	1	1 002	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	47
	Telegrafmennes Landsforbund	1	282	1	282	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	20	2 695	14	1 980	-	-	-	-	-	-	1	18	-	-	-	-	5	697
31	Tolltjenestemannsforbundet	1	65	1	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	5	2 069	2	2 011	-	-	-	-	-	-	1	24	-	-	1	6	1	28
33	Treindustriarbeiderforbundet	19	767	6	348	2	61	-	-	1	17	1	3	2	44	-	-	7	294
34	Urmaker Svenneforbundet	1	10	1	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	294	62 821	128	46 813	13	985	12	1 397	17	2 341	11	2 340	10	1 234	14	1 286	89	6 425

) Omfatter medlemmer i Hordaland, Sogn og Fjordane.

) 19 underavdelinger med 2 674 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	SOGN OG FJORDANE															
		Fylket		Flora		Ferde		Høy- anger		Sogndal		Vågsøy		Årdal		Øvrige komm. tils.	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	2	5	1	3	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.led. og Tekn. Funksj.	5	386	-	-	1	13	1	37	-	-	-	-	1	213	2	73
3	Arbeidsmandsforbundet	1	1 153	-	-	1	1 153	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Befalslaget	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Bekleddingsarbeiderforbundet	9	392	-	-	1	127	-	-	-	1	6	-	-	-	7	259
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	12	513	1	50	1	107	1	23	1	60	1	30	1	89	6	154
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	13	321	1	38	1	37	1	33	1	12	1	14	1	60	7	127
8	Fengselstjenestemannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Graflak Forbund	1	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	34
10	Gullamedarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Handel og Kontor i Norge	9	745	1	92	1	152	1	85	1	118	-	-	1	192	4	106
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	2	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	45	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	13	1 957	1	472	1	323	-	-	-	-	1	41	1	28	9	1 093
14	Jernbaneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	9	2 350	1	58	1	8	2	659	-	-	1	51	2	1 495	2	79
16	Kommuneforbundet	18	2 157	1	353	1	156	2	278	2	373	-	-	1	240	11	757
17	Lensmannsetatens Landslag	1	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	28
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	Musikerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjemi forbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nytelsesmid.arb.forb.	20	800	1	77	2	53	1	5	2	121	3	159	-	-	11	385
23	Papirindustriarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Postfolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	1	255	-	-	1	255	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25	Sjømannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	5	87	-	-	1	15	-	-	2	45	-	-	-	-	2	27
27	Sosionomforbundet	1	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	27
28	Sufflerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	1	320	-	-	1	320	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Telegrafmennenes Landsforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	1)	5 186	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	186
31	Tolltjenestemannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	4	377	1	37	-	-	-	-	1	48	1	12	-	-	1	280
33	Treindustriarbeiderforbundet	5	83	-	-	-	-	-	-	-	-	1	7	-	-	4	76
34	Urmaker Svennesforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	137	12 171	9	1 180	14	2 719	10	1 122	10	777	10	320	10	2 362	74	3 691

1) 5 underavdelinger med 186 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	MØRE OG ROMSDAL															
		Fylket		Kristlan- sund		Molde		Ålesund		Rauma		Sunndal		Volda		Øvrige komm. tils.	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	4	36	1	13	1	9	1	9	-	-	1	5	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.led. og Tekn. Funksj.	6	439	1	62	-	-	1	56	-	-	1	109	-	-	3	212
3	Arbeldsmandsforbundet	2	1 960	-	-	1	1 784	-	-	-	-	1	-	-	-	1	176
4	Befalslaget	1	17	-	-	1	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Bekledningsarbeiderforbundet	22	1 730	1	218	1	349	5	640	2	63	-	-	1	9	12	451
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	20	1 573	2	307	2	347	2	282	1	67	1	57	1	47	11	486
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	18	978	1	181	2	162	1	194	1	24	2	180	1	47	10	190
8	Fengselstjenestemannsforbundet	1	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	18
9	Grafisk Forbund	3	216	1	78	1	28	1	110	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Gullsmedarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Handel og Kontor i Norge	12	1 727	1	408	1	248	1	566	1	16	2	186	1	75	5	238
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	5	300	1	108	1	82	1	65	-	-	1	25	-	-	1	20
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	25	5 513	1	1 080	3	939	2	844	-	-	1	60	1	190	17	2 400
14	Jernbaneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	13	1 592	2	190	1	17	1	171	1	55	1	929	1	5	6	225
16	Kommuneforbundet	27	5 202	4	888	4	1 245	4	1 274	1	84	1	222	1	49	12	1 500
17	Lensmannsetatens Landslag	1	69	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	69
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	Musikerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nytelsesmidl.arb.forb.	28	963	3	247	3	138	6	242	1	4	1	15	1	4	13	313
23	Papirindustriarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Postfolkene's Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	3	376	1	111	1	94	1	171	-	-	-	-	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	3	432	1	107	1	115	1	210	-	-	-	-	-	-	-	-
25	Sjømannsforbundet	4	1 564	1	20	-	-	1	1 510	-	-	-	-	-	-	2	24
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	5	51	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	51
27	Sosionomforbundet	1	66	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	66
28	Sufflerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkene's Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	4	466	1	104	1	84	1	150	-	-	-	-	-	-	1	128
	Telegrafmennenes Landsforbund	1	117	-	-	1	117	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	1) 18	648	3	65	3	74	1	12	4	115	-	-	-	-	7	382
31	Tolltjenestemannsforbundet	2	24	1	10	-	-	1	14	-	-	-	-	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	13	1 341	3	333	2	181	4	658	1	18	-	-	1	27	2	124
33	Treindustriarbeiderforbundet	24	1 470	1	3	3	63	1	178	1	4	-	-	1	27	17	1 195
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	266	28 938	31	4 533	84	6 093	37	7 346	14	450	12	1 788	10	480	128	8 248

1) Herav 17 underavdelinger med 629 medlemmer.

Løpnr.	Forbund	SØR-TRØNDELAG													
		Fylket		Tr.heim		Oppdal		Orkdal		Røros		Ørland		Øvrige komm. tils.	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	2	38	1	33	-	-	-	-	1	5	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.led. og Tekn. Funksj.	6	500	1	346	-	-	1	20	1	15	-	-	3	119
3	Arbeidsmandsforbundet	2	2 649	1	2 267	-	-	-	-	-	-	-	-	1	382
4	Befalslaget	3	133	1	89	-	-	-	-	-	-	1	31	1	13
5	Bekleddningsarbeiderforbundet	5	780	1	610	-	-	1	9	1	38	-	-	2	123
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	21	3 806	6	2 710	1	34	2	225	1	172	1	30	10	635
7	Elektriker- og Kraftarb.forb.	17	1 509	3	1 161	1	12	1	25	1	41	1	32	10	238
8	Fengselstjenestemannsforbundet	1	95	1	95	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Grafisk Forbund	5	779	3	701	-	-	1	66	1	12	-	-	-	-
10	Gullmedarbeiderforbundet	2	26	2	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Handel og Kontor i Norge	14	4 560	1	3 637	1	65	1	154	1	175	1	102	9	427
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	5	1 192	3	1 003	1	44	-	-	1	145	-	-	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	9	5 098	2	4 305	-	-	-	-	1	152	1	66	5	575
14	Jernbaneforbundet	16	2 345	15	2 345	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	9	1 138	1	551	-	-	1	330	-	-	-	-	7	257
16	Kommuneforbundet	34	9 367	20	6 553	1	128	1	383	1	143	1	399	10	1 761
17	Lensmannsetatsens Landslag	1	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	40
18	Lokomotivmannsforbundet	1	330	1	330	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	2	130	1	22	-	-	-	-	-	-	-	-	1	108
20	Musikerforbundet	1	147	1	147	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nytelsesmd.arb.forb.	29	2 095	10	1 746	1	32	1	16	1	10	-	-	16	291
23	Papirindustriarbeiderforbundet	1	692	1	692	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Postfolkens Felleforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	1	760	1	760	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	1	605	1	605	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25	Sjømannsforbundet	1	730	1	730	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	22	541	3	39	1	20	-	-	1	75	1	15	16	392
27	Sosionomforbundet	1	157	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	157
28	Suffierforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkens Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	1	563	1	563	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Telegrafmennenes Landsforbund	1	214	-	-	1	214	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	17	2 770	11	1 920	-	-	-	-	-	-	1	109	5	741
31	Tolltjenestemannsforbundet	1	40	1	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	4	1 548	2	1 439	-	-	-	-	-	-	-	-	2	109
33	Treindustriarbeiderforbundet	5	90	-	-	1	17	-	-	-	-	-	-	4	73
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	240	45467	97	35465	9	566	10	1 225	12	983	8	784	104	6 441

¹⁾ Omfatter medlemmer i Sør- og Nord-Trøndelag. ²⁾ Herav 16 underavdelinger med 2717 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	NORD-TRØNDELAG															
		Fylket		Namsos		Steinkjer		Løvanger		Stjørdal		Verdal		Øvrige komm. tils.			
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.		
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	1	10	1	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.l.ed. og Tekn. Funksj.	3	146	-	-	-	-	1	58	-	-	-	-	-	-	-	88
3	Arbeidsmandsforbundet	3	1 916	-	-	1	1 350	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 566
4	Befalslaget	3	107	-	-	1	60	1	9	1	38	-	-	-	-	-	-
5	Bekleddingsarbeiderforbundet	2	61	2	61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	23	2 482	4	612	3	417	2	233	2	325	3	507	9	388	-	388
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	7	641	1	118	1	314	1	14	1	43	1	103	2	49	-	49
8	Fengselstjenestemannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Grafisk Forbund	4	100	1	35	1	43	1	16	-	-	-	-	-	-	1	6
10	Gullsmedarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Handel og Kontor i Norge	12	1 547	1	284	1	312	1	219	1	185	1	277	7	270	-	270
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	4	271	1	58	1	122	1	36	-	-	1	55	-	-	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	8	1 947	1	141	1	241	1	809	1	475	-	-	-	-	4	281
14	Jernbaneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	7	629	2	40	-	-	2	52	1	153	-	-	-	-	2	384
16	Kommuneforbundet	15	3 297	2	765	1	399	2	678	1	334	-	-	-	-	9	1 121
17	Lensmannsetatens Landslag	1	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	37
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	1	43	-	-	-	-	-	-	1	43	-	-	-	-	-	-
20	Musikerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjernforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nytelsesmid.arb.forb.	17	698	3	123	3	161	3	107	1	34	2	90	5	183	-	183
23	Papirindustriarbeiderforbundet	5	810	-	-	1	48	1	339	-	-	-	-	-	-	3	373
24	Postfolkene Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	1	202	1	202	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25	Sjemannsforbundet	1	75	1	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	41	874	1	87	6	100	2	60	3	34	5	116	24	477	-	477
27	Sosionomforbundet	1	46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	46
28	Sufførforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkene Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	1	178	-	-	1	178	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Telegrafmennenes Landsforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	1 ¹⁾	682	-	-	2	131	3	112	1	119	-	-	-	-	4	320
31	Tolltjenestemannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	13	309	2	88	2	54	1	16	1	16	2	17	5	169	-	169
33	Treindustriarbeiderforbundet	2	79	-	-	1	55	1	24	-	-	-	-	-	-	-	-
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	186	17 187	24	2 649	27	3 985	24	2 832	15	1 798	15	1 165	81	4 758	-	4 758

¹⁾ Herav 9 underavdelinger med 668 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	NORDLAND																				
		Fylket		Bodo		Narvik		Andøy		Brønnøy		Fauske		Rana		Vefan		Vågan		Øvrige komm. tils.		
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	4	42	1	14	1	13	-	-	-	-	-	1	7	1	8	-	-	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.led. og Tekn. Funksj.	12	676	1	49	1	70	-	-	-	-	1	7	1	294	1	27	1	14	6	215	
3	Arbeldsmandsforbundet	4	4 041	-	-	-	-	-	-	-	-	1	599	2	3 346	-	-	-	-	-	1	96
4	Befalslaget	7	201	1	73	2	43	1	20	-	-	-	-	-	1	26	-	-	-	2	39	
5	Bekledningsarbeiderforbundet	7	258	1	10	1	31	-	-	-	-	-	1	8	1	171	-	-	-	3	38	
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	23	1 761	2	331	1	164	1	36	1	23	1	98	1	223	3	238	1	14	12	644	
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	23	1 082	2	163	2	94	1	16	1	16	2	103	1	159	3	127	1	58	10	346	
8	Fengselstjenestemannsforbundet	1	14	1	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
9	Gråfisk Forbund	7	178	1	70	1	25	-	-	1	7	-	-	1	21	1	21	1	23	1	11	
10	Gullsmødarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
11	Handel og Kontor i Norge	26	3 402	1	754	1	414	1	57	2	94	2	246	1	696	1	277	1	109	16	755	
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	7	756	1	193	1	195	-	-	-	-	1	64	1	116	1	82	1	47	1	59	
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	19	5 316	1	501	2	209	1	71	-	-	1	47	1	3 279	1	114	1	125	11	970	
14	Jernbaneforbundet	13	427	-	-	13	427	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	18	2 219	1	38	1	14	1	2	1	8	-	-	1	289	1	682	2	44	10	1 142	
16	Kommuneforbundet	40	7 437	4	1 110	3	846	1	154	-	-	1	347	3	653	2	413	2	535	24	3 379	
17	Lensmannsetatens Landslag	2	92	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	92	
18	Lokomotivmannsforbundet	2	124	-	-	2	124	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
19	Luftforsvarets Befalsforbund	2	428	1	344	-	-	1	84	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
20	Musikerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
21	Norrk Olje- og Petrokjemiforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
22	Nærings- og Nytelsesmidl.arb.forb.	42	1 933	1	246	3	64	2	140	3	107	1	4	1	66	2	126	4	142	25	1 038	
23	Papirindustriarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
24	Postfolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Postforbundet	3	411	1	207	1	52	-	-	1	152	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Den norske Postorganisasjon	4	585	1	216	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	106	2	263	
25	Sjømannsforbundet	6	505	1	124	1	138	-	-	1	71	-	-	-	-	-	-	-	-	3	172	
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	11	246	-	-	-	-	-	-	2	8	-	-	1	13	-	-	-	-	8	225	
27	Sosionomforbundet	1	64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	64	
28	Sufflerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
29	Telefolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Tele Tjeneste Forbundet	3	366	1	136	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	230	
	Telegrafmennenes Landsforbund	2	209	-	-	-	-	-	-	-	-	1	113	-	-	-	-	-	-	1	96	
30	Tjenestemannslaget	33	1 950	7	570	5	399	1	141	-	-	3	120	1	28	2	36	-	-	14	656	
31	Tolltjenestemannsforbundet	2	39	1	17	1	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
32	Transportarbeiderforbundet	22	1 365	2	159	4	766	2	12	2	28	1	88	2	126	1	11	-	-	8	175	
33	Treindustriarbeiderforbundet	2	12	1	7	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Til sammen	348	36 139	35	5 346	48	4 105	13	733	15	514	16	1 836	20	9 324	22	2 359	16	1 217	163	10 705	

) Herav 32 underavdelinger med 1 909 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	TROMS															
		Fylket		Harstad		Tromsø		Bardu		Lenvik		Målselv		Øvrige komm. tils.			
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.		
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	1	33	-	-	1	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.led. og Tekn. Funksj.	4	158	1	33	1	27	-	-	1	36	-	-	-	-	1	62
3	Arbeidsmandsforbundet	2	1 280	-	-	1	1 198	-	-	-	-	-	-	-	-	1	82
4	Befalslaget	9	335	2	139	1	45	2	80	-	-	3	64	1	7	-	-
5	Bekledningsarbeiderforbundet	2	188	-	-	1	8	-	-	1	180	-	-	-	-	-	-
6	Bygningsindustrialarbeiderforbundet	7	1 125	1	192	1	635	1	72	1	71	-	-	-	3	155	-
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	6	562	1	134	2	317	-	-	-	-	1	73	2	38	-	-
8	Fengselstjenestemannsforbundet	1	16	-	-	1	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Grafisk Forbund	2	117	1	30	1	87	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Gullsmedarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Handel og Kontor i Norge	7	1 963	1	407	1	1 087	1	108	1	198	1	66	2	97	-	-
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	2	395	1	104	1	291	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	9	1 335	1	720	1	364	2	60	-	-	-	-	-	5	191	-
14	Jernbaneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industrialarbeiderforbund	8	382	2	127	2	74	-	-	1	94	-	-	-	3	87	-
16	Kommuneforbundet	27	4 568	2	753	5	1 835	1	73	1	216	1	149	17	1 542	-	-
17	Lensmannsetatsens Landslag	1	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	42	-
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	2	98	-	-	-	-	-	1	75	-	-	-	-	1	23	-
20	Musikerforbundet	1	16	1	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nytelsesmid.arb.forb.	28	1 231	3	301	4	499	1	3	2	50	1	7	17	371	-	-
23	Papirindustrialarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Postfolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	2	265	1	64	1	201	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	3	329	1	75	1	175	-	-	-	-	1	79	-	-	-	-
25	Sjømannsforbundet	1	1 999	-	-	1	1 999	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	1	11	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11	-	-	-	-
27	Sosionomforbundet	1	63	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	63	-
28	Sufflerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	2	391	1	151	1	240	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Telegrafmennenes Landsforbund	1	45	-	-	1	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	1	1 857	3	310	10	602	3	470	2	21	1	84	8	370	-	-
31	Toiltjenestemannsforbundet	1	20	-	-	1	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	9	653	2	172	3	255	-	-	1	174	-	-	-	3	52	-
33	Treindustrialarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	167	19470	25	3 727	43	10053	12	941	11	1 040	10	533	66	3 182	-	-

1) 27 underavdelinger med 1 857 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	FINNMARK															
		Fylket		Hammerfest		Vadsø		Varde		Alta		Nordkapp		Ser-Varanger		Øvrige komm. tlla.	
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	2	19	1	10	1	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Forb. f. Arb.lcd. og Tekn. Funksj.	8	215	-	-	1	7	1	14	1	6	1	13	1	74	3	101
3	Arbeidsmandsforbundet	2	2 098	-	-	-	-	-	-	1	966	-	-	1	1 132	-	-
4	Befalslaget	4	71	-	-	-	-	-	-	1	14	1	13	1	29	1	15
5	Bekledningsarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	8	470	1	160	2	62	-	-	1	147	1	5	2	69	1	27
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	7	221	1	55	1	64	-	-	1	49	1	24	1	12	2	17
8	Fengselstjenestemannsforbundet	1	11	-	-	1	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Grafisk Forbund	2	44	1	19	1	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Gullsmedarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Handel og Kontor i Norge	9	854	1	285	1	102	1	47	1	167	1	29	1	170	3	54
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	4	236	1	80	1	16	-	-	1	83	-	-	1	57	-	-
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	2	232	1	102	-	-	-	-	1	130	-	-	-	-	-	-
14	Jernbaneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	4	147	-	-	1	82	-	-	-	-	1	0	-	-	2	65
16	Kommuneforbundet	21	2 745	2	462	2	313	1	249	1	314	1	167	2	434	12	806
17	Lensmannsetatens Landslag	2	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	43
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	4	61	-	-	-	-	1	6	-	-	1	7	-	-	2	48
20	Musikerforbundet	1	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	13
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nytelsesmid.arb.forb.	28	2 083	3	484	2	83	1	262	1	46	3	286	2	35	16	887
23	Papirindustriarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Postfolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	1	91	1	91	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	2	182	1	113	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	69
25	Sjømansforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	2	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	30	1	7
27	Sosionomforbundet	1	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	38
28	Sufforforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	2	207	1	132	1	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Telegrafmennes Landsforbund	1	92	-	-	-	-	1	92	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	1 ¹⁾ 18	865	1	8	2	124	1	66	2	70	1	18	3	86	8	493
31	Tolltjenestemannsforbundet	3	17	1	4	-	-	-	-	-	-	1	2	1	11	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	9	295	2	77	1	25	1	19	1	6	-	-	2	153	2	10
33	Treindustriarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	148	11387	19	2 082	18	998	8	755	13	1 998	13	564	19	2 297	58	2 693

¹⁾ Herav 16 underavdelinger med 833 medlemmer.

Tabell V, 1977 (forts.).

Medlemstallet geografisk fordelt.

Løpnr.	Forbund	DIVERSE										
		Svalbard og Jan Mayen		Utlandet		Landsomf. avdelinger		Direkte medl.		Riket		
		avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	avd.	medl.	
1	Arbeiderpartiets Presseforbund										38	694
2	Forb. f. Arb.led. og Tekn. Funksj.					2	225				132	12 274
3	Arbeidsmandsforbundet	1	490						107		33	32 033
4	Befalslaget								29		62	2 791
5	Bekleddingsarbeiderforbundet								272		162	19 525
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet								11		356	54 774
7	Elektriker- og Kraftst.forb.					1	328		106		238	19 371
8	Fengselstjenestemannsforbundet					1	31		339		22	1 449
9	Grafisk Forbund										93	14 200
10	Gullsmedarbeiderforbundet									28	16	941
11	Handel og Kontor i Norge					4	1 611				212	53 284
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet								944		66	11 461
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet										216	108 128
14	Jernbaneforbundet					2	61				117	14 758
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund								120		204	38 993
16	Kommuneforbundet								53		491	122 557
17	Lensmannsetatsens Landslag										23	944
18	Lokomotivmannsforbundet										9	1 936
19	Luftforsvarets Befalsforbund								34		28	1 489
20	Musikerforbundet										11	1 373
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund								10		22	1 059
22	Nærings- og Nytelsesmid.arb.forb.					1	47		6 026		381	31 404
23	Papirindustriarbeiderforbundet								454		64	16 448
24	Postfolkens Fellesforbund:											
	Postforbundet										37	7 842
	Den norske Postorganisasjon										28	9 041
25	Sjømannsforbundet			8	1 037	1	6 465		2 933		38	25 038
26	Skog- og Landarbeiderforbundet					1	118		44		424	11 548
27	Sosionom orl undet			1	6				442		20	2 322
28	Sufflerforbundet								31			31
29	Telefolkens Fellesforbund:											
	Tele Tjeneste Forbundet					3	299				40	9 906
	Telegrafmennenes Landsforbund								323		15	3 397
30	Tjenestemannslaget	1)	3	2	371	42	4 028			2)	396	34 791
31	Tolltjenestemannsforbundet										4	21 786
32	Transportarbeiderforbundet								109		162	19 178
33	Treindustriarbeiderforbundet								62		132	6 418
34	Urmaker Svenneforbundet										2	25
	Til sammen	2	493	11	1 414	58	13 213		12 492		4 816	692 209

1) 1 underavdeling med 3 medlemmer. 2) 9 underavdelinger med 293 medlemmer. 3) 342 underavdelinger 28 550 medlemmer.

Tabell VI, 1977.

Fylkesvis fordeling av medlemmer i alt og herav menn og kvinner, samt kvinnelige medlemmer i prosent av medlemstall i alt innenfor de ulike forbund.

Løpnr.	Forbund	1. ØSTFOLD				2. AKERSHUS				3. OSLO				4. HEDMARK			
		Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt	i alt	Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt	i alt	Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt	i alt	Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt	
		I alt	Herav			I alt	Herav			I alt	Herav			I alt	Herav		
			M.	Kv.	M.		Kv.	M.	Kv.		M.	Kv.					
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	42	40	2	4,8	28	26	2	7,1	135	110	25	18,5	64	58	6	9,4
2	Forb. f. Arb.l ed. og Tekn. Funksj.	1 265	1 187	78	6,2	433	425	8	1,8	2 192	2 056	136	6,2	412	404	8	1,9
3	Arbeidsmandsforbundet	1 374	991	383	27,9	957	826	131	13,7	1 902	1 143	759	39,9	1 491	1 375	116	7,8
4	Befalslaget	53	53	-	-	281	278	3	1,1	423	423	-	-	141	140	1	0,7
5	Bekleddingsarbeiderforbundet	2 093	593	1 500	71,7	545	25	520	95,4	1 938	364	1 574	81,2	986	215	771	78,2
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	3 766	3 711	55	1,5	3 095	3 064	41	1,3	8 655	8 601	54	0,6	6 211	6 075	136	2,2
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	1 500	1 494	6	0,4	916	916	-	-	2 686	2 667	19	0,7	764	763	1	0,1
8	Fengselstjenestemannsforbundet	30	30	-	-	34	25	9	26,5	462	403	59	12,8	56	54	2	3,6
9	Grafisk Forbund	1 342	894	448	33,4	91	68	23	25,3	6 270	4 653	1 617	25,8	215	185	30	14,0
10	Gullsmedarbeiderforbundet	21	19	2	9,5	-	-	-	-	275	212	63	22,9	33	31	2	6,1
11	Handel og Kontor i Norge	3 204	973	2 231	69,6	2 332	842	1 490	63,9	13 476	5 327	8 149	60,5	2 502	970	1 532	61,2
12	Hotell- og Restauranterb.forbundet	492	54	438	89,0	13	1	12	92,3	2 760	1 242	1 518	55,0	423	54	369	87,2
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	9 386	8 585	801	18,3	4 837	4 433	404	8,4	18 918	16 129	2 789	14,7	3 000	2 729	271	9,0
14	Jernbaneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	5 450	5 450	-	-	1 213	1 213	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	4 258	3 153	1 105	26,0	1 465	1 126	339	23,1	1 916	1 080	836	43,6	557	373	184	33,0
16	Kommuneforbundet	7 041	2 480	4 561	64,8	8 204	3 008	5 196	63,3	23 738	13 437	10 301	43,4	5 536	1 627	3 909	70,6
17	Lensmannsetatens Landslag	65	61	4	6,2	86	78	10	11,6	-	-	-	-	75	72	3	4,0
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	587	586	1	0,2	187	187	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	212	212	-	-	199	199	-	-	41	41	-	-	32	32	-	-
20	Musikerforbundet	75	75	-	-	-	-	-	-	811	663	148	18,2	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nytelsesmidl.arb.forb.	1 643	1 012	631	38,4	402	180	222	55,2	4 457	2 851	1 606	36,0	1 342	916	426	31,7
23	Papirindustriarbeiderforbundet	5 740	5 193	547	9,5	257	213	44	17,1	-	-	-	-	454	418	36	7,9
24	Postfolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	287	257	30	10,5	130	93	37	28,5	2 407	1 731	676	39,1	323	286	37	11,5
	Den norske Postorganisasjon	509	509	-	-	263	263	-	-	2 767	2 767	-	-	468	468	-	-
25	Sjemannsforbundet	829	829	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	489	469	20	4,1	1 228	1 184	44	3,6	114	109	5	4,4	4 439	4 375	64	1,4
27	Sosionomforbundet	69	28	41	59,4	181	41	140	77,3	557	112	445	79,9	54	21	33	61,1
28	Sufførforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	290	214	76	26,2	515	417	98	19,0	2 849	1 743	1 106	38,8	365	220	145	39,7
	Telegrafmennenes Landsforbund	65	64	1	1,5	-	-	-	-	1 155	1 049	106	9,2	92	83	9	9,8
30	Tjenestemannslaget	858	461	397	46,3	1 486	780	706	47,5	9 833	4 232	5 601	57,0	1 268	574	694	54,7
31	Tolltjenestemannsforbundet	90	87	3	3,3	54	46	8	14,8	213	202	11	5,2	34	34	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	991	963	28	2,8	37	37	-	-	5 321	4 847	474	8,9	608	561	47	7,7
33	Treindustriarbeiderforbundet	335	278	57	17,0	284	246	38	13,4	464	325	139	30,0	647	544	103	15,9
34	Urmaker Svneførbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	15	15	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	48 414	34 969	13 445	27,8	28 353	18 823	9 525	33,6	122 787	84 570	38 217	31,1	33 992	25 057	8 935	26,3

Tabell VI, 1977 (forts.) Fylkesvis fordeling av medlemmer i alt og herav menn og kvinner, samt kvinnelige medlemmer i prosent av medlemstall i alt innenfor de ulike forbund.

Løpnr.	Forbund	5. OPPLAND					6. BUSKERUD					7. VESTFOLD					8. TELEMARK				
		Antall medlemmer			Kv. medl. i % av medl. i alt	Antall medlemmer			Kv. medl. i % av medl. i alt	Antall medlemmer			Kv. medl. i % av medl. i alt	Antall medlemmer			Kv. medl. i % av medl. i alt				
		I alt	Herav			I alt	Herav			I alt	Herav			I alt	Herav						
			M.	Kv.	M.		Kv.	M.	Kv.		M.	Kv.									
1	Arbeiderpartiets Presseforbund.....	38	36	2	5,3	21	19	2	9,5	76	65	11	14,5	32	30	2	6,3				
2	Forb. f. Arb.led. og Tekn. Funksj..	564	553	11	2,0	892	844	48	5,4	452	430	22	4,9	1 259	1 232	27	2,1				
3	Arbeidsmandsforbundet	1 630	1 448	182	11,2	1 104	913	191	17,3	-	-	-	-	1 159	886	273	23,6				
4	Befalingslaget	79	79	-	-	171	170	1	0,6	181	181	-	-	-	-	-	-				
5	Bekledningsarbeiderforbundet	1 414	340	1 074	78,0	992	281	711	71,7	863	346	517	59,9	298	51	247	82,9				
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet ..	2 972	2 952	20	0,7	3 153	9 998	155	4,9	2 776	2 757	19	0,7	2 193	2 184	9	0,4				
7	Elektriker- og Kraftst.forb.....	851	849	2	0,2	1 180	1 177	3	0,3	645	645	-	-	928	920	8	0,9				
8	Fengselstjenestemannsforbundet ...	11	11	-	-	29	26	3	10,3	83	74	9	10,8	14	13	1	7,1				
9	Grafisk Forbund	432	327	105	24,3	1 022	781	241	23,6	468	314	154	32,9	336	234	102	30,4				
10	Gullsmedarbeiderforbundet	-	-	-	-	26	23	3	11,5	216	169	47	21,8	61	48	3	6,9				
11	Handel og Kontor i Norge	2 236	925	1 311	58,6	2 263	673	1 590	70,3	1 076	256	820	76,2	1 742	593	1 149	66,0				
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet ..	250	33	217	86,8	290	54	236	81,4	367	76	291	79,3	379	33	346	91,3				
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet ...	4 199	3 421	778	18,5	7 044	6 211	833	11,8	9 697	9 121	576	5,9	3 201	3 012	189	5,9				
14	Jernbaneforbundet	-	-	-	-	2 759	2 759	-	-	-	-	-	-	38	38	-	-				
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund ..	530	390	140	26,4	3 233	2 607	626	19,4	1 654	1 335	319	19,3	7 274	6 687	587	8,1				
16	Kommuneforbundet	4 462	1 288	3 174	71,1	6 194	2 103	4 091	66,0	4 286	1 379	2 907	67,8	5 261	1 486	3 775	71,8				
17	Lensmannsetats Landslag	54	50	4	7,4	60	57	3	5,0	27	26	1	3,7	27	26	1	3,7				
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	358	358	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
19	Luftforsvarets Befalsforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	48	48	-	-	-	-	-	-				
20	Musikerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	21	21	-	-	22	22	-	-				
21	Nærings- og Nyttelesmid.arb.forb. .	827	628	199	24,1	576	393	183	31,8	579	367	212	36,6	519	284	235	45,3				
22	Papirindustriarbeiderforbundet	642	641	1	0,2	4 031	3 491	540	13,4	526	478	48	9,1	1 262	1 211	51	4,0				
24	Postfolkones Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
	Postforbundet	265	244	21	7,9	321	266	55	17,1	233	199	34	14,6	254	222	32	12,6				
	Den norske Postorganisasjon	-	-	-	-	353	353	-	-	230	230	-	-	292	292	-	-				
25	Sjømannsforbundet	-	-	-	-	2	2	-	-	1 216	1 216	-	-	496	496	-	-				
26	Skog- og Landarbeiderforbundet ...	1 602	1 564	38	2,4	733	732	1	0,1	198	191	7	3,5	426	426	-	-				
27	Sosionomforbundet	63	29	34	54,0	62	25	37	59,7	67	23	44	65,7	45	18	27	60,0				
28	Sufflørforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
29	Telefolkones Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
	Tele Tjeneste Forbundet	433	267	166	38,3	332	271	61	18,4	228	181	47	20,6	215	183	32	14,9				
	Telegrafmennenes Landsforbund ..	153	143	10	6,5	-	-	-	-	170	145	25	14,7	215	199	16	7,4				
30	Tjenestemannslaget	821	479	342	41,7	900	440	460	51,1	739	395	344	46,5	582	321	261	44,8				
31	Tolltjenestemannsforbundet	-	-	-	-	16	16	-	-	28	27	1	3,6	34	33	1	2,9				
32	Transportarbeiderforbundet	708	666	42	5,9	494	477	17	3,4	304	299	5	1,6	694	678	16	2,3				
33	Treindustriarbeiderforbundet	931	838	93	10,0	471	426	45	9,6	189	158	31	16,4	2	2	-	-				
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				
	Til sammen	26 167	18 201	7 966	30,4	39 082	28 946	10 136	25,9	27 654	21 163	6 491	23,5	29 625	22 179	7 446	25,1				

Tabell VI, 1977 (forts.) Fylkesvis fordeling av medlemmer i alt og herav menn og kvinner, samt kvinnelige medlemmer i prosent av medlemstall i alt innenfor de ulike forbund.

Løpnr.	Forbund	9. AUST-AGDER				10. VEST-AGDER				11. ROGALAND				12. HORDALAND			
		Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt	Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt	Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt	Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt				
		I alt	Herav		I alt	Herav		I alt	Herav		I alt	Herav					
			M.	Kv.		M.	Kv.		M.	Kv.		M.	Kv.	M.	Kv.		
1	Arbeiderpartiets Presseforbund.....	14	11	3	21,4	13	13	—	—	23	23	—	—	25	23	2	8,0
2	Forb. f. Arb.l.ed. og Tekn. Funksj..	169	168	1	0,6	408	396	12	2,9	855	801	54	6,3	678	645	33	4,9
3	Arbeidsmandsforbundet	—	—	—	—	1 448	1 287	161	11,1	2 656	2 097	559	21,0	2 618	1 897	721	27,5
4	Befalingslaget	27	27	—	—	108	108	—	—	110	110	—	—	324	324	—	—
5	Bekledningsarbeiderforbundet	166	85	81	48,8	711	354	357	50,2	1 355	267	1 088	80,3	4 483	1 329	3 154	70,4
6	Bygningsindustrialarbeiderforbundet ..	563	563	—	—	1 610	1 567	43	2,7	3 930	3 863	67	1,7	4 119	4 111	8	0,2
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	378	378	—	—	582	582	—	—	1 122	1 122	—	—	2 071	2 061	10	0,5
8	Fengselstjenestemannsforbundet	24	23	1	4,2	15	13	2	13,3	134	129	5	3,7	33	31	2	6,1
9	Grafisk Forbund	56	51	5	8,9	195	163	32	16,4	1 204	872	332	27,6	1 101	868	233	21,2
10	Gullsmedarbeiderforbundet	44	33	11	25,0	—	—	—	—	—	—	—	—	221	199	22	10,0
11	Handel og Kontor i Norge.....	280	85	195	69,6	775	244	531	68,5	2 434	721	1 713	70,4	4 555	1 403	3 152	69,2
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet ..	52	10	42	80,8	363	85	278	76,6	518	109	409	79,0	1 415	356	1 059	74,8
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	2 705	1 961	744	27,5	3 151	3 109	42	1,3	10 078	9 273	805	8,0	10 514	10 055	459	4,4
14	Jernbaneforbundet	—	—	—	—	586	586	—	—	719	719	—	—	1 160	1 160	—	—
15	Kjemisk Industrialarbeiderforbund ..	745	708	37	5,0	2 154	2 044	110	5,1	2 966	2 428	538	18,1	3 664	3 244	420	11,5
16	Kommuneforbundet	1 967	675	1 292	65,7	2 809	1 008	1 801	64,1	6 499	2 629	3 870	59,5	11 674	5 029	6 645	56,9
17	Lenmannsetatens Landslag	23	23	—	—	19	19	—	—	54	52	2	3,7	103	94	9	8,7
18	Lokomotivmannsforbundet	—	—	—	—	124	124	—	—	73	73	—	—	153	153	—	—
19	Luftforsvarets Befalsforbund	—	—	—	—	80	80	—	—	77	77	—	—	6	6	—	—
20	Musikerforbundet	—	—	—	—	37	34	3	8,1	85	70	15	17,6	136	116	20	14,7
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund ..	—	—	—	—	—	—	—	—	640	572	68	10,6	23	20	3	13,0
22	Nærings- og Nytelsesmid.arb.forb.	177	126	51	28,8	572	301	271	47,4	1 984	1 252	732	36,9	2 450	1 658	792	32,3
23	Papirindustrialarbeiderforbundet	325	324	1	0,3	1 011	882	129	12,8	—	—	—	—	244	157	87	35,7
24	Postfolkernes Fellesforbund:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Postforbundet	95	91	4	4,2	219	189	30	13,7	448	340	108	24,1	957	871	86	9,0
	Den norske Postorganisasjon.....	119	119	—	—	263	263	—	—	427	427	—	—	760	760	—	—
25	Sjømansforbundet	147	147	—	—	1 881	1 881	—	—	2 950	2 950	—	—	2 219	2 219	—	—
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	212	205	7	3,3	30	17	13	43,3	24	20	4	16,7	44	29	15	34,1
27	Sosionomforbundet	28	14	14	50,0	37	20	17	45,9	116	46	70	60,3	134	46	88	65,7
28	Sufflorforbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Telefolkernes Fellesforbund:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tele Tjeneste Forbundet	140	126	14	10,0	229	182	47	20,5	471	395	76	16,1	1 049	839	210	20,0
	Telegrafmennenes Landsforbund ..	—	—	—	—	—	—	—	—	265	234	31	11,7	282	240	42	14,9
30	Tjenestemannslaget	324	199	125	38,6	625	381	244	39,0	1 300	731	569	43,8	2 695	1 390	1 305	48,4
31	Tolltjenestemannsforbundet	—	—	—	—	42	40	2	4,8	66	65	1	1,5	65	60	5	7,7
32	Transportarbeiderforbundet	385	382	3	0,8	374	366	8	2,1	1 198	1 070	128	10,6	2 069	2 044	25	1,2
33	Treindustriarbeiderforbundet	25	25	—	—	161	153	8	5,0	346	241	105	30,3	767	658	109	14,2
34	Ursmaker Svenneforbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	—	—
	Til sammen	9 180	6 549	2 631	28,7	20 632	16 491	4 141	20,1	45 125	33 778	11 347	25,1	62 821	44 105	18 716	29,8

Tabell VI, 1977 (forts.) Fylkesvis fordeling av medlemmer i alt og herav menn og kvinner, samt kvinnelige medlemmer i prosent av medlemstall i alt innenfor de ulike forbund.

Løpnr.	Forbund	13. SOGN OG FJORDANE				14. MØRE OG ROMSDAL				15. S.-TRØNDELAG				16. N.-TRØN DELAG			
		Antall medlemmer			Kv. medl. i % av medl. i alt	Antall medlemmer			Kv. medl. i % av medl. i alt	Antall medlemmer			Kv. medl. i % av medl. i alt	Antall medlemmer			Kv. medl. i % av medl. i alt
		I alt	Herav			I alt	Herav			I alt	Herav			I alt	Herav		
			M.	Kv.	M.		Kv.	M.	Kv.		M.	Kv.					
1	Arbeiderpartiets Presseforbund.....	5	5	-	-	38	35	1	2,8	38	32	6	15,8	10	8	2	20,0
2	Forb. f. Arb.ljed. og Tekn. Funksj....	336	332	4	1,2	439	421	18	4,1	500	452	48	9,6	146	144	2	1,4
3	Arbeidsmandsforbundet	1 153	1 082	71	6,2	1 960	1 692	268	13,7	2 649	2 093	556	21,0	1 916	1 655	261	13,6
4	Befalslaget	-	-	-	-	17	17	-	-	133	133	-	-	107	107	-	-
5	Bekleddningsarbeiderforbundet	392	119	273	69,6	1 730	457	1 273	73,6	780	150	630	80,8	61	19	42	68,9
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet ..	513	509	4	0,8	1 573	1 567	6	0,4	3 806	3 780	26	0,7	2 482	2 467	15	0,6
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	321	320	1	0,3	978	976	2	0,2	1 509	1 499	10	0,7	641	640	1	0,2
8	Fengselstjenestemannsforbundet	-	-	-	-	18	18	-	-	95	87	8	8,4	-	-	-	-
9	Grafisk Forbund	34	33	1	2,9	216	189	27	12,5	779	515	264	33,9	100	74	26	26,0
10	Gullmedarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	28	18	8	30,8	-	-	-	-
11	Handel og Kontor i Norge.....	745	303	442	59,3	1 727	683	1 044	60,5	4 560	1 645	2 915	63,9	1 547	562	985	63,7
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet ..	45	-	45	100,0	300	49	251	83,7	1 192	165	1 027	86,2	271	18	253	93,4
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet....	1 957	1 858	99	5,1	5 513	5 300	213	3,9	5 098	4 865	233	4,6	1 947	1 743	204	10,5
14	Jernbaneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	2 345	2 345	-	-	-	-	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund ...	2 350	2 107	243	10,3	1 592	1 362	230	14,4	1 138	929	209	18,4	629	556	73	11,6
16	Kommuneforbundet	2 157	748	1 409	65,3	5 262	1 993	3 269	62,1	9 307	3 826	5 481	59,2	3 297	930	2 367	71,8
17	Lensmannsetatens Landslag	28	28	-	-	69	66	3	4,3	40	39	1	2,5	37	36	1	2,7
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	330	330	-	-	-	-	-	-
19	Luftforsvarets Befalsforbund	-	-	-	-	-	-	-	-	130	130	-	-	43	43	-	-
20	Musikerforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	147	129	18	12,2	-	-	-	-
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Nærings- og Nyttelesemid.arb.forb. .	800	405	395	49,4	963	555	408	42,4	2 095	1 317	778	37,1	698	490	208	29,8
23	Papirindustriarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	692	599	93	13,4	810	802	8	1,0
24	Postfolkenes Felleforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	-	-	-	-	376	329	47	12,5	760	698	62	8,2	-	-	-	-
	Den norske Postorganisasjon	255	255	-	-	432	432	-	-	605	605	-	-	202	202	-	-
25	Sjømannsforbundet	-	-	-	-	1 554	1 554	-	-	730	730	-	-	75	75	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	87	82	5	5,7	51	40	11	21,6	541	522	19	3,5	874	835	39	4,5
27	Sosionomforbundet	27	9	18	66,7	66	24	42	63,6	157	36	121	77,1	46	21	25	54,3
28	Suffierforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Telefolkenes Felleforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	320	250	70	21,9	466	374	92	19,7	563	381	182	32,3	178	120	58	32,6
	Telegrafmennenes Landsforbund ..	-	-	-	-	117	115	2	1,7	214	195	19	8,9	-	-	-	-
30	Tjenestemannslaget	186	111	75	40,3	648	422	226	34,9	2 770	1 456	1 314	47,4	682	385	297	43,5
31	Tolltjenestemannsforbundet	-	-	-	-	24	24	-	-	40	38	2	5,0	-	-	-	-
32	Transportarbeiderforbundet	377	376	1	0,3	1 341	1 264	77	5,7	1 548	1 505	43	2,8	309	309	-	-
33	Treindustriarbeiderforbundet	83	69	14	16,9	1 470	1 165	305	20,7	90	82	8	8,9	79	62	17	21,5
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Til sammen	12 171	9 001	3 170	26,0	28 938	21 123	7 815	27,0	45 467	31 326	14 141	31,1	17 187	12 303	4 884	28,4

Tabell VI, 1977 (forts.)

Fylkesvis fordeling av medlemmer i alt og herav menn og kvinner, samt kvinnelige medlemmer i prosent av medlemstall i alt innenfor de ulike forbund.

Løpnr.	Forbund	17. NORDLAND				18. TROMS				19. FINNMARK			
		Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt	Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt	Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt			
		I alt	Herav		I alt	Herav		I alt	Herav				
			M.	Kv.		M.	Kv.		M.	Kv.			
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	42	39	3	7,1	33	32	1	3,0	19	18	1	5,3
2	Forb. f. Arb.l ed. og Tekn. Funksj.	676	665	11	1,6	158	155	3	1,9	215	208	7	3,3
3	Arbeidsmandsforbundet	4 041	3 412	629	15,6	1 280	1 190	90	7,0	2 098	1 897	201	9,6
4	Befalslaget	201	198	3	1,5	335	335	—	—	71	71	—	—
5	Bekleddingsarbeiderforbundet	258	127	131	50,8	188	90	98	52,1	—	—	—	—
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	1 761	1 725	36	2,0	1 125	1 107	18	1,6	470	467	3	0,6
7	Elektriker- og Kraftst.forb.	1 082	1 066	16	1,5	562	559	3	0,5	221	208	13	5,9
8	Fengselstjenestemannsforbundet	14	13	1	7,1	16	14	2	12,5	11	11	—	—
9	Grafisk Forbund	178	147	31	17,4	117	95	22	18,8	44	39	5	11,4
10	Gullsmedarbeiderforbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Handel og Kontor i Norge	3 402	1 221	2 181	64,1	1 963	815	11 48	58,5	854	291	563	65,9
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	756	77	679	89,8	395	55	340	86,1	236	35	201	85,2
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	5 316	4 959	357	6,7	1 395	1 302	33	2,5	232	215	17	7,3
14	Jernbaneforbundet	427	427	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Kjemisk industriarbeiderforbund	2 219	2 096	123	5,5	382	328	54	14,1	147	133	14	9,5
16	Kommuneforbundet	7 437	2 582	4 855	65,3	4 568	1 630	2 938	64,3	2 745	972	1 773	64,6
17	Lensmannsetats Landslag	92	91	1	1,1	42	41	1	2,4	43	42	1	2,3
18	Lokomotivmannsforbundet	124	124	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Luftforsvarets Befalsforbund	428	428	—	—	98	98	—	—	61	61	—	—
20	Musikerforbundet	—	—	—	—	15	15	—	—	13	10	3	23,1
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22	Nærings- og Nytelsesmid.arb.forb.	1 933	1 065	868	44,9	1 231	759	472	38,3	2 083	1 100	983	47,2
23	Papirindustriarbeiderforbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Postfolkene Fellesforbund:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Postforbundet	411	356	55	13,4	265	248	17	6,4	91	75	16	17,6
	Den norske Postorganisasjon	585	585	—	—	329	329	—	—	182	182	—	—
25	Sjømannsforbundet	505	505	—	—	1 999	1 999	—	—	—	—	—	—
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	246	219	27	11,0	11	11	—	—	37	37	—	—
27	Sosionomforbundet	64	35	29	45,3	63	13	50	79,4	38	19	19	50,0
28	Sufflerforbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	Telefolkene Fellesforbund:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tele Tjeneste Forbundet	366	259	107	29,2	391	302	89	22,8	207	160	47	22,7
	Telegrafmennenes Landsforbund	209	205	4	1,9	45	42	3	6,7	92	87	5	5,4
30	Tjenestemannslaget	1 950	1 190	760	39,0	1 857	1 022	835	45,0	865	404	461	53,3
31	Tolltjenestemannsforbundet	39	39	—	—	20	20	—	—	17	17	—	—
32	Transportarbeiderforbundet	1 365	1 326	39	2,9	653	644	9	1,4	295	295	—	—
33	Treindustriarbeiderforbundet	12	10	2	16,7	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Urmaker Svenneforbundet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Til sammen	36139	25191	10948	30,3	19476	13250	6 226	32,0	11387	7 054	4 333	38,1

Tabell VI, 1977 (forts.) Fylkesvis fordeling av medlemmer i alt og herav menn og kvinner, samt kvinnelige medlemmer i prosent av medlemstall i alt innenfor de ulike forbund.

936

Løpnr.	Forbund	Landsomfattende avdelinger og avdelinger på Svalbard og i utlandet				Direkte medlemmer				Riket pr. 31. desember 1977			
		Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt		Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt		Antall medlemmer		Kv. medl. i % av medl. i alt	
		I alt	Herav			I alt	Herav			I alt	Herav		
			M.	Kv.	M.		Kv.	M.	Kv.				
1	Arbeiderpartiets Presseforbund	-	-	-	-	-	-	-	694	623	71	10,2	
2	Forb. f. Arb.lid. og Tekn. Funksj.	225	198	27	12,0	-	-	-	12 274	11 716	558	4,5	
3	Arbeidsmandsforbundet	490	395	95	19,4	107	97	10	9,3	32 033	26 376	5 657	17,7
4	Befalslaget	-	-	-	-	29	29	-	-	2 761	2 783	8	0,3
5	Bekledningsarbeiderforbundet	-	-	-	-	272	75	197	72,4	19 525	6 287	14 238	72,9
6	Bygningsindustriarbeiderforbundet	-	-	-	-	11	11	-	-	54 774	54 059	715	1,3
7	Elektriker- og Krafttat.forb.	328	326	2	0,6	106	106	-	-	19 371	19 274	97	0,5
8	Fengselstjenestemannsforbundet	31	31	-	-	339	301	38	11,2	14 200	1 307	142	9,8
9	Grafisk Forbund	-	-	-	-	-	-	-	-	14 200	10 502	3 698	26,0
10	Gullsmedarbeiderforbundet	-	-	-	-	28	26	2	7,1	941	778	163	17,3
11	Handel og Kontor i Norge	1 611	842	769	47,7	-	-	-	-	63 284	19 374	33 910	63,6
12	Hotell- og Restaurantarb.forbundet	-	-	-	-	944	73	871	92,3	11 461	2 579	8 882	77,5
13	Jern- og Metallarbeiderforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	108123	98 281	9 847	9,1
14	Jernbaneforbundet	61	61	-	-	-	-	-	-	14 758	14 758	-	-
15	Kjemisk Industriarbeiderforbund	-	-	-	-	120	95	25	20,8	38 993	32 781	6 212	15,9
16	Kommuneforbundet	-	-	-	-	53	15	38	71,7	122557	48 845	73 712	60,1
17	Lensmannsetatsens Landslag	-	-	-	-	-	-	-	-	944	899	45	4,8
18	Lokomotivmannsforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	1 936	1 935	1	0,1
19	Luftforsvarets Befalsforbund	-	-	-	-	34	34	-	-	1 489	1 489	-	-
20	Musikerforbundet	-	-	-	-	11	10	1	9,1	1 373	1 165	208	15,1
21	Norsk Olje- og Petrokjemiforbund	-	-	-	-	10	10	-	-	1 059	932	127	12,0
22	Nærings- og Nytelsemid.arb.forb.	47	47	-	-	6 026	3 390	2 636	43,7	31 404	19 096	12 308	39,2
23	Papirindustriarbeiderforbundet	-	-	-	-	454	421	33	7,3	16 448	14 890	1 618	9,8
24	Postfolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Postforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	7 842	6 495	1 347	17,2
	Den norske Postorganisasjon	-	-	-	-	-	-	-	-	9 041	9 041	-	-
25	Sjømannsforbundet	7 502	7 502	-	-	2 933	2 933	-	-	25 038	25 038	-	-
26	Skog- og Landarbeiderforbundet	118	91	27	22,9	44	44	-	-	11 548	11 202	346	3,0
27	Sosionomforbundet	6	6	-	-	442	132	310	70,1	2 322	718	1 604	69,1
28	Sufflerforbundet	-	-	-	-	31	2	29	93,5	31	2	29	93,5
29	Telefolkernes Fellesforbund:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tele Tjeneste Forbundet	299	299	-	-	-	-	-	-	9 906	7 183	2 723	27,5
	Telegrafmennenes Landsforbund	-	-	-	-	323	303	20	6,2	3 397	3 104	293	8,6
30	Tjenestemannslaget	4 402	3 488	914	20,8	-	-	-	-	34 791	18 861	15 930	45,8
31	Tolltjenestemannsforbundet	-	-	-	-	4	4	-	-	786	752	34	4,3
32	Transportarbeiderforbundet	-	-	-	-	109	109	-	-	19 178	18 218	960	5,0
33	Treindustriarbeiderforbundet	-	-	-	-	62	61	1	1,6	6 418	5 343	1 075	16,7
34	Urmaker Svenneforbundet	-	-	-	-	-	-	-	-	25	25	-	-
	Til sammen	15 120	13 286	1 834	12,1	12 492	8 281	4 211	33,7	692209	495651	196558	28,4

Tabell VII, 1977.

Fagblader — 1977.
(Utkommet 1. januar—31. desember.)

	Forbund	Fagbladenes navn	Antall nummer i 1976 ¹⁾	Gj.sn. opplag i 1976	Antall nummer i 1977 ¹⁾	Gj.sn. opplag i 1977
1	Landsorganisasjonen i Norge	Fri Fagbevegelse	21	43 500	21	43 500
2	Arbeiderpartiets Presseforbund	—	—	—	—	—
3	Forb. f. Arb.ledereogTekn. Funksj.	Arbeidsledelse og Teknikk	4	12 000	4	12 500
4	Arbeidsmandsforbundet	Arbeidsmanden	10 (2)	32 000	10 (2)	32 000
5	Befalalaget	Befalsbladet	10 (2)	3 500	12 (2)	3 200
6	Bekledningsarbeiderforbundet	Vi i Bekledning	8	20 000	6	20 000
7	Bygningsindustriarb.forbundet	Bygningsarbeideren	10 (2)	54 000	10	55 000
8	Elektriker- og Kraftstasjonsforb.	Elektrikeren	10	20 000	10	20 500
9	Fengselstjenestemannsforbundet	Fengselsmannen	4	1 500	4	1 600
10	Grafisk Forbund	Norsk Grafs	22	13 800	22 (4)	13 800
11	Gullsmedarbeiderforbundet	Gullsmedarbeideren	4	1 500	4	1 500
12	Handel og Kontor i Norge	Handel og Kontor	8	50 900	8	55 000
13	Hotell- og Restaurantarbeiderforb.	Hotell- og Restaurantfunksjonæren	10 (2)	9 000	10 (2)	9 000
14	Jern- og Metallarbeiderforbundet	Jern- og Metallarbeideren	11 (2)	105 000	12 (1)	108 000
15	Jernbaneforbundet	Jernbanemanden	12	25 000	12	25 000
16	Kjemisk Industriarbeiderforbund	Fabrikkarbeideren	9 (3)	38 000	10 (2)	40 000
17	Kommuneforbundet	Norsk Kommuneforbunds Fagblad	10	111 000	10	118 000
18	Lensmannsetatens Landslag	Lensmannsbladet	10 (2)	1 500	7 (5)	1 500
19	Lokomotivmannsforbundet	Lokomotivmands Tidende	11 (1)	3 100	11 (1)	3 000
20	Luftforsvarets Befalsforbund	LBf-bladet	7 (1)	2 000	4 (2)	2 000
21	Musikerforbundet	Norsk Musikerblad	10 (2)	1 950	10 (2)	1 950
22	Norsk Olje- og Petrokjølforbund	—	—	—	—	—
23	Nærings- og Nytelesmiddearb.forb.	Næringsmiddearbeideren	6 (6)	30 000	8	30 000
24	Papirindustriarbeiderforbundet	Papirarbeideren	10 (6)	17 800	10 (5)	17 500
25	Postfolkene Fellesforbund:					
	Postforbundet	Postmannen	10	7 950	10	8 100
	Den norske Postorganisasjon	Posthornet	11 (1)	6 250	11 (1)	9 365
26	Sjemannsforbundet	Norsk Sjemannsforbunds Medlemsblad	11 (1)	15 000	11 (1)	15 000
27	Skog- og Landarbeiderforbundet	Skog- og Landarbeideren	6 (6)	12 750	6 (1)	12 650
28	Sosionomforbundet	Sosionomen	22	3 000	22	3 100
29	Sufflerforbundet	—	—	—	—	—
30	Telefolkene Fellesforbund:					
	Tele Tjeneste Forbundet	Tele Tjenesten	10 (2)	11 000	10 (2)	11 500
	Telegrafmennenes Laadsforbund	Telegrafbladet	10 (2)	3 800	10 (2)	3 800
31	Tjenestemannslaget	TB-Norsk Tjenestemannsblad	9 (2)	34 000	9 (1)	37 000
32	Tolltjenestemannsforbundet	Tolderen	10 (2)	1 400	10	1 400
33	Transportarbeiderforbundet	Transportarbeideren	8	20 000	6	20 000
34	Treindustriarbeiderforbundet	Trearbeideren	4 (4)	6 300	4 (4)	6 650
35	Urmaker Svenneforbundet	Urmakeren	—	—	—	—
36	Statistjenestemannskartellet	Kartellnytt	8 (2)	18 500	8 (2)	19 700

¹⁾ Tallene i parentes angir herav antall dobbeltnummer.

Antall saker/tariffer behandlet i LO i 1978

Tabell VIII

Forbund	Godkjente søknader for å fremme krav om ny tariffavtale		
	Ant. saker	Omfattende	
		Tariffer	Org.
1 Arbeiderpartiets Presseforbund	-	-	-
2 Forbund for Arb.led. og Tekniske Funksj	3	3	24
3 Arbeidsmandsforbundet	48	48	127
4 Norges Befalslag	-	-	-
5 Bekledningsarbeiderforbundet	11	11	122
6 Bygningsindustriarbeiderforbundet	8	8	67
7 Elektriker- og Kraftstasjonsforbundet .	9	9	63
8 Fengselstjenestemannsforbundet	-	-	-
9 Grafisk Forbund	3	3	14
10 Gullsmedarbeiderforbundet	-	-	-
11 Handel og Kontor i Norge	386	103	1 703
12 Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet.	72	72	389
13 Jern- og Metallarbeiderforbundet	25	25	1 577
14 Jernbaneforbundet	-	-	-
15 Kjemisk Industriarbeiderforbund	4	4	32
16 Kommuneforbundet	7	34	176
17 Lensmannsetatens Landslag	-	-	-
18 Lokomotivmannsforbundet	-	-	-
19 Luftforsvarets Befalsforbund.....	-	-	-
20 Musikerforbundet	-	-	-
21 Norsk Olje- og Petrokjemiforbund ...	1	1	23
22 Nærings- og Nytelsesmid.arb.forbundet.	8	8	94
23 Papirindustriarbeiderforbundet	-	-	-
24 Postfolkenes Fellesforbund:			
Postforbundet	-	-	-
Den norske Postorganisasjon	-	-	-
25 Sjømannsforbundet	1	1	19
26 Skog- og Landarbeiderforbundet.....	6	6	9
27 Sosionomforbundet	-	-	-
28 Sufflørforbundet	-	-	-
29 Telefolkenes Fellesforbund:			
Tele Tjeneste Forbundet	-	-	-
Telegrafmennes Landsforbund	-	-	-
30 Tjenestemannslaget	13	13	385
31 Tolltjenestemannsforbundet	-	-	-
32 Transportarbeiderforbundet	28	4	149
33 Treindustriarbeiderforbundet	4	28	34
34 Urmaker Svenneforbundet	-	-	-
35 Statstjenestemannskartellet	-	-	-
Til sammen	637	381	5 007
Prosent	71,2	34,9	

Godkjente søknader for å sl opp tariffavtalen			Godkjente søknader for å sette i verk arbeidsstans			Antall saker i alt	Antall tariffer i alt	Løpenr.
Ant. saker	Omfattende		Ant. saker	Omfattende				
	Tariffer	Org.		Tariffer	Org.			
-	-	-	-	-	-	-	-	1
78	78	849	-	-	-	81	81	2
10	10	4 741	-	-	-	58	58	3
-	-	-	-	-	-	-	-	4
5	5	188	-	-	-	16	16	5
7	7	1 845	1	1	4	16	16	6
2	2	14 965	-	-	-	11	11	7
-	-	-	-	-	-	-	-	8
1	1	835	-	-	-	4	4	9
-	-	-	-	-	-	-	-	10
20	20	25 450	-	-	-	406	123	11
-	-	-	-	-	-	72	72	12
20	20	22 762	-	-	-	45	45	13
1	1	32	-	-	-	1	1	14
8	8	3 712	-	-	-	12	12	15
26	478	100 657	-	-	-	33	512	16
-	-	-	-	-	-	-	-	17
-	-	-	-	-	-	-	-	18
-	-	-	-	-	-	-	-	19
8	8	ca. 500	-	-	-	8	8	20
-	-	-	-	-	-	1	1	21
6	6	5 269	1	1	500	15	15	22
1	1	192	-	-	-	1	1	23
-	-	-	-	-	-	-	-	24
-	-	-	-	-	-	-	-	25
20	20	25 834	2	2	1 520	23	23	26
5	5	6 838	-	-	-	11	11	27
5	5	1 253	-	-	-	5	5	28
1	1	25	-	-	-	1	1	29
2	2	57	-	-	-	2	2	30
-	-	-	-	-	-	-	-	31
25	25	1 515	-	-	-	38	38	32
-	-	-	-	-	-	-	-	33
1	1	19 178	-	-	-	29	29	34
1	1	42	-	-	-	5	5	35
-	-	-	-	-	-	-	-	36
1	1	106 000	-	-	-	1	1	37
254	706	342 739	4	4	2 024	895	1 091	
28,4	64,7		0,4	0,4		100,0	100,0	

